BIBLIOTECA ŞCOLARULUI

Mihai EMINESCU

LUCEAFĂRUL
Antume

LITERA
CHIŞINĂU 1997

CZU 859.0–1
E 48

Not[asupra edi\iei

Textele sunt reproduse din:

Mihai Eminescu. **OPERE**, vol. I. Edi\ie critic[ ]ngrijit[de Perpessicius. Funda\ia pentru literatur[=i art["Regele Carol II", Bucure=ti, 1939.

Mihai Eminescu. **OPERE ALESE**, vol. 1, Editura Minerva. Colec\ia "Scriitori români", Bucure=ti, 1973. Edi\ie]ngrijit[=i prefa\at[de Perpessicius.

Mihai Eminescu. **POEZII.** Edi\ie]ngrijit[de Perpessicius. Antologie =i Repere istorico-literare de Aurelia Rusu. Seria "Patrimonii". Editura Minerva. Bucure=ti, 1975.

Mihai Eminescu. **POEZII.** Cuvânt]nainte de Tudor Arghezi. Prefa\[=i antologie de Zoe Dumitrescu-Bu=ulenga. Tabel cronologic de Ion Cre\u. Colec\ia "Biblioteca pentru to\i". Editura Minerva. Bucure=ti, 1989.

Mihai Eminescu. **POEZII.** Colec\ia "Biblioteca =colarului". Editura Litera. Chi=in[u, 1996.

Textele, cu excep\ia particularit[\ilor de limb[=i stil ale autorului, respect[normele ortografice]n vigoare.

Coperta =i ilustra\iile: *Isai Cвrmu*

ISBN 9975-904-86-6

© LITERA, 1997

Tabel cronologic

1736 Anul probabil al na=terii lui Petrea Eminovici, \[ran din satul C[line=ti, lâng[Suceava (Bucovina), cel mai vechi dintre Eminovicii atesta\i]n acte oficiale. Str[bunic al poetului.

1780 Se na=te Vasile Eminovici, singurul fecior al lui Petrea Eminovici =i al so\iei sale Agafia. +i el \[ran, muncitor de p[mânt. Avea =i darul cânt[rii. E bunicul poetului.

1812 La 10 februarie se na=te Gheorghe Eminovici, fiu al lui Vasile Eminovici =i al so\iei acestuia, Ioana.

Este tat[l poetului. S-a rupt de mediul satului natal =i, p[r[sind Bucovina, s-a stabilit]n Moldova.

1816 Se na=te mama poetului, Raluca Jura=cu, fiica stolnicului Jura=cu din Jolde=ti.

1840 La 29 iunie, Gheorghe Eminovici se c[s[tore=te cu Raluca Jura=cu.

1841 La 12 mai Gheorghe Eminovici, sluger, fu ridicat la rangul de c[minar. }n acest an se na=te +erban, primul copil al so\ilor Eminovici.

1843 La 2 februarie se na=te Nicolae (Nicu), al doilea copil.

1844 Se na=te George (Iorgu), al treilea copil.

1845 La 5 mai, se na=te Ruxandra, al patrulea copil.

1846 La 1 iulie, se na=te Ilie, al cincilea copil.

1848 Se na=te Maria, al =aselea copil. Anul na=terii este probabil.

1850 La 15 ianuarie, se na=te]n Boto=ani Mihail (Mihai cum i se zicea]n familie), poetul, al =aptelea copil.

1852 Se na=te Aglaia, al optulea copil.

1854 Se na=te Henrieta (Harieta), al nou[lea copil.

1856 Se na=te, la 16 noiembrie, Matei, al zecelea copil.

Data când s-a n[scut Vasile, al unsprezecelea copil al so\ilor Eminovici, nu e cunoscut[.

1857 }n luna august c[minarul Eminovici conducea, cu pa=aport, cinci copii la studii, peste grani\[, la Cern[u\i, printre care =i Mihai. Ce cursuri a urmat Mihai]n acest an nu se =tie.

1858—1859 Copilul Mihai a urmat clasa a III-a la "National Hauptschule" din Cern[u\i, fiind clasificat al 15-lea]ntre 72 de elevi.

1859—1860 A urmat clasa a IV-a, fiind clasificat al 5-lea]ntre 82 de elevi.

1860—1861 }nscris la Ober-Gymnasium din Cern[u\i, elevul Eminovici Mihai promoveaz[clasa I, fiind clasificat al 11-lea]n primul semestru =i al 23-lea]n cel de-al doilea semestru.

1861—1862 Urmeaz[clasa a II-a.

1862—1863 Repet[clasa, dar de la 16 aprilie 1863 p[r[se=te definitiv cursurile, de=i avea o situa\ie bun[la]nv[\[tur[.

Plecând de vacan\a Pa=telui la Ipote=ti, nu s-a mai]ntors la =coal[.

Moare Ilie, care studia medicina la =coala lui Davila din Bucure=ti.

1864 Elevul Eminovici Mihai solicit[Ministerului }nv[\[mântului din Bucure=ti o subven\ie pentru continuarea studiilor sau un loc de bursier. I se refuz["nefiind nici un loc vacant de bursier". Prin adresa nr. 9816 din 21 martie, c[tre gimnaziul din Boto=ani, i se promite c[va fi primit "negre=it la ocaziune de vacan\[, dup[ce,]ns[, va]ndeplini condi\iunile concursului". Elevul Eminovici pleac[la Cern[u\i unde trupa de teatru Fanny Tardini-Vl[dicescu d[dea reprezenta\ii. La 5 octombrie Eminovici intr[ca practicant la tribunalul din Boto=ani, apoi, peste pu\in timp, este copist la comitetul permanent jude\ean.

1865 La 5 martie Eminovici demisioneaz[, cu rug[mintea ca salariul cuvenit pe luna februarie s[fie]nmânat fratelui s[u +erban. La 11 martie tân[rul M. G. Eminovici solicit[pa=aport pentru trecere]n Bucovina. }n toamn[se afl[ ]n gazd[la profesorul s[u Aron Pumnul, ca]ngrijitor al Bibliotecii acestuia. Situa\ia lui =colar[era de "privatist". Cuno=tea]ns[biblioteca lui Pumnul pân[la ultimul tom.

1866 La 12/24 ianuarie moare Aron Pumnul. Cu aceast[ ]mprejurare =apte]nv[\[cei gimnazi=ti tip[resc o bro=ur[cu "l[crimioare... la mormântul prea-iubitului lor profesoriu". A doua din aceste poezii este semnat[:

M. Eminoviciu, privatist. La 25 februarie/9 martie revista *Familia* din Pesta]i public[poezia *De-a= avea*... Iosif Vulcan, directorul revistei, i-a schimbat]ns[numele din Eminovici]n *Eminescu*, nume pe care poetul l-a adoptat imediat =i pentru totdeauna. La 15/27 mai i se public[poezia *O c[l[rire]n zori*. }n iunie p[r[se=te Bucovina =i se stabile=te la Blaj cu inten\ia m[rturisit[de a-=i re]ncepe studiile. La 16/29 iulie, revista *Familia*]i public[poezia *Din str[in[tate*, la 14/26 august poezia *La Bucovina*, la 11/23 septembrie *Speran\a*, =i la 16/28 octombrie *Misterele nop\ii*. }n cinci numere consecutive din octombrie =i noiembrie, aceea=i revist[ ]i public[nuvela *Lan\ul de aur*, tradus[dup[Onkel Adam, scriitor suedez. Un scurt timp a fost =i la Alba Iulia, unde particip[la 27—28 august la adunarea anual[a "Astrei". }n toamn[a p[r[sit Blajul =i s-a dus la Sibiu, unde e prezentat lui N. Densu=ianu; de aici trecu mun\ii cum putu =i veni la Bucure=ti.

1867 Intr[ ]n trupa lui Iorgu Caragiale, unde are rolul de sufleur =i de copist. Cu aceast[trup[f[cu turnee la Br[ila, Gala\i, Giurgiu, Ploie=ti. Citea mult din Schiller, din care a =i tradus poezia *Resigna\iune*, datat[ ]n manuscris april.

1867 }i apare]n *Familia* din 2/14 aprilie poezia *Ce-\i doresc eu \ie, dulce România*, iar la 18/30 iunie poezia lui *La Heliade*.

1868 Este angajat ca sufleur]n trupa lui Mihai Pascaly, care concentrase mai multe for\e teatrale: Matei Millo, Fanny Tardini-Vl[dicescu =i actori din trupa lui Iorgu Caragiale. }n timpul verii, aceast[trup[a jucat la Bra=ov, Sibiu, Lugoj, Timi=oara, Arad =i alte ora=e b[n[\ene. Iosif Vulcan l-a]ntâlnit cu ocazia acestui turneu =i a ob\inut de la Eminescu poeziile *La o artist[* =i *Amorul unei marmure*, publicate apoi]n *Familia* din 18/30 august =i 19 septembrie/1 octombrie. V[zând aceste poezii]n *Familia*, c[minarul Gheorghe Eminovici ceru lui Iosif Vulcan =tiri asupra soartei fiului s[u, r[t[citor]n lume. Stabilit]n Bucure=ti, Eminescu face cuno=tin\[cu I. L. Caragiale. Pascaly, fiind mul\umit de Eminescu,]l angajeaz[ca sufleur a II-a oar[=i copist al Teatrului Na\ional. La 29 septembrie Eminescu semna contractul legal]n aceast[calitate. Ob\inu de la Pascaly o camer[de locuit,]n schimb,]ns[, se oblig[s[traduc[pentru marele actor *Arta reprezent[rii dramatice — Dezvoltat[=tiin\ific =i]n leg[tura ei organic[de profesorul dr.*

Enric Theodor Rötscher (dup[edi\iunea a doua). Traducerea, neterminat[, scris[pe mai multe sute de pagini, se afl[printre manuscrisele r[mase. Acum]ncepe =i proiectul s[u de roman *Geniu pustiu*.

1869 La 1 aprilie]nfiin\eaz[ ]mpreun[cu al\i tineri cercul literar "Orientul", care avea ca scop,]ntre altele, strângerea basmelor, poeziilor populare =i a documentelor privitoare la istoria =i literatura patriei. La 29 iunie se fixeaz[comisiile de membri ale "Orientului", care urmau s[viziteze diferitele provincii. Eminescu era repartizat pentru Moldova. }n var[se]ntâlne=te]ntâmpl[tor]n Ci=migiu cu fratele s[u Iorgu, ofi\er, care-l sf[tui s[reia leg[turile cu familia. Poetul refuz[hot[rât. Cu ocazia mor\ii fostului domnitor al Munteniei, Barbu Dimitrie +tirbey, publi-c[ ]ntr-o foaie volant[poezia cunoscut[sub titlul *La moartea principelui +tirbey.* }n var[, pleac[cu trupa Pascaly]n turneu la Ia=i =i Cern[u\i. Revista *Familia* continu[s[-i publice poezii: *Junii corup\i* la 31 ianuarie / 12 februarie =i *Amicului F. I.* la 31 martie / 11 aprilie. Cu ocazia ultimului turneu, Eminescu se]mpac[cu familia, iar tat[l s[u]i promite o subven\ie regulat[spre a urma cursuri universitare la Viena, unde se aflau mai to\i colegii lui de la Cern[u\i. La 2 octombrie, Eminescu se]nscrie la Facultatea de filozofie ca student extraordinar, ca simplu auditor deci, lipsindu-i bacalaureatul. Aici face cuno=tin\[cu I. Slavici =i cu al\i studen\i români din Transilvania =i din Bucovina. Reia leg[turile cu vechii colegi de la Cern[u\i =i de la Blaj. Se]nscrie]n cele dou[societ[\i studen\e=ti existente, care apoi se contopesc]ntr-una singur[— *"România jun["*. Scrisorile =i telegramele c[tre p[rin\i penru trimiterea banilor de]ntre\inere se]nte\esc.

1870 }mpreun[cu o delega\ie de studen\i, Eminescu]l viziteaz[de Anul Nou pe fostul domnitor Al. I. Cuza, la Döbling. }n semestrul de iarn[1869 / 1870 Eminescu a urmat cu oarecare regularitate cursurile. Dup[aceasta Eminescu nu s-a mai]nscris pân[ ]n iarna lui 1871 / 72, când urmeaz[dou[semestre consecutive. }n schimb, setea lui de lectur[era nepotolit[. Frecventa, cu mult interes, biblioteca Universit[\ii. }l preocupau =i unele probleme cu care avea s[ias[ ]n publicistic[. La 7 / 19 =i 9 / 21 ianuarie public[ ]n *Albina* din Pesta articolul *O scriere critic[*,]n care ia ap[rarea lui Aron Pumnul]mpotriva unei bro=uri a lui D. Petrino din Cern[u\i, iar la 18 / 30 ianuarie]n *Familia, Repertoriul nostru*

teatral, cel dintâi semnat cu numele]ntreg, iar cel de-al doilea cu ini\ialele M. E. Trece apoi la situa\ia politic[a românilor =i a altor na\ionalit[\i conlocuitoare din Austro-Ungaria publicând, sub pseudonimul Varro,]n *Federa\iunea* din Pesta, trei articole, strâns legate]ntre ele: *S[facem un congres*, ap[rut la 5/17 aprilie, *}n unire e t[ria*, la 10/22 aprilie, =i *Echilibrul*, la 22 aprilie/4 mai =i 29 aprilie/11 mai, pentru care a fost citat de procurorul public din Pesta. *Federa\iunea* din 5/17 aprilie r[spunde cu mul\umiri pentru aceste articole, dar nu poate preciza timpul când ar putea]ncepe publicarea romanului men\ionat de Varro. A fost probabil vorba de proiectul de roman *Naturi catilinare*. La 15 aprilie public[ ]n *Convorbiri literare* din Ia=i poezia *Venere* =i *Madon[*, iar la 15 august *Epigonii*. La 17 iunie]i scria lui Iacob Negruzzi, redactorul *Convorbirilor literare*, l[murindu-i ideea fundamental[din *Epigonii*.

Al[turi de N. Teclu, pre=edinte, Eminescu,]n calitate de secretar, semneaz[,]n luna martie, un apel pentru strângerea de fonduri]n vederea serb[rii de la Putna, iar la 4/16 septembrie]i scrie lui Iacob Negruzzi rugându-l s[publice]n *Convorbiri literare* noti\a ce-i trimite, "asupra proiectatei]ntruniri la mormântul lui +tefan cel Mare la Putna". Tot atunci trimite povestea *F[t-Frumos din lacrim[*, care se tip[re=te]n *Convorbiri literare*,]n numerele de la 1 =i 15 noiembrie.

Sosit incognito la Viena, Iacob Negruzzi]i comunic[lui Eminescu impresia puternic[provocat[de poet]n sânul societ[\ii "Junimea" din Ia=i, prin poeziile publicate de acesta]n *Convorbiri literare*. }i propune ca dup[terminarea studiilor s[se stabileasc[la Ia=i.

1871 }n câteva scrisori din februarie]l pune pe Negruzzi]n curent cu proiectele sale literare =i i-l recomand[c[lduros pe Slavici. Trimite poezia *Mortua est!*, care apare]n *Convorbiri literare* din 1 martie, urmat[de alte dou[poezii: *}nger de paz[* =i *Noaptea...*, care se tip[resc la 15 iunie.

La 8 aprilie stil nou, "România jun[" \ine =edin\a de unificare a conducerii, alegând primul s[u comitet, cu I. Slavici, pre=edinte, =i Eminescu, bibliotecar. La 1 august,]n =edin\a de la Cern[u\i, s-au des[vârsit preg[tirile pentru serbarea de la Putna, fixat[pentru 15/27 august. Cu aceast[ocazie Eminescu revede locurile copil[riei =i ale adolescen\ei sale. Se abate chiar pe la Boto=ani =i Ipote=ti. La 6

august i se adreseaz[din Ipote=ti lui Titu Maiorescu, dându-i oarecare rela\ii privitoare la organizarea serb[rii. }n ziarul *Românul* din 3/15 august, Eminescu public[ ]mpreun[cu Pamfil Dan, membru]n comitetul serb[rii, o scrisoare]n care explic[semnifica\ia]ntâlnirii tineretului român]n jurul mormântului lui +tefan cel Mare. Printre tinerii de talent, participan\i activi la serbare, s-au remarcat pictorul Bucevski =i compozitorul Ciprian Porumbescu. Din cauza unor curente contradictorii]n sânul societ[\ii "România jun[", Eminescu demisioneaz[ ]mpreun[cu Slavici din comitetul de conducere,]n toamna anului. Amândoi sunt acuza\i c[sunt ata=a\i ideilor "Junimii" din Ia=i. }n studiul s[u despre *Direc\ia nou[*, Titu Maiorescu eviden\iaz[meritele de poet, "poet]n toat[puterea cuvântului", ale lui Eminescu, citându-l imediat dup[Alecsandri. Studiul se tip[re=te cu]ncepere din acest an]n *Convorbiri literare*.

Dintre numeroasele proiecte literare,]n acest an probabil ia o form[ini\ial[*Proletarul*, sub impresia lecturilor poetului despre evenimentele Comunei din Paris. Poemul va fi continuat =i des[vâr=it]n anii urm[tori.

Lucreaz[la poemul *Panorama de=ert[ciunilor*.

La 16 decembrie,]ntr-o scrisoare c[tre +erban, care se afla]n \ar[,]i scrie nec[jit c[duce o mare lips[de bani, având datorii penru chirie, apoi "la birt, la cafenea,]n fine, pretutindenea". Din aceast[cauz[inten\ioneaz[s[se mute la alt[universitate,]n provincie.

1872 Anul probabil al]ntâlnirii lui cu Veronica Micle, la Viena. La 10 februarie,]ntr-o scrisoare c[tre p[rin\i, se plânge c[a fost bolnav, din care cauz[se afl[ ]ntr-o stare sufleteasc[foarte rea, agravat[=i de =tirile triste primite de acas[. La 18 martie ajunge s[constate c["anul acesta e]ntr-adev[r un an nefast" din cauza boalei =i a lipsurilor de tot felul. La 8 aprilie solicit[bani pentru a se]nscrie]n semestrul al doilea. Se plânge =i de lipsa unui pardesiu. }n aceste]mprejur[ri p[r[se=te Viena =i vine]n \ar[. La 1 septembrie particip[la o =edin\[a "Junimii" din Ia=i, unde cite=te fragmente din *Panorama de=ert[ciunilor*: *Egipetul* =i]nceputul *Evului de mijloc*, apoi nuvela *S[rmanul Dionis*. Prezen\a]n \ar[a poetului este confirmat[=i de o scrisoare pe care Eminescu o trimite din Boto=ani,]n august, lui Titu Maiorescu,]n

care intervenea]n favoarea lui Toma Micheru, pentru un concert al acestuia. La 7 septembrie Eminescu cite=te]n =edin\a "Junimii" dou[poezii: *}nger =i Demon* =i *Floare albastr[*. Poezia *Egipetul* avea s[apar[la 1 octombrie]n *Convorbiri literare*, iar *}nger =i Demon* =i *Floare albastr[* la 1 aprilie anul urm[tor. *S[rmanul Dionis* se tip[re=te la 1 decembrie 1872 =i]n continuare la 1 ianuarie 1873.

Asigurat printr-o subven\ie lunar[de 10 galbeni, din partea "Junimii", Eminescu pleac[la Berlin. O scrisoare a lui +erban din 30 noiembrie d[am[nuntul c[poetul era plecat cu mai multe s[pt[mâni]nainte de aceast[dat[. }nscrierea la Universitatea din Berlin s-a f[cut la 18 decembrie. De data aceasta Eminescu era]nmatriculat ca student ordinar, pe baza unui certificat de absolvire de la gimnaziul din Boto=ani. Cursurile la care se]nscrisese, sau pe care =i le notase s[le urmeze, erau foarte variate: din domeniul filozofiei, istoriei, economiei =i dreptului.

1873 Prelucreaz[folclor:]ncepe primele versiuni la *C[lin* =i *Luceaf[rul*.

Pentru a-=i putea asigura o existen\[modest[este nevoit s[accepte curând un post la consulatul român de la Berlin, aflat sub conducerea lui Teodor Rosetti, mai târziu al lui N. Kre\ulescu. Tensiunea dintre tat[=i fiu l-a determinat pe poet s[cear[exmatricularea =i eliberarea unui certificat doveditor c[pân[la data de 14 iulie a urmat dou[semestre. La 26 iulie i se elibera acest certificat. Rosetti i-a]nlesnit]ns[r[mânerea mai departe la Berlin, prin m[rirea salariului, iar la 8 decembrie se re]nscrie la Universitate pentru semestrul de iarn[. N-a trecut nici un examen. La 21 septembrie Iorgu Eminovici, militar, se sinucide, dar moartea lui e declarat[abia la 2 noiembrie. Fusese]nmormântat la Ipote=ti, f[r[autoriza\ie =i f[r[declara\ie de deces.

1874 }ntre 17/29 ianuarie =i 7 mai are loc o bogat[coresponden\[ ]ntre Maiorescu =i Eminescu,]n care i se propunea poetului s[-=i ob\in[de urgen\[doctoratul]n filozofie pentru a fi numit profesor la Universitatea din Ia=i. Ministrul }nv[\[mântului]i trimite la Berlin suma de 100 galbeni pentru depunerea doctoratului. }n timpul verii i se d[sarcina de a cerceta oficial, pentru statul român, documentele din Koenigsberg, dar printr-o scrisoare din 19 septembrie, adresat[secretarului agen\iei diplomatice din Berlin, motiveaz[de ce a

abandonat aceast[sarcin[=i de ce a luat drumul c[tre \ar[, urmând ca]n noiembrie s[se]ntoarc[la Berlin pentru examene. La 1 septembrie era numit]ns[ ]n postul de director al Bibliotecii Centrale din Ia=i. La 7 octombrie Maiorescu ia cuno=tin\[prin Al. Lambrior c[Eminescu nu poate pleca a=a curând]n str[in[tate ca s[fac[doctoratul, fiind oprit de oarecare]ntâmpl[ri grave]n familia sa. Dou[surori se]mboln[viser[de tifos la b[i]n Boemia, fratele +erban, care d[duse semne de aliena\ie mintal[, la 10 octombrie se interna]n spital prin interven\ia agen\iei române din Berlin. Poetul]ncepuse s[sufere de o aprindere a]ncheieturii piciorului. La 28 noiembrie agen\ia din Berlin anun\[moartea lui +erban.

Pe lâng[sarcinile de la bibliotec[, Eminescu preda acum lec\ii de logic[la Institutul academic]n locul lui Xenopol. *Convorbirile literare* de la 1 decembrie]i public[*}mp[rat =i proletar*. La 8 noiembrie promitea c[va veni]ntr-o joi la serata literar[de la Veronica Micle, spre a citi o poezie cu subiect luat din folclor. Colaboreaz[la *Lexiconul* lui Brockhaus. Toamna o petrece]n tov[r[=ia lui Slavici, g[zduit la Samson Bodn[rescu. Public[ ]n *Convorbiri literare* din 1 noiembrie un articol asupra lui *Constantin B[l[cescu*, reproducându-i multe poezii.

1875 }n prima parte a anului pune ordine]n bibliotec[=i propune]mbog[\irea ei cu manuscrise =i c[r\i vechi române=ti. }ntr-un raport din 6 martie, adresat lui Maiorescu, ministrul]nv[\[mântului,]nainteaz[o list[bogat[de tip[rituri =i manuscrise vechi pentru achizi\ionare. }ncepe traducerea din nem\e=te a unei gramatici paleoslave. La 15 iunie prime=te scrisoarea lui Maiorescu prin care i se propune func\ia de revizor =colar pentru districtele Ia=i =i Vaslui. La 1 iulie este invitat s[-=i ia]n primire noul post, iar la 2 iulie pred[biblioteca lui D. Petrino, autorul bro=urii criticate de Eminescu prin articolul s[u *O scriere critic[*. Tot]n aceast[vreme este]nlocuit =i la =coal[din cauza grevei declarate de elevii unor clase. La 10 august]nainteaz[ministerului un raport asupra constat[rilor f[cute cu ocazia conferin\elor cu]nv[\[torii din jude\ul Ia=i. Remarc[pe institutorul Creang[de la =coala nr. 2 din P[curari, Ia=i. La 5 septembrie trimite un raport cu propuneri de reorganizare a =colilor din jude\ul Vaslui. }n *Convorbiri literare* din 1 februarie public[poezia *F[t Frumos din tei*,

iar la 1 aprilie public[tot acolo o scurt[dare de seam[asupra scrierii *Pseudo-cynegeticos* de Al. I. Odobescu.

La 14 martie,]n cadrul prelegerilor publice ale "Junimii" roste=te conferin\a pe care o tip[re=te]n *Convorbiri literare* din 1 august sub titlul *Influen\a austriac[asupra românilor din principate*. La 26 mai,]nainteaz[ministerului un raport elogios asupra unei c[r\i didactice alc[tuit[de I. Creang[=i al\ii. Pe Creang[ ]l introduce la "Junimea". Schimbându-se guvernul, Eminescu este pus]n disponibilitate prin decretul domnesc nr. 1013 din 3 iunie. Prin raportul s[u din 22 iunie c[tre Ministerul }nv[\[mântului, D. Petrino cere ca Eminescu, fost bibliotecar, s[fie urm[rit pentru obiecte =i c[r\i "sustrase". Ministerul]nainteaz[raportul Parchetului din Ia=i. Prin]ncheierea sa din 17 decembrie judec[torul de instruc\ie declara]ns[c["nu este loc de urm[rire".

La 15 august se stinge din via\[, la Ipote=ti, Raluca Eminovici.

R[mas f[r[slujb[, Eminescu prime=te postul de corector =i redactor al p[r\ii neoficiale la ziarul local *Curierul de Ia=i*. Frecventeaz[cu regularitate =edin\ele "Junimii". De multe ori]l vizita pe Creang[ ]n bojdeuca sa. *Convorbirile literare*]i publicau la 1 septembrie poeziile *Melancolie*, *Cr[iasa din pove=ti*, *Lacul* =i *Dorin\a*, la 1 noiembrie *C[lin*, iar la 1 decembrie *Strigoii*. *Curierul de Ia=i* avea numeroase rubrici redactate de Eminescu, f[r[semn[tur[. }n aceast[form[apare la 9 iunie schi\a *La aniversar[* =i nuvela *Cezara*]n numerele de la 6, 11, 13, 15 =i 18 august. Face un drum la Bucure=ti, unde, prin Maiorescu, se]mprietene=te cu Mite Kremnitz. Veronica Micle r[mâne]ns[idolul s[u.

1877 Continu[activitatea ziaristic[la *Curierul de Ia=i*. }n form[polemic[ia ap[rarea manualului de logic[a lui Maiorescu, sub titlul *Observa\ii critice*,]n *Curierul de Ia=i* din 12 august, =i *}nc[o dat[recensiunea logicei Maiorescu*,]n *Convorbiri literare* din 1 septembrie. Public[cronici teatrale]n leg[tur[cu spectacolele la care asist[. Viziteaz[ ]n dese rânduri casa b[trânului Micle =i particip[la =edin\ele "Junimii", dar se simte din ce]n ce mai singur, fapt pe care i-l comunic[la 20 septembrie lui Slavici, iar la 12 octombrie precizeaz[, c[tre acela=i, c[Ia=ii i-au devenit "nesuferi\i". Fiind invitat s[intre]n redac\ia ziarului *Timpul*, Eminescu p[r[se=te Ia=ii]n a doua jum[tate a lunii octombrie =i vine la Bucure=ti, unde se dedic[gazet[riei. Anul se scurge f[r[ca poetul s[fi publicat

m[car un vers. La 18 decembrie, totu=i, Negruzzi se entuzuasma de seria de articole din *Timpul, Icoane vechi =i icoane nou[* "minunat scrise =i minunat cugetate". Eminescu]ns[nu avea bani nici pentru o fotografie cerut[de Negruzzi la Ia=i spre a-i pune chipul]n tabloul cu portretele junimi=tilor.

1878 Activitate ziaristic[intens[. Nu r[spunde scrisorilor primite de la Ia=i. Abia dac[particip[la =edin\ele s[pt[mânale de la Maiorescu =i de la Mite Kremnitz. Venirea lui Rossi]n Bucure=ti]i ocup[serile. Sub titlul *Reprezenta\iile Rossi* public[ ]n *Timpul* de la 28 ianuarie o scurt[cronic[teatral[. +i reprezenta\iile române=ti]l preocup[: la 6 octombrie public[un foileton cu titlul *Deschiderea stagiunii 1878—1879*. Dup[insisten\e numeroase, trimite lui Negruzzi patru poezii: *Povestea codrului, Povestea teiului, Singur[tate* =i *Departe sunt de tine...*, care se public[ ]n *Convorbiri literare* din 1 martie. La 16 aprilie public[ ]n *Timpul* un foileton, *Pa=tele*, care l-a impresionat pe Caragiale atât]ncât peste cincisprezece ani avea s[-l reproduc[ ]n *Moftul român* (1893). La 26 mai cite=te acas[la Maiorescu poezii, prezent fiind =i Alecsandri, s[rb[toritul de la Montpellier pentru *Ginta latin[*. }n iulie, sf[tuit de medic,]=i ia concediu de la ziar =i pleac[la Flore=ti-Dolj, la mo=ia lui Nicolae-Mandrea. Aici traduce, din]ns[rcinarea Ministerului Cultelor =i }nv[\[turilor Publice, tomul]ntâi al scrierii *Fragmente din istoria românilor* de Eudoxiu Hurmuzaki, ap[rut[de curând]n nem\e=te. La 13 iulie scrie din Flore=ti, adresând lui Caragiale =i Ronetti-Roman, colegi de redac\ie, o scrisoare plin[de umor =i de sarcasm.

Dup[ ]napoierea de la Flore=ti i s-a propus s[se mute la Maiorescu, dar poetul n-a primit. La 17 septembrie face o recenzie]n *Timpul* despre *Cuvente den b[trâni*, tomul I, de Hasdeu. Particip[,]ntre 11 =i 13 noiembrie, la a 15-a aniversare a "Junimii" la Ia=i, mergând]mpreun[cu Slavici =i Caragiale, to\i trei]n contul lui Maiorescu.

1879 Satisface din plin cererile repetate ale lui Negruzzi =i-i trimite la Ia=i poezii care se public[ ]n *Convorbiri literare: Pajul Cupidon...*, *O, r[mâi, Pe aceea=i ulicioar[...*, la 1 februarie, *De câte ori, iubito... Rug[ciunea unui Dac* =i *Atât de fraged[...*, la 1 septembrie, *Afar[-i toamn[, Sunt ani la mijloc, Când]nsu=i glasul, Fream[t de codru, Revedere, Desp[r\ire* =i *Foaia ve=ted[*, la 1 octombrie. Cre=te pasiunea pentru Mite Kremnitz, c[reia]i pred[

lec\ii de limb[român[=i-i ofer[ ]n manuscris poezia *Atât de fraged[...* Faptul]l alarmeaz[pe Maiorescu, dup[cum reiese dintr-o]nsemnare a criticului din ziua de 1 iunie: "*Grea epoc[Eminescu*".

La 6 august moare +tefan Micle. Eminescu scrie Veronic[i. V[duva lui Micle vine la Bucure=ti =i-l roag[s[intervie pentru urgentarea pensiei sale. }mpreun[fac planuri de c[s[torie nerealizabile. Se afund[din ce]n ce mai mult]n munca de gazetar. }n redac\ie are un rol preponderent, dar obositor.

1880 }ntr-o scrisoare c[tre Henrieta se plânge c[are mult de lucru =i c[-i bolnav trupe=te, dar mau mult suflete=te. Din partea familiei prime=te numai imput[ri,]n special adresate de tat[l s[u. N-are nici timp, nici dispozi\ie s[-l felicite m[car pe Matei, care-i trimisese invita\ie de nunt[. Se simte]mb[trânit =i ar vrea s[moar[. Nu-=i vede capul de datorii.

Nu public[decât o poezie: *O, mam[...*, care apare]n *Convorbiri literare* din 1 aprilie. Negruzzi]i scrie imputându-i c[nu-i mai trimite nici o colaborare. Renun\[la c[s[toria proiectat[cu Veronica Micle. Mite Kremnitz afirm[c[inima poetului s-a aprins de o nou[flac[r[. Maiorescu precizeaz[c[e vorba de o doamn[Poenaru-Lecca, care-l inspir[, probabil,]n poeziile pe care nu le public[, dar le cite=te la]ntâlnirile literare s[pt[mânale. Coresponden\a cu Veronica se poart[pe un ton iritat.

La 6 decembrie Veronica se plânge lui Hasdeu c[Maiorescu l-a determinat pe Eminescu s[nu-=i \in[f[g[duiala de a o lua]n c[s[torie.

1881 Scrie la 18 martie, cerând iertare tat[lui s[u, bolnav, c[nu poate veni s[-l vad[. "Negustoria de gogo=i =i de bra=oave"]l \ine strâns de "dughean[". Se plânge c[-i e "acru sufletul de cerneal[=i de condei". Totodat[ ]i scrie =i lui Negruzzi, spunând c[nu g[se=te un minut liber spre a r[spunde la scrisorile primite. }l anun\[ ]ns[c[prin Maiorescu i-a trimis *Scrisoarea III*, pe care a citit-o de mai multe ori la "Junimea" bucure=tean[. }n seara de 28 martie Maiorescu o cite=te]n sânul "Junimii", la Ia=i. Dup[publicarea *Scrisorii I*]n *Convorbiri literare* din 1 februarie, =i a *Scrisorii II* la 1 aprilie, se tip[re=te =i *Scrisoarea III* la 1 mai. Pentru caracterul ei antiliberal este reprodus[la 10 mai]n *Timpul*. Ciclul *Scrisorilor* se]ncheie cu publicarea *Scrisorii IV** la 1 septembrie]n *Convorbiri literare*.

Absorbit de activitatea ziaristic[, g[se=te totu=i timp =i revizuie=te nuvela *Cezara*, a c[rei ultim[form[o]ncredin\eaz[lui Maiorescu,]ntre filele unei bro=uri care con\inea balada lui Schiller *M[nu=a*, tradus[ ]n treisprezece limbi;]n române=te de Eminescu.

Lucreaz[la des[vâr=irea *Luceaf[rului* =i la diversele forme din *Mai am un singur dor.*

}n *Timpul* din 4 octombrie Eminescu public[o introducere la seria de *Palavre*, *anecdote, taclale* etc. ale lui E. Baican, iar]n num[rul de la 10 octombrie se ocup[,]ntr-un articol de fond, de]nsemn[tatea limbii vechi din c[r\ile biserice=ti. La 21 noiembrie, cu ocazia dezvelirii statuii lui Eliade, scrie un articol]n care arat[c[Eliade este cel dintâi scriitor modern al românilor.

Raporturile epistolare cu Veronica devin]ncordate din cauza lui Caragiale, cu care Eminescu se =i ceart[la serbarea pomului de Cr[ciun de la Mite Kremnitz.

1882 La gazet[, Eminescu este flancat cu]ncepere de la 1 ianuarie de un director =i un comitet redac\ional care urma s[-i tempereze avântul s[u polemic. Reorganizarea redac\iei]ns[e inoperant[, fiindc[poetul continu[s[scrie]n stilul s[u propriu. La 28 martie semneaz[un "prim-Bucure=ti" ca recenzie la volumul]ntâi de nuvele publicat de I. Slavici.

Nu public[nici o poezie]n tot timpul anului. }n schimb cite=te]n mai multe rânduri *Luceaf[rul*]n =edin\ele "Junimii" de la Maiorescu. Mite Kremnitz i-l traduce]n nem\e=te. Este semnalat adeseori]n cas[la Maiorescu. }n seara de 13 septembrie,]n absen\a poetului, probabil, se citesc "iar[=i vecinic frumoasele poezii de Eminescu". }n seara de 8 octombrie cite=te =i corecteaz[,]mpreun[cu Maiorescu, *Luceaf[rul*, pe care]l prezint[=lefuit la "Junimea" de la 28 octombrie.

}mp[cat cu Veronica,]i scrie =i prime=te numeroase scrisori. }i comunic[planurile pentru via\a]n comun la Bucure=ti. }n câteva rânduri, Veronica a fost pentru scurt timp]n Bucure=ti. Dar curând raporturile dintre ei se stric[.

1883 }n ianuarie, Eminescu este internat pentru cât[va vreme]n spital. }n lipsa lui se cite=te la Maiorescu,]n dou[rânduri, *Luceaf[rul*]n limba german[, traducere f[cut[de Mite Kremnitz. Poezia,]n române=te,

vede lumina tiparului]n *Almanahul societ[\ii studen\e=ti "România jun[*" din Viena ap[rut cu men\iunea aprilie. Apari\ia *Almanahului* este anun\at[ ]n *Timpul*, cu]ncepere de la 14 mai pân[la 26 iunie.

}n seara de 23 martie, la =edin\a "Junimii" de la Maiorescu este semnalat[prezen\a lui Iosif Vulcan. Probabil cu aceast[ ]mprejurare Eminescu i-a cedat textul urm[toarelor poezii care au ap[rut]n *Familia*]n cursul lunilor viitoare: *S-a dus amorul...* (la 24 aprilie), *Când amintirile...* (la 15 mai), *Adio* (la 5 iunie), *Ce e amorul...* (la 17 iulie), *Pe lâng[plopii f[r[so\...* (la 28 august), *+i dac[...* (la 13 noiembrie). Pentru aceste poezii Eminescu a primit un mic onorar, singurul cu care a fost r[spl[tit]n toat[activitatea sa literar[.

La 4 iunie *Timpul* anun\[plecarea la Ia=i a lui Eminescu, pentru a asista]n calitate de corespondent al ziarului la serbarea dezvelirii statuii lui +tefan cel Mare. }=i reg[se=te vechii prieteni, I. Creang[=i Miron Pompiliu. Cu aceast[ocazie cite=te junimi=tilor din Ia=i, strân=i]n casa lui Iacob Negruzzi, poezia *Doina*, care se tip[re=te apoi]n *Convorbiri literare* din 1 iulie. La Bucure=ti,]n ziua de 23 iunie, pe o c[ldur[ ]n[bu=itoare, Eminescu d[semne de aliena\ie mintal[. La 28 iunie boala izbucne=te din plin. }n aceea=i zi este internat]n sanatoriul doctorului +u\u. La 12 august Maiorescu este vizitat de Gheorghe Eminovici =i de fratele poetului (locotenentul), care cer rela\ii asupra bolnavului. *Convorbirile literare* din luna august reproduc poezia *Luceaf[rul* din *Almanahul* de la Viena. La 20 octombrie Eminescu este trimis de prieteni la Viena =i internat]n sanatoriul de la *Ober-Döbling*, fiind]nso\it pe drum de Chibici. La contribu\iile amicilor se adaug[suma de 2000 lei, rezultat[din vânzarea biletelor de intrare la Ateneu, unde Alecsandri a citit piesa *Fântâna Blanduziei*]n ziua de 14 octombrie.

La 21 decembrie apare la Socec volumul cu poeziile lui Eminescu, având o scurt[prefa\[semnat[de Titu Maiorescu, =i portretul autorului. Impresie puternic[. Pe lâng[cele publicate anterior de poet, volumul cuprinde =i 26 poezii inedite.

1884 La 8 ianuarie se stinge din via\[, la Ipote=ti, Gheorghe Eminovici, tat[l poetului, iar la 7 martie,]=i lua singur via\a, prin]mpu=care, Neculai Eminovici (Nicu), tot la Ipote=ti.

}n ziua de 1 ianuarie Eminescu este vizitat de Maiorescu =i de v[rul acestuia, C. Popazu, din Viena, care avea sarcina s[vad[cât mai des pe poet la sanatoriu. La 12 ianuarie Eminescu scrie lui Chibici =i-=i exprim[dorin\a de a veni]n \ar[. La 4 februarie]i scrie lui Maiorescu, exprimându-i aceea=i dorin\[. D-rul Obersteiner propune la 10 februarie ca pacientul s[fac[o c[l[torie prin Italia. Maiorescu, r[spunzând la scrisoarea lui Eminescu, arat[bucuria tuturor pentru deplina lui]ns[n[to=ire =i-l anun\[c[Chibici va sosi la Viena, pentru ca]mpreun[s[fac[o excursie de pl[cere de 6 s[pt[mâni spre sudul Alpilor pân[la Vene\ia, Padua =i Floren\a. Petre Carp, vizitând pe Eminescu la Döbling,]i face lui Maiorescu acelea=i propuneri.

}n ziua de 26 februarie Eminescu p[r[se=te sanatoriul =i,]nso\it de Chibici, face c[l[toria recomandat[prin Italia. Sose=te la Bucure=ti la 27 martie, primit la gar[de mai mul\i amici. }n ziua de 7 aprilie Eminescu pleac[la Ia=i cu acela=i]nso\itor. Contribu\iile pentru]ntre\inere continu[.

La 24 septembrie Eminescu e numit]n postul de subbibliotecar al Bibliotecii Centrale din Ia=i. Este prezent la banchetul anual al "Junimii", la 25 octombrie. }n noiembrie este bolnav =i internat]n spitalul Sf. Spiridon.

}n decembrie]l viziteaz[Vlahu\[.

Convorbirile literare din lunile ianuarie =i februarie]i public[dou[zeci =i una din cele dou[zeci =i =ase poezii, publicate ca inedite]n volumul de la Socec. }n num[rul din luna februarie i se tip[re=te poezia *Diana*, necuprins[ ]n volum. }n *Familia* din 12 februarie apare poezia *Din noaptea...*, ultima din grupul celor date lui Iosif Vulcan]n prim[vara anului precedent.

1885 Apare la Socec edi\ia a doua a volumului de poezii, cu acela=i con\inut. *Convorbirile literare* din iulie]i public[*Sara pe deal*. Eminescu continu[modesta slujb[la bibliotec[=i pred[lec\ii la =coala comercial[. Lipse=te]n lunile iulie =i august, urmând o cur[la Liman, lâng[Odesa, de unde scrie cerând bani pentru plata taxelor. La]nceputul lunii septembrie]nc[nu venise la Ia=i. I se d[de c[tre Editura Socec 500 lei]n contul volumului de poezii.

1886 Este men\inut]n serviciul bibliotecii, unde]ndepline=te roluri =terse: scrie =tatele de plat[, adresele pentru]naintarea lor, diverse circulare

pentru restituirea c[r\ilor]mprumutate =i pentru convocarea comisiei bibliotecii. *Epoca ilustrat[* din 1 ianuarie public[*Dalila* (fragment). }n]ntregime poezia a ap[rut postum]n *Convorbiri literare* la 1 februarie 1890. *Albumul literar al societ[\ii studen\ilor universitari "Unirea"*, cu data de 15 martie,]i public[poezia *Nu m[ ]n\elegi*, iar *Convorbirile literare* din decembrie poezia *La steaua.*

România liber[din 2 martie informeaz[despre o conferin\[public[a lui Vlahu\[asupra lui Eminescu, l[udând poeziile =i criticând aspru pe cei care au avut alte p[reri asupra lor. Auditor numeros =i entuziast.

}n timpul verii Eminescu devine din nou alienat. La 9 noiembrie este]nlocuit]n postul de la bibliotec[=i,]n urma unui consult medical, este transportat la ospiciul de la Mân[stirea Neam\.

1887 Prim[vara, Eminescu pleac[la Boto=ani, la sora sa Henrieta, =i este internat]n spitalul local Sf. Spiridon. }n timpul acesta se organizeaz[ ]n Ia=i comitete de ajutorare, care lanseaz[liste de subscrip\ie public[pentru]ntre\inerea =i]ngrijirea poetului. La 13 iulie merge la Ia=i pentru un consult de medici. Ace=tia recomand[trimiterea pacientului la Viena =i Hall, unde =i pleac[ ]n ziua de 15 iulie,]nso\it fiind de doctorandul Grigore Foc=a. De la Hall se]ntoarce la Boto=ani, unde st[sub]ngrijirea doctorului Isac =i a sorei sale Henrieta, cu]ncepere de la 1 septembrie. }n decembrie trupa de teatru a fra\ilor Vl[dicescu, cunoscu\i poetului, d[la Boto=ani un spectacol]n beneficiul bolnavului.

Convorbirile literare din 1 februarie]i public[poezia *De ce nu-mi vii*, iar num[rul din 1 iulie *Kamadeva.*

1888 Eminescu are dorin\a de a-=i termina unele lucr[ri pe care]=i aminte=te c[le-a l[sat]n manuscris. Pomene=te Henrietei de gramatica limbii sanscrite, r[mas[ ]n manuscris la Biblioteca Central[din Ia=i. Prin scrisoare recomandat[ ]i cere lui Maiorescu s[-i trimit[biblioteca =i manuscrisele r[mase la Bucure=ti. Criticul]ns[nu d[nici un r[spuns acestei scrisori.

Iacob Negruzzi depune pe biroul Camerei deputa\ilor o peti\ie din partea unui num[r de cet[\eni din toate p[r\ile \[rii, pentru un proiect

de lege prin care s[se acorde poetului, de c[tre stat, o pensie viager[. Propunerea este sus\inut[=i de M. Kog[lniceanu. Camera voteaz[un ajutor lunar de 250 lei. Abia la 23 noiembrie proiectul de lege trece la Senat, unde este sus\inut de N. Gane ca raportor. Legea se va vota abia]n aprilie anul urm[tor.

Veronica Micle vine la Boto=ani =i determin[pe Eminescu s[se mute definitiv la Bucure=ti, unde =i pleac[pe data de 15 aprilie. Aici are un modest]nceput de activitate literar[. Cite=te]ntr-un mic cerc de prieteni *Laïs*, care se dovede=te a fi traducerea piesei *Le joueur de flûte* de Emile Augier. Tip[re=te]n *România liber[* din 13 noiembrie *Iconarii d-lui Beldiman* =i la 20 noiembrie *Iar iconarii*. }n decembrie particip[la apari\ia revistei *Fântâna Blanduziei*, unde scrie articole la 4 =i 11 decembrie, semnând cu ini\iale. }n num[rul din 25 decembrie al revistei se anun\[apari\ia volumului de poezii, edi\ia a treia, cu un adaos de trei poezii fa\[de edi\iile precedente: *La steaua*, *De ce nu-mi vii* =i *Kamadeva*.

1889 La 3 februarie Eminescu este internat la spitalul M[rcu\a din Bucure=ti =i apoi este transportat la sanatoriul Caritas. La 13 aprilie se instituie o curatel[pentru asisten\a judiciar[a bolnavului. }n noaptea de 15 iunie, la ora 3, poetul moare]n sanatoriul doctorului +u\u din strada Plantelor, Bucure=ti. Ziarul *Românul* din 16 iunie anun\[la =tiri: *Eminescu nu mai este*. }nmormântarea are loc]n ziua de 17 iunie. Corpul defunctului este depus]n groap[la umbra unui tei din cimitirul Bellu.

}n octombrie se d[la tipar edi\ia a patra a volumului de poezii de la Socec, cu un studiu al lui Maiorescu, intitulat: *Poetul Eminescu*.

La 14 octombrie moare la Boto=ani Henrieta Eminovici, sora care-l]ngrijise pe Eminescu]n ultimii s[i ani de via\[. Veronica Micle]ncetase din via\[ ]nc[de la 3 august]n chilia unor maici de la Mân[stirea V[ratec.

Tot]n acest an moare =i I. Creang[.

1989 Centenarul mor\ii lui M. Eminescu.*

ION CRE|U

*Nota redac\iei.

ANTUME

La morm`ntul lui Aron Pumnul

}mbrac[-te]n doliu, frumoas[Bucovin[,
Cu cipru verde-ncinge antic[fruntea ta;
C-acuma din pleiada-\i auroas[=i senin[
Se stinse un luceaf[r, se stinse o lumin[,
Se stinse-o dalb[stea!

Metalica, vibrânda a clopotelor jale
Vuie=te]n caden\[=i sun[ ]ntristat;
C[ci, ah! geniul mare al de=tept[rii tale
P[=i, se duse-acuma pe-a nemuririi cale
+i-n urm[-i ne-a l[sat!

Te-ai dus, te-ai dus din lume, o! geniu nalt =i mare,
Colò unde te-a=teapt[to\i]ngerii]n cor,
Ce-ntoan[, tainic, dulce a sferelor cântare
+i-\i]mpletesc ghirlande, cununi mirositoare,
Cununi de albe flori!

Te plânge Bucovina, te plânge-n voce tare,
Te plânge-n tânguire =i locul t[u natal;
C[ci umbra ta m[rea\[=i falnica-i zburare
O urm[-ncet cu ochiul]n trist[l[crimare
Ce-i sim\ na\ional!

Urmeze]nc[-n cale-\i =i lacrima duioas[,
Ce junii to\i o vars[pe trist mormântul t[u,
Urmeze-\i ea prin zboru-\i]n cânturi tânguioase.
}n cânturi r[sunânde, suspine-armonioase,
Colò,]n Eliseu!...

De-a= avea

De-a= avea =i eu o floare
Mândr[, dulce, r[pitoare,
Ca =i florile din mai,
Fiice dulce a unui plai,
Plai râzând cu iarb[verde,
Ce se leag[n[, se pierde,
Undoind]nceti=or,
+optind =oapte de amor;

De-a= avea o floricic[
Ginga=[=i tineric[,
Ca =i floarea crinului,
Alb ca neaua sânului,
Amalgam de-o roz-albie
+i de una purpurie,
Cântând vesel =i u=or,
+optind =oapte de amor;

De-a= avea o porumbi\[
Cu chip alb de copili\[,
Copili\[blândi=oar[
Ca o zi de prim[var[,

Câtu-\i \ine ziuli\a
I-a= cânta doina, doini\a,
I-a= cânta-o-nceti=or,
+optind =oapte de amor.

O c[l[rire]n zori

A nop\ii gigantic[umbr[u=oar[,
Purtat[de vânt,
Se-ncovoaie tainic, se leag[n[, zboar[
Din aripi b[tând.

Roz-alb-auror[, cu bucle de aur
Sclipinde-n rubin,
Revars[din ochii-i de lacrimi tezaur
Pe-al florilor sân;

R[spânde suflarea narciselor albe
Balsamu-i divin,
+i Chloris din roze]=i pune la salbe
Pe fruntea-i de crin;

Iar râul suspin[de blânda-i durere
Poetic murmur,
Pe-oglinda-i de unde r[sfrânge-n t[cere
Fantastic purpur;

+i pas[rea cânt[suspine-imitând[
Un cântec de-amor,
Ecou-i r[spunde cu vocea-i vuind[
La plânsu-i de dor.

Pe câmp se v[d dou[fiin\e u=oare
S[ltânde pe-un cal,
Pe care le-ncinge de flutur[-n boare
Sub\ire voal;

Ca Eol, ce zboar[prin valuri =i \ip[,
Fugarul u=or
Necheaz[, s-arunc[de spintec[-n prip[
Al negurei flor,

O dalb[fecioar[adoarme pe sânul
De-un june frumos,
Astfel cum dormit[oftarea, suspinul
}n cântul duios;

Iar talia-i nalt[, ginga=[, sub\ire
Se ml[die-n vânt,
+i negrele-i bucle ondoal[-n zefire,
Sclipesc fluturând.

I-adoarme pe sânu-i, se leag[n[-n bra\e
}n tandre vis[ri;
Pe când ca profume pe blânda ei fa\[
Plutesc s[rut[ri.

Iar aeru-n munte,]n vale vibreaz[
De tainici oft[ri;
C[ci junele astfel din pieptu-i ofteaz[
}n dalbe cânt[ri:

“Ah! ascult[, mândruli\[,
Dr[guli\[,
+oapta-mi blând[de amor,
S[-\i cânt dulce, dulce tainic,
Cântul jalnic
Ce-\i cântam adeseori.

De-ai fi, drag[, zefir dulce,
Care duce
Cu-al s[u murmur frunze, flori,
A= fi frunz[, a= fi floare.
A= zburare
Pe-al t[u sân gemând de dor;

De-ai fi noapte,-a= fi lumin[,
Blând[, lin[,
Te-a= cuprinde c-un suspin;
+i]n nunta de iubire,
}n unire,
Na=te-am zorii de rubin;

De-a= fi, mândr[, râu=orul,
Care dorul
+i-l confie câmpului,
|i-a= sp[la c-o s[rutare,
Murmurare,
Crinii albi ai sânului!”

Ca Eol, ce zboar[prin valuri =i \ip[,
Fugarul u=or

Necheaz[, s-arunc[de spintec[-n prip[
Al negurei flor;

Vergina]l strânge pe-amantu-i mai tare
La sânu-i de crin,
+i fa\a-=i ascunde l-a lui s[rutare
}n p[r ebenin.

Iar Eco]=i râde de blândele plângeri,
De junii aman\i,
+i râul repet[ca cântul de]ngeri
}n repede dan\:

“De-a= fi, mândr[, râu=orul,
Care dorul
+i-l confie câmpului,
|i-a= sp[la c-o s[rutare,
Murmurare,
Crinii albi ai sânului!”

Din str[in[tate

Când tot se-nvesele=te, când to\i aci se-ncânt[,
Când to\i]=i au pl[cerea =i zile f[r[nori,
Un suflet numai plânge,]n doru-i se avânt[
L-a patriei dulci plaiuri, la câmpii-i râz[tori.

+i inima aceea, ce geme de durere,
+i sufletul acela, ce cânt[amor\it,
E inima mea trist[, ce n-are mângâiere,
E sufletu-mi, ce arde de dor nem[rginit.

A= vrea s[v[d acuma natala mea vâlcioar[
Sc[ldat[ ]n cristalul pâr[ului de-argint,
S[v[d ce eu atâta iubeam odinioar[:
A codrului tenebr[, poetic labirint;

S[mai salut o dat[colibele din vale,
Dorminde cu un aer de pace, lini=tiri,
Ce respirau]n tain[pl[ceri mai naturale,
Vis[ri misterioase, poetice =optiri.

A= vrea s[am o cas[t[cut[, mitutic[,
}n valea mea natal[, ce undula]n flori,
S[tot privesc la munte]n sus cum se ridic[,
Pierzându-=i a sa frunte]n negur[=i nori.

S[mai privesc o dat[câmpia-nfloritoare,
Ce zilele-mi copile =i albe le-a \esut,
Ce auzi odat[copila-mi murmurare,
Ce jocurile-mi june, zburdarea mi-a v[zut.

Melodica =optire a râului, ce geme,
Concertul, ce-l]ntoan[al p[s[rilor cor,
Cântarea]n caden\[a frunzelor, ce freme,
N[scur-acolo-n mine =optiri de-un ginga= dor.

Da! Da! A= fi ferice de-a= fi]nc[o dat[
}n patria-mi iubit[,]n locul meu natal,
S[pot a binezice cu mintea-nfl[c[rat[
Vis[rile juniei, vis[ri de-un ideal.

Chiar moartea, ce r[spânde teroare-n omenire,
Prin vinele vibrânde ghe\oasele-i fiori,
Acolo m-ar adoarme]n dulce lini=tire,
}n visuri fericite m-ar duce c[tre nori.

La Bucovina

N-oi uita vreodat[, dulce Bucovin[,
Geniu-\i romantic, mun\ii]n lumin[,
V[ile]n flori,
Râuri res[ltânde printre stânce nante,
Apele lucinde-n dalbe diamante
Peste câmpii-n zori.

Ale sor\ii mele plângeri =i surâse,
}ngânate-n cânturi,]ngânate-n vise
Tainic =i u=or,
Toate-mi trec prin gându-mi, trec pe dinainte,
Inima mi-o fur[=i cu dulci cuvinte
}mi =optesc de dor.

Numai lâng[sânu-\i geniile rele,
Care]mi descânt[firul vie\ii mele,
Parc[dormita;
M[l[sar[-n pace, ca s[cânt]n lume,
S[-mi visez o soart[mândr[de-al meu nume
+i de steaua mea.

Când pe bolta brun[tremur[Selene,
Cu un pas melodic, cu un pas alene
Lin]n calea sa,

Eol pe-a sa arp[blând r[sun[toare
Cânt-a nop\ii dulce, mistic[cântare,
Cânt din Valhala.

Atunci ca =i silful, ce n-adoarme-n pace,
Inima]mi bate, bate, =i nu tace,
Tremur[u=or,
}n fantazii mândre ea]=i face cale,
Peste mun\i cu codri, peste deal =i vale
Mân[al ei dor.

Mân[doru-i tainic colo,]nspre tine,
Ochiul]mi sclipe=te, genele-mi sunt pline,
Inima mi-e grea;
Astfel totdeauna când gândesc la tine,
Sufletul mi-apas[nouri de suspine,
Bucovina mea!

Speran\a

Cum mângâie dulce, alin[u=or
Speran\a pe to\i muritorii!
Triste\e, durere =i lacrimi, amor
Azilul]=i afl[ ]n sânu-i de dor
+i pier, cum de boare pier norii.

Precum c[l[torul, prin mun\i r[t[cind,
Prin umbra p[durii cei dese,
La slaba lumin[ce-o vede lucind
Alearg[purtat ca de vânt
Din noaptea p[durii de iese:

A=a =i speran\a — c-un licur u=or,
Cu slaba-i lumin[p[lind[—
Anim[-nc-o dat[tremândul picior,
De uit[de sarcini, de uit[de nori,
+i unde o vede s-avânt[.

La cel ce]n carcere plânge amar
+i blestem[cerul =i soartea,
La neagra-i durere]i pune hotar,
F[când s[-i apar[ ]n negru talar
A lumii parànimf[— moartea.

+i maicii ce strânge pruncu\u-i la sân,
Privirea de lacrime plin[,
V[zând cum geniile mor\ii se-nclin
Pe fruntea-i copil[cu spasmuri =i chin,
Speran\a durerea i-alin[.

C[ci vede surâsu-i de gra\ie plin
+i uit[pericolul mare,
L-apleac[mai dulce la sânu-i de crin
+i fa\a-i umbre=te cu p[r ebenin,
La pieptu-i]l strânge mai tare.

A=a marinarii, pe mare umblând,
Izbi\i de talazuri, furtune,
Izbi\i de orcanul ghe\os =i urlând,
Speran\a]i face de uit[de vânt,
+i sper[la timpuri mai bune.

A=a virtuo=ii murind nu desper,
Speran\a-a lor frunte-nsenin[,
Speran\a cea dulce de plat[ ]n cer,
+i face de uit[de-a mor\ii dureri,
Pleoapele-n pace le-nchin[.

Cum mângâie dulce, alin[u=or
Speran\a pe to\i muritorii!
Triste\e, durere =i lacrimi, amor
Azilul]=i afl[ ]n sânu-i de dor
+i pier, cum de boare pier norii.

Asta vrèu, dragul meu[*]

Iube=ti, scumpa mea frumoas[,
Ghirl[ndioar[de-albe flori,
Ce-ncunun[gra\ioas[
Buclele-mi ce-n v`nturi zbor?
Nu, nu! nu, nu!
Ce vrei dar, drag[, tu?
Poate roza cea t[cut[,
Care dulce se s[rut[
Cu fluturii r`z[tori?
Ba nu, nu, cununa-n laur,
Cins[-n aur, aur, aur,
Atunci este un tezaur,
Asta vrèu,
Dragul meu!

[*] Poezia *Asta vrèu dragul meu*, purt[nd semn[tura "Mihaiu Eminescu", a fost publicat[ini\ial]n revista "Umoristul" din 29 septembrie / 11 octombrie 1866, ce ap[rea la Pesta, ca =i renumita "Familie" av[nd acela=i redactor, pe I. Vulcan — "n[na=ul" recent al debutantului poet rom`n, trecut abia de v`rsta de 16 ani.

Abia]n 1979, datorit[eforturilor lui Eugen S. Cucerzan =i Vasile Zvanciuc , poezia eminescian[ ]n cauz[a fost "descoperit[" =i retip[rit[,]n revista "Tribuna" din Cluj-Napoca,]n cadrul aricolului acestora "Mihai Eminescu: o poezie uitat[din 1866",]n nr. 29, din 19 iulie (p. 1), =i nr. 30, din 26 iulie (p. 2).

Iube=ti, dulce dr[gulin[,
Doina mea de tainic dor,
Ce pe lira mea suspin[
Dulce, bl`nd,]nceti=or?
Nu, nu! nu, nu!
Ce vrei dar, drag[, tu?
Poate c`ntul de-armonie,
Care Eol]l adie
Pintre frunze, pintre flori?
Ah! c`nd aurul suspin[
}n pungu\a plin[, plin[,
C-o c`ntare metalin[!
Asta vrèu,
Dragul meu!

Iube=ti poate pe Selene,
Ca o candel[lucind,
C`nd cu pasu-i lin, alene
Se preumbl[sur`z[nd?
Nu, nu! nu, nu!
Ce vrei dar, drag[, tu?
Iube=ti poate alba zare,
Ce-o s[geat[m`ndrul soare
Peste c`mpul]nflorind?
Ah! c`nd aurul dulce sun[
}n pungu\a mea nebun[,
Nu-mi mai trebuie alt[lun[!
Asta vrèu,
Dragul meu!

Iube=ti patria m[rea\[,
Ce de glorii duce dor,
C`nd]n palida ei fa\[
Se deseamn[-un viitor!
Nu, nu! nu, nu!
Ce vrei dar, drag[, tu?
Poate visul mare, mare,
De m[rire, r[zbunare,
Ce-l viseaz[-a ei popor?
C`nd]n loc de glorii, laur,
Mi-ar da aur, aur, aur,
Atunci fi-mi-ar un tezaur ,
Asta vrèu,
Dragul meu!

Misterele nop\ii

Când din stele auroase
Noaptea vine-nceti=or,
Cu-a ei umbre suspinânde,
Cu-a ei silfe =opotinde,
Cu-a ei vise de amor;

Câte inimi]n pl[cere
}i resalt[u=urel!
Dar pe câte dureroase
Cântu-i mistic le apas[,
Cântu-i blând,]ncetinel.

Dou[umbre, albicioase
Ca =i fulgii de ninsori,
Razele din alba lun[
Mi le torc, mi le-mpreun[
Pentru-ntregul viitor;

Iar doi]ngeri cânt[-n plângeri,
Plâng]n noapte dureros,
+i se sting ca dou[stele,
Care-n nunt[, u=urele,
Se cunun c[zânde jos.

}ntr-un cuib de turturele
Ca =i fluturii de-u=or
Salt[Eros nebune=te,
}l desmiard[, l-]nc[lze=te
Cu un vis de tainic dor;

Iar]n norul de profume
Dou[suflete de flori
Le desparte-al nop\ii mire
Cu fantastica-i =optire,
Le resfir[, pân[mor.

Când pe stele aurite
Noaptea doarme u=urel,
Câte inime râzânde,
Dar pe câte suspinânde
Le delas[-ncetinel!

Dar a=a ne e destinul,
Vitreg prea adeseori,
Unui lumea i-acordeaz[,
Iar pe altul]l boteaz[
Cu-a lui rou[de plânsori.

Ce-\i doresc eu \ie, dulce Rom`nie

Ce-\i doresc eu \ie, dulce Românie,
|ara mea de glorii, \ara mea de dor?
Bra\ele nervoase, arma de t[rie,
La trecutu-\i mare, mare viitor!
Fiarb[vinu-n cupe, spumege pocalul,
Dac[fiii-\i mândri aste le nutresc;
C[ci r[mâne stânca, de=i moare valul,
Dulce Românie, asta \i-o doresc.

Vis de r[zbunare negru ca mormântul
Spada ta de sânge du=man fumegând,
+i deasupra idrei fluture cu vântul
Visul t[u de glorii falnic triumfând,
Spun[lumii large steaguri tricoloare,
Spun[ce-i poporul mare, românesc,
Când s-aprinde sacru candida-i vâlvoare,
Dulce Românie, asta \i-o doresc.

}ngerul iubirii,]ngerul de pace,
Pe altarul Vestei tainic surâzând,
Ce pe Marte-n glorii s[orbeasc[-l face,
Când cu lampa-i zboar[lumea luminând,
El pe sânu-\i vergin]nc[s[coboare,
Guste fericirea raiului ceresc,

Tu]l strânge-n bra\e, tu]i f[altare,
Dulce Românie, asta \i-o doresc.

Ce-\i doresc eu \ie, dulce Românie,
Tân[r[mireas[, mam[cu amor!
Fiii t[i tr[iasc[numai]n fr[\ie
Ca a nop\ii stele, ca a zilei zori,
Via\a]n vecie, glorii, bucurie,
Arme cu t[rie, suflet românesc,
Vis de vitejie, fal[=i mândrie,
Dulce Românie, asta \i-o doresc!

La Heliade

De mi-ar permite-Apolon s-aleg dintre cununе,
Ghirlanda n-a= alege-o de flori pl[pânde, june,
Ci falnica cunun[a bardului b[trân;
Eu n-a= alege lira vibrând[de iubire,
Ci ceea care falnic]mi cânt[de m[rire,
Cu focul albei Veste aprinde al meu sân.

Ghirlanda ce se-nsoar[cu silfele u=oare,
Pe fruntea inspirat[, pe fruntea-nspir[toare,
De bucle-ncungiurat[, blondine, undoind,
Pl[cut[-i a ghirland[— sublim[ ]ns[este
Cununa cea de laur, ce sânt[se-mplete=te
Pe fruntea cea umbrit[de bucle de argint.

Ca visul e cântarea ce-o-ntoan[Eol dulce,
Când silfele vin jalnic prin lilii s[se culce,
S[doarm[somn de]ngeri pe sânul alb de flori;
Sublim]ns[e cântul când \ip[=i ia-n goan[
Talazurile negre ce turb[, se r[stoarn[,
+i spumeg[ca furii =i url[-ngrozitor.

Astfel]\i e cântarea, b[trâne Heliade,
Cum curge profe\ia unei Ieremiade,

Cum se r[zbun-un vifor zburând din nor]n nor.
Ruga-m-a= la Erato s[cânt ca Tine, barde,
De nu]n via\a-mi toat[, dar cântecu-mi de moarte
S[fie ca “Blestemu”- | i... s[-l cânt, apoi s[mor.

La o artist[

Ca a nop\ii poezie,
Cu-ntunericul talar,
Când se-mbin[, se-nml[die
C-un glas tainic, lin, amar,
Tu, cântare]ntrupat[!
De-al aplauzelor flor,
Ap[rând divinizat[,
R[pi=i sufletu-mi]n dor.

Ca zefirii ce adie
Cânturi dulci ca un fior,
Când prin flori de iasomie
}=i sting sufletele lor,
Astfel notele murinde,
Blânde, palide,]ncet,
Zbor sub mâna-\i tremurânde,
Ca dulci gânduri de poet.

Sau ca lira sf[râmat[,
Ce r[sgeme-ngrozitor
Când o mân[ ]nghe\at[
Rumpe coardele-n fior,
Astfel mâna-\i tremurând[
Bate-un cântec mort =i viu,

Ca furtuna descrescând[
Care muge a pustiu.

E=ti tu nota r[t[cit[
Din cântarea sferelor,
Ce etern[, nefinit[
}ngerii o cânt[-n cor?
E=ti fiin\a-armonioas[
Ce-o gândi un serafim,
Când pe lira-i tânguioas[
Mâna cântecul divin?

Ah, ca visul ce se-mbin[
Palid, lin,]nceti=or,
Cu o raz[de lumin[
Ce-arde geana ochilor;
Tu, cântare]ntrupat[!
De-al aplauzelor flor
Disp[rând divinizat[,
R[pi=i sufletu-mi]n dor.

Amorul unei marmure

O=tirile-i alung[ ]n spaim[ ]nghe\at[,
Cu sufletu-n ruin[, un rege-asirian,
Cum stâncelor arunc[durerea-i]nspumat[
Gemându1 uragan.

De ce nu sunt un rege s[sfarm cu-a mea durere,
De ce nu sunt Satana, de ce nu-s Dumnezeu,
S[fac s[rump-o lume ce sfâ=ie-n t[cere
Zdrobit sufletul meu.

Un leu pustiei rage turbarea lui fugind[,
Un ocean se-mbat[pe-al vânturilor joc,
+i norii-=i spun]n tunet durerea lor mugind[,
Gândirile de foc.

Eu singur n-am cui spune cumplita mea durere,
Eu singur n-am cui spune nebunul meu amor,
C[ci mie mi-a dat soarta amara mângâiere
O piatr[s[ador.

Murindului speran\a, turb[rii r[zbunarea,
Profetului blestemul, credin\ei Dumnezeu,
La sinucid o umbr[ce-i sperie desperarea,
Nimic, nimica eu.

Nimica, doar icoana-\i, care m[ ]nvenin[,
Nimic, doar suvenirea surâsului t[u lin,
Nimic decât o raz[din fa\a ta senin[,
Din ochiul t[u senin.

+i te iubesc, copil[, cum repedea junie
Iube=te-n ochi de fl[c[ri al zilelor noroc,
Iubesc precum iube=te pe-o alb[vijelie
Un ocean de foc.

Din ochi de-ar soarbe geniu sl[bita mea privire,
De-ar tremura la sânu-mi ginga=ul t[u mijloc,
Ai pune pe-a mea frunte]n vise de m[rire
Un diadem de foc.

+i-a= pune soarta lumii pe buza-\i purpurie,
A= pune lege lumii râzândul t[u delir,
A= face al t[u zâmbet un secol de orgie,
+i lacrimile-\i mir.

C[ci te iubesc, copil[, ca zeul nemurirea,
Ca preotul altarul, ca spaima un azil;
Ca sceptrul mâna blând[, ca vulturul m[rirea,
Ca visul pe-un copil.

+i pasu-n urma-\i zboar[c-o tainic[mânie,
Ca un smintit ce cat[cu ochiu-ng[lbenit,
Cu fruntea-nvine\it[, cu fa\a cenu=ie
Icoana ce-a iubit.

Junii corup\i

La voi cobor acuma, voi suflete-am[gite,
+i ca s[va ard fierea, o, spirite-ame\ite,
Blestemul]l invoc;
Blestemul mizantropic, cu vân[ta lui ghear[,
Ca s[v[scriu pe frunte, ca vita ce se-nfiar[
Cu fierul ars]n foc.

De=i =tiu c-a mea lir[d-a surda o s[bat[
}n preajma min\ii voastre de patimi]mb[tat[,
De-al patimilor dor;
}n preajma min\ii voastre ucis[de orgie,
+i putred[de spasmuri, =i ars[de be\ie,
+i seac[de amor.

O, fiarb[-v[mânia]n vinele stocite,
}n ochii stin=i de moarte, pe frun\i]nvine\ite
De sânge putrezit;
C[-n veci nu se va teme Profetul vreodat[
De bra\ele sl[bite, puterea le=inat[
A junelui c[nit.

Ce am de-alege oare]n seaca-v[fiin\[?
Ce foc f[r-a se stinge, ce drept f[r[s[-mi min\[,
O, oameni mor\i de vii!

S[v[admir curajul]n vinure v[rsate,
}n sticle sf[râmate, hurii neru=inate
Ce chiuie-n orgii?

V[v[d lungi\i pe patul june\ii ce-a\i spurcat-o,
Suflând din gur[boala vie\ii ce-a\i urmat-o,
+i ar=i pân-]n r[runchi;
Sau bestiilor care pe *azi*]l \in]n fiar[,
Cum lingu=i\i privirea cea stearp[=i amar[,
Cum c[de\i]n genunchi!

Scula\i-v[!... c[ci anii trecutului se-n=ir[,
}n =iruri triumfale stindardul]l resfir[,
C[ci Roma a-nviat;
Din nou prin glorii calc[, cu fa\a]nzeit[,
Cu falcele nestinse, puterea-i]mpietrit[,
Poporul]mp[rat.

Scula\i-v[!... c[ci tromba de moarte purt[toare
Cu glasul ei lugubru r[cne=te la popoare
Ca leul speriat;
Tot ce respir[-i liber, a tuturor e lumea,
Dreptatea, libertatea nu sunt numai un nume,
Ci-aievea s-a serbat.

}ncinge\i-v[spada la dan\ul cel de moarte,
Aci v[poarte vântul, cum =tie s[v[poarte
A \op[i]n joc!
Aci v[duce\i valuri]n mii batalioane,

Cum]n p[duri aprinse, mânat]n uragane,
Diluviul de foc.

Vede\i cum urna crap[, cenu=a re]nvie,
Cum murmur[trecutul cu glas de b[t[lie
Poporului roman;
Cum umbrele se-mbrac[ ]n zale ferecate,
+i frun\ile c[runte le nal\[de departe
Un Cezar, un Traian.

Cad putredele tronuri]n marea de urgie,
Se sfarm[deodat[cu lan\ul de sclavie
+i sceptrele de fier;
}n dou[p[r\i infernul portalele-=i deschide,
Spre-a]nc[pea cu mia r[sufletele hâde
Tiranilor ce pier!

}n darn r[sun[vocea-mi de eco repe\it[,
V[zguduie arama urechea amor\it[
+i sim\ul le=inat;
Virtutea despletit[=i patria-ne zeie
Nu pot ca s[aprinz[o singur[scânteie
}n sufletu-nghe\at.

+i singur stau =i caut, ca uliul care cat[
}n inima junimii de via\a-i dezbr[cat[
Un stârv spre-a-l sfâ=ia;
Ca pas[rea de zboru-i din ceruri dizme\it[,
Ca muntele ce-n frunte-i de nouri]ncre\it[
Un tr[snet ar purta.

Dar cel pu\in nu spune\i c[ave\i sim\[minte,
C[-n veci nu se]mbrac[ ]n ve=tede vestminte
Misteriul cel sânt;
C[ci vorba voastr[sun[ca plâns la cununie,
Ca cobea ce]ngân[un cânt de veselie,
Ca râsul la mormânt.

Amicului F. I.

Visuri trecute, uscate flori
Ce-a\i fost via\a vie\ii mele,
Când v[urmam eu, c[zânde stele,
Cum ochiul urm[un meteor,

V-a\i dus cu anii, ducu-v[dorul,
Precum cu toamna frunzele trec;
Buza mi-e rece, sufletul sec,
Via\a mea curge uitând izvorul.

Candela =tersei d-argint icoane
A lui Apolon, crezului meu,
M[topesc tainic,]ns[mereu
De ale patimilor orcane.

Sau ca un nour gonit de vânt,
Alerg pe calea vie\ii mele,
O buh[care, \ipând a jele,
Bântuie urma unui mormânt.

Via\a-mi se scurge ca =i murmura
Ce-o sufl[-un criv[\ printre pustii,
M[usc ca crucea pus[-n câmpii
+i de blesteme mi-e neagr[gura.

}mi târ[sc soarta ca un vultur
Ce]=i târ[=te aripa frânt[,
Viscolul iernii moarte]i cânt[,
Moarte,]i râde tot de-mprejur.

Am uitat mam[, am uitat tat[,
Am uitat lege, am uitat tot;
Mintea mi-e seac[, gândul netot,
Pustiul arde-n inima-mi beat[.

Numai prin chaos tu]mi apari,
Cum printre valuri a navei vel[,
Cum printre nouri galbena stel[,
Prin neagra noapte cum un fanar.

Te v[d adesea frunte senin[
Ca =i gândirea lui Dumnezeu,
Sufletu-\i arde-n sufletul meu
C-o flam[dulce, tainic[, lin[.

Gândind la tine nu voi s[mor,
}mi blast[m]nsu=i eu mântuirea,
Orb, nebun, care blast[m[firea,
Ce-ar vrea din frunte-i s[sting-un nor.

Dar dac[gândul zilelor mele
Se stinse-n mintea lui Dumnezeu,
+i dac[pentru sufletul meu
Nu-i loc aicea, ci numa-n stele;

Voi, când mi-or duce]ngerii s[i
Palida-mi umbr[ ]n albul munte,
S[-mi pui cununa pe a mea frunte
+i s[-mi pui lira de c[p[tâi.

La moartea principelui +tirbey

Turnurile mi=c[-n doliu a lor inimi de aram[
+i un]nger cu-aripi negre, cu diadem[de spini,
Cu cântarea-i plâng[toare lumea mi=c[, lumea cheam[,
Precum mi=c[vântu-n cântec fa\a m[rii de senin.

+i cu ochiul plin de lacrimi na\iunea cea român[,
Care are-n mii de inimi sufletul ei tremurând,
Vede cum prin nori se stinge stea cu flac[r[divin[
+i aude-n cer un tunet =i un gemet pe p[mânt...

A-ntrist[rii neagr[-arip[peste lume se]ntinde,
Totul tace, c[ci durerea este mut[ca un gând,
Lumea azi nimic nu vede, ochiu-i nimic nu cuprinde,
Decât cursu-acelui astru ce se sparge p-un mormânt.

Cine-i acvila ce cade? Cine-i stânca ce se sfarm[?
Cine-i leul ce]nchide cu durere ochii s[i?
Cine-i tunetul ce moare umplând lumea de alarm[?...
— *Este domnul României: Barbu Dimitrie +tirbey!...*

Venere =i Madon[

Ideal pierdut]n noaptea unei lumi ce nu mai este,
Lume ce gândea]n basme =i vorbea]n poezii,
O! te v[d, te-aud, te cuget, tân[r[=i dulce veste
Dintr-un cer cu alte stele, cu-alte raiuri, cu al\i zei.

Venere, marmur[cald[, ochi de piatr[ce scânteie,
Bra\ molatic ca gândirea unui]mp[rat poet,
Tu ai fost divinizarea frumuse\ii de femeie,
A femeiei, ce =i ast[zi tot frumoas[o rev[d.

Rafael, pierdut]n visuri ca-ntr-o noapte]nstelat[,
Suflet]mb[tat de raze =i d-eterne prim[veri,
Te-a v[zut =i-a visat raiul cu gr[dini]mb[ls[mate,
Te-a v[zut plutind regin[printre]ngerii din cer

+i-a creat pe pânza goal[pe Madona dumnezeie,
Cu diadem[de stele, cu surâsul blând, vergin,
Fa\a pal[-n raze blonde, chip de]nger, dar femeie,
C[ci femeia-i prototipul]ngerilor din senin.

Astfel eu, pierdut]n noaptea unei vie\i de poezie,
Te-am v[zut, femeie stearp[, f[r[suflet, f[r[foc,
+i-am f[cut din tine-un]nger, blând ca ziua de magie,
Când]n via\a pustiit[râde-o raz[de noroc.

Am v[zut fa\a ta pal[de o bolnav[be\ie,
Buza ta]nvine\it[de-al corup\iei mu=cat,
+i-am zvârlit asupr[-\i, crudo, v[lul alb de poezie,
+i paloarei tale raza inocen\ei eu i-am dat.

|i-am dat palidele raze ce-nconjoar[cu magie
Fruntea]ngerului-geniu,]ngerului-ideal,
Din demon f[cui o sânt[, dintr-un chicot, simfonie,
Din ochirile-\i murdare, ochiu-aurorei matinal.

Dar azi v[lul cade, crudo! disme\it din visuri sece,
Fruntea mea este trezit[de al buzei tale-nghe\
+i privesc la tine, demon, =i amoru-mi stins =i rece
M[ ]nva\[cum asupr[-\i eu s[caut cu dispre\!

Tu]mi pari ca o bacant[, ce-a luat cu-n=el[ciune
De pe-o frunte de fecioar[mirtul verde de martir,
O fecioar-a c[rei suflet era sânt ca rug[ciunea,
Pe când inima bacantei e spasmodic, lung delir.

O, cum Rafael creat-a pe Madona dumnezeie,
Cu diadema-i de stele, cu surâsul blând, vergin,
Eu f[cut-am zeitate dintr-o palid[femeie,
Cu inima stearp[, rece =i cu suflet de venin!

*

Plângi, copil[? — C-o privire umed[=i rug[toare
Po\i din nou zdrobi =i frânge apostat-inima mea?

La picioare-\i cad =i-\i caut]n ochi negri-adânci ca marea,
+i s[rut a tale mâne, =i-i]ntreb de po\i ierta.

+terge-\i ochii, nu mai plânge!... A fost crud[-nvinuirea,
A fost crud[=i nedreapt[, f[r[razem, f[r[fond.
Suflete! de-ai fi chiar demon, tu e=ti sânt[prin iubire,
+i ador pe acest demon cu ochi mari, cu p[rul blond.

Epigonii

Când privesc zilele de-aur a scripturelor române,
M[cufund ca]ntr-o mare de vis[ri dulci =i senine
+i]n jur parc[-mi colind[dulci =i mândre prim[veri,
Sau v[d nop\i ce-ntind deasupr[-mi oceanele de stele,
Zile cu trei sori]n frunte, verzi dumbr[vi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirii =i cu râuri de cânt[ri.

V[d poe\i ce-au scris o limb[, ca un fagure de miere:
Cichindeal gur[de aur, *Mumulean* glas cu durere,
Prale firea cea]ntoars[, *Daniil* cel trist =i mic,
V[c[rescu cântând dulce a iubirii prim[var[,
Cantemir croind la planuri din cu\ite =i pahar[,
Beldiman vestind]n stihuri pe r[zboiul inimic.

Lir[de argint, *Sihleanu — Donici* cuib de-n\elepciune,
Care, cum rar se]ntâmpl[, ca s[mediteze pune
Urechile ce-s prea lunge ori coarnele de la cerb;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomat[?
S-au dus to\i, s-au dus cu toate pe o cale ne'nturnat[.
S-a dus *Pann*, finul Pepelei, cel iste\ ca un proverb.

Eliad zidea din visuri =i din basme seculare
Delta biblicelor sânte, profe\iilor amare,
Adev[r sc[ldat]n mite, sfinx p[truns[de-n\eles;

Munte cu capul de piatr[de furtune detunat[,
St[=i azi]n fa\a lumii o enigm[ne'xplicat[
+i vegheaz-o stânc[ars[dintre nouri de eres.

Bolliac cânta iobagul =-a lui lan\uri de aram[;
L-ale \[rii flamuri negre *Cârlova* o=tirea cheam[.
}n prezent vr[je=te umbre dintr-al secolilor plan;
+i ca *Byron*, treaz de vântul cel s[lbatic al durerii,
Palid stinge-*Alexandrescu* sânta candel-a sper[rii.
Descifrând eternitatea din ruina unui an.

Pe-un pat alb ca un lin\oliu zace leb[da murind[,
Zace palida vergin[cu lungi gene, voce blând[—
Via\a-i fu o prim[var[, moartea-o p[rere de r[u;
Iar poetul ei cel tân[r o privea cu]mb[tare,
+i din lir[curgeau note =i din ochi lacrimi amare
+i astfel *Bolintineanu*]ncepu cântecul s[u.

Mure=an scutur[lan\ul cu-a lui voce ruginit[,
Rumpe coarde de aram[cu o mân[amor\it[,
Cheam[piatra s[ ]nvie ca =i miticul poet,
Smulge mun\ilor durerea, brazilor destinul spune,
+i bogat]n s[r[cia-i ca un astru el apune,
Preot de=tept[rii noastre, semnelor vremii profet.

Iar *Negruzzi* =terge colbul de pe cronice b[trâne,
C[ci pe mucedele pagini stau domniile române,
Scrise de mâna cea veche a-nv[\a\ilor mireni;
Moaie pana]n coloarea unor vremi de mult trecute,
Zugr[ve=te din nou iar[=i pânzele posomorâte,
Ce-ar[tau faptele crunte unor domni tirani, vicleni.

+-acel rege-al poeziei, vecinic tân[r =i ferice,
Ce din frunze]\i doine=te, ce cu fluierul]\i zice,
Ce cu basmul poveste=te — veselul *Alecsandri,*
Ce-n=irând m[rg[ritare pe a stelei blond[raz[,
Acum secolii str[bate, o minune luminoas[,
Acum râde printre lacrimi când o cânt[pe *Dridri.*

Sau visând o umbr[dulce cu de-argint aripe albe,
Cu doi ochi ca dou[basme mistice, adânce, dalbe,
Cu zâmbirea de vergin[, cu glas blând, duios,]ncet,
El]i pune pe-a ei frunte mândru diadem de stele,
O a=eaz[-n tron de aur, s[domneasc[lumi rebele,
+i iubind-o f[r[margini, scrie: *“visul de poet”*.

Sau visând cu doina trist[a voinicului de munte,
Visul apelor adânce =i a stâncelor c[runte,
Visul selbelor b[trâne de pe umerii de deal,
El de=teapt[-n sânul nostru dorul \[rii cei str[bune,
El revoac[-n dulci icoane a istoriei minune,
Vremea lui +tefan cel Mare, zimbrul sombru =i regal.

. . . . . .

Iar[noi? noi, epigonii?... Sim\iri reci, harfe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi, inimi b[trâne, urâte,
M[=ti râzânde, puse bine pe-un caracter inimic;
Dumnezeul nostru: umbr[, patria noastr[: o fraz[;
}n noi totul e spoial[, totu-i lustru f[r[baz[;
Voi credea\i]n scrisul vostru, *noi nu credem]n nimic!*

+i de-aceea spusa voastr[era sânt[=i frumoas[,
C[ci de min\i era gândit[, c[ci din inimi era scoas[,

Inimi mari, tinere]nc[, de=i voi sunte\i b[trâni.
S-a]ntors ma=ina lumii, cu voi *viitorul* trece;
Noi suntem iar[=i *trecutul*, f[r[inimi, trist =i rece;
Noi]n noi n-avem nimica, totu-i calp, totu-i str[in!

Voi, pierdu\i]n gânduri sânte, convorbea\i cu idealuri;
Noi cârpim cerul cu stele, noi mânjim marea cu valuri,
C[ci al nostru-i sur =i rece — marea noastr[-i de]nghe\,
Voi urma\i cu r[pejune cuget[rile regine,
Când, plutind pe aripi sânte printre stelele senine,
Pe-a lor urme luminoase voi asemenea mergé\i.

Cu-a ei candel[de aur palida]n\elepciune,
Cu zâmbirea ei regal[, ca o stea ce nu apune,
Lumina a vie\ii voastre drum de roze sem[nat.
Sufletul vostru: un]nger, inima voastr[: o lir[,
Ce la vântul cald ce-o mi=c[cânt[ri molcome respir[;
Ochiul vostru vedea-n lume de icoane un palat.

Noi? Privirea scrut[toare ce nimica nu viseaz[,
Ce tablourile minte, ce sim\irea simuleaz[,
Privim reci la lumea asta — v[numim vizionari.
O conven\ie e totul; ce-i azi drept mâine-i minciun[;
A\i luptat lupt[de=art[, a\i vânat \int[nebun[,
A\i visat zile de aur pe-ast[lume de amar.

“Moartea succede vie\ii, via\a succede la moarte”,
Alt sens n-are lumea asta, n-are alt scop, alt[soarte;
Oamenii din toate cele fac icoan[=i simbol;
Numesc sânt, frumos =i bine ce nimic nu]nsemneaz[,

}mp[r\esc a lor gândire pe sisteme numeroase
+i pun haine de imagini pe cadavrul trist =i gol.

Ce e cugetarea sacr[? Combinare m[iestrit[
Unor lucruri ne'xistente; carte trist[=i-ncâlcit[,
Ce mai mult o]ncifreaz[cel ce vrea a descifra.
Ce e poezia? }nger palid cu priviri curate,
Voluptos joc cu icoane =i cu glasuri tremurate.
Strai de purpur[=i aur peste \[râna cea grea.

R[mâne\i dar[cu bine, sânte firi vizionare,
Ce f[cea\i valul s[cânte, ce punea\i steaua s[zboare,
Ce crea\i o alt[lume pe-ast[lume de noroi;
Noi reducem *tot* la pravul azi]n noi, mâini]n ruin[,
Pro=ti =i genii, mic =i mare, sunet, sufletul, lumin[, —
Toate-s praf... *Lumea-i cum este*... =i ca dânsa suntem noi.

Mortua est!

F[clie de veghe pe umezi morminte
Un sunet de clopot]n orele sfinte,
Un vis ce]=i moaie aripa-n amar,
Astfel ai trecut de al lumii hotar.

Trecut-ai când ceru-i câmpie senin[,
Cu râuri de lapte =i flori de lumin[,
Când norii cei negri par sombre palate,
De luna regin[pe rând vizitate.

Te v[d ca o umbr[de-argint str[lucit[,
Cu-aripi ridicate la ceruri pornit[,
Suind, palid suflet, a norilor schele,
Prin ploaie de raze, ninsoare de stele.

O raz[te-nal\[, un cântec te duce,
Cu bra\ele albe pe piept puse cruce,
Când torsul s-aude l-al vr[jilor caier
Argint e pe ape =i aur]n aer.

V[d sufletu-\i candid prin spa\iu cum trece;
Privesc apoi lutul r[mas... alb =i rece,
Cu haina lui lung[culcat]n sicriu,
Privesc la surâsu-i r[mas]nc[viu —

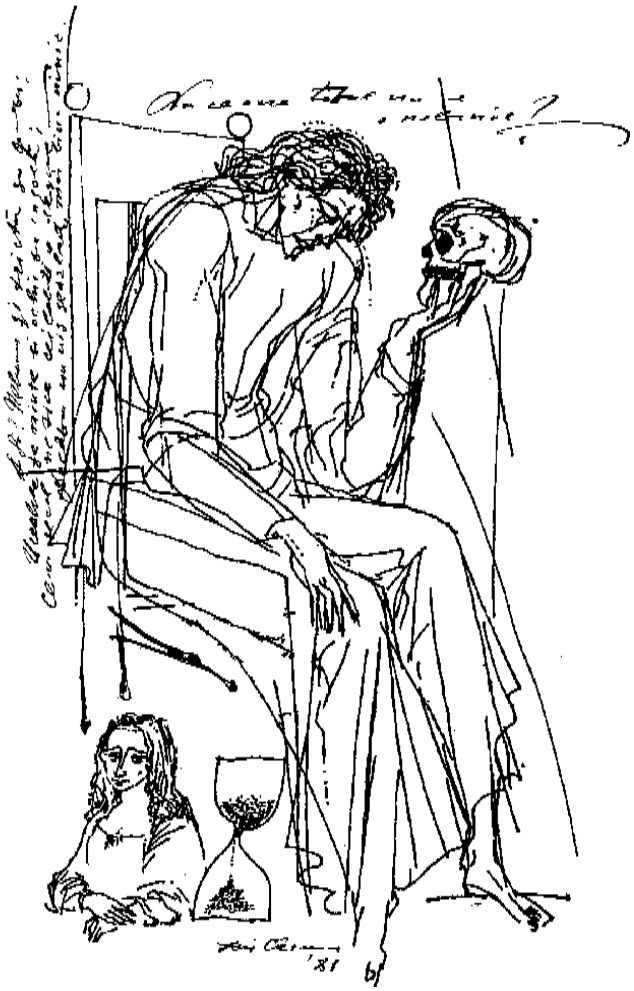

+i-ntreb al meu suflet r[nit de-ndoial[,
De ce-ai murit,]nger cu fa\a cea pal[?
Au nu ai fost jun[, n-ai fost tu frumoas[?
Te-ai dus spre a stinge o stea radioas[?

Dar poate acolo s[fie castele
Cu arcuri de aur zidite din stele,
Cu râuri de foc =i cu poduri de-argint,
Cu \[rmuri de smirn[, cu flori care cânt;

S[treci tu prin ele, o sfânt[regin[,
Cu p[r lung de raze, cu ochi de lumin[,
}n hain[albastr[stropit[cu aur,
Pe fruntea ta pal[cunun[de laur.

O, moartea e-un chaos, o mare de stele,
Când via\a-i o balt[de vise rebele;
O, moartea-i un secol cu sori]nflorit,
Când via\a-i un basmu pustiu =i urât. —

Dar poate... o! capu-mi pustiu cu furtune,
Gândirile-mi rele sugrum cele bune...
Când sorii se sting =i când stelele pic[,
}mi vine a crede c[*toate-s nimic[*.

Se poate ca bolta de sus s[se sparg[,
S[cad[nimicul cu noaptea lui larg[,
S[v[d cerul negru c[lumile-=i cerne
Ca pr[zi *trec[toare* a mor\ii *eterne*...

+-atunci de-a fi astfel... atunci]n vecie
Suflarea ta cald[ea n-o s[ ]nvie,
Atunci graiu-\i dulce]n veci este mut...
Atunci acest]nger n-a fost decât lut.

+i totu=i, \[rân[frumoas[=i moart[,
De racla ta razim eu harfa mea spart[
+i moartea ta n-o plâng, ci *mai* fericesc
O raz[fugit[din chaos lumesc.

+-apoi... cine =tie de este mai bine
A fi sau a nu fi... dar =tie oricine
C[ceea ce nu e, nu simte dureri,
+i *multe* dureri-s, pu\ine pl[ceri.

A fi? Nebunie =i trist[=i goal[;
Urechea te minte =i ochiul te-n=al[;
Ce-un secol ne zice ceilal\i o deszic.
Decât un vis sarb[d, mai bine nimic.

V[d vise-ntrupate gonind dup[vise,
Pân' dau]n morminte ce-a=teapt[deschise,
+i nu =tiu gândirea-mi]n ce s[o stâng:
S[râd ca nebunii? S[-i blestem? S[-i plâng?

La ce?... Oare *totul* nu e nebunie?
Au moartea ta,]nger, de ce fu s[fie?
Au e *sens*]n lume? Tu, chip zâmbitor,
Tr[it-ai anume ca astfel s[mori?
De e sens]ntr-asta, e-ntors =i ateu,
Pe palida-\i frunte nu-i scris Dumnezeu.

}nger de paz[

Când sufletu-mi noaptea veghea]n extaze,
Vedeam ca]n vis pe-al meu]nger de paz[,
}ncins cu o hain[de umbre =i raze,
C-asupr[-mi c-un zâmbet aripele-a-ntins;
Dar cum te v[zui]ntr-o palid[hain[,
Copil[cuprins[de dor =i de tain[,
Fugi acel]nger de ochiu-\i]nvins.

E=ti demon, copil[, c[numai c-o zare
Din genele-\i lunge, din ochiul t[u mare
F[cu=i pe-al meu]nger cu spaim[s[zboare,
El, veghea mea sfânt[, amicul fidel?
Ori poate!... O,-nchide lungi genele tale,
S[pot recunoa=te tr[surile-\i pale,
C[ci tu — *tu e=ti el.*

Noaptea...

Noaptea potolit =i vân[t arde focul]n c[min;
Dintr-un col\ pe-o sof[ro=[eu]n fa\a lui privesc,
Pân' ce mintea]mi adoarme, pân' ce genele-mi clipesc;
Lumânarea-i stins[-n cas[... somnu-i cald, molatic, lin.

Atunci tu prin]ntuneric te apropii surâzând[,
Alb[ca z[pada iernei, dulce ca o zi de var[;
Pe genunchi]mi =ezi, iubito, bra\ele-\i]mi]nconjoar[
Gâtul... iar tu cu iubire prive=ti fa\a mea p[lind[.

Cu-ale tale bra\e albe, moi, rotunde, parfumate,
Tu grumazul mi-l]nl[n\ui, pe-al meu piept capul \i-l culci;
+-apoi ca din vis trezit[, cu mânu\e albe, dulci,
De pe fruntea mea cea trist[tu dai vi\ele-ntr-o parte.

Neteze=ti]ncet =i lene= fruntea mea cea lini=tit[
+i gândind c[dorm, =ireato, ape=i gura ta de foc
Pe-ai mei ochi]nchi=i ca somnul =i pe frunte-mi]n mijloc
+i surâzi, cum râde visul]ntr-o inim[-ndr[git[.

O! desmiard[, pân' ce fruntea-mi este neted[=i lin[,
O! desmiard[, pân-e=ti jun[ca lumina cea din soare,
Pân-e=ti clar[ca o rou[, pân-e=ti dulce ca o floare,
Pân' nu-i fa\a mea zbârcit[, pân' nu-i inima b[trân[.

Egipetul

Nilul mi=c[valuri blonde pe câmpii cuprin=i de maur,
Peste el cerul d-Egipet desf[cut]n foc =i aur;
Pe-al lui maluri g[lbii, =ese, stuful cre=te din adânc,
Flori, juvaeruri]n aer, sclipesc tainice]n soare,
Unele-albe, nalte, fragezi, ca argintul de ninsoare,
Alte ro=ii ca jeratec, alte-albastre, ochi ce plâng.

+i prin tufele de m[turi, ce cresc verzi, adânce, dese,
P[s[ri]mblânzite-n cuiburi distind penele alese,
Ciripind cu ciocu-n soare, gugiulindu-se cu-amor.
}necat de vecinici visuri, r[s[rit din sfinte-izvoar[,
Nilul mi=c-a lui legend[=i oglinda-i galben-clar[
C[tre marea lini=tit[ce]neac[al lui dor.

De-a lui maluri sunt unite câmpii verzi =i \[ri ferice;
Memfis colo-n dep[rtare, cu zidirile-i antice,
Mur pe mur, stânc[pe stânc[, o cetate de gigan\i —
Sunt gândiri arhitehtonici de-o grozav[m[re\ie!
Au zidit munte pe munte]n antica lor trufie,
I-a-mbr[cat cu-argint ca-n soare s[luceasc[ ]ntr-un lan\

+i s[par[r[s[rit[din vis[rile pustiei,
Din nisipuri argintoase]n mi=carea vijeliei,
Ca un gând al m[rii sfinte, reflectat de cerul cald

+-aruncat]n dep[rtare... Colo se ridic trufa=e
+i eterne ca =i moartea piramidele-uria=e,
Racle ce]ncap]n ele epopeea unui scald.

Se-nsereaz[... Nilul doarme =i ies stelele din strung[,
Luna-n mare]=i arunc[chipul =i prin nori le-alung[.
Cine-a deschis piramida =i-n[untru a intrat?
Este regele:]n hain[de-aur ro= =i pietre scumpe,
El intr[s[vad-acolo tot trecutul. — I se rumpe
Al lui suflet când prive=te peste-al vremurilor vad.

}n zadar guvern[regii lumea cu]n\elepciune,
Se-nmul\esc semnele rele, se-mpu\in faptele bune;
}n zadar caut-al vie\ii]n\eles nedezlegat.
Iese-n noapte... =-a lui umbr[lung[-ntins se desf[=oar[
Pe-ale Nilului lungi valuri. — Astfel pe-unde de popoar[
Umbra gândurilor regii se arunc[-ntunecat.

Ale piramidei visuri, ale Nilului reci unde,
Ale trestiilor sunet ce sub luna ce p[trunde
Par a fi snopuri gigantici de lungi suli\e de-argint,
Toat-a apei, a pustiei =i a nop\ii m[re\ie
Se unesc s[-mbrace mândru veche-acea]mp[r[\ie,
S[ ]nvie]n de=erturi =ir de visuri ce te mint.

Râul sfânt ne poveste=te cu-ale undelor lui gure
De-a izvorului s[u tain[, despre vremi apuse, sure,
Sufletul se-mbat[-n visuri care-alunec[ ]n zbor.
Palmii risipi\i]n crânguri auri\i de-a lunei raz[,
Nal\[zveltele lor trunchiuri.— Noaptea-i clar[, luminoas[,
Undele viseaz[spume, cerurile-n=ir[nori.

+i]n templele m[re\e, colonade-n marmuri albe,
Noaptea zeii se preumbl[ ]n vestmintele lor dalbe,
+i al preo\ilor cântec sun[-n harfe de argint;
+i la vântul din pustie, la r[coarea nop\ii brun[,
Piramidele din cre=tet aiurind =i jalnic sun[
+i s[lbatec se plâng regii]n giganticul mormânt.

}n zidirea cea antic[, sus]n frunte-i turnul maur.
Magul priivea pe gânduri]n oglinda lui de aur,
Unde-a cerului mii stele ca-ntr-un centru se adun.
El]n mic prive=te-acolo c[ile lor t[inuite
+i cu varga zugr[ve=te drumurile lor g[site:
Au aflat sâmburul lumii, tot ce-i drept, frumos =i bun.

+i se poate ca spre r[ul unei gin\i efeminate,
Regilor p[ta\i de crime, preo\imei desfrânate,
Magul, paza r[zbun[rii, a citit semnul]ntors;
+-atunci vântul ridicat-a tot nisipul din pustiuri,
Astupând cu el ora=e, ca gigantice sicriuri
Unei gin\i ce f[r[via\[-ngreuia p[mântul stors.

Uraganu-acum alearg[pân' ce caii lui]i crap[
+i]n Nil numai de=ertul nisipi=ul =i-l adap[,
A=ternându-l peste câmpii cei odat[ ]nflori\i.
Memfis, Teba, \ara-ntreag[coperit[-i de ruine,
Prin de=ert str[bat s[lbatec mari familii beduine.
Sorind via\a lor de basme pe câmpie nisipi\i.

Dar =-acum turburând stele pe-ale Nilului lungi unde,
Noaptea flamingo cel ro=u apa-ncet,]ncet p[trunde,

+-acum luna arginte=te tot Egipetul antic;
+-atunci sufletul viseaz[toat-istoria str[veche,
Glasuri din trecut str[bate l-a prezentului ureche,
Din a valurilor sfad[prorociri se aridic.

+-atunci Memfis se]nal\[, argintos gând al pustiei,
}nchegare m[iestrit[din suflarea vijeliei...
Beduini ce stau]n lun[, o minune o privesc,
Povestindu-=i basme mândre]mbr[cate-n flori =i stele
De ora=ul care iese din pustiile de jele;
Din p[mânt =i de sub mare s-aud sunete ce cresc.

Marea-n fund clopote are care sun[-n orice noapte;
Nilu-n fund gr[dine are, pomi cu mere de-aur coapte;
Sub nisipul din pustie cufundat e un popor,
Ce cu-ora=ele-i deodat[se treze=te =i se duce
Sus]n cur\ile din Memfis, unde-n s[li lumin[luce;
Ei petrec]n vin =i-n chiot orice noapte pân-]n zori.

Cuget[rile s[rmanului Dionis

Ah! garafa pântecoas[doar de sfe=nic mai e bun[!
+i mucoasa lumânare sfârâind s[ul =i-l arde,
+i-n aceast[s[r[cie, te inspir[, cânt[, barde —
Bani n-am mai v[zut de-un secol, vin n-am mai b[ut de-o lun[.

Un regat pentru-o \igar[, s-umplu norii de z[pad[
Cu himere!... Dar de unde? Scâr\âie de vânt fereasta,
}n pod miaun[motanii — la curcani vân[t[-i creasta
+i cu pasuri melancolici meditând umbl[-n ograd[.

Uh! ce frig...]mi v[d suflarea, — =i c[ciula cea de oaie
Pe urechi am tras-o zdrav[n — iar de coate nici c[-mi pas[,
Ca \iganul, care bag[degetul prin rara cas[
De n[vod — cu-a mele coate eu cerc vremea de se-nmoaie.

Cum nu sunt un =oarec, Doamne — m[car totu=i are blan[.
Mi-a= mânca c[r\ile mele — nici c[mi-ar p[sa de ger...
Mi-ar p[rea superb[, dulce o bucat[din Homer,
Un palat, borta-n p[rete =i nevasta — o icoan[.

Pe pere\i cu colb, pe podul cu lungi pânze de painjen
Roiesc plo=ni\ele ro=ii, de \i-i drag s[te-ui\i la ele!
Greu li-i de mindir de paie, =i apoi din biata-mi piele
Nici c[au ce s[mai sug[. — }ntr-un roi mai de un stânjen

Au ie=it la promenad[— ce petrecere gentil[!
Plo=ni\a ceea-i b[trân[, cuvios]n mers p[=e=te;
Cela-i cavaler... e iute... oare =tie fran\uze=te?
Cea ce-ncunjur[mul\imea i-o romantic[copil[.

Bruh! mi-i frig. — Iat[pe mân[cum code=te-un negru purec;
S[-mi moi degetul]n gur[— am s[-l prind — ba las', s[racul!
Prip[=it la vreo femeie, =tiu c[ar vedea pe dracul,
Dar[eu — ce-mi pas[mie — bietul "ins!" la ce s[-l purec?

+i motanul toarce-n sob[de blazat ce-i. — M[i motane,
Vino-ncoa s[st[m de vorb[, unice amic =i ornic.
De-ar fi-n lume-un sat de mâ\e, z[u! c[-n el te-a= pune vornic,
Ca s[=tii =i tu odat[boieria ce-i, s[rmane!

Oare ce gânde=te hâtrul de st[ghem =i toarce-ntruna?
Ce idei se-n=ir[dulce]n mâ\easca-i fantazie?
Vreo cucoan[cu-alb[blan[cu amoru-i]l]mbie,
Rendez-vous i-a dat]n =ur[, ori]n pod,]n g[v[un[?

De-ar fi-n lume numai mâ\e — tot poet a= fi? Totuna:
Mieunând]n ode nalte, tragic miorl[ind — un Garrick,
Ziua tologit]n soare, pândind cozile de =oaric,
Noaptea-n pod, cerdac =i stre=ini heinizând duios la lun[.

Filosof de-a= fi — sim\irea-mi ar fi vecinic la aman!
}n prelegeri populare idealele le ap[r
+i junimei generoase, domni=oarele ce scap[r,
Le ar[t c[lumea vis e — un vis sarb[d — de motan.

Sau ca pop[colo-n templul,]nchinat fiin\ei, care
Dup[chip =-asem[nare a creat mâ\escul neam,
A= striga: o, mot[nime! mot[nime! Vai... Haram
De-al t[u suflet, mot[nime, nepostind postul cel mare.

Ah! Sunt printre voi de-aceia care nu cred tabla legii,
Firea mai presus de fire, mintea mai presus de minte,
Ce destinul mot[nimei]l desf[=ur[-nainte!
Ah! atei, nu tem ei iadul =-a lui Duhuri — liliecii?

Anathema sit! — S[-l scuipe oricare motan de treab[,
Nu vede\i ce-n\elepciune e-n f[ptura voastr[chiar[?
O, motani f[r[de suflet! — La zgâriet el v-a dat ghear[
+i la tors v-a dat muste\e — vre\i s[-l pip[i\i cu laba?

Ii! c[ ]n clondir se stinge c[pe\elul de lumin[!
Mo=ule, mergi de te culc[, nu vezi c[s-a-ntunecat?
S[vis[m favori =i aur, tu-n cotlon =i eu]n pat.
De-a= putea s[dorm]ncaltea. Somn, a gândului odihn[,

O, acopere fiin\a-mi cu-a ta mult[armonie,
Vino somn — ori vino moarte. Pentru mine e totuna:
De-oi petrece-nc[cu mâ\e =i cu pureci =i cu luna,
Or de nu — cui ce-i aduce? — Poezie — s[r[cie!

}nger =i demon

Noaptea-n Doma]ntristat[, prin lumini]ng[lbenite
A f[cliilor de cear[care ard lâng[altare —
Pe când bolta-n fundul Domei st[ ]ntunecoas[, mare,
Nep[truns[de-ochii ro=ii de pe mucuri ostenite,

}n biserica pustie, lâng[arcul]n perete,
Genuncheat[st[pe trepte o copil[ca un]nger;
Pe-a altarului icoan[ ]n de raze ro=ii frângeri,
Palid[=i mohorât[Maica Domnului se vede.

O f[clie e]nfipt[ ]ntr-un stâlp de piatr[sur[;
Lucii pic[turi de smoal[la p[mânt cad sfârâind
+i cununi de flori uscate fâ=âiesc amirosind
+-a copilei rug[ciune tainic =opotit murmur[.

Cufundat]n]ntuneric, lâng-o cruce m[rmurit[,
}ntr-o umbr[neagr[, deas[, ca un demon *El* vegheaz[,
Coatele pe bra\ul crucii le destinde =i le-a=az[,
Ochii cufunda\i]n capu-i, fruntea trist[=i-ncre\it[.

+i b[rbia lui s-apas[de al pietrei um[r rece,
P[rul s[u negru ca noaptea peste-al marmurei bra\ alb;
Abia candela cea trist[cu reflectul ei roz-alb
Blând o raz[mai arunc[ce peste-a lui fa\[trece.
. . . . . .

Ea un]nger ce se roag[— *El* un demon ce viseaz[;
Ea o inim[de aur — *El* un suflet apostat;
El]n umbra lui fatal[, st[-nd[r[tnic rezemat —
La picioarele Madonei, trist[, sfânt[, *Ea* vegheaz[.

Pe un mur]nalt =i rece de o marmur[curat[,
Alb[ca z[pada iernei, lucie ca apa lin[,
Se r[sfrânge ca-n oglind[a copilei umbr[plin[—
Umbra ei, ce ca =i dânsa st[ ]n rug[-ngenuncheat[.

Ce-\i lipse=te oare \ie, blond copil cu-a ta m[rire,
Cu de marmur-alb[fa\[=i cu mâinile de cear[,
V[l — o negur[diafan[mestecat[-n stele; clar[
E privirea-\i inocent[sub a genelor umbrire;

Ce-\i lipse=te s[fii]nger — aripi lungi =i constelate.
Dar ce v[d: Pe-a umbrei tale umeri vii ce se]ntinde?
Dou[umbre de aripe ce se mi=c[tremurânde,
Dou[aripe de umbr[c[tre ceruri ridicate.

O, nu-i umbra ei aceea — este]ngeru-i de paz[;
Lâng[marmura cea alb[v[d fiin\a-i aerian[.
Peste via\a-i inocent[, via\a lui cea sânt[plan[,
Lâng[dânsa el se roag[, lâng[ea]ngenuncheaz[.

Dar de-i umbra ei aceea — atunci *Ea* un]nger este,
}ns[aripile-i albe lumea-a le vedea nu poate;
Muri sfin\i\i de-a omenirii rug[ciuni]ndelungate
V[d aripele-i diafane =i de dânsele dau veste.

Te iubesc! — era s[strige demonul]n a lui noapte,
Dar[umbra-naripat[a lui buze le]nmoaie;
Nu spre-amor, spre-nchin[ciune el genunchii-=i]ncovoaie
+i ascult[dus din lume a ei dulci =i timizi =oapte.
. . . . . .

Ea? — O fiic[e de rege, blond[-n diadem de stele,
Trece-n lume fericit[,]nger, rege =i femeie;
El r[scoal[ ]n popoare a distrugerii scânteie
+i]n inimi pustiite sam[n[gândiri rebele.

Desp[r\i\i de-a vie\ii valuri,]ntre el =i]ntre dânsa
Veacuri sunt de cugetare, o istorie,-un popor,
Câteodat' — de=i arare — se-ntâlnesc, =i ochii lor
Se privesc, par a se soarbe]n dorin\a lor aprins[.

Ochii ei cei mari, alba=tri, de blânde\e dulci =i moi,
Ce adânc p[trund]n ochii lui cei negri furtuno=i!
+i pe fa\a lui cea slab[trece-u=or un nour ro= —
Se iubesc... +i ce departe sunt deolalt[amândoi!

A venit un rege palid, =i coroana sa antic[,
Grea de glorii =i putere, l-a ei poale-ar fi depus,
Pe-ale tronului covoare ea piciorul de-ar fi pus
+i]n mâna-i]nsceptrat[, mâna ei]ngust[, mic[.

Dar[nu — mute r[mas-au buzele-i abia deschise,
Mut[inima]n pieptu-i, mâna ei tras[-nd[r[t.
}n a sufletului tain[, ea iubea. Clar =i]ncet
Se ivea fa\a de demon feciore=tilor ei vise.

Ea-l vedea mi=când poporul cu idei reci,]ndr[zne\e;
Ce puternic e — gândi ea, cu-amoroas[dulce spaim[;
El prezentul]l r[scoal[cu-a gândirilor lui faim[
Contra tot ce gr[m[dir[veacuri lungi =i frun\i m[re\e.

El ades suit pe-o piatr[cu turbare se-nf[=oar[
}n stindardul ro= =i fruntea-i aspr[-adânc[,]ncre\it[,
P[rea ca o noapte neagr[de furtune-acoperit[,
Ochii fulgerau =i vorba-i trezea furia vulgar[.
. . . . . .

Pe un pat s[rac asud[ ]ntr-o lung[agonie
Tân[rul. O lamp[-ntinde limb-avar[=i sub\ire,
Sfârâind]n aer bolnav. — Nimeni nu-i =tie de =tire,
Nimeni soarta-i n-o-mblânze=te, nimeni fruntea nu-i
mângâie.

Ah! acele gânduri toate]ndreptate contra lumei,
Contra legilor ce-s scrise, contra ordinii-mbr[cate
Cu-a lui Dumnezeu numire — ast[zi toate-s]ndreptate
Contra inimii murinde, sufletul vor s[-i sugrume!

A muri f[r[speran\[! Cine =tie-am[r[ciunea
Ce-i ascuns[-n aste vorbe? — S[te sim\i neliber, mic,
S[vezi marile-aspira\ii c[-s reduse la nimic,
C[domnesc]n lume rele c[ror nu te po\i opune,

C-opunându-te la ele, tu via\a-\i risipe=ti —
+i când mori s[vezi c[-n lume vie\uit-ai *]n zadar:*
O astfel de moarte-i iadul. Alte lacrimi, alt amar
Mai crud nici e cu putin\[. *Sim\i c[nimica nu e=ti.*

+i acele gânduri negre mai nici a muri nu-l las[.
Cum a intrat el]n via\[? Cât amor de drept =i bine,
Cât[sincer[fr[\ie adusese el cu sine!
+i r[splata? — Am[rârea, care sufletu-i apas[.

Dar prin negurile negre, care ochii]i acop[r,
Se apropie-argintoas[umbra nalt-a unui]nger,
Se a=az[lin pe patu-i; ochii lui orbi\i de plângeri
Ea-i s[rut[. De pe dân=ii negurile se descop[r...

Este *Ea*. C-o mul\umire adânc[, nemaisim\it[,
El]n ochii ei se uit[. — Mândr[-i de]nduio=ere;
Ceasul ultim]i]mpac[toat[via\a-i de durere;
Ah! =opte=te el pe moarte — cine e=ti ghicesc, iubit[.

Am urmat p[mântul ista, vremea mea, via\a, poporul
Cu gândirile-mi rebele contra cerului deschis;
El n-a vrut ca s[condamne pe demon, ci a trimis
Pre un]nger s[m[-mpace, =i-mp[carea-i... e amorul.

Floare albastr[

— Iar te-ai cufundat]n stele
+i]n nori =i-n ceruri nalte?
De nu m-ai uita]ncalte,
Sufletul vie\ii mele.

}n zadar râuri]n soare
Gr[m[de=ti-n a ta gândire
+i câmpiile asire
+i]ntunecata mare;

Piramidele-nvechite
Urc[-n cer vârful lor mare —
Nu c[ta]n dep[rtare
Fericirea ta, iubite!

Astfel zise mititica,
Dulce netezindu-mi p[rul,
Ah! ea spuse adev[rul;
Eu am râs, n-am zis nimica.

— Hai]n codrul cu verdea\[,
Und-izvoare plâng]n vale,
Stânca st[s[se pr[vale
}n pr[pastia m[rea\[.

Acolo-n ochi de p[dure,
Lâng[balta cea senin[
+i sub trestia cea lin[
Vom =edea]n foi de mure.

+i mi-i spune-atunci pove=ti
+i minciuni cu-a ta guri\[,
Eu pe-un fir de romani\[
Voi cerca de m[iube=ti.

+i de-a soarelui c[ldur[
Voi fi ro=ie ca m[rul,
Mi-oi desface de-aur p[rul,
S[-\i astup cu dânsul gura.

De mi-i da o s[rutare,
Nime-n lume n-a s-o =tie,
C[ci va fi sub p[l[rie —
+-apoi cine treab[are!

Când prin crengi s-a fi ivit
Luna-n noaptea cea de var[,
Mi-i \inea de subsuoar[,
Te-oi \inea de dup[gât.

Pe c[rare-n bol\i de frunze,
Apucând spre sat]n vale,
Ne-om da s[rut[ri pe cale,
Dulci ca florile ascunse,

+i sosind l-al por\ii prag,
Vom vorbi-n]ntunecime;
Grija noastr[n-aib-o nime,
Cui ce-i pas[c[-mi e=ti drag?

}nc-o gur[— =i dispare...
Ca un stâlp eu stam]n lun[!
Ce frumoas[, ce nebun[
E albastra-mi, dulce floare!
. . . . . .

+i te-ai dus, dulce minune,
+-a murit iubirea noastr[—
Floare-albastr[! floare-albastr[!...
Totu=i este trist]n lume!

}mp[rat =i proletar

Pe b[nci de lemn,]n scunda tavern[mohorât[,
Unde p[trunde ziua printre fere=ti murdare,
Pe lâng[mese lunge, st[tea posomorât[,
Cu fe\e-ntunecoase, o ceat[pribegit[,
Copii s[raci =i sceptici ai plebei proletare.

Ah! zise unul — spune\i c[-i omul o lumin[
Pe lumea asta plin[de-amaruri =i de chin?
Nici o scânteie-ntr-]nsul nu-i candid[=i plin[,
Murdar[este raza-i ca globul cel de tin[,
Asupra c[rui dânsul domne=te pe deplin.

Spune\i-mi ce-i dreptatea? — Cei tari se]ngr[dir[
Cu-averea =i m[rirea]n cercul lor de legi;
Prin bunuri ce furar[,]n veci vezi cum conspir[
Contra celor ce dân=ii la lucru-i osândir[
+i le subjug[munca vie\ii lor]ntregi.

Unii plini de pl[cere petrec a lor via\[,
Trec zilele voioase =i orele surâd.
}n cupe vin de ambr[— iarna gr[dini, verdea\[,
Vara petreceri, Alpii cu frun\ile de ghea\[—
Ei fac din noapte ziu[=-a zilei ochi]nchid.

Virtutea pentru dân=ii ea nu exist[. }ns[
V-o predic[, c[ci trebui s[fie bra\e tari,
A statelor greoaie care trebuie-mpinse
+i trebuiesc luptate r[zboaiele aprinse,
C[ci *voi* murind]n sânge, *ei* pot s[fie mari.

+i flotele puternice =-armatele f[loase,
Coroanele ce regii le pun pe fruntea lor,
+-acele milioane, ce]n gr[mezi luxoase
Sunt strânse la bogatul, pe cel s[rac apas[,
+i-s supte din sudoarea prostitului popor.

Religia — o fraz[de dân=ii inventat[
Ca cu a ei putere s[v[aplece-n jug.
C[ci de-ar lipsi din inimi speran\a de r[splat[,
Dup[ce-amar muncir[\i mizeri via\a toat[,
A\i mai purta osânda ca vita de la plug?

Cu umbre, care nu sunt, v-a-ntunecat vederea
+i v-a f[cut s[crede\i c[ve\i fi r[spl[ti\i...
Nu! moartea cu via\a a stins toat[pl[cerea —
Cel ce]n ast[lume a dus numai durerea
Nimic n-are dincolo, c[ci *mor\i* sunt cei muri\i.

Minciuni =i fraze-i totul ce statele sus\ine,
Nu-i ordinea fireasc[ce ei a fi sus\in;
Averea s[le aperi, m[rirea =-a lor bine,
Ei bra\ul t[u]narm[ca s[love=ti]n tine,
+i pe voi contra voastr[la lupt[ei v[mân.

De ce s[fi\i voi sclavii milioanelor nefaste,
Voi, ce din munca voastr[abia pute\i tr[i?
De ce boala =i moartea s[fie partea voastr[,
Când ei]n bog[\ia cea splendid[=i vast[
Petrec ca =i]n ceruri, n-au timp nici de-a muri?

De ce uita\i c[-n voi e =i num[r =i putere?
Când vre\i, pute\i prea lesne p[mântul s[-mp[r\i\i.
Nu le mai face\i ziduri unde s[-nchid-avere,
Pe voi unde s[-nchid[, când]mpin=i de durere
Ve\i crede c-ave\i dreptul =i voi ca s[tr[i\i.

Ei,]ngr[di\i de lege, pl[cerilor se las[,
+i sucul cel mai dulce p[mântului i-l sug;
Ei cheam[-n voluptatea orgiei zgomotoase
De instrumente oarbe a voastre fiici frumoase:
Frumse\ile-ne tineri b[trânii lor distrug.

+i de-ntreba\i atuncea, vou[ce v[r[mâne?
Munca, din care dân=ii se-mbat[ ]n pl[ceri,
Robia via\a toat[, lacrimi pe-o neagr[pâine,
Copilelor p[tate mizeria-n ru=ine...
Ei tot =i voi nimica; ei cerul, voi dureri!

De lege n-au nevoie — virtutea e u=oar[
Când ai ce-\i trebuie=te... Iar legi sunt pentru *voi*,
Vou[v[pune lege, pedepse v[m[soar[
Când mâna v-o]ntinde\i la bunuri zâmbitoare,
C[ci nu-i iertat nici bra\ul teribilei nevoi.

Zdrobi\i orânduiala cea crud[=i nedreapt[,
Ce lumea o]mparte]n mizeri =i boga\i!
Atunci când dup[moarte r[splat[nu v-a=teapt[,
Face\i ca-n ast[lume s[aib[parte dreapt[,
Egal[fiecare, =i s[tr[im ca fra\i!

Sf[rma\i statuia goal[a Venerei antice,
Arde\i acele pânze cu corpuri de ninsori;
Ele stârnesc]n suflet ideea neferice
A perfec\iei umane =i ele fac s[pice
}n ghearele uzurei copile din popor!

Sf[rma\i tot ce a\â\[inima lor bolnav[,
Sf[rma\i palate, temple, ce crimele ascund,
Zvârli\i statui de tirani]n foc, s[curg[lav[,
S[spele de pe pietre pân[=i urma sclav[
Celor ce le urmeaz[pân' la al lumii fund!

Sf[rma\i tot ce arat[mândrie =i avere,
O! dezbr[ca\i via\a de haina-i de granit,
De purpur[, de aur, de lacrimi, de urât —
S[fie un vis numai, s[fie o p[rere,
Ce f[r' de patimi trece]n timpul nesfâr=it.

Zidi\i din d[rm[ture gigantici piramide
Ca un *memento mori* pe al istoriei plan;
Aceasta este arta ce sufletu-\i deschide
Naintea veciniciei, nu corpul gol ce râde
Cu mutra de vândut[, cu ochi vil =i viclean.

O! aduce\i potopul, destul voi a=teptar[\i
Ca s[vede\i ce bine prin bine o s[ias';
Nimic... Locul hienei]l lu[cel vorbare\,
Locul cruzimii vechie, cel lins =i pizm[tare\,
Formele se schimbar[, dar r[ul a r[mas.

Atunci v[ve\i]ntoarce la vremile-aurite,
Ce mitele albastre ni le =optesc ades,
Pl[cerile egale egal vor fi-mp[r\ite,
Chiar moartea când va stinge lampa vie\ii finite
Vi s-a p[rea un]nger cu p[rul blond =i des.

Atunci ve\i muri lesne f[r[de-amar =i grij[,
Feciorii-or tr[i-n lume cum voi a\i vie\uit,
Chiar clopotul n-a plânge cu limba lui de spij[
Pentru acel de care norocul avu grij[;
Nimeni de-a plânge n-are, el traiul =i-a tr[it.

+i boale ce mizeria =-averea nefireasc[
Le nasc]n oameni, toate cu-ncetul s-or topi;
Va cre=te tot ce-n lume este menit s[creasc[,
Va bea pân-]n fund cupa, pân' va vrea s-o zdrobeasc[,
C[ci va muri când nu va avea la ce tr[i.

. . . . . .

Pe malurile Seinei,]n faeton de gal[,
Cezarul trece palid,]n gânduri adâncit;
Al undelor greu vuiet, vuirea]n granit
A sute d-echipajuri, gândirea-i n-o]n=al[;
Poporul loc]i face t[cut =i umilit.

Zâmbirea lui de=teapt[, adânc[=i t[cut[,
Privirea-i ce cite=te]n suflete-omene=ti,
+i mâna-i care poart[destinele lume=ti,
Cea grup[zdren\uit[ ]n cale-i o salut[.
M[rirea-i e]n tain[legat[de ace=ti.

Convins ca voi el este-n n[l\imea-i solitar[
Lipsit[de iubire, cum c[principiul r[u,
Nedreptul =i minciuna al lumii duce frâu;
Istoria uman[ ]n veci se desf[=oar[,
Povestea-i a ciocanului ce cade pe il[u.

+i el — el vârful mândru al celor ce apas[—
Salut[-n a lui cale pe-ap[r[torul mut.
De a\i lipsi din lume, voi cauza-ntunecoas[
De r[sturn[ri m[re\e, m[rirea-i radioas[,
Cezarul, chiar cezarul de mult ar fi c[zut.

Cu ale voastre umbre nimica crez[toare,
Cu zâmbetu-v[rece, de mil[p[r[sit,
Cu mintea de dreptate =i bine râz[toare,
Cu umbra voastr[numai, puteri]ngrozitoare,
La jugu-i el sile=te pe cei ce l-au urât.

. . . . . .

Parisul arde-n valuri, furtuna-n el se scald[,
Turnuri ca facle negre tr[snesc arzând]n vânt —
Prin limbile de fl[c[ri, ce-n valuri se fr[mânt,
R[cnete, vuiet de-arme p[trund marea cea cald[,
Evul e un cadavru, Paris — al lui mormânt.

Pe stradele-ncru=ite de fl[c[ri orbitoare,
Sui\i pe baricade de bulg[ri de granit,
Se mi=c batalioane a plebei proletare,
Cu cu=me frigiene =i arme lucitoare,
+i clopote de-alarm[r[sun[r[gu=it.

Ca marmura de albe, ca ea nep[s[toare,
Prin aerul cel ro=u, femei trec cu-arme-n bra\,
Cu p[r bogat =i negru ce pe-umeri se coboar[
+i sânii lor acop[r — e ur[=i turbare
}n ochii lor cei negri, adânci =i despera\i.

O! lupt[-te-nv[lit[ ]n pletele-\i bogate,
Eroic este ast[zi copilul cel pierdut!
C[ci flamura cea ro=[cu umbra-i de dreptate
Sfin\e=te-a ta via\[de tin[=i p[cate;
Nu! nu e=ti tu de vin[, ci cei ce te-au vândut!
. . . . . .

Scânteie marea lin[, =i placele ei sure
Se mi=c una pe alta ca p[turi de cristal
Prin lunce pr[v[lite; din tainica p[dure
Apare luna mare câmpiilor azure,
Umplându-le cu ochiul ei mândru, triumfal.

Pe undele]ncete]=i mi=c[leg[nate
Cor[bii]nvechite scheletele de lemn;
Trecând]ncet ca umbre — \in pânzele umflate
}n fa\a lunei, care prin ele-atunci str[bate,
+i-n roat[de foc galben st[fa\a-i ca un semn.

Pe maluri zdrumicate de aiurirea m[rii
Cezaru-nc[vegheaz[la trunchiul cel plecat
Al salciei pletoase — =i-ntinse-a apei arii
}n cercuri fulgerânde se pleac[lin sufl[rii
A zefirului nop\ii =i sun[caden\at.

}i pare c[prin aer]n noaptea]nstelat[,
C[lcând pe vârf de codri, pe-a apelor m[riri,
Trecea cu barba alb[— pe fruntea-ntunecat[
Cununa cea de paie]i atârna uscat[— Mo=neagul rege Lear.

Uimit privea cezarul la umbra cea din nouri,
Prin cre\i ai c[rei stele lin tremurând transpar,
I se deschide-n minte tot sensul din tablouri
A vie\ii sclipitoare... A popoarelor ecouri
Par glasuri ce]mbrac[o lume de amar:

“}n orice om o lume]=i face]ncercarea,
B[trânul Demiurgos se opinte=te-n van;
}n orice minte lumea]=i pune]ntrebarea
Din nou: de unde vine =i unde merge floarea
Dorin\elor obscure s[dite]n noian?

Al lumii-ntregul sâmbur, dorin\a-i =i m[rirea,
}n inima oric[rui i-ascuns =i tr[itor,
Zvârlire hazardat[, cum pomu-n]nflorire
}n orice floare-ncearc[ ]ntreag[a sa fire,
Ci-n calea de-a da roade cele mai multe mor.

Astfel umana road[ ]n calea ei]nghea\[,
Se petrific[unul]n sclav, altu-mp[rat,

Acoperind cu noime s[rmana lui via\[
+i ar[tând la soare-a mizeriei lui fa\[—
Fa\a — c[ci]n\elesul i-acela=i la to\i dat.

}n veci acelea=i doruri mascate cu-alt[hain[,
+i-n toat[omenirea]n veci acela=i om —
}n multe forme-apare a vie\ii crud[tain[,
Pe to\i ea]i]n=al[, la nime se distain[,
Dorin\i nem[rginite plantând]ntr-un atom.

Când =tii c[visu-acesta cu moarte se sfâr=e=te,
C[-n urm[-\i r[mân toate astfel cum sunt, de dregi
Oricât ai drege-n lume — atunci te obose=te
Eterna alergare... =-un gând te-ademene=te:
C[vis al mor\ii-eterne e via\a lumii-ntregi.”

F[t-Frumos din tei

— Blanca, afl[c[din leag[n
Domnul este al t[u mire,
C[ci n[scut[e=ti, copil[,
Din nevrednic[iubire,

Mâini]n schit la sfânta Ana
Vei g[si la cel din stele
Mângâierea vie\ii tale,
Mântuirea fe\ei mele.

— Nu voi, tat[, s[usuce
Al meu suflet tân[r, vesel:
Eu iubesc vânatul, jocul;
Traiul lumii al\ii lese-l.

Nu voi p[rul s[mi-l taie,
Ce-mi ajunge la c[lcâie,
S[orbesc cetind pe carte
}n fum vân[t de t[mâie.

— +tiu mai bine ce-\i prie=te,
Las' de-a lumii orice gând,
Mâini]n zori de zi pleca-vom
C[tre schitul vechi =i sfânt.

Ea aude — plânge. Parc[
}i venea s[plece-n lume,
Dus[de pustie gânduri
+i de-un dor f[r[de nume.

+i plângând]nfrân[calul,
Calul ei cel alb ca neaua,
}i neteaz[mândra coam[
+i plângând]i pune =eaua.

S-avânt[pe el =i pleac[,
P[ru-n vânturi, capu-n piept,
Nu se uit[ ]nainte-i
Nu prive=te]nd[r[pt.

Pe c[r[ri pierdute-n vale
Merge-n codri f[r' de cap[t,
Când a serei raze ro=ii
Asfin\ind din ceruri scap[t.

Umbra-n codri ici =i colo
Fulgereaz[de lumine...
Ea trecea prin frunza-n fream[t
+i prin murmur de albine;

}n mijloc de codru-ajunse
Lâng[teiul nalt =i vechi,
Unde-izvorul cel]n vraj[
Sun[dulce]n urechi.

De murmur duios de ape
Ea trezit[-atunci tresare,
Vede-un tân[r, ce al[turi
Pe-un cal negru st[c[lare.

Cu ochi mari la ea se uit[,
Plini de vis, duio=i plutind,
Flori de tei]n p[ru-i negru
+i la =old un corn de-argint.

+i-ncepu]ncet s[sune,
Fermecat =i dureros —
Inima-i cre=tea de dorul
Al str[inului frumos.

P[rul lui i-atinge p[rul,
+i atunci c-obrazul ro=
Ea apleac[gene lunge
Peste ochii cuvio=i.

Iar pe buze-i trece-un zâmbet
}necat, fermec[tor,
Care gur-abia-i deschide,
Cea uscat[de amor.

Când cu totului r[pit[
Se-ndoi spre el din =ele,
El]nceat[din cântare
+i-i gr[i cu grai de jele,

+-o cuprinde de c[lare —
Ea se ap[r[c-o mân[,
}ns[totu=i lui se las[,
Simte inima c[-i plin[.

+i pe um[rul lui cade
Al ei cap cu fa\a-n sus;
Pe când caii pasc al[turi,
Ea-l privea cu suflet dus.

Numai murmurul cel dulce
Din izvorul fermecat
Asurze=te melancolic
A lor suflet]mb[tat.

Lun-atunci din codri iese,
Noaptea toat[st[s-o vad[,
Zugr[ve=te umbre negre
Pe câmp alb ca de z[pad[.

+i mereu ea le lunge=te,
+i urcând pe cer le mut[,
Dar ei trec, se pierd]n codri
Cu via\a lor pierdut[.

La castel]n poart[calul
St[a doua zi]n spume,
Dar frumoasa lui st[pân[
A r[mas pierdut[-n lume.

Melancolie

P[rea c[printre nouri s-a fost deschis o poart[,
Prin care trece alb[regina nop\ii moart[.
O, dormi, o, dormi]n pace printre f[clii o mie
+i]n mormânt albastru =i-n pânze argintie,
}n mausoleu-\i mândru, al cerurilor arc,
Tu adorat =i dulce al nop\ilor monarc!
Bogat[ ]n]ntinderi st[lumea-n promoroac[,
Ce sate =i câmpie c-un luciu v[l]mbrac[;
V[zduhul scânteiaz[=i ca unse cu var
Lucesc zidiri, ruine pe câmpul solitar.
+i \intirimul singur cu strâmbe cruci vegheaz[,
O cucuvaie sur[pe una se a=eaz[,
Clopotni\a trosne=te,]n stâlpi izbe=te toaca,
+i str[veziul demon prin aer când s[treac[,
Atinge-ncet arama cu zim\ii-aripei sale
De-auzi din ea un vaier, un aiurit de jale. Biserica-n ruin[
St[cuvioas[, trist[, pustie =i b[trân[,
+i prin ferestre sparte, prin u=i \iuie vântul —
Se pare c[vr[je=te =i c[-i auzi cuvântul —
N[untrul ei pe stâlpii-i, pere\i, iconostas,
Abia conture triste =i umbre au r[mas;
Drept preot toarce-un greier un gând fin =i obscur,
Drept dasc[l toac[cariul sub]nvechitul mur.
. . . . . .

Credin\a zugr[ve=te icoanele-n biserici —
+i-n sufletu-mi pusese pove=tile-i feerici,
Dar de-ale vie\ii valuri, de al furtunii pas
Abia conture triste =i umbre-au mai r[mas.
}n van mai caut lumea-mi]n obositul creier,
C[ci r[gu=it, tomnatec, vr[je=te trist un greier;
Pe inima-mi pustie zadarnic mâna-mi \iu,
Ea bate ca =i cariul]ncet]ntr-un sicriu.
+i când gândesc la via\a-mi,]mi pare c[ea cur[
}ncet repovestit[de o str[in[gur[,
Ca =i când n-ar fi via\a-mi, ca =i când n-a= fi fost.
Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost
De-mi \in la el urechea — =i râd de câte-ascult
Ca de dureri str[ine?... Parc-am murit de mult.

Cr[iasa din pove=ti

Neguri albe, str[lucite
Na=te luna argintie,
Ea le scoate peste ape,
Le]ntinde pe câmpie;

S-adun flori]n =ez[toare
De painjen tort s[rump[,
+i anin[-n haina nop\ii
Boabe mari de piatr[scump[.

Lâng[lac, pe care norii
Au urzit o umbr[fin[,
Rupt[de mi=c[ri de valuri
Ca de bulg[ri de lumin[,

Dându-=i trestia-ntr-o parte,
St[copila lin plecat[,
Trandafiri arunc[ro=ii
Peste unda fermecat[.

Ca s[vad-un chip, se uit[
Cum alearg[apa-n cercuri,
C[ci vr[jit de mult e lacul
De-un cuvânt al sfintei Miercuri;

Ca s[ias[chipu-n fa\[,
Trandafiri arunc[tineri.
C[ci vr[ji\i sunt trandafirii
De-un cuvânt al sfintei Vineri.

Ea se uit[... P[ru-i galben,
Fa\a ei lucesc]n lun[,
Iar]n ochii el alba=tri
Toate basmele s-adun[.

Lacul

Lacul codrilor albastru
Nuferi galbeni]l]ncarc[;
Tres[rind]n cercuri albe
El cutremur[o barc[.

+i eu trec de-a lung de maluri,
Parc-ascult =i parc-a=tept
Ea din trestii s[r[sar[
+i s[-mi cad[lin pe piept;

S[s[rim]n luntrea mic[,
}ngâna\i de glas de ape,
+i s[scap din mân[cârma,
+i lope\ile s[-mi scape;

S[plutim cuprin=i de farmec
Sub lumina blândei lune —
Vântu-n trestii lin fo=neasc[,
Unduioasa ap[sune!

Dar nu vine... Singuratic
}n zadar suspin =i suf[r
Lâng[lacul cel albastru
}nc[rcat cu flori de nuf[r.

Dorin\a

Vino-n codru la izvorul
Care tremur[pe prund,
Unde prispa cea de brazde
Crengi plecate o ascund.

+i]n bra\ele-mi]ntinse
S[alergi, pe piept s[-mi cazi,
S[-\i desprind din cre=tet v[lul,
S[-l ridic de pe obraz.

Pe genunchii mei =edea-vei,
Vom fi singuri-singurei,
Iar]n p[r]nfiorate
Or s[-\i cad[flori de tei.

Fruntea alb[-n p[rul galben
Pe-al meu bra\ ]ncet s-o culci,
L[sând prad[gurii mele
Ale tale buze dulci...

Vom visa un vis ferice,
}ngâna-ne-vor c-un cânt
Singuratece izvoare,
Blânda batere de vânt;

Adormind de armonia
Codrului b[tut de gânduri,
Flori de tei deasupra noastr[
Or s[cad[rânduri-rânduri.

C[lin

(file din poveste)

GAZEL
Toamna frunzele colind[,
Sun-un grier sub o grind[,
Vântul jalnic bate-n geamuri
Cu o mân[tremurând[,
Iar[tu la gura sobei
Stai ca somnul s[te prind[.
Ce tresari din vis deodat[?
Tu auzi p[=ind]n tind[—
E iubitul care vine
De mijloc s[te cuprind[
+i]n fa\a ta frumoas[
O s[\ie o oglind[,
S[te vezi pe tine]ns[\i
Vis[toare, surâzând[.

I

Pe un deal r[sare luna, ca o vatr[de j[ratic,
Rumenind str[vechii codri =i castelul singuratic
+-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind]n ropot —
De departe-n v[i coboar[tânguiosul glas de clopot;
Pe deasupra de pr[p[stii sunt zidiri de cet[\uie,
Ac[\at de pietre sure un voinic cu greu le suie;
A=ezând genunchi =i mân[când pe-un col\, când pe alt col\,
Au ajuns s[rup[gratii ruginite-a unei bol\i
+i pe-a degetelor vârfuri]n ietacul t[inuit
Intr[— unde zidul negru]ntr-un arc a-ncremenit.
Ci prin flori]ntre\esute, printre gratii luna moale
Sfiicioas[=i smerit[=i-au v[rsat razele sale;
Unde-ajung par v[ruite zid, podele, ca de crid[,
Pe-unde nu — p[rea c[umbra cu c[rbune-i zugr[vit[.

Iar de sus pân-]n podele un painjen prins de vraj[
A \esut sub\ire pânz[str[vezie ca o mreaj[;
Tremurând ea licure=te =i se pare a se rumpe,
}nc[rcat[de o bur[, de un colb de pietre scumpe.
Dup[pânza de painjen doarme fata de-mp[rat;
}necat[de lumin[e]ntins[ ]n crivat.
Al ei chip se zugr[ve=te plin =i alb: cu ochiu-l m[suri
Prin u=oar[-nvine\ire a sub\irilor m[t[suri;
Ici =i colo a ei hain[s-a desprins din sponci =-arat[
Trupul alb]n goliciunea-i, cur[\ia ei de fat[.
R[sfiratul p[r de aur peste perini se-mpr[=tie,
Tâmpla bate lini=tit[ca o umbr[viorie,
+i sprâncenele arcate fruntea alb[i-o]ncheie,
Cu o singur[tr[sur[m[iestrit le]ncondeie;
Sub pleoapele]ncinse globii ochilor se bat,
Bra\ul ei atârn[lene= peste marginea de pat;
De a vârstii ei c[ldur[fragii sânului se coc,
A ei gur[-i descle=tat[de-a sufl[rii sale foc,
Ea zâmbind]=i mi=c[dulce a ei buze mici, sub\iri;
Iar pe patu-i =i la capu-i presura\i-s trandafiri.

Iar voinicul s-apropie =i cu mâna sa el rumpe
Pânza cea acoperit[de un colb de pietre scumpe;
A frumse\ii haruri goale ce sim\irile-i adap[,
}nc[perile gândirii mai nu pot s[le]ncap[.
El]n bra\e prinde fata, peste fa\[i se-nclin[,
Pune gura lui fierbinte pe-a ei buze ce suspin[,
+i inelul scump i-l scoate de pe degetul cel mic —
+-apoi pleac[iar]n lume n[zdr[vanul cel voinic.

II

Ea a doua zi se mir[cum de firele sunt rupte,
+i-n oglind-ale ei buze vede vinete =i supte —
Ea zâmbind =i trist se uit[, =opote=te blând din gur[:
— Zbur[tor cu negre plete, vin' la noapte de m[fur[.

III

Fiecine cum i-e vrerea, despre fete sam[deie-=i —
Dar ea seam[n[celora]ndr[gi\i de singuri ei-=i.
+i Narcis v[zându-=i fa\a]n oglinda sa, izvorul,
Singur fuse]ndr[gitul, singur el]ndr[gitorul.
+i de s-ar putea pe dânsa cineva ca s[o prind[,
Când cu ochii mari, s[lbateci se prive=te]n oglind[,
Sub\iindu-=i gura mic[=i chemându-se pe nume
+i fiindu-=i sie drag[cum nu-i este nime-n lume,
Atunci el cu o privire n[lucirea i-ar discoas[
Cum c[ea — frumoasa fat[— a ghicit c[e frumoas[.
Idol tu! r[pire min\ii! cu ochi mari =i p[rul des,
Pentr-o inim[fecioar[mândru idol \i-ai ales!
Ce =opte=te ea]n tain[când prive=te cu mirare
Al ei chip ginga= =i tân[r, de la cap pân' la picioare?
"Vis frumos avut-am noaptea. A venit un zbur[tor
+i strângându-l tare-n bra\e, era mai ca s[-l omor...
+i de-aceea când m[caut]n peretele de-oglinzi,
Singuric[-n c[m[ru\[bra\e albe eu]ntinz
+i m[-mbrac]n p[rul galben, ca]n strai u=or \esut,
+i z[rind rotundu-mi um[r mai c[-mi vine s[-l s[rut.
+i atunci de sfiiciune mi-iese sângele-n obraz —
Cum nu vine zbur[torul ca la pieptul lui s[caz?

Dac[boiul mi-l]nml[diiu, dac[ochii mei]mi plac,
E temeiul c[acestea fericit pe *el*]l fac.
+i mi-s drag[mie]ns[mi pentru c[-i sunt drag[lui —
Gur[tu!]nva\[minte, nu m[spune nim[rui,
Nici chiar lui, când vine noaptea lâng[patul meu tiptil,
Doritor ca o femeie =i viclean ca un copil!”

IV

Astfel vine-n toat[noatea zbur[tor la al ei pat.
Se trezi din somn deodat[de s[rutu-i fermecat;
+i atuncea când spre u=[el se-ntoarce ca s[fug[,
Ea-l opre=te-n loc cu ochii =i c-o mult smerit[rug[:
— O, r[mâi, r[mâi la mine, tu, cu viers duios de foc,
Zbur[tor cu plete negre, umbr[f[r[de noroc
+i nu crede c[ ]n lume, singurel =i r[t[cit,
Nu-i g[si un suflet tân[r ce de tine-i]ngr[dit.
O, tu umbr[pieritoare, cu adâncii, tri=tii ochi,
Dulci-s ochii umbrei tale — nu le fie de diochi!
El s-a=eaz[lâng[dânsa =i o prinde de mijloc,
Ea =opte=te vorbe arse de al buzelor ei foc:
— O, =opte=te-mi — zice dânsul — tu cu ochii plini d-eres
Dulci cuvinte ne’n\elese,]ns[pline de-n\eles.
Al vie\ii vis de aur ca un fulger, ca o clip[-i,
+i-l visez, când cu-a mea mân[al t[u bra\ rotund]l pip[i,
Când pui capul tu pe pieptu-mi =i b[t[ile]i numeri,
Când s[rut cu-mp[timire ai t[i albi =i netezi umeri
+i când sorb al t[u r[suflet]n suflarea vie\ii mele
+i când inima ne cre=te de *un* dor, de-o dulce jele;
Când pierdut[razimi fruntea de-arz[torul meu obraz,
P[rul t[u b[lai =i moale de mi-l legi dup[grumaz,

Ochii t[i pe jum[tate de-i]nchizi, mi-ntinzi o gur[,
Fericit m[simt atuncea cu asupra de m[sur[.
Tu!!... nu vezi... nu-\i aflu nume... Limba-n gur[mi se leag[
+i nu pot s[-\i spun odat[cât — ah! cât]mi e=ti de drag[!
Ei =optesc, multe =i-ar spune =i nu =tiu de-unde s[-nceap[,
C[ci pe rând =i-astup[gura când cu gura se adap[;
Unu-n bra\ele altuia, tremurând ei se s[rut[,
Numai ochiul e vorbare\, iar[limba lor e mut[,
Ea-=i acopere cu mâna fa\a ro=[de sfial[,
Ochii-n lacrimi =i-i ascunde]ntr-un p[r ca de peteal[.

V

S-au f[cut ca ceara alb[fa\a ro=[ca un m[r,
+i atâta de sub\ire, s[o tai c-un fir de p[r.
+i cosi\a ta b[laie o aduni la ochi plângând,
Inim[f[r' de n[dejde, suflete b[tut de gând.
Toat[ziua la fereastr[, suspinând, nu spui nimic[,
Ridicând a tale gene, al t[u suflet se ridic[;
Urm[rind pe ceruri limpezi cum plute=te-o ciocârlie,
Tu ai vrea s[spui s[duc[c[tre dânsul o solie,
Dar ea zboar[... tu cu ochiul plutitor =i-ntunecos
Stai cu buze discle=tate de un tremur dureros.
Nu-\i mai scurge ochii tineri, dulcii cerului fia=tri,
Nu uita c[-n lacrimi este taina ochilor alba=tri.
Stele rare din t[rie cad ca picuri de argint,
+i seninul cer albastru mândru lacrimile-l prind;
Dar dac[ar c[dea toate, el r[mâne trist =i gol,
N-ai putea s[faci cu ochii]n[l\imilor ocol —
Noaptea stelelor, a lunei, a oglinzilor de râu
Nu-i ca noaptea cea mocnit[=i pustie din sicriu;

+i din când]n când v[rsate, mândru lacrimile-\i =ed,
Dar de seci]ntreg izvorul, atunci cum o s[te v[d?
Prin ei curge rumenirea, mândr[, ca de trandafiri,
+i z[pada viorie din obrajii t[i sub\iri —
Apoi noaptea lor albastr[, a lor dulce vecinicie,
Ce u=or se mistuie=te prin plânsorile pustie...
Cine e nerod s[ard[ ]n c[rbuni smarandul rar
+-a lui vecinic[lucire s-o striveasc[ ]n zadar?
Tu-\i arzi ochii =i frumse\a... Dulce noaptea lor se stinge,
+i nici =tii ce pierde lumea. Nu mai plânge, nu mai plânge!

VI

O, tu crai cu barba-n noduri ca =i câl\ii când nu-i perii,
Tu]n cap nu ai gr[un\e, numai pleav[=i puzderii.
Bine-\i pare s[fii singur, crai b[trân f[r[de min\i,
S[oftezi dup-a ta fat[, cu ciubucul]ntre din\i?
S[te primbli =i s[numeri scânduri albe]n cerdac?
Mult bogat ai fost odat[, mult r[mas-ai tu s[rac!
Alungat-o-ai pe dânsa, ca departe de p[rin\i
}n coliba]mpistrit[ea s[nasc-un pui de prin\.
}n zadar ca s-o mai cate tu trimi\i]n lume crainic,
Nimeni n-a afla loca=ul unde ea s-ascunde tainic.

VII

Sur[-i sara cea de toamn[; de pe lacuri apa sur[
}nfunda mi=carea-i crea\[ ]ntre stuf la iez[tur[;
Iar p[durea lin suspin[=i prin frunzele uscate
Rânduri, rânduri trece-un fream[t, ce le scutur[pe toate.
De când codrul, dragul codru, troienindu-=i frunza toat[,

}=i deschide-a lui adâncuri, fa\a lunei s[le bat[,
Trist[-i firea, iar[vântul sperios vo creang[farm[—
Singuratece izvoare fac cu valurile larm[.
Pe potica dinspre codri cine oare se coboar[?
Un voinic cu ochi de vultur lunga vale o m[soar[.
+apte ani de când plecat-ai, zbur[tor cu negre plete,
+-ai uitat de soarta mândrei, iubitoarei tale fete!
+i pe câmpul gol el vede un copil umblând descul\
+i cercând ca s[adune]ntr-un cârd bobocii mul\i.
— Bun[vreme, m[i b[iete! — Mul\umim, voinic str[in!
— Cum te cheam[, m[i copile? — Ca pe tat[-meu — C[lin;
Mama-mi spune câteodat[, de-o]ntreb: a cui-s, mam[?
"Zbur[toru-\i este tat[=i pe el C[lin]l cheam[."
Când l-aude, numai dânsul]=i =tia inima lui,
C[ci copilul cu bobocii era chiar copilul lui,
Atunci intr[ ]n colib[=i pe cap[tu-unei lai\i,
Lumina cu mucul negru]ntr-un hârb un ro= opai\;
Se coceau pe vatra sur[dou[turte]n cenu=[,
Un papuc e sub o grind[, iar[altul dup[u=[;
Hârâit[, noduroas[, st[ ]n colb râ=ni\a veche,
}n cotlon torcea motanul, piept[ându-=i o ureche;
Sub icoana afumat[unui sfânt cu com[nac
Arde-n candel-o lumin[cât un sâmbure de mac;
Pe-a icoanei policioar[, busuioc =i mint-uscat[
Umplu casa-ntunecoas[de-o mireasm[pip[rat[;
Pe cuptiorul uns cu hum[=i pe co=covii pere\i
Zugr[vit-au c-un c[rbune copila=ul cel iste\
Purcelu=i cu coada sfredel =i cu be\e-n loc de lab[,
Cum mai bine i se =ede unui purcelu= de treab[.
O be=ic[-n loc de sticl[e]ntins[-n fer[struie

Printre care trece-o dung[mohorât[=i g[lbuie.
Pe un pat de scânduri goale doarme tân[ra nevast[
}n mocnitul]ntuneric =i cu fa\a spre fereast[.
El s-a=eaz[lâng[dânsa, fruntea ei o neteze=te,
O desmiard[cu durere, suspinând o dr[goste=te,
Pleac[gura la ureche-i, blând pe nume el o cheam[,
Ea ridic[somnoroas[lunga genelor maram[,
Sp[riet la el se uit[... i se pare c[viseaz[,
Ar zâmbi =i nu se-ncrede, ar r[cni =i nu cuteaz[.
El din patu-i o ridic[=i pe pieptul lui =i-o pune,
Inima-i zvâcne=te tare, via\a-i parc[se r[pune.
Ea se uit[, se tot uit[, un cuvânt m[car nu spune,
Râde doar cu ochii-n lacrimi, sp[riet[de-o minune,
+-apoi]i suce=te p[rul pe-al ei deget alb, sub\ire,
}=i ascunde fa\a ro=[l-a lui piept duios de mire.
El =tergarul i-l desprinde =i-l]mpinge lin la vale,
Drept]n cre=tet o s[rut[pe-al ei p[r de aur moale
+i b[rbia i-o ridic[, s-uit[-n ochii-i plini de ap[,
+i pe rând =i-astup[gura, când cu gura se adap[.

VIII

De treci codri de aram[, de departe vezi albind
+-auzi mândra gl[suire a p[durii de argint.
Acolo, lâng[izvoare, iarba pare de om[t,
Flori albastre tremur ude]n v[zduhul t[mâiet;
Pare c[=i trunchii vecinici poart[suflete sub coaj[,
Ce suspin[printre ramuri cu a glasului lor vraj[.
Iar prin mândrul]ntuneric al p[durii de argint
Vezi izvoare zdrumicate peste pietre licurind;
Ele trec cu harnici unde =i suspin[-n flori molatic,

Când coboar[-n ropot dulce din t[p=anul pr[v[latic,
Ele sar]n bulg[ri fluizi peste prundul din r[stoace,
}n cuibar rotind de ape, peste care luna zace.
Mii de fluturi mici alba=tri, mii de roiuri de albine
Curg]n râuri sclipitoare peste flori de miere pline,
Umplu aerul v[ratic de mireasm[=i r[coare
A popoarelor de mu=te s[rb[tori murmuitoare.
Lâng[lacul care-n tremur somnoros =i lin se bate,
Vezi o *mas[mare*-ntins[cu f[clii prea luminate,
C[ci din patru p[r\i a lumii]mp[ra\i =i-mp[r[tese
Au venit ca s[serbeze nunta ginga=ei mirese;
Fe\i-frumo=i cu p[r de aur, zmei cu solzii de o\ele,
Cititorii cei de zodii =i =[galnicul Pepele.
Iat[craiul, socru-mare, rezemat]n jil\ cu spat[,
El pe capu-i poart[mitr[=i-i cu barba piept[nat[;
|ap[n, drept, cu schiptru-n mân[, =ede-n perine de puf
+i cu crengi]l ap[r pagii de muscu\e =i z[duf...
Acum iat[c[din codru =i C[lin mirele iese,
Care \ine-n a lui mân[mâna ginga=ei mirese.
}i fo=nea uscat pe frunze poala lung[-a albei rochii,
Fa\a-i ro=ie ca m[rul, de noroc i-s umezi ochii;
La p[mânt mai c[ajunge al ei p[r de aur moale,
Care-i cade peste bra\e, peste umerele goale.
Astfel vine ml[dioas[, trupul ei frumos]l poart[,
Flori albastre are-n p[ru-i =i o stea]n frunte poart[,
Socrul roag[-n capul mesei s[pofteasc[s[se pun[
Nunul mare, mândrul soare, =i pe nun[, mândra lun[.
+i s-a=eaz[to\i la mas[, cum li-s anii, cum li-i rangul,
Lin vioarele r[sun[, iar[cobza \ine hangul.
Dar ce zgomot se aude? Bâzâit ca de albine?

To\i se uit[cu mirare =i nu =tiu de unde vine,
Pân[v[d p[injeni=ul]ntre tufe ca un pod,
Peste care trece-n zgomot o mul\ime de norod.
Trec furnici ducând]n gur[de f[in[marii saci,
Ca s[coac[pentru nunt[=i pl[cinte, =i colaci;
+i albinele-aduc miere, aduc colb m[runt de aur,
Ca cercei din el s[fac[cariul, care-i me=ter faur.
Iat[vine nunta-ntreag[— vornicel e-un grierel,
}i sar purici]nainte cu potcoave de o\el;
}n ve=mânt de catifele, un bondar rotund]n pântec
Somnoros pe nas ca popii gl[suie=te-ncet un cântec;
O coji\[de alun[trag locuste, podu-l scutur,
Cu mustea\a r[sucit[=ede-n ea un mire flutur;
Fluturi mul\i, de multe neamuri, vin]n urma lui un lan\,
To\i cu inime u=oare, to\i =[galnici =i berban\i,
Vin \ân\arii l[utarii, gând[ceii, c[r[bu=ii,
Iar mireasa vioric[i-a=tepta-nd[r[tul u=ii.
+i pe masa-mp[r[teasc[sare-un greier, crainic sprinten,
Ridicat]n dou[labe, s-a-nchinat b[tând din pinten
El tu=e=te,]=i]ncheie haina plin[de =ireturi:
— S[ierta\i, boieri, ca nunta s-o pornim =i noi al[turi.

Strigoii

I

...c[trece aceasta ca fumul de pre p[mânt.
Ca floarea au]nflorit, ca iarba s-au t[iat,
cu pânz[se]nf[=ur[, cu p[mânt se acopere.

Sub bolta cea]nalt[a unei vechi biserici,
}ntre f[clii de cear[, arzând]n sfe=nici mari,
E-ntins[-n haine albe, cu fa\a spre altar,
Logodnica lui Arald, st[pân peste avari;
}ncet, adânc r[sun[cânt[rile de clerici.

Pe pieptul moartei luce de pietre scumpe salb[
+i p[ru-i de-aur curge din racl[la p[mânt,
C[zu\i]n cap sunt ochii. C-un zâmbet trist =i sfânt
Pe buzele-i lipite, ce vinete]i sunt,
Iar fa\a ei frumoas[ca varul este alb[.

+i lâng[ea-n genunche e Arald, mândrul rege,
Scânteie desperarea]n ochii-i crun\i de sânge,
+i]ncâlcit e p[rul lui negru... gura-=i strânge;
El ar r[cni ca leii, dar vai! nu poate plânge.
De zile trei]=i spune povestea vie\ii-ntrege:

“Eram un copilandru. Din codri vechi de brad
Fl[mânzii ochi rotindu-i, eu mistuiam p[mântul,
Eu r[zvr[team imperii, popoarele cu gândul...
Visând c[toat[lumea]mi asculta cuvântul,
}n valurile Volg[i cercam cu spada vad.

Domnind seme\ =i tân[r pe roinicele stoluri,
C[ror a mea fiin\[un semizeu p[rea,
Sim\eam c[universul la pasu-mi tres[rea,
+i na\ii c[l[toare,]mpinse de a mea,
Umplut-au sperioase pustiul pân' la poluri.

C[ci Odin p[r[sise de ghea\[nalta-i dom[,
Pe zodii sângeroase porneau a lui popoar[;
Cu cre=tetele albe, preo\i cu pleata rar[
Trezeau din codrii vecinici, din pace secular[
Mii roiuri vorbitoare, curgând spre vechea Rom[.

Pe Nistru t[b[râsem poporul t[u s[-mpil;
Cu sfetnici vechi de zile m[-ntâmpina=i]n cale,
Ca marmura de alb[cu p[r de aur moale;
}n jos plecat-am ochii-naintea fe\ei tale,
St[tând un]nd[r[tnic — un sfiicios copil.

La blânda ta mustrare simt glasul cum]mi seac[...
Eu caut a r[spunde, nu =tiu ce s[r[spund;
Mi-ar fi p[rut mai bine-n p[mânt s[m[cufund,
Cu mâinile-amândou[eu fa\a]mi ascund
+i-ntâia dat[-n via\[un plâns amar m[-neac[.

Zâmbir[ ]ntre dân=ii b[trânii t[i prieteni
+i singuri ne l[sar[... Te-ntreb]ntr-un târziu,
Uitându-m[la tine, privind f[r[s[=tiu:
«La ce-ai venit, regin[, aicea]n pustiu?
Ce cau\i la barbarul sub stre=ina-i de cetini?»

Cu glasul plin de lacrimi, de-nduio=are cald,
Privindu-m[cu ochii,]n care-aveai un cer,
Mi-ai zis: «A=tept din parte-\i, o, rege cavaler,
C[-mi vei da prins pe-acela ce umilit \i-l cer...
Eu vreau s[-mi dai copilul zburdalnic — pe Arald».

+i]ntorcându-mi fa\a, eu spada \i-am]ntins.
Pe plaiuri dun[rene poporu-=i opri mersul,
Arald, copilul rege, uitat-a Universul,
Urechea-i fu menit[ca s[-\i asculte viersul,
De-atunci,]nving[toareo, iubit-ai pe]nvins.

De-atunci, fecioar[blond[ca spicul cel de grâu,
Veneai la mine noaptea ca nimeni s[te vad[
+i-nl[n\uindu-mi gâtul cu bra\e de z[pad[,
}mi]ntindeai o gur[deschis[pentru sfad[:
«Eu vin la tine, rege, s[cer pe-Arald al meu».

De-ai fi cerut p[mântul cu Roma lui antic[,
Coroanele ce regii pe frunte le a=eaz[
+i stelele ce vecinic pe ceruri colindeaz[,
Cu toate la picioare-\i eu le puneam]n vaz[,
Dar nu-l mai vrei pe Arald, c[ci nu mai vrei nimic[.

Ah! unde-i vremea ceea când eu cercam un vad
S[ies la lumea larg[... =i fost-ar fi mai bine
Ca niciodat[-n via\[s[nu te v[d pe tine —
S[fumege nainte-mi ora=ele-n ruine,
S[se-mplineasc[visu-mi din codrii cei de brad!”

F[cliile ridic[, se mi=c-]n line pasuri,
Ducând la groap[trupul reginei dun[rene,
Monahi, cunosc[torii vie\ii p[mântene,
Cu barbele lor albe, cu ochii stin=i sub gene,
Preo\i b[trâni ca iarna, cu gângavele glasuri.

O duc cântând prin taini\i =i pe sub negre bol\i,
A misticei religii]ntunecoase cete,
Pe funii lungi coboar[sicriul sub perete,
Pe piatra pr[v[lit[pun crucea drept pecete
Sub candela ce arde]n umbra unui col\.

II

}n numele sfântului
Taci, s-auzi cum latr[
C[\elul p[mântului
Sub crucea de piatr[.

Arald pe un cal negru zbura, =i dealuri, vale
}n juru-i fug ca visuri — prin nouri joac[lun[—
La pieptu-i manta neagr[ ]n falduri =i-o adun[,
Movili de frunze-n drumu-i le spulber[de sun[,
Iar steaua cea polar[i-arat[a lui cale.

Ajuns-a el la poala de codru-n mun\ii vechi,
Izvoare vii murmur[=i salt[de sub piatr[,
Colo cenu=a sur[ ]n p[r[sita vatr[,
}n codri-adânci c[\elul p[mântului tot latr[,
L[trat cu glas de zimbru r[sun[ ]n urechi.

Pe-un jil\ t[iat]n stânc[st[\ap[n, palid, drept,
Cu cârja lui]n mân[, preotul cel p[gân;
De-un veac el =ede astfel — de moarte-uitat, b[trân,
}n plete-i cre=te mu=chiul =i mu=chi pe al lui sân,
Barba-n p[mânt i-ajunge =i genele la piept...

A=a fel zi =i noapte de veacuri el st[orb,
Picioarele lui vechie cu piatra-mpreunate,
El num[r[ ]n gându-i zile nenum[rate,
+i fâlfâie deasupra-i, gonindu-se]n roate,
Cu-aripile-ostenite, un alb =-un negru corb.

Arald atunci coboar[de pe-al lui cal. C-o mân[
El scutur[din visu-i mo=neagu-ncremenit:
— O, mag, de zile vecinic, la tine am venit,
D[-mi]napoi pe-aceea ce moartea mi-a r[pit,
+i de-ast[zi a mea via\[la zeii t[i se-nchin[.

B[trânul cu-a lui cârj[sus genele-=i ridic[,
Se uit[lung la dânsul, dar gura-nchis[-i tace;
Cu greu a lui picioare din piatr[le desface,
Din tronu-i se coboar[, cu mâna semn]i face
Ca-n sus s[ ]l urmeze pe-a codrilor potic[.

}n poarta pr[bu=it[ce duce-n fund de munte,
Cu cârja lui cea vechie el bate de trei ori,
Cu zgomot sare poarta din vechii ei u=ori,
B[trânul se]nchin[... pe rege-l prind fiori,
Un stol de gânduri aspre trecu peste-a lui frunte.

}n dom de marmur negru ei intr[lini=ti\i
+i por\ile]n urm[ ]n vechi \â\âni s-arunc[.
O candel[b[trânul aprinde — para lung[
Se nal\[-n sus albastr[, de flac[re o dung[,
Lucesc]n juru-i ziduri ca tuciul lustrui\i.

+i]n t[cere crud[ei nu =tiu ce a=tept...
Cu mâna-ntins[magul]i face semn s[=ad[,
Arald cu moartea-n suflet, a gândurilor prad[,
Pe je\ t[cut se las[, cu dreapta pe-a lui spad[,
}n zid de marmur negru se uit[crunt =i drept.

Fantastic pare-a cre=te b[trânul alb =i blând;
}n aer]=i ridic[a farmecelor varg[
+i o suflare rece prin dom atunci alearg[
+i mii de glasuri slabe]ncep sub bolta larg[
Un cânt frumos =i dulce — adormitor sunând.

Din ce]n ce cântarea]n valuri ea tot cre=te,
Se pare c[furtuna ridic[al ei glas,
C[vântul trece-n spaim[pe-al m[rilor talaz,
C[-n sufletu-i p[mântul se zbate cu necaz —
C[orice-i viu]n lume acum]ncremene=te.

Se zguduie tot domul, de pare-a fi de scânduri,
+i stânci]n temelie cl[tindu-se vedem,
Plânsori sfâ=ietoare]mpinse de blestem
Se urm[resc prin bolte, se cheam[, fulger', gem
+i cresc tumultuoase]n valuri, rânduri, rânduri...

— Din inim[-i p[mântul la mor\i s[deie via\[,
}n ochii-i s[se scurg[scântei din steaua lin[,
A p[rului lucire s-o deie luna plin[,
Iar duh d[-i tu, Zamolxe, s[mân\[de lumin[,
Din duhul gurii tale ce arde =i]nghea\[.

Stihii a lumei patru, supuse lui Arald,
Str[bate\i voi p[mântul =i a lui m[runtaie,
Face\i din piatr[aur =i din]nghe\ v[paie,
S[-nchege apa-n sânge, din pietre foc s[saie,
Dar inima-i fecioar[hr[ni\i cu sânge cald.

Atuncea dinaintea lui Arald zidul piere;
El vede toat[firea amestecat-afar[—
Ninsoare, fulger, ghea\[, vânt arz[tor de var[—
Departe vede-ora=ul pe sub un arc de par[,
+i lumea nebunise gemând din r[sputere;

Biserica cre=tin[, a ei catapeteasm[
De-un fulger drept]n dou[e rupt[=i tresare;
Din taini\[mormântul atuncea]i apare,
+i piatra de pe groap[cr[pând]n dou[sare;
}ncet plutind se-nal\[mireasa-i, o fantasm[...

O dulce]ntrupare de-om[t. Pe pieptu-i salb[
De pietre scumpe... p[rul i-ajunge la c[lcâie,
Ochii c[zu\i]n capu-i =i buze viorie;
Cu mâinile-i de cear[ea tâmpla =i-o mângâie —
Dar fa\a ei frumoas[ca varul este alb[.

Prin vânt, prin neguri vine — =i nourii s-a=tern,
Fug fulgerele-n l[turi, l[sând-o ca s[treac[,
+i luna]nnegre=te =i ceru-ncet se pleac[
+i apele cu spaim[fug]n p[mânt =i seac[—
P[rea c[-n somn un]nger ar trece prin infern.

Priveli=tea se stinge. }n negrul zid s-arat[,
Venind ca-n somn lunatec,]n pasuri line, *ea*;
Arald nebun se uit[— cu ochii o-nghi\ea,
Puternicele bra\e spre dânsa]ntindea
+i-n nesim\ire cade pe-a jil\ului s[u spat[.

}=i simte gâtu-atuncea cuprins de bra\e reci,
Pe pieptul gol el simte un lung s[rut de ghea\[,
P[rea un junghi c[-i curm[suflare =i via\[...
Din ce]n ce mai vie o simte-n a lui bra\e
+i =tie c[de-acuma a lui r[mâne-n veci.

+i sufletul ei dulce din ce]n ce-i mai cald...
Pe ea o \ine-acuma, ce fu a mor\ii prad[?
Ea-nl[n\uie=te gâtu-i cu bra\e de z[pad[,
}ntinde a ei gur[, deschis[pentru sfad[:
— Rege,-a venit Maria =i-\i cere pe Arald!

— Arald, nu vrei tu fruntea pe sânul meu s-o culci?
Tu zeu cu ochii negri... o, ce frumo=i ochi ai!
Las' s[-\i]nl[n\ui gâtul cu p[rul meu b[lai,
Via\a, tinere\ea mi-ai pref[cut-o-n rai,
Las' s[m[uit]n ochii-\i uciz[tor de dulci.

+i blânde, triste glasuri din vuiet se desfac,
Acu=a la ureche-i un cântec vechi str[bate,
Ca murmur de izvoare prin frunzele uscate,
Acu= o armonie de-amor =i voluptate
Ca molcoma caden\[a undelor pe lac.

III

“...cum de multe ori când mor oamenii,
mul\i de]ntr-acei mor\i zic se scoal[de
se fac strigoi...”
}ndereptarea legii, 1652

}n salele pustie lumine ro=i de tor\ii
R[nesc]ntunecimea ca pete de jeratic;
Arald se primbl[singur, râzând, vorbind s[lbatic
Arald, tân[rul rege, e-un rege singuratic —
Palatu-i parc-a=teapt[ ]n veci s[-i vie mor\ii.

Pe-oglinzi de marmuri negre un negru nimitez,
A faclelor lucire r[zbind prin pânza fin[
R[sfrâng o dureroas[lumin[din lumin[;
Zidirea cea pustie de jale pare plin[
+i chipul mor\ii pare c[-n orice col\ ]l vezi.

De când c[zu un tr[snet]n dom... de-atunci]n somn
Ca plumbul surd =i rece el doarme ziua toat[,
Pe inim[-i de-atuncea s-a pus o neagr[pat[—
Dar noaptea se treze=te =i \ine judecat[
+i-n negru-mbrac[toate al nop\ii palid domn.

Un obr[zar de cear[p[rea c[poart[el,
Atât de alb[fa\a-i =-atât de nemi=cat[,
Dar ochii-i ard]n friguri =i buza-i sângerat[,
Pe inima sa poart[de-atunci o neagr[pat[,
Iar[pe frunte poart[coroan[de o\el.

De-atunci]n haina mor\ii el =i-a-mbr[cat via\a,
}i plac adânce cânturi, ca glasuri de furtun[;
Ades c[lare pleac[ ]n mândre nop\i cu lun[,
+i când se-ntoarce, ochii lucesc de voie bun[,
Pân' ce-un fior de moarte]l prinde diminea\a.

Arald, ce]nsemneaz[pe tine negrul port
+i fa\a ta cea alb[ca ceara, neschimbat[?
Ce ai, de când pe sânu-\i tu por\i o neagr[pat[.
De-\i plac f[clii de moarte, cântare-ntunecat[?
Arald! de nu m[-n=al[privirea, tu e=ti mort!

+i azi el se avânt[pe calul s[u arab,
+i drumul, ca s[ge\ii,]i d[peste pustie,
Care sub luna plin[luce=te argintie —
El vede de departe pe mândra lui Marie,
+i vântu-n codri sun[cu glas duios =i slab.

}n p[rul ei de aur, rubine-nfl[c[rate,
+i-n ochii ei s-adun[lumina sfintei m[ri —
S-ajung curând]n cale, s-al[tur[c[l[ri,
+i unul]nspre altul se pleac[-n desmierd[ri —
Dar buzele ei ro=ii p[reau c[-s sângerate.

Ei trec ca vijelia cu aripi f[r[num[r,
C[ci caii lor alearg[al[turea-nspuma\i,
Vorbind de-a lor iubire — iubire f[r[sa\ —
Ea se l[sase dulce =i greu pe al lui bra\
+i-=i r[zimase capul b[lai de al lui um[r.

— Arald, nu vrei pe sânu-mi tu fruntea ta s-o culci?
Tu zeu cu ochii negri... O! ce frumo=i ochi ai...
Las' s[-\i]nl[n\ui gâtul cu p[rul meu b[lai...
Via\a, tinere\ea mi-ai pref[cut-o-n rai —
Las' s[m[uit]n ochii-\i uciz[tori de dulci!

Miroase-adormitoare v[zduhul]l]ngrèun,
C[ci vântul adunat-a de flori de tei troiene,
+i le a=terne-n calea reginei dun[rene.
Prin frunze aiureaz[=optirile-i alene,
Când gurile-nsetate]n s[rut[ri se-mprèun.

Cum ei mergând al[turi se ceart[=i se-ntreab[,
Nu v[d]n fundul nop\ii o umbr[de ro=ea\[,
Dar simt c[-n al lor suflet trecu fior de ghea\[,
De-a mor\ii g[lbeneal[pieri\i ei sunt la fa\[...
Ei simt c-a lor vorbire-i mai slab[, tot mai slab[.

— Arald! strig[cr[iasa — las' fa\a s[-mi ascund,
N-auzi tu de departe cuco=ul r[gu=it?
O zare de lumin[s-arat[-n r[s[rit,
Via\a trec[toare din pieptu-mi a r[nit...
A zilei raze ro=ii]n inim[-mi p[trund.

Arald]ncremenise pe calu-i — un stejar ,
P[injenit e ochiu-i de-al mor\ii glas etern,
Fug caii du=i de spaim[=i vântului s-a=tern,
Ca umbre str[vezie ie=ite din infern
Ei zboar[... Vântul geme prin codri cu amar.

Ei zboar-o vijelie, trec ape f[r' de vad,
Naintea lor se nal\[puternic vechii mun\i,
Ei trec]n r[pejune de râuri f[r[pun\i,
Coroanele]n fug[le fulger[pe frun\i,
Naintea lor se mi=c[p[durile de brad.

Din tronul lui de piatr[b[trânul preot vede
+i-n vânturi el ridic[adâncul glas de-aram[,
Pe soare s[-l opreasc[el noaptea o recheam[,
Furtunelor d[zborul, p[mântul de-l distram[...
Târziu! c[ci faptul zilei]n slav[se repede!

Porne=te vijelia adâncu-i cânt de jale,
Când ei soseau al[turi pe cai]ncremeni\i,
Cu genele l[sate pe ochi p[injeni\i,
Frumo=i erau =i astfel de moarte logodi\i —
+i-n dou[laturi templul deschise-a lui portale.

C[l[ri ei intr[-nuntru =i por\ile recad;
Pe veci pierir[-n noaptea m[re\ului mormânt.
}n sunete din urm[p[trunde-n fire cânt,
Jelind-o pe cr[iasa cu chip frumos =i sfânt,
Pe-Arald, copilul rege al codrilor de brad.

B[trânu-=i pleac[geana =i iar r[mâne orb,
Picioarele lui vechie cu piatra se-mpreun[.
El num[r[ ]n gându-i =i anii]i adun[,
Ca o poveste-uitat[Arald]n minte-i sun[,
+i peste capu-i zboar[un alb =-un negru corb.

Pe jil\ul lui de piatr[ ]n\epene=te drept
Cu cârja lui cea veche preotul cel p[gân,
+i veacuri]nainte el =ede-uitat, b[trân,
}n plete-i cre=te mu=chiul =i mu=chi pe al lui sân,
Barba-n p[mânt i-ajunge =i genele]n piept.

Povestea codrului

}mp[rat sl[vit e codrul,
Neamuri mii]i cresc sub poale,
Toate]nflorind din mila
Codrului, M[riei-Sale.

Lun[, Soare =i Luceferi
El le poart[-n a lui herb,
}mprejuru-i are dame
+i curteni din neamul *Cerb.*

Crainici, iepurii cei repezi
Purt[tori]i sunt de ve=ti,
Filomele-i \in orchestrul
+i izvoare spun pove=ti.

Peste flori, ce cresc]n umbr[,
Lâng[ape pe potici,
Vezi bej[nii de albine,
Armii grele de furnici...

Hai =i noi la craiul, drag[,
+i s[fim din nou copii,
Ca norocul =i iubirea
S[ne par[juc[rii.

Mi-a p[rea cum c[natura
Toat[mintea ei =i-a pus,
Decât ori=ice p[pu=[
S[te fac[mai presus;

Amândoi vom merge-n lume
R[t[ci\i =i singurei,
Ne-om culca lâng[izvorul
Ce r[sare sub un tei;

Adormi-vom, troieni-va
Teiul floarea-i peste noi,
+i prin somn auzi-vom bucium
De la stânele de oi.

Mai aproape, mai aproape
Noi ne-om strânge piept la piept...
O, auzi cum cheam-acuma
Craiul sfatu-i]n\elept!

Peste albele izvoare
Luna bate printre ramuri,
}mprejuru-ne s-adun[
Ale Cur\ii mândre neamuri:

Caii m[rii, albi ca spuma,
Bouri nal\i cu steme-n frunte,
Cerbi cu coarne r[muroase,
Ciute sprintene de munte —

+i pe teiul nostru-ntreab[:
Cine suntem, stau la sfaturi,
Iar[gazda noastr[zice,
Dându-=i ramurile-n laturi:

— O, privi\i-i cum viseaz[
Visul codrului de fagi!
Amândoi ca-ntr-o poveste
Ei]=i sunt a=a de dragi!

Povestea teiului

— Blanca, =tii c[din iubire
F[r' de lege te-ai n[scut;
Am jurat de la-nceput
Pe Hristos s[-l iei de mire!

}mbr[cându-te-n ve=mântu-i,
Lep[dând via\a lumii,
Vei sp[=i gre=ala mumii
+i-de-o crim[tu m[mântui.

— Traiul lumii, drag[tat[,
Cine vor, aceia lese-l,
Dar[sufletul mi-e vesel,
Tinere\ea luminat[;

Dan\ul, muzica, p[durea,
Pe acestea le-ndr[gii,
Nu chiliile pustii
Unde plângi, gândind aiurea!

— +tiu mai bine ce-\i prie=te,
Cum am spus, a=a r[mâne;
Pentru drumul cel de mâine
De cu azi te preg[te=te!

Mâna Ea la ochi =i-o \ine,
Toate min\ile-=i adun[,
S[ia lumea-n cap, nebun[,
Parc-atâta-i mai r[mâne.

Calu-i alb, un bun tovar[=,
}n=euat a=teapt-afar[,
Ea picioru-l pune-n scar[
+i la codru pleac[iar[=i.

Sara vine din arini=ti,
Cu miroase o]mbat[,
Cerul stelele-=i arat[,
Solii dulci ai lungii lini=ti.

Dar prin codri ea p[trunde
Lâng[teiul vechi =i sfânt,
Ce cu flori pân-]n p[mânt
Un izvor vr[jit ascunde.

}ngânat de glas de ape
Cânt-un corn cu-nduio=are
Tot mai tare =i mai tare,
Mai aproape, mai aproape;

Iar izvorul, prins de vraj[,
R[s[rea, sunând din valuri —
Sus]n codri de pe dealuri
Luna blând[\ine straj[. —

Ca din farmec *Ea* tresare,
+i privind uimit[-n l[turi,
Vede-un tân[r chiar al[turi,
Pe-un cal negru e c[lare...

Oare ochii ei o mint,
Sau aievea-i, adev[ru-i?
Flori de tei el are-n p[ru-i
+i la =old un corn de-argint.

Ea privi atunci]n jos,
Trece mâna pe la tâmple,
Iar[inima-i se]mple
De un farmec dureros.

El se da tot mai aproape
+i cer=ea copil[re=te;
Al ei suflet se r[pe=te
De]nchide-a ei pleoape.

Cu o mân[ ]l respinge,
Dar se simte prins[-n bra\e,
De-o durere, de-o dulcea\[
Pieptul, inima-i se strânge.

Ar striga... =i nu se-ndur[,
Capu-i cade pe-a lui um[r,
S[rut[ri f[r[de num[r
El]i soarbe de pe gur[;

O desmiard[=-o]ntreab[,
Iar ea fa\a =i-o ascunde,
+i a=a de-ncet r[spunde
Cu o voce dulce, slab[.

Tot al[turi c[l[resc,
Nu au grija nim[nuia,
+i de dragi unul altuia
Ei din ochi se pr[p[desc;

Se tot duc, se duc mereu,
Trec]n umbr[, pier]n vale,
Iar[cornul plin de jale
Sun[dulce, sun[greu.

Blându-i sunet se]mparte
Peste v[i]mpr[=tiet,
Mai]ncet, tot mai]ncet,
Mai departe... mai departe...

Sus]n brazii de pe dealuri
Luna-n urm[\ine straj[,
Iar izvorul, prins de vraj[,
R[s[rea sunând din valuri.

Singur[tate

Cu perdelele l[sate,
+ed la masa mea de brad,
Focul pâlpâie]n sob[,
Iar[eu pe gânduri cad.

Stoluri, stoluri trec prin minte
Dulci iluzii. Amintiri
|ârâiesc]ncet ca greieri
Printre negre, vechi zidiri,

Sau cad grele, mângâioase
+i se sfarm[-n suflet trist,
Cum]n picuri cade ceara
La picioarele lui Crist.

}n odaie prin unghere
S-a \esut p[injeni=
+i prin c[r\ile]n vravuri
Umbl[=oarecii furi=.

}n aceast[dulce pace
}mi ridic privirea-n pod
+i ascult cum]nveli=ul
De la c[r\i ei mi le rod.

Ah! de câte ori voit-am
Ca s[spânzur lira-n cui
+i un cap[t poeziei
+i pustiului s[pui;

Dar atuncea greieri, =oareci,
Cu u=or-m[runtul mers,
Readuc melancolia-mi,
Iar[ea se face vers.

Câteodat[... prea arare...
A târziu când arde lampa,
Inima din loc]mi sare
Când aud c[sun[cleampa...

Este *Ea*. De=arta cas[
Dintr-odat[-mi pare plin[,
}n privazul negru-al vie\ii-mi
E-o icoan[de lumin[.

+i mi-i ciud[cum de vremea
S[mai treac[se]ndur[,
Când eu stau =optind cu draga
Mân[-n mân[, gur[-n gur[.

Departe sunt de tine...

Departe sunt de tine =i singur lâng[foc,
Petrec]n minte via\a-mi lipsit[de noroc.
Optzeci de ani]mi pare]n lume c-am tr[it,
C[sunt b[trân ca iarna, c[tu vei fi murit.
Aducerile-aminte pe suflet cad]n picuri,
Rede=teptând]n fa\[-mi trecutele nimicuri;
Cu degetele-i vântul love=te]n fere=ti,
Se toarce-n gându-mi firul duioaselor pove=ti,
+-atuncea dinainte-mi prin cea\[parc[treci,
Cu ochii mari]n lacrimi, cu mâini sub\iri =i reci;
Cu bra\ele-amândou[de gâtul meu te-anini
+i parc-ai vrea a-mi spune ceva... apoi suspini...
Eu strâng la piept averea-mi de-amor =i frumuse\i,
}n sarut[ri unim noi s[rmanele vie\i...
O! glasul amintirii r[mâie pururi mut,
S[uit pe veci norocul ce-o clip[l-am avut,
S[uit cum dup-o clip[din bra\ele-mi te-ai smult...
Voi fi b[trân =i singur, vei fi murit de mult!

Pajul Cupidon...

Pajul Cupidon, vicleanul,
Mult e r[u =i alintat,
Cu copii se hârjone=te,
Iar la dame doarme-n pat.

De lumin[ca tâlharii
Se fere=te bini=or,
Pe fere=ti se suie noaptea
Dibuind]nceti=or;

Cordelu\e =i nimicuri,
Iat[toate-a lui averi...
Darnic când nu vrei nici una
+i zgârcit dac[le ceri.

}n volumul ros de molii
Cau\i noaptea adev[r
+i-ntâlne=ti lipit[-n file
Vi\a-i galben[de p[r.

El d[gânduri ne'n\elese
Vrâstei crude =i necoapte,
Cu icoane luminoase
O]ngân[-ntreaga noapte.

Când de-o sete sufleteasc[
E cuprins[fata mic[—
A dormit cu ea al[turi
Ca doi pui de turturic[.

E sfios ca =i copiii,
Dar zâmbirea-i e viclean[;
Dar[gale=i]i sunt ochii
Ca =i ochii de v[dan[.

Gât =i umere frumoase,
Sânuri albe =i rotunde
El le \ine-mbr[\i=ate
+i cu mâinile le-ascunde.

De te rogi frumos de dânsul,
}ndestul e de hain
V[lul alb de peste toate
S[-l]nl[ture pu\in.

O, r[m`i

“O, r[mâi, r[mâi la mine,
Te iubesc atât de mult!
Ale tale doruri toate
Numai eu =tiu s[le-ascult;

}n al umbrei]ntuneric
Te asam[n unui prin\,
Ce se uit-adânc]n ape
Cu ochi negri =i cumin\i;

+i prin vuietul de valuri,
Prin mi=carea naltei ierbi,
Eu te fac s-auzi]n tain[
Mersul cârdului de cerbi;

Eu te v[d r[pit de farmec
Cum]ngâni cu glas domol,
}n a apei str[lucire
}ntinzând piciorul gol

+i privind]n luna plin[
La v[paia de pe lacuri,
Anii t[i se par ca clipe,
Clipe dulci se par ca veacuri.”

Astfel zise lin p[durea,
Bol\i asupr[-mi cl[tinând;
+uieram l-a ei chemare
+-am ie=it]n câmp râzând.

Ast[zi chiar de m-a=]ntoarce
A-n\elege n-o mai pot...
Unde e=ti, copil[rie,
Cu p[durea ta cu tot?

Pe aceea=i ulicioar[...

Pe aceea=i ulicioar[
Bate luna]n fere=ti,
Numai tu de dup[gratii
Vecinic nu te mai ive=ti!

+i aceia=i pomi]n floare
Crengi]ntind peste zaplaz,
Numai zilele trecute
Nu le fac s[fie azi.

Altul este al t[u suflet,
Al\ii ochii t[i acum,
Numai eu, r[mas acela=i,
Bat mereu acela=i drum.

Ah, sub\ire =i ginga=[
Tu p[=eai]ncet,]ncet,
Dulce]mi veneai]n umbra
T[inuitului boschet

+i l[sându-te la pieptu-mi,
Nu =tiam ce-i pe p[mânt,
Ne spuneam atât de multe
F[r-a zice un cuvânt.

S[rut[ri erau r[spunsul
La-ntreb[ri]ndeosebi,
+i de alte cele-n lume
N-aveai vreme s[ ]ntrebi.

+i]n farmecul vie\ii-mi
Nu =tiam c[-i tot aceea
De te razimi de o umbr[
Sau de crezi ce-a zis femeia.

Vântul tremur[-n perdele
Ast[zi ca =i alte d[\i,
Numai tu de dup[ele
Vecinic nu te mai ar[\i!

De c`te ori, iubito...

De câte ori, iubito, de noi mi-aduc aminte
Oceanul cel de ghea\[mi-apare]nainte:
Pe bolta alburie o stea nu se arat[,
Departe doar[luna cea galben[— o pat[;
Iar peste mii de sloiuri de valuri repezite
O pas[re plute=te cu aripi ostenite,
Pe când a ei pereche nainte tot s-a dus
C-un pâlc]ntreg de p[s[ri, pierzându-se-n apus.
Arunc[pe-a ei urm[priviri suferitoare,
Nici r[u nu-i pare-acuma, nici bine nu... ea moare,
Visându-se-ntr-o clip[cu anii]napoi.

. . . . . .

Suntem tot mai departe deolalt[amândoi,
Din ce]n ce mai singur m[-ntunec =i]nghe\,
Când tu te pierzi]n zarea eternei dimine\i.

Rug[ciunea unui dac

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de via\[d[t[tor,
Nu era azi, nici mâine, nici ieri, nici totdeauna,
C[ci unul erau toate =i totul era una;
Pe când p[mântul, cerul, v[zduhul, lumea toat[
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodat[,
Pe-atunci erai Tu singur,]ncât m[-ntreb]n sine-mi:
Au cine-i zeul c[rui plec[m a noastre inemi?

El singur zeu st[tut-au nainte de-a fi zeii
+i din noian de ape puteri au dat scânteii,
El zeilor d[suflet =i lumii fericire,
El este-al omenimei izvor de mântuire:
Sus inimile voastre! Cântare aduce\i-i,
El este moartea mor\ii =i]nvierea vie\ii!

+i el]mi dete ochii s[v[d lumina zilei,
+i inima-mi umplut-au cu farmecele milei,
}n vuietul de vânturi auzit-am al lui mers
+i-n glas purtat de cântec sim\ii duiosu-i viers,
+i tot pe lâng[-acestea cer=esc]nc-un adaos:
S[-ng[duie intrarea-mi]n vecinicul repaos!

S[blesteme pe-oricine de mine-o avea mil[,
S[binecuvânteze pe cel ce m[ ]mpil[,

S-asculte orice gur[, ce-ar vrea ca s[m[râd[,
Puteri s[puie-n bra\ul ce-ar sta s[m[ucid[,
+-acela]ntre oameni devin[cel]ntâi
Ce mi-a r[pi chiar piatra ce-oi pune-o c[p[tâi.

Gonit de toat[lumea prin anii mei s[trec,
Pân' ce-oi sim\i c[ochiu-mi de lacrime e sec,
C[-n orice om din lume un du=man mi se na=te,
C-ajung pe mine]nsumi a nu m[mai cunoa=te,
C[chinul =i durerea sim\irea-mi a-mpietrit-o,
C[pot s[-mi blestem mama, pe care am iubit-o —
Când ura cea mai crud[mi s-a p[rea amor...
Poate-oi uita durerea-mi =i voi putea s[mor.

Str[in =i f[r' de lege de voi muri — atunce
Nevrednicu-mi cadavru]n uli\[l-arunce,
+-aceluia, P[rinte, s[-i dai coroan[scump[,
Ce-o s[asmu\e câinii, ca inima-mi s-o rump[,
Iar celui ce cu pietre m[va izbi]n fa\[,
}ndur[-te, st[pâne, =i d[-i pe veci via\[!

Astfel numai, P[rinte, eu pot s[-\i mul\umesc
C[tu mi-ai dat]n lume norocul s[tr[iesc.
S[cer a tale daruri, genunchi =i frunte nu plec,
Spre ur[=i blestemuri a= vrea s[te]nduplec,
S[simt c[de suflarea-\i suflarea mea se curm[
+i-n stingerea etern[dispar f[r[de urm[!

At`t de fraged[...

Atât de fraged[, te-asameni
Cu floarea alb[de cire=,
+i ca un]nger dintre oameni
}n calea vie\ii mele ie=i.

Abia atingi covorul moale,
M[tasa sun[sub picior,
+i de la cre=tet pân-]n poale
Plute=ti ca visul de u=or.

Din]ncre\irea lungii rochii
R[sai ca marmura]n loc —
S-atârn[sufletu-mi de ochii
Cei plini de lacrimi =i noroc.

O, vis ferice de iubire,
Mireas[blând[din pove=ti,
Nu mai zâmbi! A ta zâmbire
Mi-arat[cât de dulce e=ti,

Cât po\i cu-a farmecului noapte
S[-ntuneci ochii mei pe veci,
Cu-a gurii tale calde =oapte,
Cu-mbr[\i=[ri de bra\e reci.

Deodat[trece-o cugetare,
Un v[l pe ochii t[i fierbin\i:
E-ntunecoasa renun\are,
E umbra dulcilor dorin\i.

Te duci, =-am]n\eles prea bine
S[nu m[\in de pasul t[u,
Pierdut[vecinic pentru mine,
Mireasa sufletului meu!

C[te-am z[rit e a mea vin[
+i vecinic n-o s[mi-o mai iert,
Sp[=i-voi visul de lumin[
Tinzându-mi dreapta]n de=ert.

+-o s[-mi r[sai ca o icoan[
A pururi verginei Marii,
Pe fruntea ta purtând coroan[—
Unde te duci? Când o s[vii?

Sonete

I

Afar[-i toamn[, frunz[-mpr[=tiat[,
Iar vântul zvârle-n geamuri grele picuri;
+i tu cite=ti scrisori din roase plicuri
+i]ntr-un ceas gânde=ti la via\a toat[.

Pierzându-\i timpul t[u cu dulci nimicuri,
N-ai vrea ca nime-n u=a ta s[bat[;
Dar =i mai bine-i, când afar[-i zloat[,
S[stai visând la foc, de somn s[picuri.

+i eu astfel m[uit din je\ pe gânduri,
Visez la basmul vechi al zânei Dochii,
}n juru-mi cea\a cre=te rânduri-rânduri;

Deodat-aud fo=nirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri...
Iar mâini sub\iri =i reci mi-acop[r ochii.

II

Sunt ani la mijloc =i-nc[mul\i vor trece
Din ceasul sfânt]n care ne-ntâlnir[m,

Dar tot mereu gândesc cum ne iubir[m,
Minune cu ochi mari =i mân[rece.

O, vino iar! Cuvinte dulci inspir[-mi,
Privirea ta asupra mea se plece,
Sub raza ei m[las[a petrece
+i cânturi nou[smulge tu din lir[-mi.

Tu nici nu =tii a ta apropiere
Cum inima-mi de-adânc o lini=te=te,
Ca r[s[rirea stelei]n t[cere;

Iar când te v[d zâmbind copil[re=te,
Se stinge-atunci o via\[de durere,
Privirea-mi arde, sufletul]mi cre=te.

III

Când]nsu=i glasul gândurilor tace,
M[-ngân[cântul unei dulci evlavii —
Atunci te chem; cântarea-mi asculta-vei?
Din neguri reci plutind te vei desface?

Puterea nop\ii blând]nsenina-vei
Cu ochii mari =i purt[tori de pace?
R[sai din umbra vremilor]ncoace,
Ca s[te v[d venind — ca-n vis, a=a vii!

Cobori]ncet... aproape, mai aproape,
Te pleac[iar zâmbind peste-a mea fa\[,
A ta iubire c-un suspin arat-o,

Cu geana ta m-atinge pe pleoape,
S[simt fiorii strângerii]n bra\e —
Pe veci pierduto, vecinic adorato!

Fream[t de codru

Tres[rind scânteie lacul
+i se leag[n[sub soare;
Eu, privindu-l din p[dure,
Las aleanul s[m[fure
+i ascult de la r[coare
Pitpalacul.

Din izvoare =i din gârle
Apa sun[somnoroas[;
Unde soarele p[trunde
Printre ramuri a ei unde,
Ea]n valuri sperioase
Se azvârle.

Cucul cânt[, mierle, presuri —
Cine =tie s[le-asculte?
Ale p[s[rilor neamuri
Ciripesc pitite-n ramuri
+i vorbesc cu-atât de multe
}n\elesuri.

Cucu-ntreab[: — Unde-i sora
Viselor noastre de var[?
Ml[dioas[=i iubit[,

Cu privirea ostenit[,
Ca o zân[s[r[sar[
Tuturora.

Teiul vechi un ram]ntins-a,
Ea s[poat[s[-l]ndoaie,
Ramul tân[r vânt s[-=i deie
+i de bra\e-n sus s-o ieie,
Iar[florile s[ploaie
Peste dânsa.

Se]ntreab[trist izvorul:
— Unde mi-i cr[iasa oare?
P[rul moale despletindu-=i,
Fa\a-n apa mea privindu-=i,
S[m-ating[vis[toare
Cu piciorul?

Am r[spuns: — P[dure drag[,
Ea nu vine, nu mai vine!
Singuri, voi, stejari, r[mâne\i
De visa\i la ochii vine\i,
Ce lucir[pentru mine
Vara-ntreag[.

Ce frumos era]n crânguri,
Când cu ea m-am prins tovar[=!
O poveste]ncântat[
Care azi e-ntunecat[...
De-unde e=ti revino iar[=i,
S[fim singuri!

Revedere

— Codrule, codru\ule,
Ce mai faci, dr[gu\ule,
C[de când nu ne-am v[zut
Mult[vreme au trecut
+i de când m-am dep[rtat,
Mult[lume am umblat.

— Ia, eu fac ce fac de mult,
Iarna viscolu-l ascult,
Crengile-mi rupându-le,
Apele-astupându-le,
Troienind c[r[rile
+i gonind cânt[rile;
+i mai fac ce fac de mult,
Vara doina mi-o ascult
Pe c[rarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor,
Umplându-=i cofeile,
Mi-o cânt[femeile.
— Codrule cu râuri line,
Vreme trece, vreme vine,
Tu din tân[r precum e=ti
Tot mereu]ntinere=ti.

— Ce mi-i vremea, când de veacuri
Stele-mi scânteie pe lacuri,
C[de-i vremea rea sau bun[,
Vântu-mi bate, frunza-mi sun[;
+i de-i vremea bun[, rea,
Mie-mi curge Dun[rea.
Numai omu-i schimb[tor,
Pe p[mânt r[t[citor,
Iar noi locului ne \inem,
Cum am fost a=a r[mânem:
Marea =i cu râurile,
Lumea cu pustiurile,
Luna =i cu soarele,
Codrul cu izvoarele.

Foaia ve=ted[

(dup[N. Lenau)

Vântu-o foaie vestejit[
Mi-au adus mi=când fereasta —
Este moartea ce-mi trimite
F[r[plic scrisoarea-aceasta.

Voi p[stra-o, voi]ntinde-o
}ntre foile acele,
Ce le am din alte timpuri
De la mâna dragei mele.

Cum copacu-=i uit[foaia
Ce pe vânt mi-a fost trimis[,
Astfel ea uitat-au poate
Aste foi de dânsa scrise.

Vorbele iubirii moarte
Vinovate-mi stau de fa\[,
Dovedite de minciun[
Cer s[sting a lor via\[.

Dulcea lor z[d[rnicie
Nu m[-ndur s-o pun pe foc,
De=i-mi stau atât de triste
C[nu pot muri pe loc.

Voi p[stra]ntreg amarul
+i norocul [stor foi,
}n durerea vechii pierderi
Recitindu-m[-napoi;

Numai vestea blând-a mor\ii,
Foaia trist[le-am adaos:
Moartea vindec-orice ran[,
Dând la patime repaos.

Desp[r\ire

S[cer un semn, iubito, spre-a nu te mai uita?
Te-a= cere doar pe tine, dar nu mai e=ti a ta;
Nu floarea vestejit[din p[rul t[u b[lai,
C[ci singura mea rug[-i uit[rii s[m[dai.

La ce sim\irea crud[a stinsului noroc
S[nu se sting-asemeni, ci-n veci s[stea pe loc?
Tot alte unde-i sun[aceluia=i pâr[u:
La ce statornicia p[rerilor de r[u,
Când prin aceast[lume s[trecem ne e scris
Ca visul unei umbre =i umbra unui vis?

La ce de-acu-nainte tu grija mea s-o por\i?
La ce s[m[suri anii ce zboar[peste mor\i?
Totuna-i dac[ast[zi sau mâine o s[mor,
Când voi s[-mi piar[urma]n mintea tuturor,
Când voi s[ui\i norocul visat de amândoi.
Trezindu-te, iubito, cu anii]napoi,
S[fie neagr[umbra]n care-oi fi pierit,
Ca =i când niciodat[noi nu ne-am fi g[sit,
Ca =i când anii mândri de dor ar fi de=er\i —
C[te-am iubit atâta putea-vei tu s[ier\i?
Cu fa\a spre perete, m[las[prin str[ini,
S[-nghe\e sub pleoape a ochilor lumini,

+i când se va]ntoarce p[mântul]n p[mânt,
Au cine o s[=tie de unde-s, cine sunt?
Cânt[ri tânguitoare prin zidurile reci
Cer=i-vor pentru mine repaosul de veci;
Ci eu a= vrea ca unul, venind de mine-aproape,
S[-mi spuie al t[u nume pe-nchisele-mi pleoape,
Apoi — de vor — m-arunce]n margine de drum...
Tot]mi va fi mai bine ca-n ceasul de acum.
Din zare dep[rtat[r[sar-un stol de corbi,
S[-ntunece tot cerul pe ochii mei cei orbi,
R[sar-o vijelie din margini de p[mânt,
Dând pulberea-mi \[rânii =i inima-mi la vânt...

Ci tu r[mâi]n floare ca luna lui april,
Cu ochii mari =i umezi, cu zâmbet de copil,
Din cât e=ti de copil[s[-ntinere=ti mereu,
+i nu mai =ti de mine, c[nu m-oi =ti nici eu.

O, mam[...

O, mam[, dulce mam[, din negur[de vremi
Pe fream[tul de frunze la tine tu m[chemi;
Deasupra criptei negre a sfântului mormânt
Se scutur[salcâmii de toamn[=i de vânt,
Se bat]ncet din ramuri,]ngân[glasul t[u...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu.

Când voi muri, iubito, la cre=tet s[nu-mi plângi;
Din teiul sfânt =i dulce o ramur[s[frângi,
La capul meu cu grij[tu ramura s-o-ngropi,
Asupra ei s[cad[a ochilor t[i stropi;
Sim\i-o-voi odat[umbrind mormântul meu...
Mereu va cre=te umbra-i, eu voi dormi mereu.

Iar dac[ ]mpreun[va fi ca s[murim,
S[nu ne duc[-n triste zidiri de \intirim,
Mormântul s[ni-l sape la margine de râu,
Ne pun[-n]nc[perea aceluia=i sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sânul meu...
Mereu va plânge apa, noi vom dormi mereu.

Scrisoarea I

Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare,
Doar ceasornicul urmeaz[lung-a timpului c[rare,
C[ci perdelele-ntr-o parte când le dai, =i]n odaie
Luna vars[peste toate voluptoasa ei v[paie,
Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreag[scoate
De dureri, pe care]ns[le sim\im ca-n vis pe toate.

Lun[tu, st[pân-a m[rii, pe a lumii bolt[luneci
+i gândirilor dând via\[, suferin\ele]ntuneci;
Mii pustiuri scânteiaz[sub lumina ta fecioar[,
+i câ\i codri-ascund]n umbr[str[lucire de izvoar[!
Peste câte mii de valuri st[pânirea ta str[bate,
Când plute=ti pe mi=c[toarea m[rilor singur[tate!
Câte \[rmuri]nflorite, ce palate =i cet[\i,
Str[b[tute de-al t[u farmec \ie singur[-\i ar[\i!
+i]n câte mii de case lin p[truns-ai prin fere=ti,
Câte frun\i pline de gânduri, gânditoare le prive=ti!
Vezi pe-un rege ce-mpânze=te globu-n planuri pe un veac,
Când la ziua cea de mâine abia cuget-un s[rac...
De=i trepte osebite le-au ie=it din urna sor\ii,
Deopotriv[-i st[pâne=te raza ta =i geniul mor\ii;
La acela=i =ir de patimi deopotriv[fiind robi,
Fie slabi, fie puternici, fie genii ori neghiobi!
Unul caut[-n oglind[de-=i bucleaz[al s[u p[r,

Altul caut[ ]n lume =i]n vreme adev[r,
De pe galbenele file el adun[mii de coji,
A lor nume trec[toare le]nsamn[pe r[boj;
Iar[altu-mparte lumea de pe scândura t[r[bii,
Socotind cât aur marea poart[-n negrele-i cor[bii.
Iar colo b[trânul dasc[l, cu-a lui hain[roas[-n coate,
}ntr-un calcul f[r[cap[t tot socoate =i socoate
+i de frig la piept =i-ncheie tremurând halatul vechi,
}=i]nfund[gâtu-n guler =i bumbacul]n urechi;
Usc[\iv a=a cum este, gârbovit =i de nimic,
Universul f[r[margini e]n degetul lui mic,
C[ci sub fruntea-i viitorul =i trecutul se]ncheag[,
Noaptea-adânc-a veciniciei el]n =iruri o dezleag[;
Precum Atlas]n vechime sprijinea cerul pe um[r
A=a el sprijin[lumea =i vecia]ntr-un num[r.

Pe când luna str[luce=te peste-a tomurilor bracuri,
}ntr-o clip[-l poart[gândul]nd[r[t cu mii de veacuri,
La-nceput, pe când fiin\[nu era, nici nefiin\[,
Pe când totul era lips[de via\[=i voin\[,
Când nu s-ascundea nimica, de=i tot era ascuns...
Când p[truns de sine]nsu=i odihnea cel nep[truns.
Fu pr[pastie? genune? Fu noian]ntins de ap[?
N-a fost lume priceput[=i nici minte s-o priceap[,
C[ci era un]ntuneric ca o mare f[r-o raz[,
Dar nici de v[zut nu fuse =i nici ochi care s-o vaz[.
Umbra celor nef[cute nu-ncepuse-a se desface,
+i]n sine]mp[cat[st[pânea eterna pace!...

Dar deodat-un punct se mi=c[... cel]ntâi =i singur. Iat[-l
Cum din chaos face mum[, iar[el devine Tat[l!...

Punctu-acela de mi=care, mult mai slab ca boaba spumii,
E st[pânul f[r[margini peste marginile lumii...
De-atunci negura etern[se desface]n f[=ii,
De atunci r[sare lumea, lun[, soare =i stihii...
De atunci =i pân[ast[zi colonii de lumi pierdute
Vin din sure v[i de chaos pe c[r[ri necunoscute
+i]n roiuri luminoase izvorând din infinit,
Sunt atrase]n via\[de un dor nem[rginit.
Iar]n lumea asta mare, noi, copii ai lumii mici,
Facem pe p[mântul nostru mu=unoaie de furnici;
Microscopice popoare, regi, o=teni =i]nv[\a\i
Ne succedem genera\ii =i ne credem minuna\i;
Mu=ti de-o zi pe-o lume mic[de se m[sur[cu cotul,
}n acea nem[rginire ne-nvârtim uitând cu totul
Cum c[lumea asta-ntreag[e o clip[suspendat[,
C[-nd[r[tu-i =i-nainte-i]ntuneric se arat[.
Precum pulberea se joac[ ]n imperiul unei raze,
Mii de fire viorie ce cu raza]nceteaz[,
Astfel,]ntr-a veciniciei noapte pururea adânc[,
Avem clipa, avem raza, care tot mai \ine]nc[...
Cum s-o stinge, totul piere, ca o umbr[-n]ntuneric,
C[ci e vis al nefiin\ei universul cel himeric...

}n prezent cuget[torul nu-=i opre=te a sa minte,
Ci-ntr-o clip[gându-l duce mii de veacuri]nainte;
Soarele, ce azi e mândru, el]l vede trist =i ro=
Cum se-nchide ca o ran[printre nori]ntuneco=i,
Cum plane\ii to\i]nghea\[=i s-azvârl rebeli]n spa\'
Ei, din frânele luminii =i ai soarelui sc[pa\i;
Iar catapeteasma lumii]n adânc s-au]nnegrit,

Ca =i frunzele de toamn[toate stelele-au pierit;
Timpul mort =i-ntinde trupul =i devine vecinicie,
C[ci nimic nu se]ntâmpl[ ]n]ntinderea pustie,
+i]n noaptea nefiin\ei totul cade, totul tace,
C[ci]n sine]mp[cat[re]ncep-eterna pace...

. . . . . .

}ncepând la talpa]ns[=i a mul\imii omene=ti
+i suind]n susul sc[rii pân' la frun\ile cr[ie=ti,
De a vie\ii *lor* enigm[ ]i vedem pe to\i munci\i,
F[r-a =ti s[spunem care ar fi mai nenoroci\i...
Unul e]n to\i, tot astfel precum *una* e]n toate,
De asupra tuturora se ridic[cine poate,
Pe când al\ii stând]n umbr[=i cu inima smerit[
Ne=tiu\i se pierd]n tain[ca =i spuma nez[rit[—
Ce-o s[-i pese soartei oarbe ce vor ei sau ce gândesc?...
Ca =i vântu-n valuri trece peste traiul omenesc.

Fericeasc[-l scriitorii, toat[lumea recunoasc[-l
Ce-o s[aib[din acestea pentru el, b[trânul dasc[l?
Nemurire, se va zice. Este drept c[via\a-ntreag[,
Ca =i iedera de-un arbor, de-o idee i se leag[.
"De-oi muri —]=i zice-n sine — al meu nume o s[-l poarte
Secolii din gur[-n gur[=i l-or duce mai departe,
De a pururi, pretutindeni,]n ungherul unor crieri
+i-or g[si, cu al meu nume, ad[post a mele scrieri!"
O, s[rmane! \ii tu minte câte-n lume-ai auzit,
Ce-\i trecu pe dinainte, câte singur ai vorbit?
Prea pu\in. De ici, de colo de imagine-o f[=ie,
Vre o umbr[de gândire, ori un petec de hârtie;

+i când propria ta via\[singur n-o =tii pe de rost,
O s[-=i bat[al\ii capul s-o p[trunz[cum a fost?
Poate vrun pedant cu ochii cei verzui, peste un veac,
Printre tomuri br[cuite a=ezat =i el, un brac,
Aticismul limbii tale o s[-l pun[la cântari,
Colbul ridicat din carte-\i l-o sufla din ochelari
+i te-o strânge-n dou[=iruri, a=ezându-te la coad[,
}n vro not[priz[rit[sub o pagin[neroad[.

Po\i zidi o lume-ntreag[, po\i s-o sfar[mi... orice-ai spune,
Peste toate o lopat[de \[rân[se depune.
Mâna care-au dorit sceptrul universului =i gânduri
Ce-au cuprins tot universul]ncap bine-n patru scânduri...
Or s[vie pe-a ta urm[ ]n convoi de-nmormântare,
Splendid ca o ironie cu priviri nep[s[toare...
Iar deasupra tuturora va vorbi vrun mititel,
Nu sl[vindu-te pe tine... lustruindu-se pe el
Sub a numelui t[u umbr[. Iat[tot ce te a=teapt[.
Ba s[vezi... posteritatea este]nc[=i mai dreapt[.
Neputând s[te ajung[, crezi c-or vrea s[te admire?
Ei vor aplauda desigur biografia sub\ire
Care s-o-ncerca s-arate c[n-ai fost vrun lucru mare,
C-ai fost om cum sunt =i dân=ii... M[gulit e fiecare
C[n-ai fost mai mult ca dânsul. +i prostatecele n[ri
+i le umfl[ori=icine]n savante adun[ri
Când de tine se vorbe=te. S-a-n\eles de mai nainte
C-o ironic[grimas[s[te laude-n cuvinte.
Astfel]nc[put pe mâna a oric[rui, te va drege,
Rele-or zice c[sunt toate câte nu vor]n\elege...
Dar afar[de acestea, vor c[ta vie\ii tale

S[-i g[seasc[pete multe, r[ut[\i =i mici scandale —
Astea toate te apropie de dân=ii... Nu lumina
Ce]n lume-ai rev[rsat-o, ci p[catele =i vina,
Oboseala, sl[biciunea, toate relele ce sunt
}ntr-un mod fatal legate de o mân[de p[mânt;
Toate micile mizerii unui suflet chinuit
Mult mai mult]i vor atrage decât tot ce ai gândit.

. . . . . .

}ntre ziduri, printre arbori ce se scutur[de floare,
Cum revars[luna plin[lini=tita ei splendoare!
+i din noaptea amintirii mii de doruri ea ne scoate;
Amor\it[li-i durerea, le sim\im ca-n vis pe toate,
C[ci]n propria-ne lume ea deschide poarta-ntr[rii
+i ridic[mii de umbre dup[stinsul lumân[rii...
Mii pustiuri scânteiaz[sub lumina ta fecioar[,
+i cî\i codri-ascund]n umbr[str[lucire de izvoar[!
Peste câte mii de valuri st[pânirea ta str[bate,
Când plute=ti pe mi=c[toarea m[rilor singur[tate,
+i pe to\i ce-n ast[lume sunt supu=i puterii sor\ii
Deopotriv[-i st[pâne=te raza ta =i geniul mor\ii!

Scrisoarea II

De ce pana mea r[mâne]n cerneal[, m[ ]ntrebi?
De ce ritmul nu m-abate cu ispita-i de la trebi?
De ce dorm,]ngr[m[dite]ntre galbenele file,
Iambii suitori, troheii, s[lt[re\ele dactile?
Dac[tu =tiai problema astei vie\i cu care lupt,
Ai vedea c[am cuvinte pana chiar s[o fi rupt,
C[ci]ntreb, la ce-am]ncepe s[-ncerc[m]n lupt[dreapt[
A turna]n form[nou[limba veche =i-n\eleapt[?
Acea tainic[sim\ire, care doarme-n a ta harf[,
}n cuplete de teatru s-o desfaci ca pe o marf[,
Când cu sete cau\i forma ce s[poat[s[te-ncap[,
S[le scrii, cum cere lumea, vro istorie pe ap[?
}ns[tu]mi vei r[spunde c[e bine ca]n lume
Prin frumoas[stihuire s[p[trunz[al meu nume,
S[-mi atrag luare-aminte a b[rba\ilor din \ar[,
S[-mi dedic a mele versuri la cucoane, bun[oar[,
+i dezgustul meu din suflet s[-l]mpac prin a mea minte.—
Dragul meu, c[rarea asta s-a b[tut de mai nainte;
Noi avem]n veacul nostru acel soi ciudat de barzi,
Care-ncearc[prin poeme s[devie cumularzi,
}nchinând ale lor versuri la puternici, la cucoane,
Sunt cânta\i]n cafenele =i fac zgomot]n saloane;
Iar c[r[rile vie\ii fiind grele =i]nguste,
Ei]ncearc[s[le treac[prin protec\ie de fuste,

Dedicând bro=uri la dame a c[ror b[rba\i ei sper[
C-ajungând cândva mini=tri le-a deschide carier[. —

De ce nu voi pentru nume, pentru glorie s[scriu?
Oare glorie s[fie a vorbi]ntr-un pustiu?
Azi, când patimilor proprii muritorii to\i sunt robi,
Gloria-i]nchipuirea ce o mie de neghiobi
Idolului lor]nchin[, numind mare pe-un pitic
Ce-o be=ic[e de spum[ ]ntr-un secol de nimic.

}ncorda-voi a mea lir[s[cânt dragostea? Un lan\
Ce se-mparte cu fr[\ie]ntre doi =i trei aman\i.
Ce? s[-ngâni pe coarda dulce, c[de voie te-ai adaos
La cel cor ce-n operet[e condus de Menelaos?
Azi adeseori femeia, ca =i lumea, e o =coal[,
Unde-nve\i numai durere,]njosire =i spoial[;
La aceste academii de =tiin\i a zânei Vineri
Tot mai des se perindeaz[=i din tineri]n mai tineri,
Tu le vezi primind elevii cei imberbi]n a lor clas,
Pân[când din =coala toat[o ruin[a r[mas.

Vai! tot mai gânde=ti la anii când visam]n academii,
Ascultând pe vechii dasc[li cârpocind la haina vremii,
Ale clipelor cadavre din volume stând s-adune
+i-n a lucrurilor peteci c[utând]n\elepciune?
Cu murmurele lor blânde, un izvor de *horum-harum*
Câ=tigând cu clipoceal[*nervum rerum gerendarum;*
Cu evlavie adânc[ne-nvârteau al min\ii scripet,
Leg[nând când o planet[, când pe-un rege din Egipet.

Parc[-l v[d pe astronomul cu al negurii repaos,
Cum u=or, ca din cutie, scoate lumile din chaos
+i cum neagra vecinicie ne-o]ntinde =i ne-nva\[
C[epocile se-n=ir[ca m[rgelele pe a\[.
Atunci lumea-n c[p[\ân[se-nvârtea ca o mori=c[,
De sim\eam, ca Galilei, c[comèdia se mi=c[. —

Ame\i\i de limbe moarte, de plane\i, de colbul =colii,
Confundam pe bietul dasc[l cu un crai mâncat de molii
+i privind p[injeni=ul din tavan, de pe pila=tri,
Ascultam pe craiul Ramses =i visam la ochi alba=tri
+i pe margini de caiete scriam versuri dulci, de pild[
C[tre vreo trandafirie =i s[lbatec[Clotild[.
}mi plutea pe dinainte cu al timpului amestic
Ba un soare, ba un rege, ba alt animal domestic.
Scâr\iirea de condeie d[dea farmec astei lini=ti,
Vedeam valuri verzi de grâne, undoiarea unei ini=ti,
Capul greu c[dea pe banc[, p[reau toate-n infinit;
Când suna, =tiam c[Ramses trebuia s[fi murit.

Atunci lumea cea gândit[pentru noi avea fiin\[,
+i din contra, cea aievea ne p[rea cu neputin\[.
Azi abia vedem ce stearp[=i ce aspr[cale este
Cea ce poate s[convie unei inime oneste;
Iar]n lumea cea comun[a visa e un pericul,
C[ci de ai cumva iluzii, e=ti pierdut =i e=ti ridicul.

+i de-aceea de-azi-nainte po\i s[nu m[mai]ntrebi
De ce ritmul nu m-abate cu ispit[de la trebi,
De ce dorm]ngr[m[dite]ntre galbenele file

Iambii suitori, troheii, s[lt[re\ele dactile...
De-oi urma s[scriu]n versuri, team[mi-e ca nu cumva
Oamenii din ziua de-ast[zi s[m[-nceap-a l[uda.
Dac[port cu u=urin\[=i cu zâmbet a lor ur[,
Laudele lor desigur m-ar mâhni peste m[sur[.

Scrisoarea III

Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limb[,
Ce cu-a turmelor p[=une, a ei patrie =-o schimb[,
La p[mânt dormea \inându-=i c[p[tâi mâna cea dreapt[;
Dar[ochiu-nchis afar[,]nl[untru se de=teapt[.
Vede cum din ceruri luna lunec[=i se coboar[
+i s-apropie de dânsul preschimbat[ ]n fecioar[.
}nflorea c[rarea ca de pasul blândei prim[veri;
Ochii ei sunt plini de umbra t[inuitelor dureri;
Codrii se]nfioreaz[de atâta frumuse\e,
Apele-ncre\esc]n tremur str[veziile lor fe\e,
Pulbere de diamante cade fin[ca o bur[,
Scânteind plutea prin aer =i pe toate din natur[
+i prin mândra fermecare sun-o muzic[de =oapte,
Iar pe ceruri se]nal\[curcubeele de noapte...
Ea, =ezând cu el al[turi, mâna fin[i-o]ntinde,
P[rul ei cel negru-n valuri de m[tas[se desprinde:
— Las' s[leg a mea via\[de a ta... }n bra\u-mi vino,
+i durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o...
Scris]n cartea vie\ii este =i de veacuri =i de stele
Eu s[fiu a ta st[pân[, tu st[pân vie\ii mele.

+i cum o privea sultanul, ea se-ntunec[... dispare;
Iar din inima lui simte un copac cum c[r[sare,
Care cre=te]ntr-o clip[ca]n veacuri, mereu cre=te,

Cu-a lui ramuri peste lume, peste mare se l[\e=te;
Umbra lui cea uria=[orizonul]l cuprinde
+i sub dânsul universul]ntr-o umbr[se]ntinde;
Iar]n patru p[r\i a lumii vede =iruri mun\ii mari,
Atlasul, Caucazul, Taurul =i Balcanii seculari;
Vede Eufratul =i Tigris, Nilul, Dun[rea b[trân[—
Umbra arborelui falnic peste toate e st[pân[.
Astfel, Asia, Europa, Africa cu-a ei pustiuri
+i cor[biile negre leg[nându-se pe râuri,
Valurile verzi de grâie leg[nându-se pe lanuri,
M[rile \[rmuitoare =i cet[\i lâng[limanuri,
Toate se]ntind nainte-i... ca pe-un uria= covor,
Vede \ar[lâng[\ar[=i popor lâng[popor —
Ca prin neguri alburie se strev[d =i se prefac
}n]ntins[-mp[r[\ie sub o umbr[de copac.

Vulturii porni\i la ceruri pân' la ramuri nu ajung:
Dar un vânt de biruin\[se porne=te]ndelung
+i love=te rânduri, rânduri]n frunzi=ul sun[tor,
Strig[te de-Allah! Allahu! se aud pe sus prin nori,
Zgomotul cre=tea ca marea turburat[=i]nalt[,
Urlete de b[t[lie s-alungau dup[olalt[,
}ns[frunzele-ascu\ite se]ndoaie dup[vânt
+i deasupra Romei nou[se]nclin[la p[mânt.

Se cutremur[sultanul... se de=teapt[... =i pe cer
Vede luna cum plute=te peste plaiul Eschi=er.
+i prive=te trist la casa =eihului Edebali;
Dup[gratii de fereastr[o copil[el z[ri
Ce-i zâmbe=te, ml[dioas[ca o creang[de alun;

E a =eihului copil[, e frumoasa Malcatun.
Atunci el pricepe visul c[-i trimis de la profet,
C[pe-o clip[se-n[l\ase chiar]n rai la Mohamet,
C[din dragostea-i lumeasc[un imperiu se va na=te,
Ai c[ruia ani =i margini numai cerul le cunoa=te.

Visul s[u se-nfiripeaz[=i se-ntinde vulture=te,
An cu an]mp[r[\ia tot mai larg[se spore=te,
Iar[flamura cea verde se]nal\[an cu an,
Neam cu neam urmându-i zborul =i sultan dup[sultan.
Astfel \ar[dup[\ar[drum de glorie-i deschid...
Pân-]n Dun[re ajunge furtunosul Baiazid...

La un semn, un \[rm de altul, legând vas de vas, se leag[
+i]n sunet de fanfare trece oastea lui]ntreag[;
Ieniceri, copii de suflet ai lui Allah =i spahii
Vin de-ntunec[p[mântul la Rovine]n câmpii;
R[spândindu-se]n roiuri,]ntind corturile mari...
Numa-n zarea dep[rtat[sun[codrul de stejari.

Iat[vine-un sol de pace c-o n[fram[-n vârf de b[\.
Baiazid, privind la dânsul,]l]ntreab[cu dispre\:
— Ce vrei tu?
— Noi? Bun[pace! +i de n-o fi cu b[nat,
Domnul nostru-ar vrea s[vaz[pe m[ritul]mp[rat.

La un semn deschis[-i calea =i s-apropie de cort
Un b[trân atât de simplu, dup[vorb[, dup[port.
— Tu e=ti Mircea?
— Da-mp[rate!

— Am venit s[mi te-nchini,
De nu, schimb a ta coroan[ ]ntr-o ramur[de spini.
— Orice gând ai,]mp[rate, =i oricum vei fi sosit,
Cât suntem]nc[pe pace, eu]\i zic: Bine-ai venit!
Despre partea]nchin[rii]ns[, doamne, s[ne ier\i;
Dar acu vei vrea cu oaste =i r[zboi ca s[ne cer\i,
Ori vei vrea s[faci]ntoars[de pe-acuma a ta cale,
S[ne dai un semn =i nou[de mila m[riei-tale...
De-o fi una, de-o fi alta... Ce e scris =i pentru noi,
Bucuro=i le-om duce toate, de e pace, de-i r[zboi.

— Cum? Când lumea mi-e deschis[, a privi gânde=ti c[pot
Ca]ntreg Aliotmanul s[se-mpiedice de-un ciot?
O, tu nici visezi, b[trâne, că\i]n cale mi s-au pus!
Toat[floarea cea vestit[a]ntregului Apus,
Tot ce st[ ]n umbra crucii,]mp[ra\i =i regi s-adun[
S[dea piept cu uraganul ridicat de semilun[.
S-a-mbr[cat]n zale lucii cavalerii de la Malta,
Papa cu-a lui trei coroane, puse una peste alta,
Fulgerele adunat-au contra fulgerului care
}n turbarea-i furtunoas[a cuprins p[mânt =i mare.
N-au avut decât cu ochiul ori cu mâna semn a face,
+i Apusul]=i]mpinse toate neamurile-ncoace;
Pentru-a crucii biruin\[se mi=car[râuri-râuri,
Ori din codri r[scolite, ori stârnite din pustiuri;
Zguduind din pace-adânc[ale lumii]nceputuri,
}nnegrind tot orizontul cu-a lor zeci de mii de scuturi,
Se mi=cau]ngrozitoare ca p[duri de l[nci =i s[bii,
Tremura]nsp[imântat[marea de-ale lor cor[bii!...
La Nicopole v[zut-ai câte tabere s-au strâns

Ca s[steie]nainte-mi ca =i zidul ne]nvins.
Când v[zui a lor mul\ime, cât[frunz[, cât[iarb[,
Cu o ur[ne'mp[cat[mi-am =optit atunci]n barb[,
Am jurat ca peste dân=ii s[trec falnic, f[r[p[s,
Din pristolul de la Roma s[dau calului ov[s...
+i de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag?
+i, purtat de biruin\[, s[m[-mpiedec de-un mo=neag?
— De-un mo=neag, da,]mp[rate, c[ci mo=neagul ce prive=ti
Nu e om de rând, el este domnul | [rii Române=ti.
Eu nu \i-a= dori vrodat[s[ajungi s[ne cuno=ti,
Nici ca Dun[rea s[-nece spumegând a tale o=ti.
Dup[vremuri mul\i venir[,]ncepând cu acel oaspe,
Ce din vechi se pomene=te, cu Dariu a lui Istaspe;
Mul\i durar[, dup[vremuri, peste Dun[re vrun pod,
De-au trecut cu spaima lumii =i mul\ime de norod;
}mp[ra\i pe care lumea nu putea s[-i mai]ncap[
Au venit =i-n \ara noastr[de-au cerut p[mânt =i ap[—
+i nu voi ca s[m[laud, nici c[voi s[te-nsp[imânt,
Cum venir[, se f[cur[to\i o ap[=-un p[mânt.
Te f[le=ti c[ ]nainte-\i r[sturnat-ai valvârtej
O=tile leite-n zale de-mp[ra\i =i de viteji?
Tu te lauzi c[Apusul]nainte \i s-a pus?...
Ce-i mâna pe ei]n lupt[, ce-au voit acel Apus?
Laurii voiau s[-i smulg[de pe funtea ta de fier,
A credin\ei biruin\[c[ta orice cavaler.
Eu? }mi ap[r s[r[cia =i nevoile =i neamul...
+i de-aceea tot ce mi=c[-n \ara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iar[\ie du=man este,
Du=m[nit vei fi de toate, f[r-a prinde chiar de veste;

N-avem o=ti, dar[iubirea de mo=ie e un zid
Care nu se-nfioreaz[de-a ta faim[, Baiazid!

+i abia plec[b[trânul... Ce mai fream[t, ce mai zbucium!
Codrul clocoti de zgomot =i de arme =i de bucium,
Iar la poala lui cea verde mii de capete pletoase,
Mii de coifuri lucitoare ies din umbra-ntunecoas[;
C[l[re\ii umplu câmpul =i roiesc dup[un semn
+i]n caii lor s[lbateci bat cu sc[rile de lemn,
Pe copite iau]n fug[fa\a negrului p[mânt,
L[nci scânteie lungi]n soare, arcuri se]ntind]n vânt,
+i ca nouri de aram[=i ca ropotul de grindeni,
Orizonu-ntunecându-l, vin s[ge\i de pretutindeni,
Vâjâind ca vijelia =i ca plesnetul de ploaie...
Url[câmpul =i de tropot =i de strig[t de b[taie.
}n zadar striga-mp[ratul ca =i leul]n turbare,
Umbra mor\ii se]ntinde tot mai mare =i mai mare;
}n zadar flamura verde o ridic[ ]nspre oaste,
C[ci cuprins[-i de pieire =i]n fa\[=i]n coaste,
C[ci se clatin[r[rite =iruri lungi de b[t[lie;
Cad asabii ca =i pâlcuri risipite pe câmpie,
}n genunchi c[deau pedestri, colo caii se r[stoarn[,
Când s[ge\ile]n valuri, care =uier[, se toarn[
+i, lovind]n fa\[,-n spate, ca =i criv[\ul =i gerul,
Pe p[mânt lor li se pare c[se n[ruie tot cerul...
Mircea]nsu=i mân[-n lupt[vijelia-ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calc[totul]n picioare;
Durduind soseau c[l[rii ca un zid]nalt de suli\i,
Printre cetele p[gâne trec rupându-=i large uli\i;
Risipite se-mpr[=tie a du=manilor =iraguri,

+i gonind biruitoare tot veneau a \[rii steaguri,
Ca potop ce pr[p[de=te, ca o mare turburat[—
Peste-un ceas p[gân[tatea e ca pleava vânturat[.
Acea grindin-o\elit[ ]nspre Dun[re o mân[,
Iar]n urma lor se-ntinde falnic armia român[.

Pe când oastea se a=eaz[, iat[soarele apune,
Voind cre=tetele nalte ale \[rii s[-ncunune
Cu un nimb de biruin\[; fulger lung]ncremenit
M[rgine=te mun\ii negri]n]ntregul asfin\it,
Pân' ce izvor[sc din veacuri stele una câte una
+i din neguri, dintre codri, tremurând s-arat[luna:
Doamna m[rilor =-a nop\ii vars[lini=te =i somn.
Lâng[cortu-i, unul dintre fiii falnicului domn
Sta zâmbind de-o amintire, pe genunchi scriind o carte,
S-o trimi\[dragei sale, de la Arge= mai departe:

"De din vale de Rovine
Gr[im, Doamn[, c[tre Tine,
Nu din gur[, ci din carte,
C[nu e=ti a=a departe.
Te-am ruga, m[ri, ruga
S[-mi trimi\i prin cineva
Ce-i mai mândru-n valea Ta:
Codrul cu poienele,
Ochii cu sprâncenele;
C[=i eu trimite-voi
Ce-i mai mândru pe la noi:
Oastea mea cu flamurile,
Codrul =i cu ramurile,
Coiful nalt cu penele,

Ochii cu sprâncenele.
+i s[=tii c[-s s[n[tos,
C[, mul\[mind lui Cristos,
Te s[rut, Doamn[, frumos.”

. . . . . .

De-a=a vremi se-nvrednicir[cronicarii =i rapsozii;
Veacul nostru ni-l umplur[saltimbancii =i irozii...
}n izvoadele b[trâne pe eroi mai pot s[caut;
Au cu lira vis[toare ori cu sunete de flaut
Po\i s[-ntâmpini patrio\ii ce-au venit de-atunci]ncolo?
}naintea acestora tu ascunde-te, Apollo!
O, eroi! care-n trecutul de m[riri v[adumbrise\i,
A\i ajuns acum de mod[de v[scot din letopise\,
+i cu voi drapându-=i nula, v[citeaz[to\i nerozii,
Mestecând veacul de aur]n noroiul greu al prozii.
R[mâne\i]n umbr[sfânt[, Basarabi =i voi Mu=atini,
Desc[lec[tori de \ar[, d[t[tori de legi =i datini,
Ce cu plugul =i cu spada a\i]ntins mo=ia voastr[
De la munte pân’ la mare =i la Dun[rea albastr[.

Au *prezentul* nu ni-i mare? N-o s[-mi dea ce o s[cer?
N-o s[aflu]ntr-ai no=tri vre un falnic juvaer?
Au la Sybaris nu suntem lâng[capi=tea spoielii?
Nu se nasc glorii pe strad[=i la u=a cafenelii,
N-avem oameni ce se lupt[cu retoricele suli\i
}n aplauzele grele a canaliei de uli\i,
Panglicari]n ale \[rii, care joac[ca pe funii,
M[=ti cu toate de renume din comedia minciunii?

Au de *patrie, virtute*, nu vorbe=te liberalul,
De ai crede c[via\a-i e curat[ca cristalul?
Nici visezi c[ ]nainte-\i st[un stâlp de cafenele,
Ce]=i râde de-aste vorbe]ngânându-le pe ele.
Vezi colo pe uriciunea f[r[suflet, f[r[cuget,
Cu privirea-mp[ro=at[=i la f[lci umflat =i buget,
Negru, coco=at =i lacom, un izvor de =iretlicuri,
La tovar[=ii s[i spune veninoasele-i nimicuri;
To\i pe buze-având virtute, iar]n ei moned[calp[,
Quintesen\[de mizerii de la cre=tet pân[-n talp[.
+i deasupra tuturora, oastea s[=i-o recunoasc[,
}=i arunc[pocitura bulbuca\ii ochi de broasc[...

Dintr-ace=tia \ara noastr[ ]=i alege ast[zi solii!
Oameni vrednici ca s[=az[ ]n zidirea sfintei Golii,
}n c[me=i cu mâneci lunge =i pe capete scufie,
Ne fac legi =i ne pun biruri, ne vorbesc filosofie.
Patrio\ii! Virtuo=ii, ctitori de a=ez[minte,
Unde spumeg[desfrâul]n mi=c[ri =i]n cuvinte,
Cu evlavie de vulpe, ca]n strane, =ed pe locuri
+i aplaud[frenetic schime, cântece =i jocuri...
+i apoi]n sfatul \[rii se adun s[se admire
Bulg[roi cu ceafa groas[, grecotei cu nas sub\ire;
Toate mutrele acestea sunt pretinse de roman,
Toat[greco-bulg[rimea e nepoata lui Traian!
Spuma asta-nveninat[, ast[plebe, [st gunoi
S[ajung-a fi st[pân[=i pe \ar[=i pe noi!
Tot ce-n \[rile vecine e smintit =i stârpitur[,
Tot ce-i]nsemnat cu pata putrejunii de natur[,
Tot ce e perfid =i lacom, tot Fanarul, to\i ilo\ii,

To\i se scurser[aicea =i formeaz[patrio\ii,
}ncât fonfii =i flecarii, g[g[u\ii =i gu=a\ii,
Bâlbâi\i cu gura strâmb[sunt st[pânii astei na\ii!

Voi sunte\i urma=ii Romei? Ni=te r[i =i ni=te fameni!
I-e ru=ine omenirii s[v[zic[vou[oameni!
+i aceast[cium[-n lume =i aceste creaturi
Nici ru=ine n-au s[ieie]n smintitele lor guri
Gloria neamului nostru spre-a o face de ocar[,
}ndr[znesc ca s[rosteasc[pân' =i numele t[u... \ar[!

La Paris,]n lupanare de cinismu =i de lene,
Cu femeile-i pierdute =i-n orgiile-i obscene,
Acolo v-a\i pus averea, tinere\ele la *stos*...
Ce a scos din voi Apusul când nimic nu e de scos?

Ne-a\i venit apoi, drept minte o sticlu\[de pomad[,
Cu monoclu-n ochi, drept arm[be\i=or de promenad[,
Vesteji\i f[r[de vreme, dar cu creieri de copil,
Drept =tiin\-având]n minte vre un vals de Bal-Mabil,
Iar]n schimb cu-averea toat[vrun papuc de curtezan[...
O, te-admir, progenitur[de origine roman[!

+i acum privi\i cu spaim[fa\a noastr[sceptic-rece.
V[mira\i cum de minciuna ast[zi nu vi se mai trece?
Când vedem c[to\i aceia care vorbe mari arunc[
Numai banul]l vâneaz[=i câ=tigul f[r[munc[,
Azi, când fraza lustruit[nu ne poate]n=ela,
Ast[zi al\ii sunt de vin[, domnii mei, nu este-a=a?
Prea v-a\i at[tat arama sfâ=iind aceast[\ar[,

Prea f[cur[\i neamul nostru de ru=ine =i ocar[,
Prea v-a\i b[tut joc de limb[, de str[buni =i obicei,
Ca s[nu s-arate-odat[ce sunte\i — ni=te mi=ei!
Da, cât=igul f[r[munc[, iat[singura pornire;
Virtutea? e-o nerozie; Geniul? O nefericire.

Dar l[sa\i m[car str[mo=ii ca s[doarm[-n colb de cronici;
Din trecutul de m[rire v-ar privi cel mult ironici.
Cum nu vii tu, |epe= doamne, ca punând mâna pe ei,
S[-i]mpar\i]n dou[cete:]n sminti\i =i]n mi=ei,
+i]n dou[temni\i large cu de-a sila s[-i aduni,
S[dai foc la pu=c[rie =i la casa de nebuni!

Scrisoarea IV

St[castelul singuratec, oglindindu-se]n lacuri,
Iar]n fundul apei clare doarme umbra lui de veacuri;
Se]nal\[ ]n t[cere dintre rari=tea de brazi,
Dând atâta]ntunerec rotitorului talaz.
Prin ferestrele arcate, dup[geamuri, tremur numa
Lungi perdele]ncre\ite, care scânteie ca bruma.
Luna tremur[pe codri, se aprinde, se m[re=te,
Muchi de stânc[, vârf de arbor, ea pe ceruri zugr[ve=te,
Iar stejarii par o straj[de gigan\i ce-o]nconjoar[,
R[s[ritul ei p[zindu-l ca pe-o tainic[comoar[.

Numai lebedele albe, când plutesc]ncet din trestii,
Domnitoare peste ape, oaspe\i lini=tei acestei,
Cu aripele]ntinse se mai scutur[=i-o taie,
Când]n cercuri tremurânde, când]n brazde de v[paie.
Papura se mi=c[-n fream[t de al undelor cutrier,
Iar]n iarba]nflorit[, somnoros suspin-un grier...
E atâta var[-n aer, e atât de dulce zvonul...

Singur numai cavalerul suspinând privea balconul
Ce-nc[rcat era de frunze, de]i spânzur prin ostre\e
Roze ro=ie de +iras =i liane-n fel de fe\e.
Respirarea cea de ape]l]mbat[, ca =i sara;
Peste farmecul naturii dulce-i picur[ghitara:

“O, arat[-mi-te iar[-n hain[lung[de m[tas[,
Care pare]nc[rcat[de o pulbere-argintoas[,
Te-a= privi o via\[-ntreag[ ]n cununa ta de raze,
Pe când mâna ta cea alb[p[rul galben]l neteaz[.
Vino! Joac[-te cu mine... cu norocul meu... mi-arunc[
De la sânul t[u cel dulce floarea ve=ted[de lunc[,
Ca pe coardele ghitarei r[sunând]ncet s[cad[...
Ah! E-atât de alb[noaptea, parc-ar fi c[zut z[pad[,
Ori]n umbra parfumat[a buduarului s[vin,
S[m[-mbete acel miros de la pânzele de in;
Cupido, un paj =[galnic, va ascunde cu-a lui mân[,
Vioriul glob al lampei, ml[dioasa mea st[pân[!”

+i uscat fo=ni m[tasa pe podele,]ntre glastre,
}ntre rozele de +iras =i lianele albastre;
Dintre flori copila râde =i se-nclin[peste gratii —
Ca un chip u=or de]nger e-ar[tarea adoratei —
Din balcon i-arunc[-o roz[=i cu mâinile la gur[,
Pare c[ ]l dojene=te când =opte=te cu c[ldur[;
Apoi iar dispare-nluntru... auzi pasuri ce coboar[...
+i ie=ind pe u=[iute, ei s-au prins de subsuoar[.
Bra\ de bra\ p[=esc al[turi... le st[bine laolalt[,
Ea frumoas[=i el tân[r, el]nalt =i ea]nalt[.
Iar]n umbra de la maluri se desface-acum la larg
Luntrea cu-ale ei vintrele spânzurate de catarg
+i]ncet]nainteaz[ ]n lovire de lope\i,
Leg[nând atâta farmec =i atâtea frumuse\i...

Luna... luna iese-ntreag[, se]nal\-a=a b[laie
+i din \[rm]n \[rm dureaz[o c[rare de v[paie,

Ce pe-o repede-nmiire de mici unde o a=terne
Ea, copila cea de aur, visul negurii eterne;
+i cu cât lumina-i dulce tot mai mult se l[mure=te,
Cu-atât valurile apei, cu-atât \[rmul parc[cre=te,
Codrul pare tot mai mare, parc[vine mai aproape
Dimpreun[cu al lunei disc, st[pânitor de ape.
Iar[tei cu umbra lat[=i cu flori pân[-n p[mânt
}nspre apa-ntunecat[lin se scutur[de vânt;
Peste capul blond al fetei zboar[florile =-o plou[...
Ea se prinde de grumazu-i cu mânu\ele-amândou[
+i pe spate-=i las[capul: — M[uime=ti dac[nu mântui...
Ah, ce fioros de dulce de pe buza ta cuvântu-i!
Cât de sus ridici acuma]n gândirea ta pe-o roab[.
Când durerea ta din suflet este singura-mi podoab[.
+i cu focul blând din glasu-\i tu m[dori =i m[cutremuri,
De]mi pare o poveste de amor din alte vremuri;
Visurile tale toate, ochiul t[u atât de tristu-i,
Cu-a lui umed-adâncime toat[mintea mea o mistui...
D[-mi-i mie ochii negri... nu privi cu ei]n laturi,
C[ci de noaptea lor cea dulce vecinic n-o s[m[mai saturi —
A= orbi privind]ntr-]n=ii... O, ascult[numa-ncoace,
Cum la vorb[mii de valuri stau cu stelele proroace!
Codrii negri aiureaz[=i izvoarele-i albastre
Povestesc ele-nde ele numai dragostele noastre
+i luceferii ce tremur a=a reci prin negre cetini,
Tot p[mântul, lacul, cerul... toate, toate ni-s prietini...
Ai putea s[lepezi cârma =i lope\ile s[lepezi,
Dup[propria lor voie s[ne duc[unde repezi,
C[ci oriunde numai ele ar dori ca s[ne poarte,
Pretutindeni fericire... de-i via\[, de e moarte.

. . . . . .

Fantazie, fantazie, când suntem numai noi singuri,
Ce ades m[por\i pe lacuri =i pe mare =i prin crânguri!
Unde ai v[zut vrodat[aste \[ri necunoscute?
Când se petrecur-aceste? La o mie patru sute?
Azi n-ai chip]n toat[voia]n privirea-i s[te pierzi,
Cum]\i vine, cum]\i place pe copil[s-o desmierzi,
Dup[gât s[-i a=ezi bra\ul, gur[-n gur[, piept la piept,
S-o]ntrebi numai cu ochii: “M[iube=ti tu? Spune drept!”

A=! abia \i-ai]ntins mâna, sare iv[rul la u=[.
E-un congres de rubedenii, vre un unchi, vre o m[tu=[...
Iute capul]ntr-o parte =i te ui\i]n jos smerit...
Oare nu-i]n lumea asta vrun ungher pentru iubit?
+i ca mumii egiptene stau cu to\ii-n scaun \epeni,
Tu cu mâinile-ncle=tate, mai cu degetele depeni,
Mai suce=ti vre o \igar[, numeri fire de muste\i
+i-n probleme culinare te]ncerci a fi iste\.

Sunt s[tul de-a=a via\[... nu sorbind a ei pahar[,
Dar mizeria aceasta, proza asta e amar[.
S[sfin\e=ti cu mii de lacrimi un instinct atât de van
Ce le-abate =i la pas[ri de vreo dou[ori pe an?
Nu tr[i\i voi, ci un altul v[inspir[— el tr[ie=te,
El cu gura voastr[râde, el se-ncânt[, el =opte=te,
C[ci a voastre vie\i cu toate sunt ca undele ce curg,
Vecinic este numai râul: râul este Demiurg.
Nu sim\i\i c-amorul vostru e-un amor str[in? Nebuni!
Nu sim\i\i c[-n proaste lucruri voi vede\i numai minuni?

Nu vede\i c-acea iubire serv-o cauz[din natur[?
C[e leag[n unor vie\e ce semin\e sunt de ur[?
Nu vede\i c[râsul vostru e]n fiii vo=tri plâns,
C[-i de vin[cum c[neamul Cain]nc[nu s-a stâns?
O, teatru de p[pu=e... zvon de vorbe omene=ti,
Povestesc ca papagalii mii de glume =i pove=ti
F[r[ca s[le priceap[... Dup[ele un actor
St[de vorb[cu el]nsu=i, spune zeci de mii de ori
Ce-a spus veacuri dupolalt[, ce va spune veacuri]nc[,
Pân' ce soarele s-o stinge]n genunea cea adânc[.
Ce? Când luna se strecoar[printre nouri, prin pustii,
Tu cu lumea ta de gânduri dup[ea s[te a\ii?
S[aluneci pe poleiul de pe uli\ele ninse,
S[prive=ti prin lucii geamuri la luminile aprinse
+i s-o vezi]nconjurat[de un roi de pierde-var[,
Cum zâmbe=te tuturora cu gândirea ei u=oar[?
S-auzi zornetul de pinteni =i fo=nirile de rochii,
Pe când ei sucesc mustea\a, iar[ele fac cu ochii?
Când]ncheie cu-o privire amoroasele-n\elegeri,
Cu ridicula-\i sim\ire tu la poarta ei s[degeri?
P[tima= =i]nd[r[tnic s-o iube=ti ca un copil
Când ea-i rece =i cu toane ca =i luna lui april?
}ncle=tând a tale bra\e toat[mintea s[\i-o pierzi?
De la cre=tet la picioare s-o admiri =i s-o desmierzi
Ca pe-o marmur[de Paros sau o pânz[de Corregio,
Când ea-i rece =i cochet[? E=ti ridicul,]n\elege-o...
Da... visam odinioar[pe acea ce m-ar iubi,
Când a= sta pierdut pe gânduri, peste um[r mi-ar privi,
A= sim\i-o c[-i aproape =i ar =ti c-o]n\eleg...
Din s[rmana noastr[via\[, am dura roman]ntreg...

N-o mai caut... Ce s[caut? E acela=i cântec vechi,
Setea lini=tei eterne care-mi sun[ ]n urechi;
Dar organele-s sf[rmate =i-n strig[ri iregulare
Vechiul cântec mai str[bate cum]n nop\i izvorul sare.
P-ici, pe colo mai str[bate câte-o raz[mai curat[
Dintr-un *Carmen Saeculare* ce-l visai =i eu odat[.
Altfel =uier[=i strig[, scap[r[=i rupt r[sun[,
Se]mping tumultuoase =i s[lbatice pe strun[,
+i]n gându-mi trece vântul, capul arde pustiit,
Aspru, rece sun[cântul cel etern neispr[vit...
Unde-s =irurile clare din via\a-mi s[le spun?
Ah! organele-s sf[rmate =i maestrul e nebun!

Scrisoarea V

Biblia ne poveste=te de Samson, cum c[muierea,
Când dormea, t[indu-i p[rul, i-a luat toat[puterea
De l-au prins apoi du=manii, l-au legat =i i-au scos ochii,
Ca dovad[de ce suflet st[ ]n piep\ii unei rochii...
Tinere, ce plin de visuri urm[re=ti vre o femeie,
Pe când luna, scut de aur, str[luce=te prin alee
+i p[teaz[umbra verde cu misterioase dungi,
Nu uita c[doamna are minte scurt[, haine lungi.
Te]mbe\i de feeria unui mândru vis de var[,
Care-n *tine* se petrece... Ia]ntreab-o bun[oar[—
O s[-\i spuie de panglice, de volane =i de mode,
Pe când inima ta bate ritmul sfânt al unei ode...
Când cochet[de-al t[u um[r \i se razim[copila,
Dac-ai inim[=i minte, te gânde=te la Dalila.

E frumoas[, se-n\elege... Ca copiii are haz,
+i când râde face]nc[=i gropi\e]n obraz
+i gropi\e face-n unghiul uciga=ei sale guri
+i la degetele mâinii =i la orice-ncheieturi.
Nu e mic[, nu e mare, nu-i sub\ire, ci-mplinit[,
}ncât ai ce strânge-n bra\e — numai bun[de iubit[.
Tot ce-ar zice i se cade, tot ce face-i =ade bine
+i o prinde orice lucru, c[ci a=a se =i cuvine.

Dac[vorba-i e pl[cut[, =i t[cerea-i]nc[place;
Vorba zice: “fugi]ncolo”, râsul zice: “vino-ncoace!”
Umbl[parc[amintindu-=i vre un cântec, alintat[,
Pare c[i-ar fi tot lene =i s-ar cere s[rutat[.
+i se-nal\[din c[lcâie s[-\i ajung[pân’ la gur[,
D[ruind c-o s[rutare acea tainic[c[ldur[,
Ce n-o are decât numai sufletul unei femei...
Cât[fericire crezi tu c-ai g[si]n bra\ul ei!
Te-ai]nsenina v[zându-i rumenirea din obraji —
Ea cu toane, o cr[ias[, iar tu tân[r ca un paj —
+i adânc privind]n ochii-i, \i-ar p[rea cum c[ ]nve\i
Cum via\a pre\ s[aib[=i cum moartea s-aib[pre\.
+i,]nveninat de-o dulce =i fermec[toare jale,
Ai vedea]n ea cr[iasa lumii gândurilor tale,
A=a c[,]nchipuindu-\i l[cr[moasele ei gene,
|i-ar p[rea mai mândr[decât Venus Anadyomene,
+i,]n chaosul uit[rii, oricum orele alerge,
Ea, din ce]n ce mai drag[, \i-ar c[dea pe zi ce merge.

Ce iluzii! Nu-n\elegi tu, din a ei c[ut[tur[,
C[deprindere, grimas[este zâmbetul pe gur[,
C[ ]ntreaga-i frumuse\e e]n lume de prisos,
+i c[sufletul \i-l pierde f[r[de nici un folos?
}n zadar boltita lir[, ce din =apte coarde sun[,
Tânguirea ta de moarte]n caden\ele-i adun[;
}n zadar]n ochi avea-vei umbre mândre din pove=ti,
Precum iarna se a=eaz[flori de ghea\[pe fere=ti,
Când]n inim[e var[...;]n zadar o rogi: “Consacr[-mi
Cre=tetul cu-ale lui gânduri, s[-l sfin\esc cu-a mele lacr[mi!”
Ea nici poate s[-n\eleag[c[nu *tu* o vrei... c[-n tine

E un demon ce-nseteaz[dup[dulcile-i lumine,
C-acel demon plânge, râde, neputând s-auz[plânsu-=i,
C[o vrea... spre-a se-n\elege]n sfâr=it pe sine]nsu=i,
C[se zbate ca un sculptor f[r[bra\e =i c[geme
Ca un maistru ce-asurze=te]n momentele supreme,
Pân-a nu ajunge-n culmea dulcii muzice de sfere,
Ce-o aude cum se na=te din rotire =i c[dere.
Ea nu =tie c-acel demon vrea s[aib[de model
Marmura-i cu ochii negri =i cu glas de porumbel
+i c[nu-i cere drept jertf[pe-un altar]nalt s[moar[
Precum]n vechimea sfânt[se junghiau odinioar[
Virginile ce st[tur[sculptorilor de modele,
Când t[iau]n marmor chipul unei zâne dup[ele.

S-ar pricepe pe el]nsu=i acel demon... s-ar rena=te,
Mistuit de focul propriu, el atunci s-ar recunoa=te
+i, p[truns de-ale lui patimi =i amoru-i, cu nesa\iu
El ar frânge-n vers adonic limba lui ca =i Hora\iu;
Ar atrage-n visu-i mândru a izvoarelor murmururi,
Umbra umed[din codri, stelele ce ard de-a pururi,
+i-n acel moment de tain[, când s-ar crede c[-i ferice,
Poate-ar]nvia]n ochiu-i ochiul lumii cei antice
+i cu patim[adânc[ar privi-o s-o adore,
De la ochii ei cei tineri mântuirea s-o implore;
Ar voi]n a lui bra\e s[o \in[-n veci de veci,
Dezghe\ând cu s[rutarea-i raza ochilor ei reci.
C[ci de piatr[de-ar fi,]nc[s-a-nc[lzi de-atât amor,
Când c[zându-i]n genunche, i-ar vorbi tânguitor,
Fericirea]necându-l, el ar sta s[-nnebuneasc[,
Ca-n furtuna lui de patimi =i mai mult s[o iubeasc[.

+tie oare ea c[poate ca s[-\i dea o lume-ntreag[,
C-aruncându-se]n valuri =i cercând s[te-n\eleag[
Ar umplea-a ta adâncime cu luceferi lumino=i?

Cu zâmbiri de curtezan[=i cu ochi biserico=i,
S-ar preface c[pricepe. M[gulite toate sunt
De-a fi umbra frumuse\ii cei eterne pe p[mânt.
O femeie]ntre flori zi-i =i o floare-ntre femei —
+-o s[-i plac[. Dar o pune s[aleag[ ]ntre trei
Ce-o-nconjoar[, to\i zicând c[o iubesc — cât de naiv[—
Vei vedea c[de odat[ea devine pozitiv[.
Tu cu inima =i mintea poate e=ti un paravan
Dup[care ea atrage vre un june curtezan,
Care intr[ca actorii cu p[sciorul m[run\el,
L[sând val de mirodenii =i de vorbe dup[el,
O chiore=te cu lornionul, butonat cu o garof[,
Oper[croitoreasc[=i]n spirit =i]n stof[;
Poate c[-i convin tuspatru craii c[r\ilor de joc
+i-n c[mara inimioarei i-aranjeaz[la un loc...
+i când dama cocheteaz[cu privirile-i galante,
}mp[r\ind ale ei vorbe]ntre-un crai b[trân =i-un fante,
Nu-i minune ca sim\irea-i s[se poat[ ]n=ela,
S[confunde-un crai de pic[cu un crai de mahala...
C[ci cu dorul t[u demonic va vorbi c[lug[re=te,
Pe când craiul cel de pic[de s-arat[, pieptu-i cre=te,
Ochiul]nghe\at i-l umplu gânduri negre de amor
+i deodat[e vioaie, st[picior peste picior,
+-acel sec]n judecata-i e cu duh =i e frumos...
A visa c[adev[rul sau alt lucru de prisos
E]n stare ca s[schimbe]n natur-un fir de p[r,

Este piedica etern[ce-o punem la adev[r.
A=adar, când plin de visuri, urm[re=ti vre o femeie,
Pe când luna, scut de aur, str[luce=te prin alee
+i p[teaz[umbra verde cu fantasticele-i dungi:
Nu iuta c[doamna are minte scurt[, haine lungi.
Te]mbe\i de feeria unui mândru vis de var[,
Care-n *tine* se petrece...
Ia]ntreab-o, bun[oar[,
+-o s[-\i spuie de panglice, de volane =i de mode,
Pe când inima ta bate-n ritmul sfânt al unei ode...
Când vezi piatra ce nu simte nici durerea =i nici mila —
De ai inim[=i minte — feri]n l[turi, e Dalila!

M[nu=a

(dup[Fr. Schiller)

Lâng-a leilor gr[din[regele Francisc a=teapt[,
Ca s[vaz[cum s-o ncinge]ntre fiare lupta dreapt[.
}mprejur cei mari ai \[rii =i ai sfatului s-adun[.
Pe balconul nalt se-n=ir[dame-n vesel[cunun[.

Regele d[semn cu mâna, sare-o poart[din \â\âne
+i un leu iese]n fa\[, cump[tat, cu pasuri line,
Mut se uit[ ]mprejuru-i, casc[lung, =i a lui coam[
Scuturând-o,]=i]ntinde mu=chii =i s-a=eaz[jos.

Regele un semn mai face, se deschide-o alt[poart[
+i dintr-]nsa se repede
C-un s[lbatec salt un tigru, care când pe leu]l vede
Muge tare,
Coada roat[o-nvârte=te,
Scoate limba,
Sperios]ns[pe leu]ntr-un cerc]l ocole=te,
Sfor[ie]nver=unat,
Apoi morm[ind se-ntinde
Lâng[el.
Regele mai face-un semn,
+i pe dou[por\i deschise
Se azvârl doi leoparzi,
Ce cu poft[inimoas[de-a lupta se =i arunc[

Peste tigru.
Dar acesta]i apuc[ ]n cumplitele lui gheare —
Leul muge,
Se ridic[ ]n picioare,
Fiarele se-nfioreaz[,
+i-mprejur, arzând de dorul de-a se sfâ=ia-ntre ele,
Se a=eaz[.

O frumoas[mân[scap[de pe margine de-altan
O m[nu=[, drept la mijloc,]ntre tigru =i-ntre leu;
Iar[dama, Cunigunda, zise-atunci, b[tându-=i joc,
Cavalerului Delorges:
“Dac-amorul \i-e fierbinte cum te juri]n orice oar[,
S[te v[z,
Mergi, m[nu=a de-mi ridic[!”
Cavaleru-alearg[, iute se coboar[
}n grozava prejmuire, calc[sigur, f[r[fric[,
Din mijlocu-acelor mon=tri,
Cu-a lui degete-ndr[zne\e el m[nu=a i-o ridic[.

Cu mirare =i cu groaz[
Damele =i cavalerii l-au privit,
}ns[foarte lini=tit
El m[nu=a o aduce]napoi.
De-a lui laud[r[sun[orice gur[,
Cunigunda]l prive=te cu o ginga=[c[ldur[,
Ce-i promite c[norocu-i e aproape. —
Dar m[nu=a el]n fa\[i-o arunc[:
“Doamna mea, o mul\umire ca aceasta n-o mai voi!”
+i-o l[s[numaidecât.

Luceaf[rul

A fost odat[ca-n pove=ti,
A fost ca niciodat[.
Din rude mari]mp[r[te=ti,
O prea frumoas[fat[.

+i era una la p[rin\i
+i mândr[-n toate cele,
Cum e Fecioara]ntre sfin\i
+i luna]ntre stele.

Din umbra falnicelor bol\i
Ea pasul =i-l]ndreapt[
Lâng[fereastr[, unde-n col\
Luceaf[rul a=teapt[.

Privea]n zare cum pe m[ri
R[sare =i str[luce,
Pe mi=c[toarele c[r[ri
Cor[bii negre duce.

}i vede azi,]l vede mâini,
Astfel dorin\a-i gata;
El iar, privind de s[pt[mâni,
}i cade draga fat[.

Cum ea pe coate-=i r[zima
Visând ale ei tâmple,
De dorul lui =i inima
+i sufletu-i se]mple.

+i cât de viu s-aprinde el
}n ori=icare sar[,
Spre umbra negrului castel
Când ea o s[-i apar[.

*

+i pas cu pas pe urma ei
Alunec[-n odaie,
|esând cu recile-i scântei
O mreaj[de v[paie.

+i când]n pat se-ntinde drept
Copila s[se culce,
I-atinge mâinile pe piept
I-nchide geana dulce;

+i din oglind[lumini=
Pe trupu-i se revars[,
Pe ochii mari, b[tând]nchi=i
Pe fa\a ei]ntoars[.

Ea]l privea cu un surâs,
El tremura-n oglind[,
C[ci o urma adânc]n vis
De suflet s[se prind[.

Iar ea vorbind cu el]n somn,
Oftând din greu suspin[:
— O, dulce-al nop\ii mele domn,
De ce nu vii tu? Vin[!

Cobori]n jos, luceaf[r blând,
Alunecând pe-o raz[,
P[trunde-n cas[=i]n gând
+i via\a-mi lumineaz[!

El asculta tremur[tor,
Se aprindea mai tare
+i s-arunca fulger[tor,
Se cufunda]n mare;

+i apa unde-au fost c[zut
}n cercuri se rote=te,
+i din adânc necunoscut
Un mândru tân[r cre=te.

U=or el trece ca pe prag
Pe marginea ferestei
+i \ine-n mân[un toiag
}ncununat cu trestii.

P[rea un tân[r voievod
Cu p[r de aur moale,
Un vân[t giulgi se-ncheie nod
Pe umerele goale.

Iar umbra fe\ei str[vezii
E alb[ca de cear[—
Un mort frumos cu ochii vii
Ce scânteie-n afar[.

— Din sfera mea venii cu greu
Ca s[-\i urmez chemarea,
Iar cerul este tat[l meu
+i mum[-mea e marea.

Ca]n c[mara ta s[vin,
S[te privesc de-aproape,
Am coborât cu-al meu senin
+i m-am n[scut din ape.

O, vin'! odorul meu nespus,
+i lumea ta o las[;
Eu sunt luceaf[rul de sus,
Iar tu s[-mi fii mireas[.

Colo-n palate de m[rgean
Te-oi duce veacuri multe,
+i toat[lumea-n ocean
De tine o s-asculte.

— O, e=ti frumos, cum numa-n vis
Un]nger se arat[,
Dar[pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodat[;

Str[in la vorb[=i la port,
Luce=ti f[r[de via\[,
C[ci eu sunt vie, tu e=ti mort,
+i ochiul t[u m[-nghea\[.

*

Trecu o zi, trecur[trei
+i iar[=i, noaptea, vine
Luceaf[rul deasupra ei
Cu razele-i senine.

Ea trebui de el]n somn
Aminte s[-=i aduc[
+i dor de-al valurilor domn
De inim-o apuc[:

— Cobori]n jos, luceaf[r blând,
Alunecând pe-o raz[,
P[trunde-n cas[=i]n gând
+i via\a-mi lumineaz[!

Cum el din cer o auzi,
Se stinse cu durere,
Iar ceru-ncepe a roti
}n locul unde piere;

}n aer rumene v[p[i
Se-ntind pe lumea-ntreag[,
+i din a chaosului v[i
Un mândru chip se-ncheag[;

Pe negre vi\ele-i de p[r
Coroana-i arde pare,
Venea plutind]n adev[r
Sc[ldat]n foc de soare.

Din negru giulgi se desf[=or
Marmoreele bra\e,
El vine trist =i gânditor
+i palid e la fa\[;

Dar ochii mari =i minuna\i
Lucesc adânc himeric,
Ca dou[patimi f[r[sa\
+i pline de-ntuneric.

— Din sfera mea venii cu greu
Ca s[te-ascult =-acuma,
+i soarele e tat[l meu,
Iar noaptea-mi este muma;

O, vin', odorul meu nespus,
+i lumea ta o las[
Eu sunt luceaf[rul de sus,
Iar tu s[-mi fii mireas[.

O, vin',]n p[rul t[u b[lai
S-anin cununi de stele,
Pe-a mele ceruri s[r[sai
Mai mândr[decât ele.

— O, e=ti frumos cum numa-n vis
Un demon se arat[,
Dar[pe calea ce-ai deschis
N-oi merge niciodat[!

M[dor de crudul t[u amor
A pieptului meu coarde,
+i ochii mari =i grei m[dor,
Privirea ta m[arde.

— Dar cum ai vrea s[m[cobor?
Au nu-n\elegi tu oare,
Cum c[eu sunt nemuritor,
+i tu e=ti muritoare?

— Nu caut vorbe pe ales,
Nici =tiu cum a=]ncepe —
De=i vorbe=ti pe]n\eles,
Eu nu te pot pricepe;

Dar dac[vrei cu crez[mânt
S[te-ndr[gesc pe tine,
Tu te coboar[pe p[mânt,
Fii muritor ca mine.

— Tu-mi cei chiar nemurirea mea
}n schimb pe-o s[rutare,
Dar voi s[=tii asemenea
Cât te iubesc de tare;

Da, m[voi na=te din p[cat,
Primind o alt[lege;
Cu vecinicia sunt legat,
Ci voi s[m[dezlege.

+i se tot duce... S-a tot dus.
De dragu-unei copile,
S-a rupt din locul lui de sus,
Pierind mai multe zile.

*

}n vremea asta C[t[lin,
Viclean copil de cas[,
Ce umple cupele cu vin
Mesenilor la mas[,

Un paj ce poart[pas cu pas
A-mp[r[tesii rochii,
B[iat din flori =i de pripas,
Dar]ndr[zne\ cu ochii,

Cu obr[jei ca doi bujori
De rumeni, bat[-i vina,
Se furi=eaz[pânditor
Privind la C[t[lina.

Dar ce frumoas[se f[cu
+i mândr[, arz-o focul;
Ei, C[t[lin, acu-i acu
Ca s[-\i]ncerci norocul.

+i-n treac[t o cuprinse lin
}ntr-un ungher degrab[.
— Da' ce vrei, m[ri C[t[lin?
Ia du-t' de-\i vezi de treab[.

— Ce voi? A= vrea s[nu mai stai
Pe gânduri totdeauna,
S[râzi mai bine =i s[-mi dai
O gur[, numai una.

— Dar nici nu =tiu m[car ce-mi ceri,
D[-mi pace, fugi departe —
O, de luceaf[rul din cer
M-a prins un dor de moarte.

— Dac[nu =tii, \i-a= ar[ta
Din bob]n bob amorul,
Ci numai nu te mânia,
Ci stai cu bini=orul.

Cum vân[toru-ntinde-n crâng
La p[s[rele la\ul,
Când \i-oi]ntinde bra\ul stâng
S[m[cuprinzi cu bra\ul;

+i ochii t[i nemi=c[tori
Sub ochii mei r[mâie...
De te]nal\ de subsuori
Te-nal\[din c[lcâie;

Când fa\a mea se pleac[-n jos,
}n sus r[mâi cu fa\a,
S[ne privim nes[\ios
+i dulce toat[via\a;

+i ca s[-\i fie pe deplin
Iubirea cunoscut[,
Când s[rutându-te m[-nclin,
Tu iar[=i m[s[rut[.

Ea-l asculta pe copila=
Uimit[=i distras[,
+i ru=inos =i dr[g[la=,
Mai nu vrea, mai se las[,

+i-i zice-ncet: — }nc[de mic
Te cuno=team pe tine,
+i guraliv =i de nimic,
Te-ai potrivi cu mine...

Dar un luceaf[r, r[s[rit
Din lini=tea uit[rii,
D[orizon nem[rginit
Singur[t[\ii m[rii;

+i tainic genele le plec,
C[ci mi le umple plânsul
Când ale apei valuri trec
C[l[torind spre dânsul;

Luce=te c-un amor nespus,
Durerea s[-mi alunge,
Dar se]nal\[tot mai sus,
Ca s[nu-l pot ajunge.

P[trunde trist cu raze reci
Din lumea ce-l desparte...
}n veci]l voi iubi =i-n veci
Va r[mânea departe...

De-aceea zilele]mi sunt
Pustii ca ni=te stepe,
Dar nop\ile-s de-un farmec sfânt
Ce nu-l mai pot pricepe.

— Tu e=ti copil[, asta e...
Hai =-om fugi]n lume,
Doar ni s-or pierde urmele
+i nu ne-or =ti de nume,

C[ci amândoi vom fi cumin\i,
Vom fi voio=i =i teferi,
Vei pierde dorul de p[rin\i
+i visul de luceferi.

*

Porni luceaf[rul. Cre=teau
}n cer a lui aripe,
+i c[i de mii de ani treceau
}n tot atâtea clipe.

Un cer de stele dedesubt,
Deasupra-i cer de stele —
P[rea un fulger ne'ntrerupt
R[t[citor prin ele.

+i din a chaosului v[i
Jur]mprejur de sine,
Vedea, ca-n ziua cea dentâi,
Cum izvorau lumine;

Cum izvorând]l]nconjor
Ca ni=te m[ri, de-a-notul...
El zboar[, gând purtat de dor,
Pân' piere totul, totul;

C[ci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoa=te,
+i vremea-ncearc[ ]n zadar
Din goluri a se na=te.

Nu e nimic =i totu=i e
O sete care-l soarbe,
E un adânc asemene
Uit[rii celei oarbe.

— De greul negrei vecinicii,
P[rinte, m[dezleag[
+i l[udat pe veci s[fii
Pe-a lumii scar[-ntreag[;

O, cere-mi, Doamne, orice pre\,
Dar d[-mi o alt[soarte,
C[ci tu izvor e=ti de vie\i
+i d[t[tor de moarte;

Reia-mi al nemuririi nimb
+i focul din privire,
+i pentru toate d[-mi]n schimb
O or[de iubire...

Din chaos, Doamne,-am ap[rut
+i m-a=]ntoarce-n chaos...
+i din repaos m-am n[scut,
Mi-e sete de repaos.

— Hyperion, ce din genuni
R[sai c-o-ntreag[lume,
Nu cere semne =i minuni
Care n-au chip =i nume;

Tu vrei un om s[te soco\i,
Cu ei s[te asameni?
Dar piar[oamenii cu to\i,
S-ar na=te iar[=i oameni.

Ei numai doar dureaz[-n vânt
De=erte idealuri —
Când valuri afl[un mormânt,
R[sar]n umbr[valuri;

Ei doar au stele cu noroc
+i prigoniri de soarte,
Noi nu avem nici timp, nici loc,
+i nu cunoa=tem moarte.

Din sânul vecinicului ieri
Tr[ie=te azi ce moare,
Un soare de s-ar stinge-n cer
S-aprinde iar[=i soare;

P[rând pe veci a r[s[ri,
Din urm[moartea-l pa=te,
C[ci to\i se nasc spre a muri
+i mor spre a se na=te.

Iar tu, Hyperion, r[mâi
Oriunde ai apune...
Cere-mi cuvântul meu dentâi —
S[-\i dau]n\elepciune?

Vrei s[dau glas acelei guri,
Ca dup-a ei cântare
S[se ia mun\ii cu p[duri
+i insulele-n mare?

Vrei poate-n fapt[s[ar[\i
Dreptate =i t[rie?
| i-a= da p[mântul]n buc[\i
S[-l faci]mp[r[\ie.

}\i dau catarg lâng[catarg,
O=tiri spre a str[bate
P[mântu-n lung =i marea-n larg,
Dar moartea nu se poate...

+i pentru cine vrei s[mori?
}ntoarce-te, te-ndreapt[
Spre-acel p[mânt r[t[citor
+i vezi ce te a=teapt[.

*

}n locul lui menit din cer
Hyperion se-ntoarse
+i, ca =i-n ziua cea de ieri,
Lumina =i-o revars[.

C[ci este sara-n asfin\it
+i noaptea o s[-nceap[;
R[sare luna lini=tit
+i tremurând din ap[

+i umple cu-ale ei scântei
C[r[rile din crânguri.
Sub =irul lung de mândri tei
+edeau doi tineri singuri:

— O, las[-mi capul meu pe sân,
Iubito, s[se culce
Sub raza ochiului senin
+i negr[it de dulce;

Cu farmecul luminii reci
Gândirile str[bate-mi,
Revars[lini=te de veci
Pe noaptea mea de patimi.

+i de asupra mea r[mâi
Durerea mea de-o curm[,
C[ci e=ti iubirea mea dentâi
+i visul meu din urm[.

Hyperion vedea de sus
Uimirea-n a lor fa\[:
Abia un bra\ pe gât i-a pus
+i ea l-a prins]n bra\e...

Miroase florile-argintii
+i cad, o dulce ploaie,
Pe cre=tetele-a doi copii
Cu plete lungi, b[laie.

Ea,]mb[tat[de amor,
Ridic[ochii. Vede
Luceaf[rul. +i-nceti=or
Dorin\ele-i]ncrede:

— Cobori]n jos, luceaf[r blând,
Alunecând pe-o raz[,
P[trunde-n codru =i]n gând,
Norocu-mi lumineaz[!

El tremur[ca alte d[\i —
}n codri =i pe dealuri,
C[l[uzind singur[t[\i
De mi=c[toare valuri;

Dar nu mai cade ca-n trecut
}n m[ri din tot]naltul:
— Ce-\i pas[\ie, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul?

Tr[ind]n cercul vostru strâmt
Norocul v[petrece,
Ci eu]n lumea mea m[simt
Nemuritor =i rece.

Doina

De la Nistru pân' la Tisa
Tot românul plânsu-mi-s-a
C[nu mai poate str[bate,
De-atâta str[in[tate.
Din Hotin =i pân' la Mare
Vin Muscalii de-a c[lare,
De la Mare la Hotin
Mereu calea ne-o a\in;
Din Boian la Vatra-Dornii
Au umplut omida cornii
+i str[inul te tot pa=te
De nu te mai po\i cunoa=te;
Sus la munte, jos pe vale,
+i-au f[cut du=manii cale,
Din S[tmar pân']n S[cele
Numai vaduri ca acele.
Vai de biet Român s[racul,
}nd[r[t tot d[ca racul,
Nici]i merge, nici se-ndeamn[,
Nici]i este toamna toamn[,
Nici e var[vara lui
+i-i str[in]n \ara lui.
De la Turnu-n Dorohoi
Curg du=manii]n puhoi

+i s-a=eaz[pe la noi;
+i cum vin cu drum de fier,
Toate cântecele pier,
Zboar[p[s[rile toate
De neagra str[in[tate;
Numai umbra spinului
La u=a cre=tinului.
}=i desbrac[\ara sânul,
Codrul — frate cu Românul —
De s[cure se tot pleac[
+i izvoarele]i seac[—
S[rac]n \ar[s[rac[!

Cine-au]ndr[git str[inii
Mânc[-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia
+i neamul nemernicia!

+tefane, M[ria Ta,
Tu la Putna nu mai sta,
Las' Arhimandritului
Toat[grija schitului,
Las[grija Sfin\ilor
}n sama p[rin\ilor,
Clopotele s[le trag[
Ziua-ntreag[, noaptea-ntreag[,
Doar s-a-ndura Dumnezeu
Ca s[-\i mântui neamul t[u!
Tu te-nal\[din mormânt
S[te-aud din corn sunând
+i Moldova adunând.

De-i suna din corn o dat[
Ai s-aduni Moldova toat[,
De-i suna de dou[ori
}\i vin codri-n ajutor,
De-i suna a treia oar[
To\i du=manii or s[piar[:
Din hotar[ ]n hotar[—
}ndr[gi-i-ar ciorile
+i spânzur[torile!

S-a dus amorul...

S-a dus amorul, un amic
Supus amândurora,
Deci cânturilor mele zic
Adio tuturora.

Uitarea le]nchide-n scrin
Cu mâna ei cea rece,
+i nici pe buze nu-mi mai vin,
+i nici prin gând mi-or trece.

Atâta murmur de izvor,
Atât senin de stele,
+i un atât de trist amor
Am]ngropat]n ele!

Din ce noian]ndep[rtat
Au r[s[rit]n mine!
Cu câte lacrimi le-am udat,
Iubito, pentru tine!

Cum str[b[teau atât de greu
Din jalea mea adânc[,
+i cât de mult]mi pare r[u
C[nu mai suf[r]nc[!

C[nu mai vrei s[te ara\i
Lumin[de-ndeparte,
Cu ochii t[i]ntuneca\i
Ren[sc[tori din moarte!

+i cu acel smerit surâs,
Cu acea blând[fa\[,
S[faci din via\a mea un vis,
Din visul meu o via\[.

S[mi se par[cum c[cre=ti
De cum r[sare luna,
}n umbra dulcilor pove=ti
Din nop\i o mie una.

Era un vis misterios
+i blând din cale-afar[,
+i prea era detot frumos
De-au trebuit s[piar[.

Prea mult un]nger mi-ai p[rut
+i prea pu\in femeie,
Ca fericirea ce-am avut
S[fi putut s[steie.

Prea ne pierdusem tu =i eu
}n al ei farmec poate,
Prea am uitat pe Dumnezeu,
Precum uitar[m toate.

+i poate c[nici este loc
Pe-o lume de mizerii
Pentr-un atât de sfânt noroc
Str[b[t[tor durerii!

C`nd amintirile...

Când amintirile-n trecut
}ncearc[s[m[cheme,
Pe drumul lung =i cunoscut
Mai trec din vreme-n vreme.

Deasupra casei tale ies
+i azi acelea=i stele,
Ce-au luminat atât de des
}nduio=[rii mele.

+i peste arbori r[sfira\i
R[sare blânda lun[,
Ce ne g[sea]mbr[\i=a\i
+optindu-ne-mpreun[.

A noastre inimi]=i jurau
Credin\[pe to\i vecii.
Când pe c[r[ri se scuturau
De floare liliecii.

Putut-au oare-atâta dor
}n noapte s[se stâng[,
Când valurile de izvor
N-au]ncetat s[plâng[,

Când luna trece prin stejari
Urmând mereu]n cale-=i,
Când ochii t[i, tot]nc[mari,
Se uit[dulci =i gale=i?

Adio

De-acuma nu te-oi mai vedea,
R[mâi, r[mâi, cu bine!
M[voi feri]n calea mea
De tine.

De ast[zi dar tu f[ce vrei,
De ast[zi nu-mi mai pas[
C[cea mai dulce-ntre femei
M[las[.

C[ci nu mai am de obicei
Ca-n zilele acele,
S[m[ ]mb[t =i de scântei
Din stele,

Când degerând atâtea d[\i,
Eu m[uitam prin ramuri
+i a=teptam s[te ar[\i
La geamuri.

O, cât eram de fericit
S[mergem]mpreun[,
Sub acel farmec lini=tit
De lun[!

+i când]n tain[m[rugam
Ca noaptea-n loc s[steie,
}n veci al[turi s[te am,
Femeie!

Din a lor treac[t s[apuc
Acele dulci cuvinte,
De care azi abia mi-aduc
Aminte.

C[ci ast[zi dac[mai ascult
Nimicurile-aceste,
}mi pare-o veche, de demult
Poveste.

+i dac[luna bate-n lunci
+i tremur[pe lacuri,
Totu=i]mi pare c[de-atunci
Sunt veacuri.

Cu ochii serei cei dentâi
Eu n-o voi mai privi-o...
De-aceea-n urma mea r[mâi —
Adio!

Ce e amorul?

Ce e amorul? E un lung
Prilej pentru durere,
C[ci mii de lacrimi nu-i ajung
+i tot mai multe cere.

De-un semn]n treac[t de la ea
El sufletul \i-l leag[,
}ncât s[n-o mai po\i uita
Via\a ta]ntreag[.

Dar]nc[de te-a=teapt[-n prag
}n umbr[de unghere,
De se-ntâlne=te drag cu drag
Cum inima ta cere:

Dispar =i ceruri =i p[mânt
+i pieptul t[u se bate,
+i totu-atârn[de-un cuvânt
+optit pe jum[tate.

Te urm[re=te s[pt[mâni
Un pas f[cut alene,
O dulce strângere de mâini,
Un tremurat de gene.

Te urm[resc lumin[tori
Ca soarele =i luna,
+i peste zi de-atâtea ori
+i noaptea totdeauna.

C[ci scris a fost ca via\a ta
De doru-i s[nu-ncap[,
C[ci te-a cuprins asemenea
Lianelor din ap[.

Pe l`ng[plopii f[r[so\...

Pe lâng[plopii f[r[so\
Adesea am trecut;
M[cuno=teau vecinii to\i —
Tu nu m-ai cunoscut.

La geamul t[u ce str[lucea
Privii atât de des;
O lume toat[-n\elegea —
Tu nu m-ai]n\eles.

De câte ori am a=teptat
O =oapt[de r[spuns!
O zi din via\[s[-mi fi dat,
O zi mi-era de-ajuns;

O or[s[fi fost amici,
S[ne iubim cu dor,
S-ascult de glasul gurii mici
O or[, =i s[mor.

Dându-mi din ochiul t[u senin
O raz[dinadins,
}n calea timpilor ce vin
O stea s-ar fi aprins;

Ai fi tr[it]n veci de veci
+i rânduri de vie\i,
Cu ale tale bra\e reci
}nm[rmureai m[re\,

Un chip de-a pururi adorat
Cum nu mai au perechi
Acele zâne ce str[bat
Din timpurile vechi.

C[ci te iubeam cu ochi p[gâni
+i plini de suferin\i,
Ce mi-i l[sar[din b[trâni
P[rin\ii din p[rin\i.

Azi nici m[car]mi pare r[u
C[trec cu mult mai rar,
C[cu triste\[capul t[u
Se-ntoarce]n zadar,

C[ci azi le semeni tuturor
La umblet =i la port,
+i te privesc nep[s[tor
C-un rece ochi de mort.

Tu trebuia s[te cuprinzi
De acel farmec sfânt,
+i noaptea candel[s-aprinzi
Iubirii pe p[mânt.

+i dac[...

+i dac[ramuri bat]n geam
+i se cutremur plopii,
E ca]n minte s[te am
+i-ncet s[te apropii.

+i dac[stele bat]n lac
Adâncu-i luminându-l,
E ca durerea mea s-o-mpac
}nseninându-mi gândul.

+i dac[norii de=i se duc
De iese-n luciu luna.
E ca aminte s[-mi aduc
De tine-ntotdeauna.

Gloss[

Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi =i nou[toate,
Ce e r[u =i ce e bine
Tu te-ntreab[=i socoate;
Nu spera =i nu ai team[,
Ce e val ca valul trece;
De te-ndeamn[, de te cheam[,
Tu r[mâi la toate rece.

Multe trec pe dinainte,
}n auz ne sun[multe,
Cine \ine toate minte
+i ar sta s[le asculte?...
Tu a=eaz[-te deoparte,
Reg[sindu-te pe tine,
Când cu zgomote de=arte
Vreme trece, vreme vine.

Nici]ncline a ei limb[
Recea cump[n-a gândirii
}nspre clipa ce se schimb[
Pentru masca fericirii,
Ce din moartea ei se na=te
+i o clip[\ine poate;

Pentru cine o cunoa=te
Toate-s vechi =i nou[toate.

Privitor ca la teatru
Tu]n lume s[te-nchipui:
Joace unul =i pe patru,
Totu=i tu ghici-vei chipu-i,
+i de plânge, de se ceart[,
Tu]n col\ petreci]n tine
+i-n\elegi din a lor art[
Ce e r[u =i ce e bine.

Viitorul =i trecutul
Sunt a filei dou[fe\e,
Vede-n cap[t]nceputul
Cine =tie s[le-nve\e;
Tot ce-a fost ori o s[fie
}n prezent le-avem pe toate,
Dar de-a lor z[d[rnicie
Te]ntreab[=i socoate.

C[ci acelora=i mijloace
Se supun câte exist[,
+i de mii de ani]ncoace
Lumea-i vesel[=i trist[;
Alte m[=ti, aceea=i pies[,
Alte guri, aceea=i gam[,
Am[git atât de-adese
Nu spera =i nu ai team[.

Nu spera când vezi mi=eii
La izbând[f[când punte,
Te-or]ntrece n[t[r[ii,
De ai fi cu stea]n frunte;
Team[n-ai, c[ta-vor iar[=i
}ntre dân=ii s[se plece,
Nu te prinde lor tovar[=:
Ce e val, ca valul trece.

Cu un cântec de siren[,
Lumea-ntinde lucii mreje;
Ca s[schimbe-actorii-n scen[,
Te mome=te]n vârteje;
Tu pe-al[turi te strecoar[,
Nu b[ga nici chiar de seam[,
Din c[rarea ta afar[
De te-ndeamn[, de te cheam[.

De te-ating, s[feri]n laturi,
De hulesc, s[taci din gur[;
Ce mai vrei cu-a tale sfaturi,
Dac[=tii a lor m[sur[;
Zic[to\i ce vor s[zic[,
Treac[-n lume cine-o trece;
Ca s[nu-ndr[ge=ti nimic[,
Tu r[mâi la toate rece.

Tu r[mâi la toate rece,
De te-ndeamn[, de te cheam[;
Ce e val, ca valul trece,

Nu spera =i nu ai team[;
Te]ntreab[=i socoate
Ce e r[u =i ce e bine;
Toate-s vechi =i nou[toate:
Vreme trece, vreme vine.

Od[

(]n metru antic)

Nu credeam s[-nv[\ a muri vrodat[;
Pururi tân[r,]nf[=urat]n manta-mi,
Ochii mei n[l\am vis[tori la steaua
Singur[t[\ii.

Când deodat[tu r[s[ri=i]n cale-mi,
Suferin\[tu, dureros de dulce...
Pân-]n fund b[ui voluptatea mor\ii
Ne'ndur[toare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus.
Ori ca Hercul]nveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele m[rii.

De-al meu propriu vis, mistuit m[vaiet,
Pe-al meu propriu rug, m[topesc]n fl[c[ri...
Pot s[mai re'nviu luminos din el ca
Pas[rea Phoenix?

Piar[-mi ochii turbur[tori din cale,
Vino iar]n sân, nep[sare trist[;
Ca s[pot muri lini=tit, pe mine
Mie red[-m[!

Iubind]n tain[...

Iubind]n tain[am p[strat t[cere,
Gândind c[astfel o s[-\i plac[\ie,
C[ci]n priviri citeam o vecinicie
De-ucig[toare visuri de pl[cere.

Dar nu mai pot. A dorului t[rie
Cuvinte d[duioaselor mistere;
Vreau s[m[-nec de dulcea-nv[p[iere
A celui suflet ce pe al meu =tie.

Nu vezi c[gura-mi ars[e de sete
+i-n ochii mei se vede-n friguri chinu-mi.
Copila mea cu lungi =i blonde plete?

Cu o suflare r[core=ti suspinu-mi,
C-un zâmbet faci gândirea-mi s[se-mbete.
F[un sfâr=it durerii... vin' la sânu-mi.

Trecut-au anii...

Trecut-au anii ca nori lungi pe =esuri
+i niciodat[n-or s[vie iar[,
C[ci nu m[-ncânt[azi cum m[mi=car[
Pove=ti =i doine, ghicitori, eresuri,

Ce fruntea-mi de copil o-nseninar[,
Abia-n\elese, pline de-n\elesuri —
Cu-a tale umbre azi]n van m[-mpesuri,
O, ceas al tainei, asfin\it de sar[.

S[smulg un sunet din trecutul vie\ii,
S[fac, o, suflet, ca din nou s[tremuri
Cu mâna mea]n van pe lir[lunec;

Pierdut e totu-n zarea tinere\ii
+i mut[-i gura dulce-a altor vremuri,
Iar timpul cre=te-n urma mea... m[-ntunec!

Vene\ia

S-a stins via\a falnicei Vene\ii,
N-auzi cânt[ri, nu vezi lumini de baluri;
Pe sc[ri de marmur[, prin vechi portaluri;
P[trunde luna,]n[lbind pere\ii.

Okeanos se plânge pe canaluri...
El numa-n veci e-n floarea tinere\ii,
Miresei dulci i-ar da suflarea vie\ii,
Izbe=te-n ziduri vechi, sunând din valuri.

Ca-n \intirim t[cere e-n cetate.
Preot r[mas din a vechimii zile,
San Marc sinistru miezul nop\ii bate.

Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
Roste=te lin]n clipe caden\ate:
“Nu-nvie mor\ii — e-n zadar, copile!”

Se bate miezul nop\ii...

Se bate miezul nop\ii]n clopotul de-aram[,
+i somnul, vame= vie\ii, nu vrea s[-mi ieie vam[.
Pe c[i b[tute-adesea vrea mintea s[m[poarte,
S-asam[n]ntre-olalt[via\[=i cu moarte;
Ci cump[na gândirii-mi =i azi nu se mai schimb[,
C[ci]ntre amândou[st[neclintita limb[.

Cu m`ine zilele-\i adaogi...

Cu mâine zilele-\i adaogi,
Cu ieri via\a ta o scazi
+i ai cu toate astea-n fa\[
De-a pururi ziua cea de azi.

Când unul trece, altul vine
}n ast[lume a-l urma,
Precum când soarele apune
El =i r[sare undeva.

Se pare cum c[alte valuri
Cobor mereu pe-acela=i vad,
Se pare cum c[-i alt[toamn[,
Ci-n veci acelea=i frunze cad.

Naintea nop\ii noastre umbl[
Cr[iasa dulcii dimine\i;
Chiar moartea]ns[=i e-o p[rere
+i un visternic de vie\i.

Din orice clip[trec[toare
{st adev[r]l]n\eleg,
C[sprijin[vecia-ntreag[
+i-nvârte universu-ntreg.

De-aceea zboare anu-acesta
+i se cufunde]n trecut,
Tu ai =-acum comoara-ntreag[
Ce-n suflet pururi ai avut.

Cu mâine zilele-\i adaogi,
Cu ieri via\a ta o scazi,
Având cu toate astea-n fa\[
De-a pururea ziua de azi.

Priveli=tile sclipitoare,
Ce-n repezi =iruri se di=tern,
Repaos[nestr[mutate
Sub raza gândului etern.

Peste v`rfuri

Peste vârfuri trece lun[,
Codru-=i bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sun[.

Mai departe, mai departe,
Mai]ncet, tot mai]ncet,
Sufletu-mi nemângâiet
}ndulcind cu dor de moarte.

De ce taci, când fermecat[
Inima-mi spre tine-ntorn?
Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vre odat[?

Somnoroase p[s[rele...

Somnoroase p[s[rele
Pe la cuiburi se adun[,
Se ascund]n r[murele —
Noapte bun[!

Doar izvoarele suspin[,
Pe când codrul negru tace;
Dorm =i florile-n gr[din[—
Dormi]n pace!

Trece leb[da pe ape
}ntre trestii s[se culce —
Fie-\i]ngerii aproape,
Somnul dulce!

Peste-a nop\ii feerie
Se ridic[mândra lun[,
Totu-i vis =i armonie —
Noapte bun[!

De-or trece anii...

De-or trece anii cum trecur[,
Ea tot mai mult]mi va pl[cé,
Pentru c[-n toat-a ei f[ptur[
E-un “nu =tiu cum” =-un “nu =tiu ce”.

M-a fermecat cu vro scânteie
Din clipa-n care ne v[zum?
De=i nu e decât femeie,
E totu=i altfel, “nu =tiu cum”.

De-aceea una-mi este mie
De ar vorbi, de ar t[cé:
Dac-al ei glas e armonie,
E =i-n t[cere-i “nu =tiu ce”.

Astfel robit de-aceea=i jale
Petrec mereu acela=i drum...
}n taina farmecelor sale
E-un “nu =tiu ce” =-un “nu =tiu cum”.

Las[-\i lumea...

Las[-\i lumea ta uitat[,
Mi te d[cu totul mie,
De \i-ai da via\a toat[,
Nime-n lume nu ne =tie.

Vin' cu mine, r[t[ce=te
Pe c[r[ri cu cotituri,
Unde noaptea se treze=te
Glasul vechilor p[duri.

Printre crengi scânteie stele,
Farmec dând c[r[rii strâmte,
+i afar[doar de ele
Nime-n lume nu ne simte.

P[rul t[u \i se desprinde
+i frumos \i se mai =ede,
Nu zi ba de te-oi cuprinde,
Nime-n lume nu ne vede.

Tânguiosul bucium sun[,
L-ascult[m cu-atâta drag,
Pe când iese dulcea lun[
Dintr-o rari=te de fag.

}i r[spunde codrul verde
Fermecat =i dureros,
Iar[sufletu-mi se pierde
Dup[chipul t[u frumos.

Te desfac c-o dulce sil[,
Mai nu vrei =i mai te la=i,
Ochii t[i sunt plini de mil[,
Chip de]nger dr[g[la=.

Iat[lacul. Luna plin[,
Poleindu-l,]l str[bate;
El, aprins de-a ei lumin[,
Simte-a lui singur[tate.

Tremurând cu unde-n spume,
}ntre trestie le farm[
+i visând o-ntreag[lume
Tot nu poate s[adoarm[.

De-al t[u chip el se p[trunde,
Ca oglinda]l alege —
Ce prive=ti zâmbind]n unde?
E=ti frumoas[, se-n\elege.

}n[l\imile albastre
Pleac[zarea lor pe dealuri,
Ar[tând privirii noastre
Stele-n ceruri, stele-n valuri.

E-un miros de tei]n crânguri.
Dulce-i umbra de r[chi\i
+i suntem atât de singuri!
+i atât de ferici\i!

Numai luna printre cea\[
Vars[apelor v[paie,
+i te afl[strâns[-n bra\e
Dulce dragoste b[laie.

Te duci...

Te duci =i ani de suferin\[
N-or s[te vaz[ochii-mi tri=ti,
}namora\i de-a ta fiin\[,
De cum zâmbe=ti, de cum te mi=ti.

+i nu e blând ca o poveste
Amorul meu cel dureros,
Un demon sufletul t[u este
Cu chip de marmur[frumos.

}n fa\[farmecul palorii
+i ochi ce scânteie de vii,
Sunt umezi]nfior[torii
De lingu=iri, de viclenii.

Când m[atingi, eu m[cutremur,
Tresar la pasul t[u când treci,
De-al genei tale ginga= tremur
Atârn[via\a mea de veci.

Te duci =i r[u n-o s[-mi mai par[
De-acum de ziua cea de ieri,
C[nu am fost victim[iar[
Ne]nduratelor dureri.

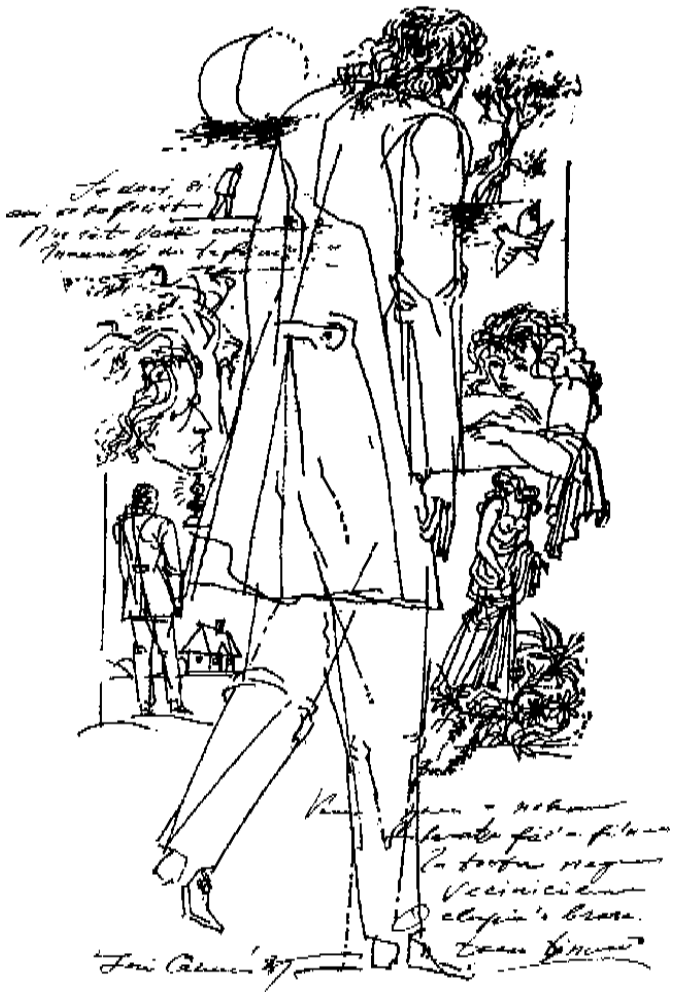

C-auzu-mi n-o s[-l mai]ntuneci
Cu-a gurii dulci sufl[ri fierbin\i,
Pe frunte-mi mâna n-o s-o luneci
Ca s[m[faci s[-mi ies din min\i.

Puteam numiri def[im[toare
}n gândul meu s[-\i iscodesc,
+i te uram cu-nver=unare,
Te blestemam, c[ci te iubesc.

De-acum nici asta nu-mi r[mâne
+i n-o s[am ce blestema,
Ca azi va fi ziua de mâne,
Ca mâini to\i anii s-or urma —

O toamn[care]ntârzie
Pe-un istovit =i trist izvor;
Deasupra-i frunzele pustie —
A mele visuri care mor.

Via\a-mi pare-o nebunie
Sfâr=it[f[r-a fi-nceput.
}n toat[neagra vecinicie
O clip[-n bra\e te-am \inut.

De-atunci pornind a lui aripe
S-a dus pe veci norocul meu —
Red[-mi comoara unei clipe
Cu ani de p[rere de r[u!

Din valurile vremii...

Din valurile vremii, iubita mea, r[sai
Cu bra\ele de marmur, cu p[rul lung, b[lai —
+i fa\a str[vezie ca fa\a albei ceri
Sl[bit[e de umbra duioaselor dureri!
Cu zâmbetul t[u dulce tu mângâi ochii mei,
Femeie]ntre stele =i stea]ntre femei
+i]ntorcându-\i fa\a spre um[rul t[u stâng,
}n ochii fericirii m[uit pierdut =i plâng.

Cum oare din noianul de neguri s[te rump,
S[te ridic la pieptu-mi, iubite]nger scump,
+i fa\a mea]n lacrimi pe fa\a ta s-o plec,
Cu s[rut[ri aprinse suflarea s[\i-o-nec
+i mâna friguroas[s-o]nc[lzesc la sân,
Aproape, mai aproape pe inima-mi s-o \in.

Dar vai, un chip aievea nu e=ti, astfel de treci
+i umbra ta se pierde]n negurile reci,
De m[g[sesc iar singur cu bra\ele]n jos
}n trista amintire a visului frumos...
Zadarnic dup[umbra ta dulce le]ntind:
Din valurile vremii nu pot s[te cuprind.

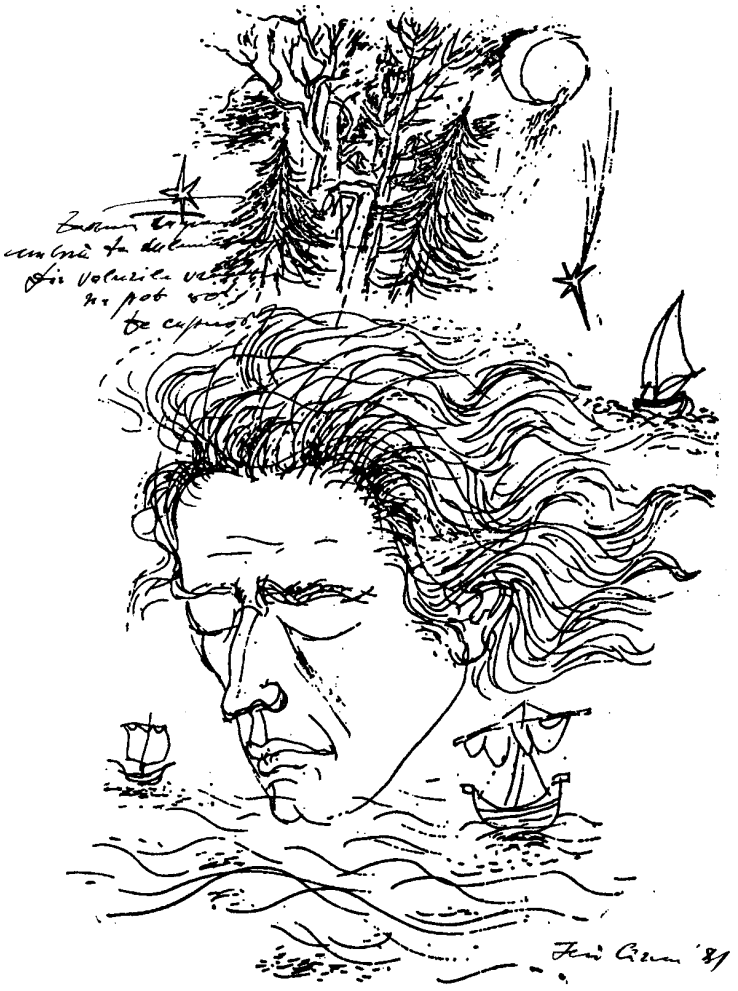

Ce te legeni...

— Ce te legeni, codrule,
F[r[ploaie, f[r[vânt,
Cu crengile la p[mânt?
— De ce nu m-a= leg[na,
Dac[trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea cre=te
+i frunzi=ul mi-l r[re=te.
Bate vântul frunza-n dung[—
Cânt[re\ii mi-i alung[;
Bate vântul dintr-o parte —
Iarna-i ici, vara-i departe.
+i de ce s[nu m[plec,
Dac[p[s[rile trec!
Peste vârf de r[murele
Trec]n stoluri rândurele,
Ducând gândurile mele
+i norocul meu cu ele.
+i se duc pe rând, pe rând,
Zarea lumii-ntunecând,
+i se duc ca clipele,
Scuturând aripele,
+i m[las[pustiit,
Vestejit =i amor\it
+i cu doru-mi singurel,
De m[-ngân numai cu el!

La mijloc de codru...

La mijloc de codru des
Toate p[s[rile ies,
Din huceag de aluni=,
La voiosul lumini=,
Lumini= de lâng[balt[,
Care-n trestia]nalt[
Leg[ându-se din unde,
}n adâncu-i se p[trunde
+i de lun[=i de soare
+i de p[s[ri c[l[toare,
+i de lun[=i de stele
+i de zbor de rândurele
+i de chipul dragei mele.

Mai am un singur dor

Mai am un singur dor:
}n lini=tea serii
S[m[l[sa\i s[mor
La marginea m[rii;
S[-mi fie somnul lin
+i codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
S[am un cer senin.
Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi]mpleti\i un pat
Din tinere ramuri.

+i nime-n urma mea
Nu-mi plâng[la cre=tet,
Doar toamna glas s[dea
Frunzi=ului ve=ted.
Pe când cu zgomot cad
Izvoarele-ntruna,
Alunece luna
Prin vârfuri lungi de brad.
P[trunz[talanga
Al serii rece vânt,

Deasupr[-mi teiul sfânt
S[-=i scuture creanga.

Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci]nainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri aminte.
Luceferi, ce r[sar
Din umbr[de cetini,
Fiindu-mi prieteni,
O s[-mi zâmbeasc[iar.
Va geme de patemi
Al m[rii aspru cânt...
Ci eu voi fi p[mânt
}n singur[tate-mi.

De-oi adormi...

(variant[)

De-oi adormi curând
}n noaptea uit[rii,
S[m[duce\i t[când
La marginea m[rii.

Nu voi sicriu bogat,
F[clie =i flamuri,
Ci-mi]mpleti\i un pat
Din tinere ramuri.

S[-mi fie somnul lin
+i codrul aproape,
Luceasc-un cer senin
Pe-adâncile ape,

Care-n dureri adânci
Se nal\[la maluri,
S-ar atârna de stânci
Cu bra\e de valuri.

Se-nal\[, dar recad
+i murmur[-ntruna,
Când pe p[duri de brad
Alunec[luna.

+i nime-n urma mea
Nu-mi plâng[la cre=tet,
Doar moartea glas s[dea
Frunzi=ului ve=ted.

S[treac[lin prin vânt
Atot=tiutoarea,
Deasupr[-mi teiul sfânt
S[-=i scuture floarea.

Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci]nainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri aminte,

Ce n-or =ti c[privesc
O lume de patemi,
Pe când liane cresc
Pe singur[tate-mi.

Nu voi morm`nt bogat

(variant[)

Nu voi mormânt bogat,
Cântare =i flamuri,
Ci-mi]mpleti\i un pat
Din tinere ramuri.
+i nime-n urma mea
Nu-mi plâng[la cre=tet,
Frunzi=ului ve=ted
Doar vântul glas s[-i dea.
}n lini=tea s[rii
S[m[-ngropa\i, pe când
Trec stoluri greu zburând
La marginea m[rii.

S[-mi fie somnul lin
+i codrul aproape,
Luceasc[cer senin
Eternelor ape,
Care din v[i adânci
Se-nal\[la maluri,
Cu bra\e de valuri
S-ar atârna de stânci —
+i murmur[-ntruna
Când spumegând recad,

Iar pe p[duri de brad
Alunece luna.

Reverse dulci scântei
Atot=tiutoarea,
Deasupr[-mi crengi de tei
S[-=i scuture floarea.
Nemaifiind pribeag
De-atunci]nainte,
Aduceri aminte
M-or coperi cu drag
+i stinsele patemi
Le-or troieni c[zând,
Uitarea]ntinzând
Pe singur[tate-mi.

Iar c`nd voi fi p[m`nt

(variant[)

Iar când voi fi p[mânt,
}n lini=tea serii,
S[pa\i-mi un mormânt
La marginea m[rii.

Nu voi sicriu bogat,
Podoabe =i flamuri,
Ci-mi]mpleti\i un pat
Din ve=tede ramuri.

S[-mi fie somnul lin
+i codrul aproape,
S[am un cer senin
Pe-adâncile ape.

S-aud cum blânde cad
Izvoarele-ntruna,
Pe vârfuri lungi de brad
Alunece luna.

S-aud pe valuri vânt,
Din munte talanga,
Deasupra-mi teiul sfânt
S[-=i scuture creanga.

+i cum n-oi suferi
De-atuncea-nainte,
Cu flori m-or troieni
Aduceri aminte.

+i cum va]nceta
Al inimii zbucium,
Ce dulce-mi va suna
Cântarea de bucium!

Vor arde-n preajma mea
Luminile-n dealuri,
Izbind s-or fr[mânta
Eternele valuri

+i nime-n urma mea
Nu-mi plâng[la cre=tet,
Ci codrul vânt s[dea
Frunzi=ului ve=ted.

Luceferii de foc
Privi-vor din cetini
Mormânt f[r' de noroc
+i f[r[prieteni.

Criticilor mei

Multe flori sunt, dar pu\ine
Rod]n lume o s[poarte,
Toate bat la poarta vie\ii,
Dar se scutur multe moarte.

E u=or a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune,
}n=irând cuvinte goale
Ce din coad[au s[sune.

Dar când inima-\i fr[mânt[
Doruri vii =i patimi multe,
+-a lor glasuri a ta minte
St[pe toate s[le-asculte,

Ca =i flori]n poarta vie\ii
Bat la por\ile gândirii,
Toate cer intrare-n lume,
Cer ve=tmintele vorbirii.

Pentru-a tale proprii patimi,
Pentru propria-\i via\[,
Unde ai judec[torii,
Ne'ndura\ii ochi de ghea\[?

Ah! atuncea \i se pare
C[pe cap]\i cade cerul:
Unde vei g[si cuvântul
Ce exprim[adev[rul?

Critici voi, cu flori de=erte,
Care roade n-a\i adus —
E u=or a scrie versuri
Când nimic nu ai de spus.

Diana

Ce cau\i unde bate luna
Pe-un alb izvor tremur[tor
+i unde p[s[rile-ntruna
Se-ntrec cu glas ciripitor?
N-auzi cum frunzele-n poian[
+optesc cu zgomotul de guri
Ce se s[rut[, se hârjoan[
}n umbr-adânc[de p[duri?

}n cea oglind[mi=c[toare
Vrei s[prive=ti un straniu joc.
O ap[vecinic c[l[toare
Sub ochiul t[u r[mas pe loc?
S-a desprim[v[rat p[durea,
E-o nou[via\[-n orice zvon,
+i numai tu gânde=ti aiurea,
Ca tân[rul Endymion.

De ce dore=ti singur[tate
+i glasul tainic de izvor?
S-auzi cum codrul frunza-=i bate,
S-adormi pe verdele covor?
Iar prin lumina cea r[rit[,
Din valuri reci, din umbre moi,

S-apar-o zân[lini=tit[
Cu ochii mari, cu umeri goi?

Ah! acum crengile le-ndoaie
Mânu\e albe de om[t,
O fa\[dulce =i b[laie,
Un trup]nalt =i ml[diet.
Un arc de aur pe-al ei um[r,
Ea trece mândr[la vânat
+i peste frunze f[r[num[r
Abia o urm[a l[sat.

Din noaptea...

Din noaptea vecinicei uit[ri
}n care toate curg,
A vie\ii noastre desmierd[ri
+i raze din amurg,

De unde nu mai str[b[tu
Nimic din ce-au apus —
A= vrea odat[-n via\[tu
S[te]nal\i]n sus.

+i dac[ochii ce-am iubit
N-or fi de raze plini,
Tu m[prive=te lini=tit
Cu stinsele lumini.

+i dac[glasul adorat
N-o spune un cuvânt,
Tot]n\eleg c[m-ai chemat
Dincolo de mormânt.

Sara pe deal

Sara pe deal buciumul sun[cu jale,
Turmele-l urc, stele le scap[r[-n cale,
Apele plâng, clar izvorând]n fântâne;
Sub un salcâm, drag[, m-a=tep\i tu pe mine.

Luna pe cer trece-a=a sfânt[=i clar[,
Ochii t[i mari caut[-n frunza cea rar[,
Stelele nasc umezi pe bolta senin[,
Pieptul de dor, fruntea de gânduri \i-e plin[.

Nourii curg, raze-a lor =iruri despic[,
Stre=ine vechi casele-n lun[ridic[,
Scâr\âie-n vânt cump[na de la fântân[,
Valea-i]n fum, fluiere murmur[-n stân[.

+i osteni\i oameni cu coasa-n spinare
Vin de la câmp; toaca r[sun[mai tare,
Clopotul vechi umple cu glasul lui sara,
Sufletul meu arde-n iubire ca para.

Ah!]n curând satul]n vale-amu\e=te;
Ah!]n curând pasu-mi spre tine gr[be=te:
Lâng[salcâm sta-vom noi noaptea]ntreag[,
Ore]ntregi spune-\i-voi cât]mi e=ti drag[.

Ne-om r[zima capetele-unul de altul
+i surâzând vom adormi sub]naltul,
Vechiul salcâm. — Astfel de noapte bogat[,
Cine pe ea n-ar da via\a lui toat[?

Nu m[ ]n\elegi

}n ochii mei acuma nimic nu are pre\
Ca taina ce ascunde a tale frumuse\i;
C[ci pentru care alt[minune decât tine
Mi-a= risipi o via\[de cuget[ri senine
Pe basme =i nimicuri, cuvinte cump[nind,
Cu pieritorul sunet al lor s[te cuprind,
}n lan\uri de imagini duiosul vis s[-l ferec,
S[-mpiedec umbra-i dulce de-a merge-n]ntunerec.

. . . . . .

+i azi când a mea minte, a farmecului roab[,
Din ori=ice durere]\i face o podoab[,
+i când r[sai nainte-mi ca marmura de clar[,
Când ochiul t[u cel mândru str[luce]n afar[,
}ntunecând privirea-mi, de nu pot s[v[d]nc[
Ce-adânc trecut de gânduri e-n noaptea lui adânc[,
Azi când a mea iubire e-atâta de curat[
Ca farmecul de care tu e=ti]mpresurat[,
Ca setea cea etern[ce-o au dup[olalt[
Lumina de-ntunerec =i marmura de dalt[,
Când dorul meu e-atâta de-adânc =i-atât de sfânt
Cum nu mai e nimica]n cer =i pe p[mânt,

Când e o-namorare de tot ce e al t[u,
De-un zâmbet, de-un cutremur, de bine =i de r[u,
Când e=ti enigma]ns[=i a vie\ii mele-ntregi...
Azi v[d din a ta vorb[c[nu m[ ]n\elegi!

La steaua

La steaua care-a r[s[rit
E-o cale-atât de lung[,
C[mii de ani i-au trebuit
Luminii s[ne-ajung[.

Poate de mult s-a stins]n drum
}n dep[rt[ri albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre,

Icoana stelei ce-a murit
}ncet pe cer se suie:
Era pe când nu s-a z[rit,
Azi o vedem, =i nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Pieri]n noaptea-adânc[,
Lumina stinsului amor
Ne urm[re=te]nc[.

De ce nu-mi vii

Vezi, rândunelele se duc,
Se scutur frunzele de nuc,
S-a=eaz[bruma peste vii —
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

O, vino iar]n al meu bra\,
S[te privesc cu mult nesa\,
S[razim dulce capul meu
De sânul t[u, de sânul t[u!

|i-aduci aminte cum pe-atunci
Când ne primblam prin v[i =i lunci,
Te ridicam de subsuori
De-atâtea ori, de-atâtea ori?

}n lumea asta sunt femei
Cu ochi ce izvor[sc scântei...
Dar, oricât ele sunt de sus,
Ca tine nu-s, ca tine nu-s!

C[ci tu]nseninezi mereu
Via\a sufletului meu,
Mai mândr[decât orice stea,
Iubita mea, iubita mea!

Târzie toamn[e acum,
Se scutur frunzele pe drum,
+i lanurile sunt pustii...
De ce nu-mi vii, de ce nu-mi vii?

Kamedeva

Cu durerile iubirii
Voind sufletu-mi s[-l vindec,
L-am chemat]n somn pe Kama —
Kamadeva, zeul indic.

El veni, copilul mândru,
C[l[rind pe-un papagal,
Având zâmbetul f[\arnic
Pe-a lui buze de coral.

Aripi are, iar]n tolb[-i
El p[streaz[, ca s[ge\i,
Numai flori]nveninate
De la Gangele m[re\.

Puse-o floare-atunci-n arcu-i,
M[lovi cu ea]n piept,
+i de-atunci]n orice noapte
Plâng pe patul meu de=tept...

Cu s[geata-i otr[vit[
A sosit ca s[m[certe
Fiul cerului albastru
+-al iluziei de=erte.

Aprecieri critice

Cu totul osebit]n felul s[u, om al timpului modern, deocamdat[blazat]n cuget, iubitor de antiteze cam exagerate, reflexiv mai peste marginile iertate, p`n[ acum a=a de pu\in format ]nc`t ne vine greu s[-l cit[m]ndat[dup[Alecsandri, dar]n fine poet, poet]n toat[puterea cuv`ntului, este d. Mihail Eminescu. De la d-sa cunoa=tem mai maulte poezii publicate ]n "Convorbiri literare", care toate au particularit[\ile ar[tate mai sus, ]ns[ au =i farmecul limbagiului (semnul acelor ale=i), o concep\ie ]nalt[ =i pe l`ng[aceste (lucru rar]ntre ai no=tri) iubirea =i]n\elegerea artei antice.

Titu MAIORESCU, *Direc\ia nou[ ]n poezia =i proza rom`n[*,]n "Convorbiri literare", V, 1871—1872, nr. 6—7.

T`n[ra genera\ie rom`n[se afl[ast[zi sun influen\a operei poetice a lui Eminescu.

Se cuvine dar s[ne d[m seama de partea caracteristic[a acestei opere =i s[ ]ncerc[m totdeodat[a fixa individualitatea omului care a personificat]n sine cu at`ta str[lucire ultima faz[ a poeziei rom`ne din zilele noastre.

Pe la mijlocul secolului]n care tr[im, predomnea]n limba =i literatura rom`n[o tenden\[semierudit[de latinizare, pornit[din o legitim[revendicare na\ional[, dar care aducea cu sine pericolul unei]nstr[in[ri]ntre popor =i clasele lui culte. De la 1860]ncoace dateaz[ ]ndreptarea; ea]ncepe cu Vasile Alecsandri, care =tie s[de=tepte gustul pentru poezia popular[, se continu[=i se]ndepline=te prin cercetarea =i]n\elegerea condi\iilor sub care se dezvolt[limba =i scrierea unui popor. Fiind astfel c`=tigat[ o temelie fireasc[, cea dint`i treapt[de]n[l\are a literaturii na\ionale,]n leg[tur[str`ns[cu toat[aspirarea genera\iei noastre spre cultura occidental[, trebuia neap[rat

s[r[spund[la dou[cerin\e: s[ar[te]nt`i]n cuprinsul ei o parte din cuget[rile =i sim\irile care agit[deopotriv[toat[inteligen\a european[ ]n art[,]n =tiin\[,]n filosofie; s[aib[, al doilea,]n forma ei o limb[adaptat[f[r[sil[la exprimarea credincioas[acestei amplific[ri.

Am`ndou[condi\iile le realizeaz[poezia lui Eminescu]n limitele]n care le poate realiza o poezie liric[; de aceea Eminescu face epoc[ ]n mi=carea noastr[literar[.

Care a fost personalitatea poetului?

Via\a lui extern[e simpl[de povestit, =i nu credem c[ ]n tot decursul ei s[fi avut vreo]nt`mplare dinafar[ o ]nr`urire mai]nsemnat[asupra lui. Ce a fost =i ce a devenit Eminescu este rezultatul geniului s[u]nn[scut, care era prea puternic]n a sa proprie fiin\[ ]nc`t s[-l fi ab[tut vreun contact cu lumea de la drumul s[u firesc. Ar fi fost crescut Eminescu ]n Rom`nia sau]n Fran\a, =i nu]n Austria =i]n Germania; ar fi mo=tenit sau ar fi agonisit el mai mult[sau mai pu\in[avere; ar fi fost a=ezat]n ierarhia statului la o pozi\ie mai]nalt[; ar fi]nt`lnit ]n via\a lui sentimental[ orice alte figuri omene=ti — Eminescu r[m`nea acela=i, soarta lui nu s-ar fi schimbat.

N[scut la 15 ianuarie 1850]n Boto=ani, primind prima]nv[\[tur[ ]n gimnaziul din Cern[u\i, p[r[sind la 1864 =coala pentru a se lua dup[trupa de teatru a d-nei Fanni Tardini prin Rom`nia =i prin Transilvania, p[r[sind =i aceast[trup[pentru a se arunca cu cea mai mare]ncordare]n studii felurite la Viena, sus\inut acolo =i la Berlin]n parte prin contribu\iile unor amici literari, numit]ntre 1874 =i 1876 revizor =colar =i bibliotecar la Ia=i, destituit =i dat]n judecat[de guvernul liberal,]ns[rcinat apoi cu redac\ia ziarului "Timpul",]nc[lzit din vreme, dar mai intermitent, de farmecul unor femei, de la care au r[mas]n poeziile lui c`teva urme de p[r b[lai, de ochi ]ntuneca\i, de m`ini reci, de *un nu =tiu ce* =i *nu =tiu cum*, lovit]n iunie 1883 de izbucnirea nebuniei, al c[rei germen era din na=tere,]ndreptat]ntruc`tva la]nceputul anului 1884, dar degenerat]n forma lui etic[=i intelectual[, apucat din nou de nemiloasa fatalitate ereditar[, Eminescu moare la 15 iunie 1889]ntr-un institut de aliena\i.

La o privire superficial[, fuga lui Eminescu de la gimnaziu dup[o trup[de actori, darea lui]n judecat[, activitatea lui ca redactor de ziar,

care adic[nu s-ar putea explica dec`t prin necesit[\i materiale, lipsa de orice distinc\ii conven\ionale, de premieri academice, de decora\ii =i c.l., toate aceste puse ]n leg[tur[ mai ales cu izbucnirea aliena\iei mentale par a da vie\ii sale o coloare romantic[, =i unele reviste =i ziare care l-au ignorat c`t[vreme era]n toat[vigoarea lui au g[sit prilejul de a-=i ar[ta sentimentalitatea =i de a acuza societatea rom`n[, care ar fi l[sat un asemenea om neb[gat]n seam[=i]ntr-o mizerie din cauza c[reia ar fi]nnebunit.

Noi credem c[aceste aprecieri sunt gre=ite.

Ceea ce caracterizeaz[mai]nt`i personalitatea lui Eminescu este o a=a de cov`r=itoare inteligen\[, ajutat[de o memorie c[reia nimic din cele ce-=i]ntip[rise vreodat[nu-i mai sc[pa (nici chiar]n epoca aliena\iei declarate),]nc`t lumea ]n care tr[ia el dup[ firea lui =i f[r[ nici o sil[ era aproape exclusiv lumea ideilor generale ce =i le ]nsu=ise =i le avea pururea la ]ndem`n[. }n aceea=i propor\ie tot ce era caz individual,]nt`mplare extern[, conven\ie social[, avere sau neavere, rang sau nivelare ob=teasc[ =i chiar soarta extern[ a persoanei sale, ca persoan[, ]i erau indiferente. A vorbi de mizeria material[ a lui Eminescu ]nsemneaz[ a ]ntrebuin\a o expresie nepotrivit[ cu individualitatea lui =i pe care el cel dint`i ar fi respins-o. C`t i-a trebuit lui Eminescu ca s[ tr[iasc[ ]n accep\iunea material[ a cuv`ntului, a avut el totdeauna. Grijile existen\ei nu l-au cuprins niciodat[ ]n vremea puterii lui intelectuale; c`nd nu c`=tiga singur,]l sus\inea tat[l s[u =i-l ajutau amicii. Iar recunoa=terile publice le-a despre\uit totdeauna.

Vreun premiu academic pentru poeziile lui Eminescu, de a c[rui lips[se pl`nge o revist[ german[ din Bucure=ti? Dar Eminescu ar fi ]nt`mpinat o asemenea propunere cu un r`s homeric sau, dup[ dispozi\ia momentului, cu acel sur`s de indulgen\[miloas[ce-l avea pentru nimicurile lume=ti. Regina Rom`niei, admiratoare a poeziilor lui, a dorit s[-l vad[, =i Eminescu a avut mai multe convorbiri literare cu Carmen Sylva. L-am v[zut =i eu la curte, =i l-am v[zut p[str`nd =i aici simplicitatea]nc`nt[toare ce o avea ]n toate raporturile sale omene=ti. Dar c`nd a fost vorba s[i se confere o distinc\ie onorific[, un *bene-merenti* sau nu =tiu ce alt[decora\ie, el s-a]mpotrivit cu energie. Rege el]nsu=i al cuget[rii omene=ti, care alt rege ar fi putut s[-l disting[? +i aceasta nu din vreo vanitate a lui, de care era cu des[v`r=ire lipsit, nu din sume\ia unei

inteligen\e excep\ionale, de care numai el singur nu era =tiutor, ci din naivitatea unui geniu cuprins de lumea ideal[, pentru care orice cobor`re]n lumea conven\ional[era o sup[rare =i o nepotrivire fireasc[.

Cine-=i d[seama de o asemenea figur[ ]n\elege]ndat[c[nu-l puteai prinde pe Eminescu cu interesele care ademenesc pe cei mai mul\i oameni. Luxul st[rii materiale, ambi\ia, iubirea de glorie nu au fost]n nici un grad obiectul preocup[rilor sale. S[fi avut ca redactor al "Timpului" mai mult dec`t a avut, s[ fi avut mai pu\in, pentru micile lui trebuin\e materiale tot at`t era. Numai dup[izbucnirea nebuniei,]n intervale lucide,]n care se ar[tau]ns[felurite forme de degenerare etic[, obi=nuite la asemenea st[ri, devenise lacom de bani.

Prin urmare, legenda c[mizeria ar fi adus pe Eminescu la nebunie trebuie s[aib[soarta multor alte legende: s[dispar[ ]naintea realit[\ii.

+i nici munca special[a unui redactor de ziar nu credem c[trebuie privit[la Eminescu ca o sfor\are impus[de nevoie unui spirit recalcitrant. Eminescu era omul cel mai silitor, ve=nic citind, medit`nd, scriind. Lipsit de orice interes egoist, el se interesa cu at`t mai mult la toate manifest[rile vie\ii intelectuale, fie scrierile vreunui prieten, fie studierea mi=c[rii filosofice]n Europa, fie izvoarele istorice, despre care avea cuno=tin\a cea mai am[nun\it[, fie luptele politice din \ar[. A se ocupa cu vreuna din aceste chestii, a cugeta =i a scrie asupra lor era lucrul cel mai potrivit cu felul spiritului s[u. +i energia cu care a redactat "Timpul",]n[l\imea de vederi ce apare]n toate articolele lui, puterea neuitat[cu care]n contra frazei despre *na\ionalismul* liberal al partidului de la guvern a opus importan\a elementului autohton sunt o dovad[pentru aceasta.

Cu o a=a natur[, Eminescu g[sea un element firesc pentru activitatea lui]n toate situa\iile]n care a fost pus. La bibliotec[, pentru a-=i spori comoara deja imens[a memoriei sale; ca revizor =colar, pentru a st[rui cu limpezimea spiritului s[u asupra noilor metode de]nv[\[m`nt; ]n cercul de amici literari, pentru a se bucura f[r[ invidie sau a r`de f[r[r[utate de scrierile citite; la redac\ia "Timpului", pentru a biciui frazeologia neadev[rat[=i a formula sinteza unei direc\ii istorice na\ionale —]n toate aceste ocup[ri =i sfere Eminescu se afla f[r[sil[ ]n elementul s[u.

Dac[a]nnebunit Eminescu, cauza este exclusiv intern[, este]nn[scut[, este ereditar[. Cei ce cunosc datele din familia lui =tiu c[la

doi fra\i ai s[i, mor\i sinuci=i, a izbucnit nebunia]nainte de a sa =i c[aceast[nevropatie se poate urm[ri]n linie ascendent[.

De altminteri, =i]n vremea]n care spiritul lui era]n vigoare, felul traiului s[u f[cuse pe amici s[se team[de rezultatul final. Via\a lui era neregulat[: adesea se hr[nea numai cu narcotice =i excitante; abuz de tutun =i de cafea, nop\i petrecute]n citire =i scriere, zile]ntregi petrecute f[r[m`ncare, =i apoi deodat[, la vreme neobi=nuit[, dup[ miezul nop\ii, m`nc[ri =i b[uturi f[r[alegere =i f[r[m[sur[: a=a era via\a lui Eminescu. Nu aceast[via\[i-a cauzat nebunia, ci germenele de nebunie]nn[scut a cauzat aceast[via\[. Ceea ce o dovede=te este c[toate]ncerc[rile, adeseori cu st[ruin\[repetate de unii prieteni ai s[i,]ntre al\ii =i de mine, nu au fost]n stare s[-l aduc[la un trai mai regulat.

+i nici de nefericiri care ar fi influen\at s[n[tatea intelectual[sau fizic[al lui Eminescu nu credeam c[se poate vorbi. Dac[ne-ar]ntreba cineva: a fost fericit Eminescu? am r[spunde: cine e fericit? Dar dac[ne-ar]ntreba: a fost nefericit Eminescu? am r[spunde cu toat[convingerea: nu! Ce e drept, el era un adept convins al lui Schopenhauer, era, prin urmare, pesimist. Dar acest pesimism nu era redus la pl`ngerea m[rginit[ a unui egoist nemul\umit cu soarta sa particular[, ci era eterizat sub forma mai senin[ a melancoliei pentru soarta omenirii ]ndeob=e; =i chiar acolo unde din poezia lui str[bate indignarea ]n contra epigonilor =i a demagogilor ]n=el[tori avem a face cu un sim\[m`nt estetic, iar nu cu o am[r[ciune personal[. Eminescu, din punct de vedere al egoismului cel mai nep[s[tor om ce =i-l poate]nchipui cineva, precum nu putea fi atins de un sim\[m`nt prea intensiv al fericirii, nu putea fi nici expus la o prea mare nefericire. Senin[tatea abstract[, iac[nota lui caracteristic[ ]n melancolie, ca =i]n veselie. +i, lucru interesant de observat, chiar forma nebuniei lui era o veselie exultant[.

C`nd venea ]n mijlocul nostru cu naivitatea sa ca de copil, care ]i c`=tigase de mult inima tuturor, =i ne aducea ultima poezie ce o f[cuse, o ref[cuse, o rafinase, c[ut`nd mereu o form[ mai perfect[, o citea parc[ ar fi fost o lucrare str[in[ de el. Niciodat[ nu s-ar fi g`ndit m[car s[o publice: publicarea]i era indiferent[, unul sau altul din noi trebuia s[-i ia manuscrisul din m`n[=i s[-l dea la “Convorbiri literare”.

+i dac[pentru poeziile lui,]n care =i-a]ntrupat sub o form[a=a de minunat[cuget[rile =i sim\irile, se mul\umea cu emo\iunea estetic[a

unui mic cerc de amici, f[r[a se g`ndi la nici o satisfac\ie de amor propriu; dac[ el se considera oarecum ca organul accidental prin care ]ns[=i poezia se manifest[, a=a ]nc`t ar fi primit cu aceea=i mul\umire s[se fi manifestat prin altul, ne este permis a conchide nu numai c[era nep[s[tor pentru]nt`mpl[rile vie\ii externe, dar =i chiar c[ ]n rela\iile lui pasionale era de un caracter cu totul neobi=nuit. Cuvintele de amor fericit =i nefericit nu se pot aplica lui Eminescu ]n accep\iunea de toate zilele. Nici o individualitate femeiasc[ nu-l putea captiva =i \inea cu des[v`r=ire]n m[rginirea ei. Ca =i Leopardi]n *Aspasia*, el nu vedea]n femeia iubit[dec`t copia imperfect[ a unui prototip nerealizabil. }l iubea ]nt`mpl[toarea copie sau]l p[r[sea, tot copie r[m`nea, =i el, cu melancolie impersonal[, ]=i c[uta refugiul ]ntr-o lume mai potrivit[ cu el, ]n lumea cuget[rii =i a poeziei. De aci *Luceaf[rul* cu versurile de la sf`r=it:

"Ce-\i pas[\ie, chip de lut,
Dac-oi fi eu sau altul?
Tr[ind]n cercul vostru strimt,
Norocul v[petrece;
Ci eu]n lumea mea m[simt
Nemuritor =i rece."

}n\eleg`nd astfel personalitatea lui Eminescu, ]n\elegem totdeodat[ una din p[r\ile esen\iale ale operei sale literare: bog[\ia de idei, care ]nal\[ toat[ sim\irea lui (c[ci nu ideea rece, ci ideea emo\ional[ face pe poet), =i vom vedea ]n chiar p[trunderea acestei bog[\ii intelectuale p`n[ ]n miezul cuget[rilor poetului puterea mi=c[toare care l-a silit s[creeze pentru un asemenea cuprins ideal =i forma exprim[rii lui =i s[ ]ndeplineasc[astfel am`ndou[cerin\ele unei noi epoci literare.

Eminescu este un om al timpului modern, cultura lui individual[st[la nivelul culturii europene de ast[zi. Cu neobosita lui st[ruin\[de a citi, de a studia, de a cunoa=te, el]=i]nzestra f[r[preget memoria cu operele]nsemnate din literatura antic[=i modern[. Cunosc[tor al filosofiei,]n special a lui Platon, Kant =i Schopenhauer, =i nu mai pu\in al credin\elor religioase, mai ales al celei cre=tine =i buddiste, admirator al Vedelor, pasionat pentru operele poetice din toate timpurile, posed`nd =tiin\a celor publicate p`n[ast[zi din istoria =i limba rom`n[, el afla]n comoara

ideilor astfel culese materialul concret de unde s[-=i formeze]nalta abstrac\iune care]n poeziile lui ne deschide a=a de des orizontul f[r[margini al g`ndirii omene=ti. C[ci cum s[ ajungi la o privire general[ dac[ nu ai ]n cuno=tin\ele tale treptele succesive care s[ te ridice p`n[la ea? Tocmai ele dau lui Eminescu cuprinsul precis]n acele versuri caracteristice]n care se]ntrupeaz[profunda lui emo\iune asupra]nceputurilor lumii, asupra vie\ii omului, asupra soartei poporului rom`n.

Poetul e din na=tere, f[r[ ]ndoial[. Dar ceea ce e din na=tere la adev[ratul poet nu e dispozi\ia pentru forma goal[a ritmului =i a rimei, ci nem[rginita iubire a tot ce este cugetare =i sim\ire omeneasc[, pentru ca din perceperea lor acumulat[s[se desprind[ideea emo\ional[spre a se]nf[\i=a]n forma frumosului.

Acel cuprins ideal al culturii omene=ti nu era la Eminescu un simplu material de erudi\ie str[in[, ci era primit =i asimilat]n chiar individualitatea lui intelectual[. Deprins astfel cu cercetarea adev[rului, sincer mai]nt`i de toate, poeziile lui sunt subiectiv adev[rate nu numai atunci c`nd exprim[o intui\ie a naturii sub form[descriptiv[, o sim\ire de amor uneori vesel[, adeseori melancolic[, ci =i atunci c`nd trec peste marginea lirismului individual =i ]mbr[\i=eaz[ =i reprezint[ un sim\[m`nt na\ional sau umanitar.

De aici se explic[ ]n mare parte ad`nca impresie ce a produs-o opera lui asupra tuturor. +i ei au sim\it ]n felul lor ceea ce a sim\it Eminescu, ]n emo\iunea lui ]=i reg[sesc emo\iunea lor; numai c[ el ]i rezum[ pe to\i =i are mai ales darul de a deschide mi=c[rii suflete=ti cea mai clar[ expresie, a=a ]nc`t glasul lui, de=tept`nd r[sunetul ]n inima lor, le d[ totdeodat[ cuv`ntul ce singuri nu l-ar fi g[sit. Aceast[sc[pare a suferin\ei mute prin farmecul exprim[rii este binefacerea ce o revars[poetul de geniu asupra oamenilor ce-l ascult[, poezia lui devine o parte integrant[a sufletului lor, =i el tr[ie=te de acum]nainte]n via\a poporului s[u.

Dar cuprinsul poeziilor lui Eminescu nu ar fi avut at`ta putere de a lucra asupra altora dac[nu ar fi aflat forma frumoas[sub care s[se prezinte. +i fiindc[tocmai aceast[form[este partea cea mai sugestiv[ ]n opera lui, s[ne fie permis a termina studiul de fa\[prin repedea analizare a elementelor ei distinctive.

O rezerv[trebuie f[cut[din capul locului, =i este cu at`t mai important[ cu c`t mul\i din imitatorii lui Eminescu nu par a o fi f[cut.

Volumul]n care sunt adunate poeziile sale nu este publicat de el]nsu=i, din cauza]mprejur[rilor cunoscute =i atinse]n prefa\a noastr[la edi\ia I de la 1883. Dac[,]n starea]n care se afla Eminescu atunci, am putut lua asupra-mi datoria de a publica culegerea poeziilor lui, nu aveam dreptul nici de a le modifica, nici de a l[sa pe unele la o parte. Prin urmare, a=a cum se prezent[=i ast[zi unicul volum, el cuprinde toate poeziile, =i cele de la]nceput, pe care]ns[autorul declarase de mult c[voia s[le]ndrepteze =i]n parte s[le suprime. Nici cele 8 poezii citate]n prefa\[la edi\ia I, nici *C[lin*, nici *Epigonii*, nici *Strigoii* nu sunt Eminescu]n toat[puterea lui. Contururile tremur`nde ale descrierilor f[r[ destul[ precizie intuitiv[, lipsa de claritate a g`ndirii, gre=eli]n accentul ritmic =i]n rime sunt defecte al c[ror cel mai aprig critic era chiar Eminescu. Dac[totu=i =i aceste poezii au meritat =i vor merita s[figureze]n opera lui literar[, este fiindc[ ]n fiecare din ele apare deodat[din mijlocul imperfec\iilor o frumuse\e de limb[=i o]n[l\are de cuget care prevesteau de la]nceput ce avea s[devie poetul ajuns la culmea lui.

Rezerva dar, ce un sim\[m`nt de dreptate elementar[ ne impune s[ o facem, este c[ ]n cercetarea urm[toare nu vom avea ]n vedere dec`t poeziile, din norocire cele mai numeroase, pe care le-a scris Eminescu]n epoca deplinei sale dezvolt[ri. Acestea]ns[reclam[toat[luarea-aminte a criticii literare]n privin\a formei lor, =i cu deosebire a]nrudirii cu poezia popular[, din care s-au hr[nit mai]nt`i =i deasupra c[reia s-au ridicat pas cu pas p`n[la exprimarea celor mai]nalte concep\iuni.

Condi\ia fundamental[a acestei ridic[ri a formei poetice era o m`nuire perfect[ a limbii materne, pentru ca ea s[ fie preg[tit[ pentru o concep\iune mai ]ntins[ =i s[ poat[ crea din propria ei fire vestm`ntul noilor cuget[ri. Aceasta este "lupta dreapt[" ce o]ncearc[Eminescu, pentru a "turna]n form[nou[limba veche =i-n\eleapt[". Pentru el limba rom`n[e "ca un fagure de miere", dulce =i str[vezie, dar nu r[zle\it[ ]n lips[de contururi, ci prins[ ]n celula regulat[a fagurelui.

Poeziile lui]ncep]n aceast[privin\[alipindu-se de-a dreptul de forma popular[, dar]i dau o nou[ ]nsufle\ire =i o fac primitoare de un cuprins mai]nalt. A=a sunt cele patru poezii: *Ce te legeni, codrule, La mijloc de codru des, De la Nistru p`n' la Tisa, Codrule, codru\ule.*

Din poezia popular[=i-a]nsu=it Eminescu armonia, uneori onomatopoetic[, a versurilor sale [...].

Al doilea pas este introducerea, cu totul particular[poeziei lui Eminescu, a unor rime nou[, formate din]mpreunarea cu un cuv`nt prescurtat, dup[ felul caracteristic al limbii rom`ne=ti, sau din dou[cuvinte:

"Pe-atunci erai tu singur,]nc`t m[-ntreb]n sine-mi
Au cine-i zeul c[rui plec[m a noastre inemi?" [...].

}ns[unde inova\ia lui Eminescu]n privin\a rimei se arat[ ]n modul cel mai nea=teptat este]n numele proprii luate din diferite sfere de cultur[=i introduse]n modul cel mai firesc]n versurile sale. Se =tie ce riscant[este]ntrebuin\area numelor proprii]n poezia liric[, =i]ntr-o veche cercetare literar[a noastr[am citat c`teva exemple ]nsp[im`nt[toare. Eminescu]ns[a =tiut s[se foloseasc[de ele cu m[iestrie, =i tocmai aceste rime sunt dintre cele mai frumoase =i mai bine primite ale lui:

"Ca s[vad-un chip, se uit[
Cum alearg[apa-n cercuri,
C[ci vr[jit de mult e lacul
De-un cuv`nt al sfintei Miercuri" [...]

Dup[o a=a]ncordare, dup[o a=a "lupt[dreapt[" pentru a turna "limba veche]n form[nou[", nu ne vom mira c[a putut ajunge Eminescu, pe de o parte, la aplicarea sigur[a unor forme rafinate]n *Oda]n metru antic*,]n *Glossa* =i]n admirabilele *Sonete*, pe de alta, la cea mai limpede expresie a unor cuget[ri de ad`nc[ filosofie, pentru care nu se g[sea p`n[atunci nici o preg[tire]n literatura noastr[. C[ci palidele imit[ri ale monoloagelor din *Faust* =i din *Hamlet*, sau ale reflec\iilor mediocrului Aimé-Martin, din care se g[sesc urme]n]ncerc[rile literare dup['48, nu pot intra aci]n compara\ie. [...]

Acesta a fost Eminescu, aceasta este opera lui. Pe c`t se poate omene=te prevedea, literatura poetic[ rom`n[va]ncepe secolul al 20-lea sub auspiciile geniului lui, =i forma limbii na\ionale, care =i-a g[sit]n poetul Eminescu cea mai frumoas[ ]nf[ptuire p`n[ ast[zi, va fi punctul de plecare pentru toat[ dezvoltarea viitoate a vestm`ntului cuget[rii rom`ne=ti.

Titu MAIORESCU, *Eminescu =i poesiile lui*,]n "Convorbiri literare", XXIII, 1889, nr. 8.

}n[l\imea concep\iunei sale pesimiste =i poetice ajunge la apogeu]n *Satira I-a.* C`nd artistul a ajuns s[-=i exprime des[v`r=it sentimentele sale, atunci e un mare talent, dar numai c`nd a izbutit s[arate]ntr-o form[poetic[o mare concep\ie filozofic[, o mare generalizare a min\ii omene=ti, atunci el ajunge geniu; =i ceea ce ridic[a=a de sus crea\ia poetic[a lui Eminescu e vasta sa concep\ie despre via\[, concep\ie care poate s[nu fie a noastr[, care]ns[e, de net[g[duit, mare. Imensele probleme ale universului, cum e crearea =i]nchegarea lumii, ori mai bine zis a sistemului nostru solar, o]nchegare imens[ ]n timp =i spa\iu; micimea planetei noastre fa\[cu aceste imensit[\i =i mai cu sam[scurtimea vie\ii omenirei, care pare numai o clip[ ]n via\a total[a lumii;]ntunericul ce se arat[ ]nd[r[tul omenirii, p`n[la ivirea vie\ii organice =i]naintea omenirii dup[stingerea acestei vie\i; micimea vie\ii unui om, cu toate microscopicile lui interese, fa\[cu aceste probleme imense... toate aceste sunt minunat de bine exprimate]n *Satira I-a.* [...]

Fondul prim al caracterului s[u a fost mai cur`nd optimismul =i idealismul, dec`t pesimismul. Acel care va p[trunde =i va sim\i ad`nc crea\iunea poetului va pricepe totodat[ c`t[dreptate avem.

Idealizarea trecutului, cum am mai spus, a fost o urmare a pesimismului, dar a unui pesimism *sui generis*, special lui Eminescu, care]n fondul lui prim a fost idealist]n toat[puterea cuv`ntului. Altmintrelea nici nu s-ar explica aceast[ idealizare: "A fi? Nebunie =i trist[ =i goal[". Dar "a fi" cuprinde ]n sine nu numai via\a de ast[zi ori cea viitoare, ci =i toat[ via\a omenirii =i via\a universului ]ntreg. Fiind at`t de vast acest "a fi", cuprinz`nd *toat[ via\a* ]n general, cu at`t mai mult acest "a fi" va cuprinde aceea de care "se-nvrednicir[cronicarii =i rapsozii", o via\[de care ne desparte abia o clip[, dac[lu[m]n sam[cursul vremii]n total. E v[dit lucru c[, din punctul de vedere al pesimismului, via\a despre care ne vorbesc "cronicarii =i rapsozii" e deopotriv[cu cea de ast[zi, o "nebunie =i trist[=i goal[". A=a ar fi trebuit s[o prveasc[un poet pesimist consecvent. Dar Eminescu n-a fost consecvent, =i n-a fost pentru c[avea un mare fond de idealism, de bun[tate, bl`nde\e, sim\ de armonie =i simpatie universal[, =i acest sentiment idealist cerea o via\[ social[, pentru a fi cheltuit ]n zugr[virea ei. Neput`nd cheltui acest idealism pentru via\a social[prezent[, pe care o ura, nici pentru cea viitoare, pe

care n-o pricepea, el s-a]ntors]nd[r[t =i a sc[ldat via\a social[trecut[ ]n idealismul lui, f[c`nd-o bl`nd[, bun[, mare, armonioas[, ajung`nd ]n sceast[ zugr[vire c`teodat[la curat[naivitate. A=a e, de pild[, c`nd face genii pe Cichindeal, Mumuleanu, Mure=anu. E foarte caracteristic[ ]n aceast[ privin\[ *Satira a III-a*. Nu numai Mircea e bl`nd, bun... aceasta se pricepe, dar ideal[=i armonic[e natura toat[, ideal =i armonic e visul sultanului, frumoasa Malcatun, Baiazid]nsu=i. Dar mai caracteristic[dec`t toate acestea e descrierea r[zboiului. E un r[zboi ]n care nu numai nu se v[d capete t[iate de la trunchiuri, picioare =i m`ini rupte, dar nu e nici o pic[tur[de s`nge ]n toat[ aceast[ vijelie pe care-o m`n[Mircea =i care "vine, vine, vine". Nici o pic[tur[de s`nge! Acest r[zboi mai cur`nd ne face impresia unei tr`nte mari, zgomotoase, f[cut[ pentru petrecere. At`t de mare era nevoia de a idealiza la Eminescu! }n scurt, iat[adev[rul adev[rat, fondul prim al lui Eminescu e o doz[mare =i cov`r=itoare de idealism; iar pesimismul care, ca filozofie =i ca sentiment, str[bate toat[ crea\iunea poetului, d`ndu-i de multe ori o coloare a=a de]ntunecat[, acest pesimism e rezultatul influen\ei mijlocului social,]n]n\elesul larg al cuv`ntului.

C. DOBROGEANU-GHEREA, *Eminescu*,]n "Contemporanul", V, 1887, nr. 9 =i nr. 11.

Obiceiul de a publica manuscrisele oamenilor mari, dup[moartea lor, exist[pretutindeni. E, f[r[ ]ndoial[, ceva nedelicat]n aceast[exhibare a intimit[\ilor bie\ilor mor\i =i, desigur, nu e unul care, dac[ar]nvia, n-ar fi ad`nc jignit c[ i-a dat ]n vileag buc[\ile, pe care le-a crezut nevrednice de el ]nsu=i, ori bruioanele, din care putem vedea chinul de a crea, din care putem cunoa=te ce idei, banale adesea, =i ce form[, st`ngace de cele mai multe ori, au izvor`t ]nt`i de sub pana scriitorului. Dar aceast[nedelicate\e este scuzat[prin interesul pe care]l prezint[manuscrisele poe\ilor pentru cercet[torii literari. A=a c[, din acest punct de vedere, publicarea manuscriselor lui Eminescu este]ndrept[\it[=i este folositoare. Publicarea lor,]ns[,]n colec\ia "autorilor clasici", ca "poezii de Eminescu", nu poate fi justificat[. Dac[pentru oamenii din genera\ia trecut[, adev[ratul Eminescu este =i r[m`ne acela din edi\ia Maiorescu,

apoi pentru genera\ia t`n[r[, care a avut de la-nceput ]n m`n[dou[volume de Eminescu, "Eminescu" este altul. Am v[zut mul\i tineri citind pe Eminescu, indiferent din volumul cel vechi ori din cel nou, de "postume". Evident c[ ]n mintea acestora exist[un alt Eminescu dec`t ]n mintea oamenilor de la sf`r=itul veacului trecut.

+i e nedrept. Eminescu nu e, nu poate fi altul dec`t cel ce a voit s[ fie el ]nsu=i. Tot ce n-a voit s[ fie e foarte util pentru priceperea poetului, dar nu e adev[ratul Eminescu. Acolo unde Eminescu n-a pus toat[ arta sa, nu mai este el. Avem noi dreptul s[ rostim vreo p[rere asupra talentului lui, judec`nd dup[vreo "postum["? [...]

Eminescu este un eveniment aproape inexplicabil]n literatura noastr[. El e a=a de mare fa\[de predecesorii s[i,]nc`t nu mai poate fi vorba de o "evolu\ie" a literaturii, ci de o s[ritur[. C[ci de la Alecsandri, Bolintineanu, =i chiar Alexandrescu, ]n chip normal nu se putea ajunge la Eminescu. +i nu vorbesc de con\inutul, de tendin\a operei lui Eminescu. S[rituri, ]n privin\a aceasta, s-au ]nt`mplat]n toate literaturile. Vorbesc numai de art[. Predecesorii s[i sunt at`t de pu\in arti=ti, =i Eminescu e un at`t de mare artist! El a mo=tenit at`t de pu\in =i a creat at`t de enorm de mult! +i aceast[s[ritur[p[rea =i mai mare pe vremea c`nd nu se cuno=tea dec`t opera sa, care]ncepe cu *Venere =i Madon[* (edi\ia Maiorescu). De c`nd ]ns[ cunoa=tem buc[\ile anterioare *Venerei =i Madon[* (din edi\ia +araga =i, acum, din aceste "postume"), putem asista la evolu\ia ce a f[cut-o Eminescu, care este ]n acela=i timp evolu\ia literaturii rom`ne]ns[=i, de la Alecsandri—Bolintineanu p`n[ la Eminescu, evolu\ie ]nt`mplat[ ]ns[,]n activitatea unui singur om, care e Eminescu: Eminescu adolescentul, cel de p`n[ la *Venere =i Madon[*, este scriitorul care face evolu\ia literaturii rom`ne de la Alecsandri p`n[la ceea ce]n\elegem prin "Eminescu".

Garabet IBR{ILEANU, *"Postumele" lui Eminescu*,]n "Via\a rom`neasc[", 1908, nr. 8.

}n evolu\ia lui Eminescu de la 1870 p`n[ la 1883, se disting dou[ faze: ]nt`ia p`n[la 1879, a doua de aici]ncolo. Primul caracter vizibil pentru toat[lumea — fiindc[e cel mai superficial — este imperfec\iunea

formei (cu privire la limb[=i la versifica\ie)]n faza]nt`ia =i des[v`r=irea ei]n faza a doua. Dar deosebirea dintre aceste faze e mult mai profund[.

}n faza]nt`ia, de=i concluzia poeziilor cu caracter filozofic =i social este pesimist[, Eminescu face totu=i concesii concep\iei contrare, d`ndu-i oarecum cuv`ntul, pun`nd problema vie\ii =i din punct de vedere optimist. Aceste poezii se]n=ir[ ]ntre *Mure=anu* (poezie din 1869, nepublicat[de el),]n care, cum spune]ntr-o not[ad[ugat[mai t`rziu, nu era ]nc[ "r[nit de ]ndoial[", =i *Rug[ciunea unui dac* din 1879, prima poezie unde optimismul nu mai are cuv`nt.

}n *Epigonii* Eminescu c`nt[idealismul optimist al genera\iei anterioare — idealism filozofic =i social — =i apoi, silit oarecum de eviden\[=i cu regret, se declar[pesimist.

}n *Mortua* est, chiar]n *Mortua* est, pe care, cum am spus de at`tea ori, o cred mai mult o "compozi\ie" retoric[=i exagerat[ ]n pesimismul ei, Eminescu ezita]ntre "A fi sau a nu fi".

}n *}nger =i Demon* idealizeaz[pe revolu\ionarul optimist, apoi constat[c[visul lui este irealizabil — =i]nainte de moarte "}ngerul"]l]mpac[pe "Demon" prin amor.

}n *}mp[rat =i proletar* Eminescu scrie c`teva pagini de admirabil[ poezie revolu\ionar[ — =i apoi d[ cuv`ntul]mp[ratului, care constat[iremediabila mizerie a omenirii.

Prima poezie,]n care atitudinea optimist[e absent[, este *Rug[mintea unui dac* din septembrie 1879. (+i fiindc[, pentru u=urin\a discu\iilor ce urmeaz[, trebuie s[fix[m, fie =i cam arbitrar,]nceputul fazei a doua,]nceputul]l va forma aceast[*Rug[ciune*.)

Atitudinea optimist[va fi absent[de aici]ncolo]n toate poeziile filozofice: *Scrisorile I* =i *IV* (Mircea din *Scrisoarea III*, amorul medieval din *Scrisoarea IV* sunt idealizarea trecutului, sentiment eminamente pesimist, =i nu cuv`ntul acordat atitudinii optimiste), *Gloss[* =i *Oric`te stele*. [...]

}n poezia lui Eminescu, un anumit fond cer`nd, provoc`nd un anumit ritm, nedezmin\ita adecvare a formei la fond e *probat[obiectiv* — lucru greu]n estetic[. Se ilustreaz[a=adar *cu fapte* c[crea\ia lui Eminescu nu are nimic din ceea ce s-a numit munc[— exerci\iu, "compozi\ie", c[e fapt profund biologic.

Iar aceast[coresponden\[perfect[dintre idee =i sonoritate — =i vom vedea c[ea nu se m[rgine=te numai la ritm — este una din cauzele impresiei rare pe care o d[poezia lui Eminescu.

Dar forma lui Eminescu are —]n sfera fiec[rui ritm — =i alte diverse adapt[ri la fond.

Mai]nt`i, fire=te, varianta m[surii ]n conformitate cu fondul poeziei. C`nd fondul e mai complicat, versul este mai lung. Aceasta se]n\elege de la sine =i este o observa\ie care se aplic[la orice colec\ie de poezii. E interesant s[ne oprim asupra unor m[suri excep\ionale din opera lui Eminescu. A=a, de pild[, el are numai o poezie]n versuri de =ase silabe (cele mai scurte versuri ale lui, afar[de versurile-sf`r=it de strof[din dou[poezii =i de unele versuri din buc[\ile r[mase la moartea lui]n manuscris): *Mai am un singur dor*,]n toate variantele, poezie funebr[(=i fire=te]n metru iambic). +i singura poezie subiectiv[cu adev[rat funebr[, c[ci]n *O, mam[*, poetul nu cheam[moartea, nici n-o idealizeaz[. Scurtimea aceasta red[aici perfect simplicitatea grav[a sentimentului, tonul minor al st[rii suflete=ti, oboseala =i deta=area de via\[. Poate cineva concepe *Mai am un singur dor*]n versuri lungi? Versurile, cu c`t sunt mai lungi, cu at`ta sunt mai mult "literatur[" =i retoric[.

}n *Pe l`ng[plopii f[r[so*, versurile de opt silabe (obi=nuite]n poezia lui Eminescu) alterneaz[cu cele de =ase silabe. Versul de =ase silabe, "scurt =i cuprinz[tor", corespunde mereu]n aceast[poezie cu ceea ce e mai frapant, cu ceea ce are]n adev[r la inim[poetul, cu ceea ce parc[ar vrea s[sublinieze, cu "]ncheierea" versului anterior:

"Pe l`ng[plopii f[r[so\
Adesea am trecut,
M[cuno=teau vecinii to\i,
Tu nu m-ai cunoscut.

La geamul t[u ce str[lucea
Privii at`t de des,
O lume toat[-n\elegea,
Tu nu m-ai]n\eles.

De c`te ori am a=teptat
O =oapt[de r[spuns,
O zi din via\[s[-mi fi dat,
O zi mi-era de-ajuns"
etc.

Un alt mijloc de adaptare a formei la fond sunt anumite combina\ii metrice.

}n Mai am un singur dor, versurile f[r[so\ din fiecare strof[sunt compuse din iambi, iar versurile cu so\, din amfibrahi (iambi abunden\i):

"Mai am un singur dor
}n lini=-tea s[rii"
etc.

Prin aceast[alternan\[, oboseala =i deta=area sunt redate =i mai bine.

}n *Sara pe deal* (*"Sara pe deal // buciumul — sun[— cu — jale"*) combinarea de picioare: coriamb, dactili, troheu este]n bun[parte elementul care d[acestei poezii de fericire o not[de duio=ie =i de morbidezza, adic[farmecul ei straniu.

Dar factorul auxiliar cel mai important al ritmului e propor\ia dintre accentele principale =i cele secundare ale versului =i pozi\ia lor pe cuvinte (fapt care d[poetului posibilitatea s[se mi=te cu toat[libertatea =i s[realizeze tot felul de combina\ii]n "schema" trohaic[sau iambic[).

}n versul subliniat:

"Icoana stelei ce-a murit
}ncèt pe cèr se sùie"

ritmul iambic =i maximum de accente principale (ale vorbirii) din versul subliniat, toate pe sf`r=it sau aproape pe sf`r=it de cuvinte, =i faptul c[acest vers, mai scurt ca m[sur[dec`t precedentul (care, din punctele de vedere discutate, ]i serve=te ca pies[ de compara\ie) are, totu=i, tot at`tea accente principale ca =i acela — toate acestea *suie* steaua tot mai sus cu fiecare iamb, adic[cu fiecare silab[accentuat[. Ceti\i =i ve\i sim\i cum steaua se suie pe iambi ca pe ni=te trepte.

}n versul subliniat:

"}n[l\imile albastre
Pleàc[zàrea lòr pe deàluri"

troheii, cu maximum de accente principale (pe c`nd ]n versul prim sunt numai dou[) =i toate pe ]nceputul cuvintelor, a=adar, scobor`rea (repetat[pe fiecare sf`r=it de cuv`nt), de la accent principal la neaccent, coboar[zarea — tot mai jos =i treptat — pe dealuri[1]. [...]

Trebuie s[observ[m c[=i]n privin\a rimei exist[dou[faze]n evolu\ia lui Eminescu, iar aceste dou[faze corespund exact cu fazele constatate p`n[acum.

}n primul r`nd, frecven\a rimelor.

Poeziile cu versuri lungi au, fire=te, toate versurile rimate. }n privin\a poeziilor cu versuri scurte, adic[marea majoritate a poeziilor lui Eminescu, constat[m c[de la 1870—1879 (faza prim[)]n toate poeziile (cu dou[excep\ii) din cele patru versuri ale strofei rimeaz[numai dou[; iar]n faza a doua (cu trei excep\ii) rimeaz[toate versurile strofei. Aceasta dovede=te c[ ]n faza a doua forma e mai artistic[. Eminescu]=i impune greut[\i mai mari — c[ci versurile mici =i toate rimate sunt o "form[" draconic[.

Strofa:

"C[ci unde-ajunge nu-i hotar,
Nici ochi spre a cunoa=te,
+i vremea-ncearc[ ]n zadar
Din goluri a se na=te",

]n care Eminescu formuleaz[nici mai mult nici mai pu\in dec`t geneza timpului, e alc[tuit[ din c`teva cuvinte, grupate]n patru unit[\i mici, compuse dintr-un num[r fix de silabe, or`nduite conform unui sistem fix de accentuare =i terminate cu sunete care s[dea rime. +i toate acestea realizate]ntr-un spa\iu infim,]n care s[se poat[mi=ca poetul spre a]ndeplini aceste condi\ii grele.

C`nd rimeaz[ numai dou[ versuri din cele patru ale strofei — c`nd,]n realitate, cele patru versuri mici sunt dou[mari — poetul are mai mult[libertate de mi=care, spre a muta cuvintele, ca s[ob\ie ritmul =i rima.

[1] Bine]n\eles c[scobor`rea e dat[de]n\elesul cuvintelor. Ritmul numai ajut[la producerea impresiei. Acela=i ritm poate ajuta alt[impresie.

}n al doilea r`nd, calitatea rimelor.

}n faza prim[Eminescu are adesea asonan\e]n loc de rime. }n faza a doua — foarte rar.

Unui lector din Muntenia, aceast[afirmare i se va p[rea neadev[rat[, pentru c[rimele moldovene=ti i se vor p[rea asonan\e.

Dar poezia este o art[a auzului, nu a v[zului. +i pentru urechea lui Eminescu: *cr`nguri-singuri* (moldovene=te: *s`nguri*), *]nghe\-dimine\i* (mold.: *dimine*), *cire=-ie=i* (mold.: *ie=*), *ochelari-c`ntar* (mold.: *c`ntariŭ*), *iste\-muste\i* (mold.: *muste*), *col\-bol\i* (mold.: *bol*), *fa\[-bra\e* (mold.: *bra\[*), *bujori-p`nditor* (mold. popular: *p`nditoriŭ*) etc. sunt rime. Ele sunt asonan\e numai]n limba literar[[1]. Apoi, Eminescu mai are dou[-trei rime populare — ca]n poezia popular[din toat[Dacia — care cad pe silab[ ]ntonat[cu accent secundar, ca de pild[: *asta è-urmele*, ori: *totu=i è-asemenè*.

Lipsa de asonan\e,]n faza a doua, arat[iar[=i un progres artistic.

Mai departe, =i tot din punct de vedere calitativ, dar]n alt[privin\[:

Eminescu este cel dint`i poet rom`n care face din rim[un scop =i un lux. El nu se mul\ume=te s["g[seasc[" rima, el vrea ca rima s[fie, prin ea]ns[=i, un element estetic al poeziei. [...]

Eminescu, cre`nd ]n poezia rom`neasc[rima adev[rat[, =i rima rar[, de lux, este original =i]n rim[. Rimele lui sunt =i ele *eminesciene*. Aceasta e at`t de adev[rat, ]nc`t — lucru rar — el poate fi =i a fost plagiat =i]n privin\a rimei, =i plagiatul se cunoa=te imediat, at`t de mult rimele lui sunt ale lui =i poart[pecetea lui.

Dar toate acestea n-ar fi nimic, dac[rimele acestea n-ar avea calitatea eminent[— care poate fi numit[sinceritatea rimei — de a da impresia c[cuvintele din rim[nu puteau fi altele, c[sunt acele care trebuie s[fie, c[sunt "de-acolo".

Nu e greu detot s[imaginezi rima recunoasc[-l-dasc[l. Meritul e s[=tii ce s[faci cu ea.

> "Fericeasc[-l scriitorii, toat[lumea recunoasc[-l,
> Ce-o s[aib[din acestea pentru el b[tr`nul dasc[l"

---

[1] De unde urmeaz[c[ ]n pronun\area lui Eminescu: *lemn-semn* (mold.: *s[mn*), *sicriu-\iu* (mold.: *\`u*) sunt... asonan\e.

nu are nimic silit. Chiar dac[n-ar fi acel “fericeasc[-l” care cere pe “recunoasc[-l” (dac[Eminescu a construit fraza anume a=a, aceasta arat[dib[cia sa artistic[),]nc[n-am sim\i nimic for\at]n rima aceasta.

+i tot a=a]n:

> “Dup[vremuri, mul\i venir[,]ncep`nd cu acel oaspe,
> Ce din vechi se pomene=te, cu Dariu al lui Istaspe”

=i]n oricare alte versuri cu rim[rar[, “greu de g[sit”.

}n deosebire de celelalte elemente ale formei, cred c[ ]n privin\a rimei Eminescu proceda inten\ionat. Cred c[pleca adesea de la dic\ionarul lui de rime. Crede c[-=i impunea greut[\i ca s[le]nving[. }n versul de mai sus, el avea nevoie numai de *Dariu.* Ar fi putut s[-l pun[ ]n corpul versului =i s[scape u=or. Dar i-a pl[cut rima rar[: *oaspe-Istaspe* — =i a construit versurile]n vederea rimei (zic “construit”, nu “inventat”). +i minunea este c[nu se cunoa=te inten\ia, c[ci aceste versuri dau impresia c[sunt exact acele care trebuiau s[exprime ideea — a=a cum este exprimat[. [...]

Poeziile de dezn[dejde ale lui Eminescu, am v[zut, sunt iambice. Iar cele de mai profund[dezn[dejde mai au ceva: au toate rimele masculine, adic[se ispr[vesc]n iambi puri — se ispr[vesc pur iambic.

> “Pe b[nci de lemn]n scunda tavern[mohor`t[“

se ispr[ve=te cu o silab[neaccentuat[(=i rima e feminin[).

> “Departe sunt de tine =i singur l`ng[foc”

se ispr[ve=te cu o silab[accentuat[(=i rima e masculin[).

}nc[o dat[: versurile ispr[vite cu rim[masculin[, versurile ispr[vite pur iambic sunt *mai* iambice, =i atunci e firesc ca poeziile cele mai dezn[d[jduige, mai “iambice”, s[aib[versurile cu rim[masculin[. Iat[acele poezii: *Departe sunt de tine, Desp[r\ire* ( ]n fiecare din aceste poezii numai o singur[rim[e feminin[), *Din valurile vremii, O, mam[, Din noaptea, De ce nu-mi vii,* versurile neperechi din *Mai am un singur dor*]n toate variantele =i Pe *l`ng[plopii f[r[so*. [...]

Dar cuv`ntul din rim[ mai are la Eminescu =i alt[ calitate, iar[=i pe c`t e posibil: o sonoritate corespunz[toare ideii exprimate]n versul respectiv.

De exemplu,]n versurile:

> "+i-ale r`urilor ape ce sclipesc fugind]n ropot.
> De departe-n v[i coboar[t`nguiosul glas de clopot",

cuvintele esen\iale "ropot" =i "clopot" sunt]n rim[, a=adar ele sunt evocatoare nu numai prin sunetele lor, nu numai prin pozi\ia lor]n rim[, ci =i prin coeficientul ce-l cap[t[*unul de la altul.* Onomatopeicul "ropot" e]nt[rit,]n sonoritatea lui,]n "onomatopeismul" lui, prin sonoritatea: "clopot".

}n:

> "Fluturi mul\i, de multe neamuri, vin]n urma lui un lan\,
> To\i cu inime u=oare, to\i =[galnici =i berban\i",

cuv`ntul esen\ial "berban\i" e ]n rim[. Dar prin sonoritatea lui (acest cuv`nt corespunde sonor cu]n\elesul lui[1], pus[ ]n eviden\[, "tr`mbi\at[" prin rim[=i]nt[rit[prin preg[tire de "lan\" din versul precedent, red[la maximum ideea din acest vers.

}n strofa:

> "S-aud pe valuri v`nt,
> Din munte talanga,
> Deasupra-mi teiul sf`nt
> S[-=i scuture creanga"

sonoritatea onomatopeic["talanga" din rim[e]nt[rit[de sonoritatea "creanga". [...]

---

[1] Adic[corespunde mai bine dec`t alt[ combina\ie posibil[ de sunete. De altfel, orice cuv`nt din limba matern[, fiind asociat de mult =i indisolubil cu ideea pe care o denume=te, nu e un simplu semn al ideii, cum e pentru noi un cuv`nt din alt[ limb[, ci seam[n[ cu ideea prin sonoritatea sa, are ceva onomatopeic. Bine]n\eles c[ "berban\i" seam[n[ mai bine dec`t altele.

Dar =i mai important dec`t aceste coresponden\e speciale este altceva. Este muzica rimelor care ajut[la]mpresia total[, difuz[, a unei poezii. }n *Mai am un singur dor*, cele mai multe rime con\in sunetele nazale *n* =i *m* — consoanele cele mai muzicale ale limbii (singurele care sun[metalic), mai muzicale]nc[ ]n combina\ie cu alte consoane. Nu transcriu poezia (cetitorul s-o caute]n *volumul* lui Eminescu), ci numai rimele: *lin-senin, flamuri-ramuri,]ntruna-luna, talanga-creanga, v`nt-sf`nt,]nainte-aminte, cetini-prietini, c`nt-p[m`nt, patemi-singur[tate-mi.* Nou[din =aptesprezece rime, a=adar 50% au *n* =i *m* (iar *n* =i *m* formeaz[numai 10% din consoanele limbii). Aceste rime sonore dau poeziei un adev[rat acompaniament muzical. A=a =i *O, mam[*: patru rime din nou[con\in aceste sunete. Iar restul de cinci nici ele nu sunt oricare. Ele con\in, toate pe *u* sau *o*, vocalele care contribuie la impresia de gravitate =i triste\e. A=adar]n *O, mam[*, toate rimele,]ntr-un fel sau altul, ajut[la impresia profund[produs[de aceast[poezie. Dar]n *O, mam[*, la impresia muzical[a rimelor contribuie =i sonoritatea cuvintelor din corpul versurilor, c[ci aceste cuvinte sunt excep\ional de bogate]n sunete metalice *n, m* =i combina\iile lor. [...]

Dar mijloacele sonore lucreaz[deodat[cu mijloacele de stil propriu-zise =i cu ceea ce se nume=te "compozi\ie" — arhitectura unei opere de art[. +i numai o analiz[simultan[a tuturor mijloacelor ar ar[ta complet efectul fiec[ruia — =i complexitatea procesului de crea\ie — c[ci elementul sonor cap[t[un coeficient de la celelalte — =i invers.

Garabet IBR{ILEANU, *Eminescu. Note asupra versului*,]n vol. *Studii literare*, Editura Cartea rom`neasc[, 1930, p. 150—151; 161—169; 175—179; 194; 201—202.

Nu poate fi vorba de genera\ia de la "Convorbiri" cre`nd o epoc[ nou[ ]n istoria literaturii rom`ne=ti. Schimbarea cea mare care se]ntrupeaz[ ]n Eminescu nu e un fenomen de via\[artificial[, teoretic[ce s-ar fi cobor`t ]ntr-o realitate disciplinat[, ci avem a face cu una din acele mari mi=c[ri care iese din ad`ncul viu al unei na\iuni, din tot ce se poate con\ine]n prezent, ca =i dintr-un foarte lung trecut. E unul din momentele acelea fericite, cu unul dintre oamenii predestina\i, care

rezum[o literatur[=i o]ndreapt[, arunc`nd puternice lumini c[tre viitor, deschiz`nd drumuri =i mai departe genera\iilor care vor veni pe urm[. [...]

Dar tot ce avem de la Eminescu sunt fragmente ale unui geniu]mpiedicat de a pune]n valoare imensele lui posibilit[\i. A venit la Ia=i, unde pe vremea aceea erau dou[curente: un curent b[rnu\ian, care tr[ie=te =i p`n[acum, creat de Simeon B[rnu\iu, marele orator al legendei de la 1848, suflet tare =i exclusiv, care a dat acolo o]ntreag[teorie de drept. +i contra acestui curent,]n opozi\ie fa\[de B[rnu\iu]nsu=i, pe care Maiorescu l-a atacat zeflemisindu-l la "Convorbiri literare", spiritul critic ne]ncrez[tor, sceptic, dar nu f[r[,]n fond, acela=i sim\ pentru na\ie, al "Junimii".

+i,]n atmosfera aceea de povestiri, de glume, care distrau uneori mai mult dec`t toat[literatura care se prezenta acolo, omul s-a]nf[\i=at a=a cum se]nf[\i=eaz[,]ntr-o poezie a poetului francez Baudelaire, acea pas[re a m[rilor care, pe uscat, din cauza aripilor ei de uria=, nu poate s[umble. Tot a=a imensele aripi ale lui Eminescu se vedeau stingherite]n od[ile pline de veselie unde se str`ngeau membrii "Junimii". Acesta nu era aerul care trebuia s[ intre ]n pl[m`nii lui puternici =i ace=tia nu erau oamenii a c[ror aprobare trebuia s[o aib[, oameni care cetiser[a=a de multe,]nc`t se dezgustaser[ de toate, sau cetiser[ a=a de pu\in, ]nc`t nu puteau judeca nimic. }nchipui\i-v[ ]ns[o na\iune crescut[pentru d`nsul, ]nconjur`ndu-l din toate p[r\ile; g`ndi\i-v[ la Eminescu, care a ]ncercat p`n[=i teatru, din subiecte ale trecutului nostru, a=a cum nimeni nu]ncercase p`n[ la d`nsul — au r[mas fragmente uitate prin h`rtiile lui —, g`ndi\i-v[la Eminescu vorbind unei mul\imi care s[-l]n\eleag[... Ce alt fel de poezie,]ntr-adev[r]n r`ndul literaturilor celor mai mari, ar fi r[s[rit din el! +i ce nu s-ar fi ales din oamenii pe care i-ar fi ]ncurajat =i condus c[tre aceea=i biruin\[ a sufletului rom`nesc, ridicat la]n[l\imile cele mai mari ale cuget[rii contemporane?

Nicolae IORGA, *Istoria literaturii rom`ne=ti*, Editura Libr[riei Pavel Suru, 1929, p. 168, 176.

Eminescu a mers de at`tea ori pe c[ile filozofiei lui Schopenhauer, iar c`t despre pesimism considerat ca o vin[, s[nu ne tulbur[m. }n paginile dureroase ale c[r\ii lui Eminescu, at`\i dintre noi au g[sit mai ]nt`i drumul c[tre ad`ncimile sim\irii =i]n[l\imile concep\iei. O astfel de influen\[mi se pare]n orice]mprejur[ri]nt[ritoare. [...]

Lumea conceput[ca o clip[ ]ntre trecut =i viitor este o tem[schopenhauerian[la care poezia lui Eminescu se va opri de mai multe ori. [...]

"Ce au fost toate acestea? Ce-a r[mas din ele?" se]ntreab[Schopenhauer medit`nd la ]mprejur[rile trecute ale vie\ii cu acea uimire dezam[git[ pe care o reg[sim acum =i la Eminescu. R[d[cina cea mai ad`nc[a unui anumit sentiment de via\[, din care s-a dezvoltat o bun[parte a literaturii pesimiste din a doua jum[tate a veacului trecut, o]mt`mpin[m aci, ]n aceast[ acut[ nevroz[ a depersonaliz[rii, care a ]mpiedicat at`tea spirite de seam[ale vremii s[-=i resimt[unitatea profund[a firii lor =i sensul armonios al unei vie\i dezvolt`ndu-se cu logica intern[ a unui organism =i a unei opere de art[. Clasicii au resim\it aceast[ fericire. A resim\it-o de pild[ Goethe c`nd a ridicat un imn de laud[*personalit[\ii*, adic[acelei consecven\e interne care poate face din noi un bloc rezistent]n furtuna pustietoare a timpului. +i este o]nt`mplare cu totul remarcabil[faptul c[Eminescu, modernul cu sufletul nelini=tit de problema propriei lui identit[\i intime, a tradus odat[strofele clasice ale lui Goethe:

"Spun popoare, sclavii, regii,
C[din c`te-n lume-avem
Numai personalitatea
Este binele suprem." [...]

Manifest`ndu-se ve=nic ]n prezent, ca ]ntr-o "amiaz[ etern[", dar aspir`nd c[tre ni=te \inte pe care nu le atinge dec`t pentru a le]nlocui]ndat[, voin\a de a tr[i este izvorul unor ne]ntrerupte suferin\e. Fa\[de aceast[implacabil[condi\ie a vie\ii, Schopenhauer arat[c[reflec\ia filozofic[poate]n cele din urm[s-o divulge =i s[ ]ndrumeze spiritul c[tre lini=titoarea ataraxie stoic[, c[tre acea eliberare de sub puterea afectelor, demn[s[fie salutat[ca limanul unei m`ntuiri. [...]

Schopenhauer a fost pentru Eminescu un]ndrum[tor at`t de ascultat ]nc`t prin el a g[sit calea nu numai c[tre vechile izvoare ale]n\elepciunii indice, dar =i c[tre f`nt`na de m`ng`ieri a stoicismului greco-roman. Stoicismul nu este, a=adar, cum am v[zut c[s-a putut crede, o etap[prin care Eminescu]ntrece pesimismul, dar una]n care el se dezvolt[ ]n deplin paralelism de data aceasta cu modelul schopenhauerian. Aceste influen\e noi le-a adunat Eminescu]n poezia *Gloss[*.

Izvorul istoric al *Glossei*, dac[facem abstrac\ie de at`tea amintiri filozofice care au putut-o inspira pe alocuri, pare a fi o cugetare al lui Oxenstierna pe care Eminescu o public[ ]n "Curierul din Ia=i" din 13 iunie 1876. [...]

Compara\ia vie\ii cu teatrul nu este]ns[un motiv pe care l-a putut g[si Oxenstierna mai]nt`i. Originea acestui motiv trebuie s-o c[ut[m ]n antichitate pentru a o afla ]n adev[r la filozofii din succesiunea lui Socrate =i printre cei din urm[ la Epictet, unul din lucr[torii cei mai populari ai idealurilor stoice, de unde el s-a r[sp`ndit apoi pe multe c[i]n literatura universal[.

Compara\ia vie\ii cu teatrul]i este chiar foarte familiar[lui Epictet, pentru c[o reg[sim de dou[ori]n renumitul s[u *Manual*. [...]

Dac[privirile lui Eminescu s-au oprit asupra fragmentului din Oxenstierna, lucrul]l explic[faptul c[sub farmecul limbii vechi pentru care era at`t de sensibil Eminescu descoperea o tem[stoic[=i una din acelea pe care inteligen\a sa format[ ]n disciplina schopenhauerian[=tia s-o disting[=i s-o pre\uiasc[. [...]

Ataraxia stoic[nuan\at[sau nu]n felul modern al pesimi=tilor este pentru Schopenhauer mijlocul unei alin[ri provizorii din]ncle=tarea "voin\ei de a tr[i", =i la acest ideal Eminescu a aderat nu numai]n *Gloss[*, dar =i]n alte poezii, printre care finalul *Luceaf[rului* alc[tuie=te floarea suprem[=i cea mai pur[a acestei tendin\e. Eliberarea definitiv[de sub jugul teribilei "voin\e", Schopenhauer credea c[se des[v`r=e=te]n nega\ia de sine a martirului =i ascetului. [...]

Dar aceast[evocare a bucuriei cu care martirul]=i]nt`mpin[ chinurile nu o g[sim oare ca ]ntr-un ecou ]n tragica dorin\[ de mortificare din *Rug[ciunea unui dac* =i nu este, prin urmare, de prisos s[-i c[ut[m acesteia izvoare ]ndep[rtate =i vag asem[n[toare ]n literatura indic[ atunci c`nd

paginile adeseori recitite ale lui Schopenhauer au putut vorbi cu putere imagina\iei poetului nostru? Printre idealurile schopenhaueriene a g[sit Eminescu =i g`ndul glorific[rii martirului.

Critica eminescian[s-a mul\umit s[limiteze p`n[ acum influen\a lui Schopenhauer ]n poezia lui Eminescu mai cu seam[ la g`ndul lor comun despre nimicnicia existen\ei =i la comuna lor aspira\ie c[tre "stingerea etern[". Iat[ ]ns[c[o cercetare mai am[nun\it[arat[c[influen\a lui Schopenhauer a introdus]n \es[tura inspira\iei lui Eminescu mai multe fire =i c[pentru o bun[ ]n\elegere a poetului sunt necesare mai multe referin\e la paginile filozofului: at`tea c`te au fost amintite aci =i unele pe care discu\ia le va face trebuincioase =i mai t`rziu, chiar ]n capitolul urm[tor. Mai este ]ns[ necesar de amintit c[ at`tea]nrudiri cu filozoful nu coboar[ ]ntru nimic originalitatea poetului, care trebuie c[utat[numai]n adev[rul =i energia lirismului cu care el]nsufle\e=te ni=te g`nduri abstracte? Cercetarea istoric[ se ]nvecineaz[ totdeauna cu ad`ncirea estetic[=i se m[rgine=te prin ea. [...]

O]mperechere de cuvinte foarte caracteristice pentru Eminescu este aceea care asociaz[expresia volupt[\ii cu a durerii. Toat[lumea]=i aminte=te de acel "farmec dureros"]n care putem exprima una din impresiile de ansamblu ale operei sale. Farmecul distilat din jale este unul din afectele eminesciene cele mai tipice =i care se sile=te s[revin[ ]n noi ori de c`te ori]ncerc[m s[ne reamintim nu am[nuntele, nu imaginile sau situa\ia psihologic[particular[dintr-una sau alta din poeziile sale, dar acel afect de totalitate care se]nal\[din ele cu un abur subtil =i le]nv[luie ca o atmosfer[.

"Farmecul dureros" este numai una din]mperecherile de cuvinte prin care se exprim[aceast[emo\ie central[=i revelatoare a poeziei eminesciene. }mbinarea: "dulce jele" sau locu\iunile: "dureros de dulce", "fioros de dulce" sunt altele. Astfel de asocia\ii de termeni sunt]ntr-at`t de adaptate intui\iei lirice care nu l-a p[r[sit pe poet niciodat[ ]nc`t le putem]nt`lni =i ]n primele sale poezii. Bucata *O c[l[rire ]n zori*, anun\`nd]n alte privin\e at`t de pu\in crea\iile viitoare, vorbe=te de pe atunci de un c`nt dulce =i jalnic. Din aceea=i epoc[, oda *La Heliade* asociaz[=i ea c`ntarea dulce a lui Eol cu jalea silfelor care vin s[ se culce, ]n timp ce *La o artist[* re\ine nuan\a unor "c`nturi dulci ca un fior". Din primul

moment spontaneitatea natural[a poetului scoate, a=adar, la lumin[acea intui\ie muzical[a lumii plin[de mister, de farmec =i de durere care alc[tuie=te ad`ncul ]nsu=i al lirismului eminescian =i pe care timpul nu va face dec`t s-o ad`nceasc[=i s-o rafineze.

Asocia\ia dintre expresia volupt[\ii =i a durerii se produce la Eminescu]n trei]mprejur[ri, cu prilejul muzicii, al iubirii =i al mor\ii. Cele din poeziile adolescen\ei, despre care am amintit, apar\in primei categorii. Dar =i mai t`rziu, c`nd]n *F[t-Frumos din tei* cornul se aude pentru]nt`ia oar[ ]n poezia lui Eminescu, dulcele s[u glas r[sun[poetului "fermecat =i dureros", iar]n *Las[-\i lumea*, de data aceasta nu glasul cornului, dar ecoul cu care p[durea]i r[spunde]i sun[poetului]n acela=i fel.

Iubirea este]ns[emo\ia care folose=te cele mai multe din contextele despre care e vorba aici. De re\inut este c[de cele mai multe ori ele nu intervin c`nd e vorba de iubirea b[rbatului, ci mai ales atunci c`nd prin ele se exprim[dragostea femeii.

Astfel demonia b[rbatului din *}nger =i demon* treze=te]n iubita lui reflec\ia =i sentimentul: "Ce puternic e — g`ndi ea cu-amoroas[dulce spaim[!" }n *Strigoii* iubita este acea care g[se=te cuvintele de dragoste: "Las' s[m[uit]n ochii-\i uciz[tor de dulci". }n *Povestea teiului* apari\ia lui F[t-Frumos umple inima Blanc[i cu un "farmec dureros". }n *Luceaf[rul* C[t[lina pronun\[cuvintele exalt[rii: "M[dor de crudul t[u amor / A pieptului meu coarde". }n *Scrisoarea III* pe buzele femeii vin cuvintele: "+i durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o..." Iar]n *Scrisoarea IV* m[rturisirea de dragoste a femeii abund[ ]n acela=i sens: "Ah, ce fioros de dulce de pe buza ta cuv`ntu-i", "+i cu focul bl`nd din glasu-\i tu m[dori =i m[cutremuri". Numai]n *C[lin* aceea=i emo\ie, pe care am avea dreptul s-o consider[m, dup[natura ei, femeiasc[, este atribuit[b[rbatului care exclam[: "+i c`nd inima ne cre=te de un dor, de-o dulce jele".

Ne va ap[rea mai t`rziu c`t de semnificativ este faptul c[voluptatea se asociaz[acum cu izvorul]nsu=i al durerii. *Oda (]n metru antic)* vorbe=te nu numai de o suferin\["dureros de dulce", dar =i de "voluptatea mor\ii",]n timp ce]n *Peste v`rfuri trece* lun[ sunetul cornului r[sp`nde=te]n sufletul poetului o contagiune subtil[=i mortal[. Acest sunet, se pierde, =i el se aude:

"Mai departe, mai departe,
Mai]ncet, tot mai]ncet,
Sufletu-mi nem`ng`iet
}ndulcind cu dor de moarte". [...]

}mbinarea volupt[\ii cu a durerii are o]nsemn[tate deosebit[ ]n romantism. Ea este un document =i o ilustra\ie a acelei culturi a sentimentului pe care romanticii au instaurat-o. Via\a practic[resimte fericirea =i suferin\a ca pe ni=te valori care se opun =i se resping. Aceast[opozi\ie nu are]ns[un sens dec`t pentru via\a practic[. Dac[ romantismul a reu=it s[ le ]mbine, cum at`tea exemple ne-o pot dovedi,]mprejurarea se explic[prin faptul c[el adopt[fa\[de via\a sentimental[o atitudine estetic[ ]n care valorificarea ei practic[nu mai joac[nici un rol. Sentimentul nu mai e tr[it, ci degustat. El este resim\it ca un izvor de energie, de abunden\[=i expansiune l[untric[, f[r[nici o considerare pentru realit[\ile]n raport cu care el ar trebui s[fie c[utat sau evitat]ntr-unul singur din felurile sale posibile. Romanticii sunt ni=te este\i ai vie\ii sentimentale, =i polii opu=i ai acesteia din urm[g[sesc la ei calea pe care se pot apropia =i contopi.

Pentru a exprima aceast[sintez[de tonuri sentimentale deosebite, romanticii germani au v[zut c[ ]ntrebuin\eaz[dou[cuvinte: *Wehmut* =i *Sehnsucht*. *Wehmut* este afectul complex]n care durerea este sugerat[de pierderea unui lucru sau a unei fiin\e iubite, pe c`nd fericirea provine din posesiunea lor]n amintire. *Sehnsucht* este]ns[durerea unei lipse pe care via\a n-a]mplinit-o, dar pe care o poate]mplini]n viitor, ceea ce]ndulce=te durerea ini\ial[=i]i creeaz[fizionomia complex[. [...] N[zuin\a c[tre unirile de dup[moarte devine la Novalis "*süsse Sehnsucht*", iar pentru Hölderlin aspira\ia c[tre farmecul pierdut al iubirii este *"Wonner der Wehmut"*.

}n rom`ne=te aceste nuan\e se reg[sesc deopotriv[ ]n "dor" a c[rui ]ndoit[ inten\ie se ]ndreapt[ =i c[tre trecut, =i c[tre viitor; cineva poate resim\i dorul de cele ce au fost =i de ce ar putea fi. Cuv`ntul rom`nesc a]ntrunit laolalt[aceste dou[situa\ii suflete=ti =i sfera sa este mai]ntins[.

"Farmecul dureros" al poeziei eminesciene este, a=adar, nu numai o categorie sentimental[romantic[, dar =i "dorul" poeziei populare. Aceasta se poate afirma]n tez[general[pentru c[ ]n realitate Eminescu

ad`nce=te =i interpreteaz[ "dorul" popular ]ntr-un fel care ]i apar\ine =i asupra c[ruia ne vom opri. Dar faptul c[ el ocup[ un rol at`t de]nsemnat]n opera poetului nostru se explic[prin aceea c[el este tocmai punctul]n care se]ntrunesc]nr`uririle forma\iei sale cu v`na care urc[din straturile ad`nci ale inspira\iei populare =i poate din amintirile depuse ]n s`nge. Armonia dintre cultur[=i natur[este temeiul care asigur[poeziei lui Eminescu caracterul ei de realizare definitiv[, =i importan\a pe care "farmecul dureros" o dob`nde=te]n cuprinsul ei este una din ilustra\iile acestei armonii.

Dac[ ]ns["farmecul dureros" sau]mbin[rile asem[n[toare de termeni pot fi apropiate de "dorul" poeziei populare, de ce prefer[Eminescu pe cele dint`i? Nu poate fi ]ndoial[ c[ aceast[ analogie se oglindea undeva ]n spiritul lui Eminescu, dup[ cum o dovede=te versul: "+i c`nd inima ne cre=te de un dor, de-o dulce jele", unde, dup[structura gramatical[a versului, "dulce jele" explic[pe "dor". De ce]ns[expresia analitic[este preferat[cuv`ntului sintetic? Dac[ recitim pasajele din care sunt extrase contextele amintite mai sus vedem c[ ele nu apar\in acelor buc[\i ]n care poetul vorbe=te ]n numele s[u, la ]nt`ia persoan[, ci acelora]n care el descrie sentimentele altor persoane, ale femeii din *Scrisoarea IV* =i din *}nger =i demon*, ale C[t[linei =i Blanc[i, ale iubitei lui Arald din *Strigoii*, ale lui C[t[lin, ale codrului]n *Las[-\i lumea*. Excep\ie fac numai contextele din *Od[* =i cele din *Peste v`rfuri trece lun[*, care alc[tuie=te ]ns[ tot c`ntecul unui personaj deosebit de poet =i anume al unei femei, al Anei din drama istoric[postum[: *Bogdan Drago=*, pe care versiunea independent[din *Poezii* o reia =i o modific[ ]n c`teva puncte.

Generalitatea rar dezmin\it[a acestei condi\ii arat[c[Eminescu se comport[ ]n toate aceste]mprejur[ri ca psiholog al unor st[ri suflete=ti str[ine, silit s[le am[nun\easc[=i s[prefere, deci, expresia lor analitic[. Dar afar[de aceasta nu este oare func\iunea poetului s[p[trund[sub cuv`nt ]n intimitatea st[rii pe care acesta o denume=te, s[ ne ]mping[ mai departe c[tre miezul lucrurilor, s[ ne reveleze raportul de elemente tr[ite =i s[ ne ]nf[\i=eze astfel ]n locul cuv`ntului comun, care adeseori mai mult acoper[dec`t dezv[luie=te sensurile intuitive, expresia compus[ care poate face mai bine acest serviciu? }n sf`r=it, "farmecul dureros" este o modificare a dorului =i expresia trebuia rezervat[. [...]

Am spus c[“farmecul dureros” nu apare niciodat[ ]n aceste poezii ale aspira\iei =i nostalgiei, ci numai]n acelea]n care personajele scenelor de iubire]ndreapt[unele c[tre altele sentimentele lor. Nu cumva atunci “farmecul dureros” este deosebit printr-o nuan\[, dar printr-una plin[de]nsemn[tate, de “dorul” poeziei populare, de *Sechnsucht*-ul =i de *Wehmut*-ul poeziei romantice? Dorul despre care “farmecul dureros” ne vorbe=te nu se]ndreapt[nici c[tre trecut, nici c[tre viitor, ci c[tre fuziunea prezent[=i]ntreag[. “Farmecul dureros” este un dor metafizic. El este aspira\ia de a ie=i din forma m[rginit[=i proprie. El este n[zuin\a de a realiza scopul ultim al volupt[\ii, posesiunea infinit[=i total[, dar amestecat[cu durerea c[aceast[n[zuin\[nu poate fi]ndestulat[niciodat[. Farmecul iubirii este dureros pentru personajele lui Eminescu pentru c[ele]l resimt p`n[ la ad`ncimea]n care se dezv[luie eterna caducitate a amorului, firea ei ve=nic nes[\ioas[. [...]

Pentru Schopenhauer diferen\a pe care o introducem]ntre voluptate =i durere este o iluzie. Privirea filozofului =tie s[disting[unitatea lor profund[. Sunt]n aceast[privin\[unele reflec\ii ad`nci]n *Lumea ca voin\[=i reprezentare.* [...]

Am spus c[pentru sim\ul comun suprema durere =i voluptate sunt termeni care se resping. Dac[totu=i poetul]i adopt[laolalt[ ]mprejurarea provine din faptul c[,]ntocmai ca to\i romanticii, el nu se simte legat de opozi\iile logice =i c[pe calea aceasta el poate s[p[trund[mai ad`nc ]n via\a sentimentului, p`n[la r[d[cinile lui ira\ionale. “Farmecul dureros” arunc[, deci, o sond[ ]n ad`ncime. Asocia\ii de termeni antinomici a folosit Eminescu =i alt[ dat[, c`nd]n *Scrisoarea I* sau]n *Rug[ciunea unui dac* a executat un fel de joc al conceptelor paralele =i opuse,]nf[\i=`ndu-se ]nceputurile de neg`ndit ale lumii, c`nd fiin\a nu exist[ deopotriv[ cu nefiin\a, sau c`nd unul =i totul se implicau]n unitatea care nu cunoscuse diferen\ieri. Aceea=i tendin\[care]l]ndruma pe poet c[tre originea lucrurilor]n conduce acum]l substructura sufletului, =i ceea ce rezult[este sentimentul unei ad`ncimi, nedezlipit de lectura operei sale.

Tudor VIANU, *Poezia lui Eminescu*, Editura Cartea Rom`neasc[, 1930, p. 41, 47, 54, 56, 57, 60, 62, 63, 68, 71, 75—79, 81—82, 83—84.

Asupra "filozofiei" *Luceaf[rului* se cade s[ne oprim o clip[. Acest poem a fost socotit de to\i ca inima g`ndirii poetului. *Luceaf[rul* este pentru mul\i un tratat de metafizic[ abstrus[, acoperit ]n ce\urile miturilor, o stea r[sturnat[ ]n apa tremur[toare a unui pu\ ad`nc, ce nu poate fi scoas[dec`t cu iscusite la\uri metodice. Oricare cercet[tor al lui Eminescu simte o datorie de onoare s[ dea o interpretare a poemului, fire=te, mereu alta, =i a=a se ]nt`mpl[c[ ]n jurul acestei presupuse f`nt`ni de]n\elepciune s-au ridicat schelele]nalte ale unei exegeze talmudice.

Pentru unul, Luceaf[rul]ntruchipeaz[pe Arhanghelul Mihail =i Eminescu e un mistic care practic[postul =i preveste=te mi=carea ortodoxist[contemporan[. El a creat aci "o]ntreag[cosmogonie =i o teodicee — semn de genialitate". Altul vede]n Luceaf[r un nume p[g`n, pe Neptun st[p`nind fundul apelor, demon acvatic cu vr[ji venerice. Pentru altcineva, el este Satan-Lucifer, dar =i Orfeu paganic, amor\ind prin c`ntec duhurile Hadesului. O interpretare aduc`nd]n chestiune platonismul =i gnosticismul, cre=tinismul =i bogomilismul face din Luceaf[r haosul matern din care a ie=it lumea prin poten\a activ[a Demiurgului, =i]n acela=i timp Logosul, verbul revelator al dumnezeirii. Din at`tea =i at`tea dezleg[ri merit[s[fie relevat[aceea patriotic[, dup[care Luceaf[rul reprezint[Rom`nia geologic[ sau p[m`ntul, C[t[lina fiind na\ia rom`neasc[, precum =i aceea de natur[lingvistic[a lui Hyperion=Hyper-eon.

Ce e adev[rat din toate acestea? E adev[rat c[Eminescu avea cultur[filozofic[=i clasic[=i putea]ntrebuin\a abstrac\ii =i imagini mitologice multiple pentru a-=i desf[=ura ideea, c[reminiscen\ele de tot felul s-au putut stratifica peste un mit de o simplitate cosmic[, pentru care n-avea nevoie de nici o preg[tire documentar[, reminiscen\e care, apar\in`nd lumii de buruieni dese ale subcon=tientului, nu vor fi descurcate niciodat[, nefiind de altfel nicic`nd vreun folos]ntr-asta. Dar hot[r`t este c[ imaginile poetului nu au o func\iune de g`ndire, nu sunt no\iuni, ci metafore, =i orice sistematizare a lor e menit[s[duc[la bizarerii [...]

Cadrul mitic din *Luceaf[rul* se arat[mai limpezit. Fiecare e slobod s[interpreteze cum dore=te pe Hyperion. Ori Pluton, ori Orfeu, ori Arhanghelul Mihail, ori Satana, el nu simbolizeaz[nici o concep\ie proprie cosmogonic[, ci e un simplu mit. Z[mislit aci din cer =i mare,

aci din soare =i noapte (prilej acesta de goal[erudi\ie), ceea ce duce la *Theogonia* lui Hesiod, unde, dup[na=terea m[rii, substan\a teluric[iscat[din chaos,]nso\indu-se cu cerul, concepe Oceanul =i apoi pe Hyperion, pe Phebus =i alte divinit[\i, Luceaf[rul e un element al unui Cosmos emanatist distribuit pe o "scar[" de existen\e,]n care el ocup[o sfer[ ]nalt[, fiind din "forma cea dint`i". E un sephirot (dup[ Kabbali=ti), sau un eon (dup[ gnostici) hipercosmic, un element uranic ]nzestrat cu nemurirea de Atotputernicul. De=i creat, el se apropie mai mult dec`t orice f[ptur[de archetipul ve=nic, de unde acea fixitate ce-l deosebe=te de oamenii de lut ai p[m`ntului:

"Ei doar au stele cu noroc
+i prigoniri de soarte,
Noi nu avem nici timp, nici loc,
+i nu cunoa=tem moarte." [...]

Dumnezeu vorbe=te Luceaf[rului ca unui egal:

"Noi nu avem nici timp, nici loc",

dar acesta e un mod stilistic de a se exprima. Hyperion nu e absolutul, ci numai o fiin\[creat[, "ie=it[din chaos", de durat[infinit[, c[ci altfel n-ar avea]n\eles s[-=i cear[pieirea. Dac[am]ncerca =i aci s["interpret[m", ne-am lovi de acelea=i u=i zidite ale absurdului. Luceaf[rul nu e Logosul, fiindc[Verbul nu e creat =i moartea sa atrage dup[sine sf[r`marea totului, nu e chaosul, pentru c[ a ie=it din chaos, nu e Satan, fiindc[ nu e un r[zvr[tit, put`nd fi numai un Daimôn,]n]n\elesul p[g`n al cuv`ntului. Trei strofe care au dat loc la ad`nci exegeze:

"Vrei s[dau glas acelei guri,
Ca dup-a ei c`ntare
S[se ia mun\ii cu p[duri
+i insulele-n mare?

Vrei poate-n fapt[s[ar[\i
Dreptate =i t[rie?
| i-a= da p[m`ntul]n buc[\i
S[-l faci]mp[r[\ie.

}\i dau catarg l`ng[catarg,
O=tiri spre a str[bate
P[m`ntu-n lung =i marea-n larg,
Dar moartea, nu se poate..."

sunt =i ele foarte simple. Unul a v[zut aci, bizuit pe o lectur[gre=it[, propunerea din partea Demiurgului de a crea din nou lumea prin mijlocirea Verbului. Altul,]n\eleg`nd bine c[ se ofer[ Luceaf[rului puterea taumaturgic[ a c`ntecului orfic, crede c[Hyperion-Pluton, c[ruia i se furase Eurydike prin incanta\ie, avea s[fie satisf[cut s[poat[ ]nvinge la r`ndul lui pe Orfeu... cu vocea. Numai teama de platitudine ne poate]mpiedica s[nu vedem ceea ce bunul-sim\ arat[limpede, c[Dumnezeu f[g[duie=te Luceaf[rului puteri divine, domnia lumii =i vitejia mitic[a eternului F[t, imagini poetice pentru figurarea unei existen\e superioare.

Luceaf[rul — tem[comun[romantismului — e mintea contemplativ[, apollinic[, cu o scurt[criz[dionisiac[, aspir`nd fericirea edenic[a topirii]n natur[, care]i este]ns[refuzat[prin faptul dilat[rii acelui epifenomen ce d[cunoa=terea mecanicii lumii, =i anume con=tiin\a,]n vreme ce C[t[lina simbolizeaz[obscuritatea instinctului]nfr[\itor cu natura, spre care alergase goal[Cezara. Prin chiar mitul s[u de altfel, Hyperion e "cel de sus", Titanul zonei siderale, p[rinte al soarelui, =i, prin opozi\ie cu P[m`ntul, divinitatea substan\ei foto-eterice. [...]

Egipetul apar\ine, prin *Memento* mori, din care e un episod, poemului de dimensiuni lungi =i de aceea trebuie restituit corpului din care face parte =i judecat]n monumentul]ntreg. [...]

De-a lungul poemului]nt`lnim la tot pasul recuzita poetic[, aruncat[ ]n dezordine. }n lumea ]nchipuirii sunt "dumbr[vi de laur" =i "lunci de chiparoase", ]n "ramurile negre" ale acestei vegeta\ii suspin[ "o c`ntare-n veci", moartea =ade aci, frumoas[, "cu aripi negre". Din coastele (figura e aproape zoologic[) st`ncii seci a lumii aievea omul se ]ncearc[ "a stoarce lapte", poezia d[ orice form[ g`ndului, a=a cum faurul

"Cearc-a da fierului aspru forma cuget[rii reci".

Basmul e straja veche a secolilor, el deschide, cu chei de aur =i cu formula magic[a vorbelor, poarta templului unde se torc secolii. Pentru

grosimea de fr`nghii a veacurilor trebuia dar un spa\iu de r[sucire uria=, cu st`lpi sui\i]n stele =i arcuri negre, iar]n locul micii v`rtelni\e o roat[de nav[. Strofa care cuprinde astfel de idei poetice e remarcabil[:

> "C`nd posomor`tul basmu — vechea secolilor straj[—
> }mi deschide cu chei de-aur =i cu-a vorbelor lui vraj[
> Poarta nalt[de la templu unde secolii se torc —
> Eu sub arcurile negre, cu st`lpi nal\i sui\i]n stele,
> Ascult`nd cu ad`ncime glasul g`ndurilor mele,
> Uria=a roat-a vremii]napoi eu o]ntorc".

Victor Hugo nu m`nuia mai bine elementul colosalului =i imaginile grele ca ni=te grinzi dec`t Eminescu]n aceste strofe necunoscute p`n[mai deun[zi:

> "+i privesc... Codrii de secoli, oceane de popoare
> Se]ntorc cu repejune ca g`ndirile ce zboar[
> +i icoanele-s]n lupt[— eu privesc =i tot privesc
> La vo piatr[ce]nsamn[a istoriei hotar[,
> Unde lumea]n c[i nou[, dup[nou c`ntar m[soar[—
> Acolo]mi place roata c`te-o clip[s-o opresc!"

Totul e trosnitor =i masiv, pierdut]n perspective: codrii secolilor la marginea oceanelor de popoare, pe deasupra c[rora zboar[ca ni=te mari p[s[ri g`ndurile, ]n vreme ce icoanele trecutului se lupt[ ca ni=te armate la piatra de hotar a istoriei. Erele se recunosc dup[ "noile m[suri", dup[ "c`ntar", iar timpul e roata. }n Babilon sunt ziduri spectrale sub care gloatele au mi=c[ri marine. +i pentru ca]n toat[aceast[urie=enie Semiramida s[poat[cugeta]n dumbr[vile r[coroase, trebuie s[ne preg[tim]nchipuirea pentru un promontoriu nem[rginit suit peste urletul zilei:

> "Babilon, cetate m`ndr[ c`t o \ar[, o cetate
> Cu muri lungi c`t patru zile, cu o mare de palate
> +i pe ziduri uria=e mari gr[dini suite-n nori;
> C`nd poporul gemea-n pie\e l-a gr[dinei lung[poal[
> Cum o mare se fr[m`nt[, pe c`nd v`nturi o r[scoal[,
> Cugeta Semiramide prin dumbr[vile r[cori".

Contrastul dintre zgomotul mic or[=enesc =i zdrobitoarea lini=te cosmic[, dintre patima m[runt[a mul\imii =i g`ndul universal al regelui, este o not[ a lui Eminescu. La fel ]n *}mp[rat =i proletar*. Cezarul st[ singur la marginea apei extemporalizat, l`ng[o salcie pletoas[,]n vreme ce departe revolu\ia zilei clocote=te.

Descrip\ia e de ne]nl[turat]n astfel de compunere =i multe strofe care urmeaz[sunt descriptive, dar]n acest stil: Asia e "somnoroas[", mirajul de pustie e un aer care "se-ncheag[", mun\ii sunt "g[rzi de piatr[" ale ve=niciei. Pentru imaginea pustiet[\ii unui continent ruinat, Eminescu atinge des[v`r=irea senza\iei de nulitate. Asiatul (la singular) alearg[c[lare prin ceea ce a devenit de=ert, =i,]ntrebat]n goan[, nu-=i poate aminti nici numele vechilor a=ez[ri:

"Azi?... Vei r[t[ci degeaba]n pustia nisipoas[:
Numai aerul se-ncheag[ ]n tablouri mincinoase,
Numai mun\ii, g[rzi de piatr[, stau =i azi]n a lor loc <post>;
Ca o umbr[Asiatul prin pustiu calu-=i alung[,
De-l]ntrebi: unde-i Ninive? el ridic[m`na-i lung[,
«Unde este? nu =tiu — zice — mai nu =tiu nici unde-a fost»".

C`nd tabloul e bucolic, Eminescu (a=a de deosebit de firavul Alecsandri) are volupt[\i masive, michelangiole=ti, cu aceea=i]mperechere de suavitate =i]ncordare mu=chiular[:

"+i]n Libanon v[zut-am r[t[cite c[prioare
+i pe lanuri secerate am v[zut m`ndre fecioare,
Purt`nd pe-umerele albe auritul snop de gr`u;
Alte, vr`nd s[treac[apa cu picioarele lor goale,
Ridicar[ru=inoase =i z`mbind albele poale,
Turbur`nd cu pulpe netezi fa\a limpedelui r`u". [...]

}nt`iele strofe din episodul "Egipetul" nu cuprind dec`t elemente descriptive tocite sau dizgra\ioase: cer de aur, flori "ca argintul de ninsoare", p[s[ri "giugiulindu-se cu-amor", marea ce]neac[dorul Nilului, \[ri "ferice". Abia c`nd reapare decorul gigantic poezia]=i cap[t[din nou acel lunatism colosal:

“Memphis, colo-n dep[rtare, cu zidirile-i antice,
Mur pe mur, st`nc[ pe st`nc[— o cetate de gigan\i”.

Se descrie noaptea, cu grozave gre=eli gramaticale dar cu un straniu sentiment de ecou:

“+i]n templele m[re\e — colonade [-n] marmuri albe —
Noaptea zeii se preumbl[ ]n ve=tmintele lor albe
+-ale preo\ilor c`ntec sun[-n arfe de argint —
+i la v`ntul din pustie, la r[coarea nop\ii brun[,
Piramidele, din cre=tet, aiur`nd =i jalnic sun[;
+i s[lbatic se pl`ng regii ]n giganticul morm`nt”.

Egipetul se pr[bu=e=te =i el. Nisipul pustiurilor astup[ora=ele ce devin astfel “gigantici sicriuri unei gin\i”. Uraganul aleargă “p`n[ce caii lui]i crap[”. Memphis devine un ora= neptunic, vestit de clopotele pe care marea le are]n fund.

Episodul “Grecia” cuprinde strofe de o pictur[sigur[. Atena “cu dome albe... ca alb metal” str[lucind]ntre mun\ii granitici =i apa cald[a m[rii, nimfele grele, cavaline, care]=i usuc[p[rul pe \[rm, petrecerea semi-divinit[\ilor]n spiritul umorului negru-ro= al lui Böcklin apar\in unei Grecii mai adev[rat homerice:

“O v[d Grecia ferice verde r[s[rind din mare,
Cu-a ei mun\i fr`ng`nd lumina pe-a lor cre=tet de ninsoare,
Cu cer nalt, ad`nc-albastru, transparent, nem[rginit...
Din colanul cel de dealuri se]ntinde-o vale verde
Ce purt`nd dumbr[vi de laur se]ncuib[=i se pierde
Ici]n mare, colo[-n] regii cu diadem [de] granit.

+i din cuibul cel de st`nce colo sterp — ici plin de pini,
Vezi ie=ind din lunci de mirte, drumuri =ese =i gr[dini,
Un ora= cu dome albe str[lucind ca alb metal.
Lin cutremur`ndu-=i fa\a marea scutur[-a ei spume,
Repezind pe-alunecu=ul undelor de raze — o lume
Se sp[rgea c-un dulce sunet]ntre scorbure de mal...

Valuri lingu=esc]n murmur, soarele le str[luce=te
Pielea neted[=i alb[. Ies din marea care cre=te,
Pe nisipul cald se culc[, p[rul negru =i-l usuc!
Aburea z[pada alb[cufundat[-n plete brune —
Stau pu\in sorindu-=i corpul — se ridic[, fug nebune
+i]n umbra de dumbrav[, r`z`nd vesele se duc.

Culeg flori, =optesc cu hohot =i vorbesc m[rg[ritare,
Ca vrun ochi s[nu le vad[, se feresc de pe c[rare —
Dintr-o tuf[cap ive=te Satyr chel, barb[de \ap,
Urechi lungi =i gur[str`mb[, nas coroi. — De sus]=i stoarce
Lacom poam[neagr[-n gur[... Pituli= prin tufe-o-ntoarce,
Se str`mba de r`s =i-n fug[se da vesel peste cap."

Dup[o scurt[bahic[cu vin ro=u ca "al dropiei s`nge", se deschide deodat[ o geologie de basm lunatic, ]n care st[p`ne=te, ca de obicei la Eminescu, factorul vulcanic =i p[duros:

"Printre cremenea cr[pat[, din bazaltul rupt de ploaie,
Ridica stejarul falnic trunchiul ce de v`nt se-ndoaie,
Sco\`nd vechea-i r[d[cin[ din pietri=ul sf[r`mat;
Vulturul s-aca\[m`ndru de un pisc cu fruntea nins[,
Nouri lunec[pe ceruri oastea lor de v`nt]mpins[
+i r[sun[-n noaptea luniii c`ntul m[rii bl`nd =i mat". [...]

Fundul m[rii regelui Nord]n care se sf[tuiesc zeii Valhallei, cu acea]nflorire de sticl[rie, z[pad[=i fluide, este ie=it dintr-o]nchipuire]n stare de cea mai beat[muzic[a imaterialului:

"...Atunci luciul m[rii turburi se aplan[, se-nsenin[
+i din fundul ei s[lbatec, auzi c`ntec, vezi lumin[—
Visul unei nop\i de var[s-a amestecat]n ger.

+i]n fundul m[rii aspre, de safir m`ndre palate
Ridic bol\ile lor splendizi, =-a lor hale luminate,
Stele de-aur ard]n facle, pomi]n floare se]n=ir;

+i prin aerul cel moale, cald =i clar, prin dulci lumine
Vezi plutind copile albe ca =i florile vergine,
}mbr[cate-n haine-albastre, blonde ca-auritul fir."

Medita\iile asupra nimicului =i t[cerii lui (]n leg[tur[cu moartea lui Napoleon Bonaparte) sunt vrednice de fantazia lui Lamartine. Nimeni n-a analizat ideile de existen\[=i neexisten\[cu mai]nd`rjit sarcasm. Mintea noastr[ e g[urit[ de at`ta logic[a absolutului =i ideile noastre cad ame\ite =i]ngrozite ca]ntr-un pu\ f[r[fund: sorii de sting, sistemele planetare cad]n caos;]n craniul uscat al omului pe care-l acoperi c-o m`n[ intr[ evi ]ntregi de cugetare, universul, r`urile de stele, fluvii cu mase de sori, via\a popoarelor trecute; Demiurgul necunoscut a aruncat]n c`mpurile caosului semin\e din care ies ramuri de raze, a pus ]n \easta de furnic[ g`nduri uria=e. Oamenii i-au f[cut chipuri cioplite, l-au s[pat]n mun\i de piatr[, l-au sculptat]n lemn. Poetul trimite o herghelie de]ntreb[ri s[-l caute]n hieroglifele Arabiei pustii, sau trimite]n acela=i scop interogativ vulturi spre cer, care se-ntorc]ns[cu aripile arse. Unii, pref[cu\i]n stele de aur, ajung p`n[ la u=a veciei, dar cad ar=i din cer =i ning capul poetului cu cenu=[. Ca s[-i explice fiin\a, a pus popoare de g`ndiri s[cl[deasc[idee pe idee p`n[-n soare, a=a cum popoarele antice din p[m`ntul Asiei au suit st`nc[ pe st`nc[=i mur pe mur. A fost de ajuns]ns[un gr[unte de]ndoial[ ]n cimentul adev[rurilor pentru ca popoarele de g`nduri s[ se risipeasc[ ]n v`nt:

Cum e=ti tu numeni n-o =tie. }ntreb[rile de tine,
Pe-a istoriei lungi unde, se ridic[ca ruine
+i prin valuri de g`ndire mitici st`nce se sulev;
Nici un chip pe care lumea \i-l atribuie=te \ie
Nu-i etern, ci cu mari (cete) d-]ngeri, de fiin\i o mie,
C-un cer]nc[rcat de mite asfin\e=ti din ev]n ev".

Fragmentul *Se bate miezul nop\ii* g[sit de Maiorescu printre h`rtiile poetului, e ]nceputul poemului de tinere\e *Mure=an*, publicat ]n variante esen\iale, dar neluat niciodat[ ]n seam[. Citirea lui f[r[ prejudec[\i va ]nt[ri convingerera c[ poemul este, dac[ nu tot ce a scris mai bun Eminescu, oricum deasupra mijloacelor oric[rui alt poet rom`n]n frunte

cu Alecsandri. }n introducere afl[m tot vocabularul propriu al poetului, somnolen\a, plastica aceea neasemuit[a ideilor pe care Eminescu le urne=te ca pe ni=te lucruri,]n chipul lui Goethe [...].

Eminescu este]n tinere\e un mare poet al monumentalului geologic =i al lini=tii alpine, =i cu greu vom mai g[si]n opera de mai t`rziu versuri de m[re\ia acestora:

"}n mun\i ce puternici din codri s-ardic[,
Gigan\i cu picioare de st`nci de granit,
Cu fruntea tr[snit[ce norii despic[
+i vulturii-n creieri palate-=i ridic[
+-uimi\i stau]n soare privindu-l \intit".

Apoi sentimentul geologic se]mperecheaz[cu demonismul. Un mic Walpurgisnacht se dezl[n\uie]n aceast[ ]nvr[jbire a elementelor prin vraja magului ce st[pe muntele cu fruntea "sterpit[" [...].

Prin urmare,]nceputurile poetului sunt]n direc\iunea poemului]ntins. R[sfoind, de altminteri, edi\ia maiorescian[, b[g[m de seam[c[ceea ce cunoa=tem =i pre\uim noi, scurtele poezii idilice sau]n chip de c`ntec, ]nf[\i=eaz[ opera celor din urm[ =apte ani de via\[ limpede (1876—1883). P`n[atunci Eminescu g`ndise grandios =i patetic, av`nd concep\ii asupra lumii =i o schel[rie de tipul imens.

}mp[rat =i proletar este, cum am v[zut alt[dat[, aducerea p`n[la prezent (1871) a poemului caducit[\ii *Memento mori*. Pentru obi=nuitul cu idilica eminescian[, aceast[compunere oratoric[pare o dibuire de tinere\e. Ea are]ns[sonorit[\i de violoncel, pe care urechea noastr[de ast[zi nu le mai poate prinde. Violoncelismul acestei epoci st[ ]n ideea fundamental[, care leag[totul,]n gravul aer profetic heliadesc. Eminescu, spirit dramatic mai ales atunci, a adus din tragedie no\iunea destinului, pe care a strecurat-o, prin metoda unei largi document[ri,]n sentimentul de inutilitate obosit[. Trebuie s[cite=ti]nt`i *Memento mori* spre a te pune la cheia grav[a aceluia, pentru ca s[po\i prinde de la]nceput sacadarea trist[, iambic[, din *}mp[rat =i proletar*, antinomie mai dinainte dezlegat[ ]n sensul z[d[rniciei [...].

Rug[ciunea unui dac a f[cut parte din poemul mai lung *Gemenii.* Rea=ez`ndu-l la locul din care s-a dezlipit, vom vedea c[reputa\ia lui Eminescu nu are nimic a suferi. [...]

Durerea de a-=i fi pierdut fr[\ia fratelui =i credin\a Tomirei]i scoate lui Sarmis blesteme amare]mpotriva lui Zamolxe =i a lui Brigbelu. Ele sunt proferate]ntr-o vorbire crud[, plin[de imagini terifice:

"O, voievozi ai \[rii, fr`nge\i a voastre s[bii
+i ciuma]n limanuri s[intre pe cor[bii.
Pute\i de-acum s[rupe\i buc[\i a mele flamuri,
M`njit pe ele-i zimbrul adun[tor de neamuri,
De azi al vostru rege cu drag o <va> s[ ]ngroape
Domnia-i peste plaiuri, puterea-i peste ape.
+i-acum la tine, frate, cuv`ntul o s[-ndrept,
C[ci voi s[-ng[lbeneasc[=i sufletu-\i din piept
+i ochii-n cap s[-\i sece, pe tron s[te usuci,
S[sameni unei slabe =i str[vezii n[luci,
Cuv`ntul gurii proprii, auzi-l tu pe dos
+i spaima mor\ii intre-\i]n fiecare os.
De propria ta fa\[, rebel, s[-\i fie team[
+i somnul — vame= vie\ii — s[nu-\i mai ieie vam[.
Te mir[de g`ndirea-\i, tresai la al t[u glas,
}ncremene=te galben la propriul t[u pas,
+i propria ta umbr[urm`nd prin ziduri vechi,
Cu m`inile-\i astup[sperioasele urechi,
+i strig[dup[d`nsa pl`ng`nd, mu=c`nd din unghii
+i c`nd vei vrea s[-njunghii, pe tine s[te-njunghii!...
Te-a= blestema pe tine, Zamolxe, dar[, vai!
De tronul t[u se sfarm[bl[st[mul ce visai.
Durerile-mpreun[a lumii uria=e
Te-ating ca =i suspinul copilului din fa=e.
}nva\[-m[dar vorba de care tu s[tremuri,
Sem[n[tor de stele =i-ncep[tor de vremuri".

Fa\[de coloarea aproape folcloric[a acestor versuri, care sunt tot ce s-a scris mai frumos]n poezia rom`n[, cu imagini nu a=a de grele =i de monstruoase ca acelea ale lui Arghezi, ]ns[ motivate prin triste\e =i ]nfrico=[toare ]n putin\a lor de realizare (fr`ngerea s[biilor, ciuma pe cor[bii, sf`=ierea flamurilor,]ngroparea puterii peste ape,]ng[lbenirea

sufletului, secarea ochilor =i uscarea trupului pe tronul uzurpat,]ntoarcerea cuv`ntului pe dos, somnul care nu mai ia vam[, umbra care astup[urechile ascult[torului), *Rug[ciunea unui dac* apare declamatorie =i abstract[=i de o vorb[rie absurd[.

George C{LINESCU, *Opera lui Mihai Eminescu*, 5 vol., Editura Cultura na\ional[=i Funda\ia regal[pentru literatur[=i art[, 1934—1936; reeditat[ ]n *Opere*, vol. 12—13, Editura Minerva, 1969—1970, p. 92—93, 100—102, 392—395, 397—398, 402—403, 405, 407, 408—409.

Erotica lui Eminescu nu e mistic[ ]n sensul dantesc al cuv`ntului. }n spiritualism de altfel erotica e numai prezen\a celor dou[ sexe =i dorin\a de ]ntregire a factorului masculin prin cel feminin. }ncolo totul e metafor[, =i femeia nu-i dec`t un simbol al fericirii paradisiace. Beatrice]ntruchipeaz[harul. Dar la romantici, pierz`ndu-se Erosul divin, a r[mas, mai mult ca figur[literar[, ideea salv[rii prin femeie, ceea ce presupune antitetic =i c[derea prin ea. Femeia e]nger sau demon =i de cele mai multe ori]nger =i demon laolalt[, seraf =i prostituat[ca la Alfred de Musset. Fire=te, acest spiritualism afrodisiac al romanticilor, f[r[religiozitate, a trecut =i la Eminescu mai ales]n scrierile juvenile. Demonul copil[este]n acela=i timp un]nger de paz[. Ori femeia-]nger]mpac[cu cerul pe r[zvr[titul demonic. Mai ales st[p`ne=te demonul cadaveric care trage pe victim[ ]ntr-o dragoste hipnotic[:

> "— Da simt c[ ]n puterea ta sunt, c[tu mi-e=ti Domn,
> +i te urmez ca umbra, dar te urmez ca-n somn.
> Simt c[l-a ta privire voin\ele-mi sunt sterpe,
> M-atragi precum m-atrage un rece ochi de =erpe".

Aci vorbe=te Tomiris. }n *Strigoii* b[rbatul e cel fascinat de bra\ele reci:

> "}=i simte g`tu-atuncea cuprins de bra\e reci,
> Pe pieptul gol el simte un lung s[rut de ghea\[,
> P[rea un junghi c[-i curm[suflare =i via\[...

Din ce]n ce mai vie o simte-n a lui bra\e
+i =tie c[de-acuma a lui r[m`ne-n veci." [...]

Femeia este un izvor
"De-ucig[toare visuri de pl[cere",

care se a=eaz[pe genunchii b[rbatului =i se anin[de g`tu-i "cu bra\ele am`ndou[". Iubi\ii stau "m`n[-n m`n[, gur[-n gur[",]=i]neac[unul altuia suflarea "cu s[rut[ri aprinse" =i se str`ng "piept la piept", el s[rut`nd "cu-mp[timire" umerii femeii, ea l[s`ndu-se "ad[pat[" cu gura:

"Ei =optesc, multe =i-ar spune =i nu =tiu de-unde s[-nceap[,
C[ci pe r`nd =i-astup[ gura, c`nd cu gura se adap[;
Unu-n bra\ele altuia tremur`nd ei se s[rut[,
Numai ochiul e vorbare\, iar[limba lor e mut[".

Asta nu]nseamn[c[ ]n poezia lui Eminescu nu vom g[si atitudini sublimate de elementul carnal. Dar]n orice caz erotica lui se]ntemeiaz[pe "inocen\[". }ns[nu pe virginitatea serafic[, incon=tient[de p[cat, ci pe nevinov[\ia natural[a fiin\elor care se]mpreun[nepref[cut. Este o candoare animal[. Eminescu exprimase limpede aceste idei care sunt]n deplin acord cu g`ndirea lui naturist[. La temelia lumii st[instinctul orb, singura form[de existen\[adev[rat[, dac[primim finalitatea naturii. Imboldul sexual, acel instinct

"Ce le-abate =i la pas[ri de vreo dou[ori pe an"

este izvorul purei fericiri erotice,]n\eleg`nd prin fericire, ]n stilul negativ schopenhauerian, c`t mai pu\in[durere. Suferin\a se ive=te odat[cu con=tiin\a, acel epifenomen ce tulbur[mecanica]ntunecat[=i f[r[gre=a firii. Eminescu nu e misogin ci e un dezgustat de schimele de salon ale femeii cochete care sl[besc scopul naturii,]n\elege: procrea\ia. }l sup[r[femeia care cere curteniri "]n versuri fran\uze=ti", femeia "rece ca =i ghea\a", ori "practic[",]nc`ntat[ de a fi c`ntat[de un poet aleg`nd pe "soldatul \an\o= cu spada subsuoar[".[...]

Intimitatea eminescian[nu e analitic[. Perechea nu vorbe=te =i nu se]ntreab[. Ame\it[de mediul]nconjur[tor, ea cade]ntr-o uimire, numit[

de poet "farmec", care este neclintirea hieratic[a animalelor]n epoca procrea\iei. Amorul eminescian e religios mecanic,]n[bu=it de geologie. }n chip obi=nuit, femeia iese de undeva din trestii sau din p[dure, se las[prad[gurii b[rbatului, =i apoi am`ndoi cad toropi\i, fascina\i de o ritmic[din afar[, c[deri de raze, de ape, de flori:

"Pe genunchii mei =edea-vei,
Vom fi singuri-singurei,
Iar]n p[r]nfiorate
Or s[-\i cad[flori de tei".

George C{LINESCU, *Istoria literaturii rom`ne de la origini p`n[ ]n prezent*, Funda\ia regal[pentru literatur[=i art[, 1941, p. 413, 414.

Universalitatea unui poet, c`nd n-o confund[m cu efemera notorietate, este]mprejurarea prin care opera sa, z[mislit[ ]n timpul =i spa\iul pe care le exprim[, iese din limitele epocii sale =i ale \[rii unde a luat fiin\[=i devine inteligibil[ ]ntregii umanit[\i. Pentru care au evadat astfel din contingentele imediate, no\iunile de clasicism, romantism pierd orice sens. }ns[universalitatea fiind un punct cosmic al unei verticale pe p[m`nt, iar nu o abstrac\ie, orice poet universal este *ipso facto* un poet na\ional. Homer era grec, Dante florentin, Shakespeare englez; extirpa\i din opera lor ce e concret etnic, sublimele ]ngustimi dac[ vre\i, =i totul r[m`ne inert =i f[r[puls. Universalitatea este o inim[individual[, puternic[=i sonor[, ale c[rei b[t[i istorice se aud pe orice punct al globului, precum =i-n viitor.

Foarte t`n[r sau mai matur, Eminescu era obsedat de geneza poporului rom`n =i pl[nuia vaste epopei ori drame despre episodul daco-roman,]ncerc`nd a crea =i o mitologie *ad-hoc*. }ntr-o epopee cu titlul *Decebal*, zeii nordici, a c[ror re=edin\[ e pus[, ca de obicei, ]n fundul m[rii ]nghe\ate, se solidarizau cu Dacia. Dochia ar fi fost o vr[jitoare t`n[r[, iar Ogur un c`nt[re\ orb, un fel de Homer al ge\ilor, care, ]nsufle\ind poporul dac ]n lupta ]mpotriva romanilor, ar fi fost t`r`t de caii soarelui =i ar fi c[zut]n marea]nghe\at[. Acolo ar fi povestit zeilor

Valhallei nenorocirea dacilor =i ace=tia ar fi hot[r`t s[ porneasc[ n[v[lirea popoarelor barbare. Mai t`rziu, ie=ind din vag, poetul punea pe Freya, so\ia lui Wotan, s[viziteze \[rile dun[rene. Orbul era Diutpareu, fost rege =i capul preo\ilor daci. Dochia, fiica lui, iubea pe Dacio, dar ura =i iubea totodat[pe Traian. La c[derea Daciei, g`ndul ei este s[ emigreze cu resturile poporului, ]ns[ cu imaginea lui Traian ]naintea ochilor, =i la ivirea lui ]ncremene=te ca Niobe, foarte probabil pe muntele Ceahl[u, numit de c[tre G. Asachi Pion. C`t de st[ruitor era]n mintea poetului mitul na\ional al Dochiei ne putem face o idee dintr-un de to\i =tiut sonet:

"+i eu astfel m[uit din je\ pe g`nduri,
Visez la basmul vechi al z`nei Dochii;
}n juru-mi cea\a cre=te r`nduri-r`nduri".

Mult mai t`rziu (ca s[trecem peste alte proiecte),]ntr-un fel de satir[, poetul, nemul\umit de prezent,]=i]nchipuia c[descinde]n marea]nghe\at[unde, fire=te, se afla =i Decebal, care]ntreba dac[mai d[inuie Sarmisegetuza, cea cu muri de granit =i turnuri gote. Poetul]i m[rturisea c[nu, iar]nving[torii lui degeneraser[p`n[ ]ntr-at`t c[din Romani devenir[Romunculi. Odin]n persoan[m`ng`ia pe poet =i-l]mbia la o dragoste cu o divinitate a fundurilor de mare care se ghice=te a fi Poezia. Asimilarea ge\ilor cu go\ii o f[cuse Iakob Grimm, de unde prezen\a lui Decebal]n Valhallia. }n *Strigoii*, poem descriind n[v[lirea barbarilor]n Dacia, este evocat un b[tr`n preot al lui Zamolxe care duce pe Arald ]ntr-un "dom de marmur negru" ]n inima muntelui, care de bun[ seam[ este Ceahl[ul. Pionul =i marea ]nghe\at[ sunt cele dou[ coordonate ale genezei poporului rom`n. Chiar]ntr-o versiune din *Geniu pustiu*, eroul Toma Nour merge la v`n[toare pe patine ]n regiunea boreal[, ]n n[dejdea c[, sp[rg`ndu-se ghea\a sub el, ar fi c[zut]n fundul m[rii]nghe\ate, unde domne=te b[tr`nul rege Nord, acolo unde totul e splendid, inalterabil, rece =i inteligibil ca cristalul. Prietenii nu]n\elegeau sau considerau drept extravagan\[m[rturisirea poetului c[dup[moarte ar dori s[fie a=ezat]n fundul m[rii]nghe\ate spre a sc[pa de putrefac\ie. De altfel, pentru el, paradisul fluid =i adamantin din fundul m[rii reprezenta locul geniului cerebral, aspir`nd dup[frumuse\e =i sorbind chipul fetei de]mp[rat.

Pe o r[sp`ndit[ tem[ occidental[, Eminescu, care nu v[zuse marea dec`t foarte fugitiv la Königsberg,]=i va exprima]n versuri celebre dorin\a de a muri la marginea m[rii, av`nd codrul aproape. Superficia tumultuoas[a m[rii era pentru el via\a fenomenal[cu catastrofele ei, fundul m[rii]nf[\i=a Valhalla, paradisul fluid,]nrudit cu diamantul. Codrul, incompatibil cu \[rmul Sci\iei Minor, era =i el o spe\[care, ca atare, dep[=ea existen\a individului coruptibil. Pentru cine a cercetat g`ndirea explicit[ a lui Eminescu ]n scrieri =i manuscrise lucrul nu sufer[ discu\ie. Deci, tot ]n termeni na\ionali, prin cobor`rea]n Olimpul acvatic al lui Zamolxe =i al lui Decebal era formulat[=i filozofia ce =edea la temelia acestor a=a de simple =i vibrante versuri:

"Mai am un singur dor:
}n lini=tea serii
S[m[l[sa\i s[mor
La marginea m[rii". [...]

Exist[o condi\ie excep\ional[care ridic[pe Eminescu deasupra poe\ilor de circula\ie m[rginit[. A cunoscut poporul =i provinciile rom`ne=ti, a devenit familiar cu specula\iile filozofice cele mai ]nalte, a iubit f[r[ a fi fericit, a dus o existen\[ nesigur[ =i trudnic[, a tr[it ]ntr-un veac ingrat, ce nu r[spundea idealului s[u, a pl`ns =i a blestemat, apoi s-a]mboln[vit =i a murit foarte t`n[r. Tot ce a avut de spus, a spus p`n[la 33 de ani. Via\a lui se confund[cu opera. Eminescu n-are alt[biografie. Un Eminescu dep[=ind v`rsta pe care a tr[it-o ar fi ca un poem prolix. }ns[=i nebunia pare o oper[de protest. +i de aceea oricine]l va citi, pe orice punct al globului, va]n\elege c[Eminescu a exemplificat o dram[a omului, c[el a scris]n versuri o zguduitoare biografie. Al\ii au o oper[eminent[=i o biografie monoton[=i f[r[semnifica\ie. Rar se]nt`mpl[ ca un poet s[ fie sigilat de destin s[ ilustreze prin el ]nsu=i bucuriile =i durerile existen\ei, =i de aceea mult[ vreme M. Eminescu va r[m`ne]n poezia noastr[nepereche.

George C{LINESCU,]n *Studii eminesciene — 75 de ani de la moartea poetului*, Editura pentru Literatur[, 1965, p. 21—23, 43.

}n contrast cu icoana static[a fetei de]mp[rat, aceea a Luceaf[rului, cu atributele lui: lumin[, planare, putere, este sugerat[prin verb]n chip mai aproape de dinamic dec`t de static, ea privea cum el *r[sare, str[luce, duce.* [...]

Cele patru strofe care zugr[vesc cum cel menit s[fie pur[oglind[a lumii contempl[pe fata de]mp[rat]n oglind[, sunt prilej nu numai de a observa o m[iestrit[tranzi\ie de la static la dinamic, dar =i de a]ntrevedea]ntr-acest ansamblu de fantastic adev[rul viziunii plastice. [...]

}n strofa a opta, care zugr[ve=te mi=carea lui aerian[:

"+i pas cu pas pe urma ei
Alunec[-n odaie,
| es`nd cu recile-i sc`ntei
O mreaj[de v[paie"

imaginea central[este o *mreaj[de v[paie*. Se sugereaz[u=or tendin\a de captare. Zic u=or, pentru c[ceea ce ar fi pasional]n cuv`ntul *v[paie* este bemolizat prin *recile-i sc`ntei*. (Pentru simetria =i revenirea muzical[a motivelor, este de re\inut c[prima lui manifestare are acela=i atribut ca =i cristalizarea ultim[: atributul *rece*, aici cu firescul nativului, acolo cu ad`ncirea libert[\ii prin con=tiin\[.)

Este un fin =i dublu joc]n cuv`ntul acesta, *mreaj[*. Aici, el nu ]nsemneaz[ plas[ de prins. *Mreaj[ de v[paie* evoc[ imaginea unui \esut fin, ceva ca o band[ de lumin[ cu ochiuri juc[u=e. }n sensul acesta, imaginea este o crea\iune eminescian[, dar adev[rul ei este confirmat de unele ]n\elesuri dialectale ale cuv`ntului. Cu toate atenu[rile contextului cerute de firea nativ-contemplativ[,]nlocuirea cuv`ntului *mreaj[* prin orice alt cuv`nt ar fi fost o sc[dere. [...]

Dintre coordonatele spa\iale, este aici de relevat cum cele care accentueaz[linia vertical[predomin[fa\[de cele orizontale. M[rginindu-m[numai la c`teva momente, relevez cum at`t scena jocului]n oglind[c`t =i chemarea ei, apoi scena dintre C[t[lin =i C[t[lina *]ntr-un ungher* =i mai ales *sub =irul lung de m`ndri tei*, sunt caracterizate nu numai printr-un spa\iu m[rginit, dar =i printr-o accentuare de contur orizontal, pe c`nd toate semnalizatoarele Luceaf[rului accentueaz[verticale spre nem[rginit. Aceasta datorit[nu numai situa\iei lui]n spa\iu, dar mai ales pentru a

sublinia necontenit contraste de valoare din structura conflictului. C`nd, de pild[, C[t[lina cheam[: *cobori ]n jos, luceaf[r bl`nd*, semnalizatorul *]n jos* pe l`ng[*cobori* pare o tautologie; =i totu=i, subliniind distan\a =i contribuind s[dea via\[spa\iului estetic, are o valoare stilistic[. Iar amintirea m[rii =i a cerului din strofa:

"Din sfera mea venii cu greu
Ca s[-\i urmez chemarea,
+i cerul este tat[l meu
+i mum[-mea e marea"

nu este numai un reflex din mitul titanului Hyperion, fiul cerului =i al p[m`ntului, dar =i o polaritate spa\ial[pe linia verticalei, ca =i prelungirea]n jos spre *colo-n palate de m[rgean,]n ocean*. Iar strofa:

"Ca]n c[mara ta s[vin,
S[te privesc de-aproape,
Am cobor`t cu-al meu senin
+i m-am n[scut din ape"

motivul cobor`rii =i al na=terii din ape este reluat, metafora aceasta at`t de sugestiv[: palatul ei, *o c[mar[* pentru copilul nem[rginirii,]=i cap[t[toat[valoarea]n polaritatea ar[tat[.

Necontenit aceast[direc\ie sus-jos revine sub cele mai variate forme, f[c`nd s[vibreze cu o via\[proprie spa\iul estetic al poemei str[b[tut de esen\a conflictului. [...]

Pentru viziunea spa\ial[a lui Eminescu, reprezent[rile care se leag[de *cre=teau]n cer a lui aripe*, nasc]ntrebarea dac[aceast[impresie de cre=tere raportat[la axa vertical[a poemei: sus =i jos, este v[zut[plastic din perspectiva de pe p[m`nt sau din perspectiva de sus. V[zut[de jos, cre=terea aripelor este o imposibilitate plastic[. Dimpotriv[, privit[de sus, din perspectiva c[tre care tinde acum astrul, ea este plastic adev[rat[.

Fire=te, aceasta nu cu preciziunea cerut[de o scen[pe p[m`nt, dar ]n acel ansamblu imprecis =i sugestiv ]n care cuvintele sunt ]ntrebuin\ate =i pentru apropierea lor de o esen\ialitate ira\ional[. Privite ]n contextul inefabilului, *cre=teau*, *cer* =i *aripe* au un orizont absolut, par atribute suger`nd elan, putere, nem[rginire. [...]

Privite]n ele,]n sensul curent, a=a cum l-ar da dic\ionarele, cuvintele din finalul poemei sunt simple: pronumele personal, substantivul urmat de adjectivul posesiv *mea,* verbul reflexiv *m[simt* =i atributele verbale *nemuritor* =i *rece*. Toat[valoarea lor vine]ns[din acel complex care este spa\iul =i timpul poemei. Astfel,]n cuvintele acestea at`t de simple, vibreaz[totalizant o lume de concep\ii. Enun\area *lumea mea* nu este deci un simplu atribut al contemplativit[\ii, ci cuprinde]ntreaga afirmare a propriei valori, a=a cum fusese l[murit[ ]n sentin\a lui Dumnezeu. Forma reflexiv[a verbului *m[simt* subliniaz[existen\ial destinul. Ca]n\eles, verbul este]nrudit cu *sunt*. Are]ns[o dinamic[proprie, o sporit[afirmare a con=tiin\ei de sine. Iar forma reflexiv[, relu`nd pentru a treia oar[o coresponden\[nou[a pronumelui ini\ial *eu,* adaug[versului o nou[fa\[pentru unicitatea valorii afirmate absolut.

Caden\a versului final este determinat[mai]ntai de]ndoitul accent care st[pe primul cuv`nt: *nemuritor*. Privit ]n sine, cuv`ntul este un coriamb, deci una din acele unit[\i, care, prima =i ultima silab[fiind accentuate, diferen\iaz[r[spicat cuv`ntul]n ansamblul acustic. Excep-\ionalul valorii]=i are astfel expresia]n excep\ionalul ritmic. Ultimul atribut: *rece*, echivalent pentru dezlegarea prin catharsis a]ncord[rii conflictului,]=i]mprumut[=i el semnifica\ia de la]ntreaga experien\[str[b[tut[.

}n forma]nchis[=i prin pregnan\a lui, acordul final, un b[rb[tesc acord major care \inte=te =i el]n sus, ca toate imaginile poemei, afirm[totalizant acest ad`nc al existen\ei]ntipuit]n simbol: *menirea creatoare* — liberat[de patim[=i de am[gitoarele chem[ri ale fericirii.

Peste secole,]n fa\a destinului, aceea=i atitudine la cel mai ales c`nt[re\ poporan ca =i la cel mai reprezentativ dintre poe\ii no=tri. +i dincolo de felurimea aspectelor, aceea=i perspectiv[nem[rginit[ ]n planurile de rezonan\[ale formei m[rginite. Dup[cum]n str[vechea *Miori\[* d[inuie=te simbolul mitic al neclintitei alipiri de propria]ndeletnicire, chiar =i]n pragul mor\ii, tot astfel]n supremul simbol eminescian, avem nega\iunea pesimismului: afirmarea deplin[a propriei chem[ri]nalte.

D. CARACOSTEA, *Arta cuv`ntului la Eminescu*, Institutul de istorie literar[=i folclor, 1938, p. 286, 292—293, 309—310, 329, 370—371.

Geniul este, desigur, o copie a Demiurgului. }n *Luceaf[rul* subordonarea e clar[, de=i esen\a platonic[a geniului este de natur[demiurgic[. Dar ca s[fie "dezlegat" de nemurire, geniul are nevoie de permisiunea suprem[. }nsu=i faptul c[poate fi *dezlegat* de eternitate, ca de o vraj[, c[poate s[se integreze =i naturii lui umane, este semnul categoric al limitelor concep\iei despre demon la Eminescu. Demonul poate lupta]mpotriva r[ului pur,]mpotriva Mumii P[durii =i a Ghenarului,]mpotriva Demonului v[zut]n fa\a lui pur negativ. F[t-Frumos, dup[ce]nl[tur[r[ul, se integreaz[ ]n natura lui demonic[, de for\[suprafireasc[(]n]n\elesul goethean), =i]n absolutul iubirii. Dionis,]ntrupare totalitar[a Demonului, cunoa=tere ultim[a misterului,]n spirit faustic, =i identificare]n Eros,]ncearc[s[dep[=easc[ ]ns[=i for\ele titanice ale lui F[t-Frumos. Titanismul eminescian este]ns[subordonat Demiurgului, iar singura lui condi\ie de a se identifica absolutului \ine de Eros, de principiul prin care Demiurgul s-a relevat sie=i, cre`nd universul din fecundarea haosului, care este mama, el fiind tat[l, iar lumea — o]ntrupare a acelui "dor nem[rginit" (*Scrisoarea I*).

Cosmogonia eminescian[structureaz[concep\ia lui Eros =i Demon, care este]ns[=i axa personalit[\ii poetului. Marea insatisfac\ie amoroas[a liricii lui, hipnotica chemare a iubitei =i goana dup[un absolut al dragostei sunt,]n ultim[analiz[, chinurile sacre, zv`rcolirile creatoare ale Demiurgului, care a dat omului voluptatea "dureros de dulce" a acestui "dor nem[rginit". Dincolo de ea e moartea e haosul — "eterna pace"; sentimentul mor\ii universale este numai un sentiment de integrare]n cosmos,]n nediferen\ierea lui ini\ial[. Dac[via\a e "vis al mor\ii-eterne", moartea]ns[=i e "un vistiernic de vie\i". Un fel de rota\ie cosmic[se desprinde din erotica eminescian[; destinul omului de a suferi este]ns[=i condi\ia vie\ii, manifestat[ ]n voin\[. Re]ntoarcerea]n "eterna pace" este o]mp[care cu sine a Demiurgului, o]nchidere a misterului]ntr-un mister ultim. Demonismul eminescian este =i el de esen\[cosmic[, un fel de grad suprem de a tr[i crea\ia,]n dublul plan al instinctului, al "voin\ei" =i al Ideii. Eternitatea naturii, eleatismul din *Cu m`ine zilele-\i adaogi* (relevat de d. Tudor Vianu) este tot o form[a crea\iei, tot o manifestare a Demiurgului, care ne-a]ncadrat]n vraja lui complice, ca s[ne tr[im destinul. Peisajul eminescian, nelipsit nic[ieri, de la roman\[

la mitul liric, de la aspectul lui p[m`ntean la cel transcendent, este tot o Idee, tot o ]ntrupare a Demiurgului. Spa\iul interastral este figurat de Eminescu (]n *Scrisoarea I*, ]n *Luceaf[rul*, ]n *S[rmanul Dionis*) cu acelea=i elemente de unitate cosmic[, dup[ cum sf`r=itul universului din *Scrisoarea I*,]n viziunea "b[tr`nului dasc[l", apare cu aceea=i structur[. Natura cosmic[este unidimensional[,]n concep\ia eminescian[. Fiind forma]ntrupat[a unei Idei, fie c[are valoare senzorial[sau transcendent[, natura este un cadru cosmic, o dimensiune revelat[a Demiurgului.

Pompiliu CONSTANTINESCU, *Eros =i Daimonion*,]n "Revista Funda\iilor regale", II, 1939, nr. 7, p. 84—99.

Eminescu a fost =i este]nc[un poet dificil.

Avem, cu el, chiar cazul poetului dificil, care, fiind un mare poet =i devenind pe deasupra poetul nostru na\ional, at`t de mult ne-am obi=nuit cu felul s[u, ]nc`t am \ine de neserios pe cine ar]ndr[zni ast[zi s[ne afirme c[nu-l]n\elege.[...]

Cu toate acestea, dac[este s[avem o deplin[sinceritate fa\[de noi]n=ine, nu o dat[, citindu-l, se trezesc vechi nedumeriri, peste care de obicei se trece, pentru c[oprirea]n loc s-a ajuns a se resim\i ca fiind lucru oarecum de ru=ine; dar, peste aceste nedumeriri, care sunt totdeauna ale facult[\ii logice, se trece =i fiindc[nu mai pot fi observate. Cauzele sunt dou[: una este familiaritatea noastr[ ]ndelung[cu opera, ceea ce nu ajut[at`t de mult ]n\elegerea deplin[, c`t acceptarea ei a=a cum ni s-a dat, iar a doua \ine de opera]ns[=i, de profundele ei sugestii muzicale, care lucreaz[asupra spiritului nostru ca un narcotic. +i aceasta este influen\a cea mai puternic[, prin care dificult[\ile se rezolv[ca de la sine, f[r[s[mai fie timp a fi observate.

}n adev[r, a=a cum au ar[tat ultimii comentatori, poezia lui Eminescu este o continu[leg[nare, o armonie de]nsomnorare a spiritului, un fel de men\inere, de echilibru muzical,]ntre somnul real =i starea de trezie. Poetul, lu`nd cu sine =i pe cititor, alunec[ spre via\a nedeslu=it[, spre visul tulbure, dar lini=tit, al vegetalelor, al apelor, al astrelor =i al ]ntregii naturi, pe care nici n-o evoc[ at`t, c`t se simte f[c`nd cu ea acela=i corp. [...]

Dar toate imaginile, dac[se observ[bine, plutesc]ntr-un fel de cea\[, care nu este a vie\ii spiritului nostru,]ntr-o leg[nare somnolent[, dup[cum s-a zis, care exercit[asupra cititorului o mole=ire dulce, perdeluindu-i privirea. }n aceast[stare, func\ia intelectiv[a sufletului, fa\[de care orice poet nou este un poet dificil, trece printr-un mic le=in. O ame\eal[ca de farmec cuprinde totul =i ceea ce mai r[m`ne s[ se aud[, e un adev[rat desc`ntec, al c[rui ne]n\eles logic nu ne opre=te]n loc nici o clip[. [...]

Cine a trecut prin =colile noastre care]ntre\in cultul eminescian pe baza limpidit[\ii de exprimare, =tie c[*Venere =i Madon[*, dup[ce se analizeaz[ ]n antiteza ei liric[, e memorizat[mai ales]n c`teva versuri, ca un costum pus la p[strare]n dou[-trei cuie.

}n special, nu se uit["Venere, marmur[cald[, ochi de piatr[ce sc`nteie, / Bra\ molatic ca g`ndirea unui]mp[rat-poet" =i " | i-am dat palidele raze ce-nconjoar[cu magie / Fruntea]ngerului-geniu"..., printre alte c`teva, pe care le treze=te deodat[numai amintirea titlului. Muzicalitatea acestor versuri ne pune]n situa\ia de a le accepta]ntocmai ca adev[rate modele de frumuse\e, ceea ce]n adev[r c[sunt, de=i primele dou[cuprind un nonsens, iar celelalte se sprijinesc pe o idee cel pu\in tulbure. [...]

Exemple de dificult[\i ale inteligen\ei cititoare, c`nd aceasta izbute=te s[-=i fereasc[trezia de farmecele armoniei, sunt nenum[rate:]n *Sara pe deal*, "Stelele nasc umezi pe bolta senin[";]n *Floare albastr[*, "+i te-ai dus, dulce minune, / +-a murit iubirea noastr[. / Floare-albastr[! floare-albastr[!... / Totu=i este trist]n lume!";]n *Dorin\a*, "Adormind de armonia / Codrului b[tut de g`nduri"; ]n *}mp[rat =i proletar*, "Arde\i acele p`nze cu corpuri de ninsori; / Ele st`rnesc ]n suflet ideea neferice / A perfec\iei umane"... sau "Cezarul trece palid, ]n g`nduri ad`ncit; / Al undelor greu vuiet (undele Senei n. n.), vuirea ]n granit / A sute d-echipajuri, g`ndirea-i n-o]n=al[" =i,]ndeosebi, "C[vis al mor\ii-eterne e via\a lumii-ntregi";]n *}nger de paz[*, "E=ti demon, copil[, c[numai c-o zare / Din genele-\i lunge .../ F[cu=i pe-al meu]nger cu spaim[s[zboare...?";]n *Departe sunt de tine*, iubita are "m`ini sub\iri =i reci", iar ]n *Apari s[ dai lumin[*, e implorat[ "O, marmur[", av`nd ochii... reci, ca =i "ochii cei de ghea\[ai mor\ii" etc., etc. [...]

Ca s[se fac[deplin evident[virtutea]n adev[r poetic[a men\ionatelor expresii, care nu sunt]nt`mpl[toare =i, fiind fiecare de mai multe ori repetat[, sunt adev[rate propozi\ii lirice, e nevoie de cineva care s[ fi frecventat pe Eminescu ]ndelung, afl`ndu-se]n situa\ia de a-l putea comenta =i deci l[muri, cu el]nsu=i. C[ci f[r[a-i fi contemplat schimbul de lumini, de la un vers la altul, din poeme diferite, de la o pagin[de]nceput la alta de sf`r=it =i din miezul operei c[tre margini, nu este nici un mare poet care s[-=i descuie ermetismul necesar.

Astfel, afirma\ia "c[vis al mor\ii-eterne e via\a lumii-ntregi" revine]n *Scrisoarea I* sub forma "c[ci e vis al nefiin\ei universul cel himeric", se ajut[, ca s[-=i v[deasc[ ]n\elesul ascuns, cu "lumile" care "se cern" "ca pr[zi *trec[toare a mor\ii eterne*" din *Mortua est*, cu "stingerea etern[" din *Rug[ciunea unui dac*, cu]ntreg lirismul acelei civiliza\ii moarte din *Egipetul* =i]n]ntret[ierea de lumini ce aceste expresii =i poeme]=i arunc[unele altora, se l[mure=te intui\ia eminescian[despre moarte, intui\ie care nutre=te =i versul de la care am pornit. [...]

Dar ermetismul propozi\iilor lirice fundamentale din opera lui Eminescu, nimic nu-l probeaz[mai conving[tor, dec`t poezia *O, mam[* care poate ar[ta c[ limpezimea gramatical[, cu care sunt formulate toate versurile, este oarecum o ]n=elare asupra ad`ncimii poetice. }n adev[r, de c`te ori luminile analizei critice au c[zut asupra faimoasei poezii, comentatorii, sprijinindu-se exclusiv pe claritatea versurilor, s-au izbit de o anume incoeren\[: numai prima strof[ar r[spunde, dup[ei, titlului, celelalte dou[ ]mpr[=tiind, cu introducerea iubitei, interesul poetic ini\ial. [...]

}nc`t, verific`nd pretinsa incongruen\[a strofelor, am fi constr`n=i s[ reducem valoarea poeziei la motivul muzical singur, care se men\ine acela=i de la ]nceput p`n[la sf`r=it, r[s[rind mai cu putere]n refren.

Cu toate acestea, textul muzical doar ajut[ca marea semnifica\ie liric[, din care se risipe=te orice nedumerire, s[se dezv[luie de dincolo de limpezimea textului propriu-zis. Refrenul exprim[fericirea mamei de a fi murit, fericirea poetului de a muri =i aceea=i fericire eventual[pentru iubit[, ceea ce sugereaz[destinul omenesc]nsu=i, de lini=tire ultim[;]n lumina acestei obsesii eminesciene, chemarea din moarte, ce pare mai]nt`i a fi numai a mamei, cu at`t mai mult cu c`t vine pe "fream[tul de frunze", glasul din morm`nt fiind "]ng`nat" de glasul naturii, adic[ fiind unul =i acela=i, cre=te ]n rezonan\[ p`n[a deveni al

Mor\ii]ns[=i, v[zut[ca mam[, la s`nul c[reia se alin[ suferin\a omenirii ]ntregi. C[tre un asemenea cuprins liric ne ]ndrumeaz[ elementele poeziei, ]ntre care este o armonie deplin[ =i titlul prin urmare d[ indica\ia ad`nc[din toate cele trei strofe.

}ncheind aceste pagini despre ermetismul lui Eminescu, abia se mai simte nevoia de a ad[uga, ceea ce s-a putut]n\elege, =i anume c[ele au pornit de la ideea c[*poezia*, ca expresie neobi=nuit[, este un limbaj ermetic]n chiar principiul ei, "profunzimea" clasicilor nefiind dec`t un ermetism consacrat.

Vladimir STREINU, *Eminescu, poet dificil*,]n *Clasicii no=tri*, Casa =coalelor, 1943, p. 136—142, 146—148.

Studiile, din ce]n ce mai metodice,]nchinate lui Eminescu =i clasicismului greco-latin, au adus]n primul plan al discu\iilor =i *Oda]n metru antic*, nu numai una din cele mai]nalte realiz[ri ale lirismului eminescian dar =i exemplul cel mai tipic al acestei]nr`uriri, r[sfr`nt[ ]n chiar tiparul poemului. [...] Niciodat[, cunoa=terea integral[a manuscriselor =i a metodelor de atelier ale poetului nu se v[de=te mai util[, ca]n astfel de cazuri. }nt`ia versiune a *Odei* este, precum se poate vedea, o ]nchinare pentru Napoleon, apar\ine epocei berlineze =i transpune ]n planul odei admira\ia pe care t`n[rul poet o]chinase,]nc[din timpul stagiului s[u vienez, eroului s[u,]n poemul *Panorama de=ert[ciunilor*, din care citea la "Junimea",]n toamna anului 1872. [...]

O urm[rire atent[a versiunilor [...] arat[oricui, cum pornind de la persoana a II-a, a invoc[rii lui Napoelon (A^1), oda]mbrac[forma unui monolog (B), pentru ca abia]n versiunea C^1 s[primeasc[acele retu=e =i acele infiltra\ii care vor neutraliza, anonimiz`ndu-le, atributele napoleoniene. $C^2$ =i D duc mai departe procesul acesta de subiectivizare =i concentrare. De la 13 srtofe ($C^1$), oda scade la 12 ($C^2$) =i apoi la 8 (D), ca s[ ajung[ la 7 (E) =i ]n cele din urm[ la 5 strofe (F). E un proces de distilare, at`t de atent, c[ ]ns[=i esen\a poemului se afl[ ]n cele din urm[schimbat[. Citit[ ]ns[ ]n perspectiva poemului de]nceput (A^1),]nchinat lui Napoleon, =i a frazelor lui succesive, *Oda* conserv[mai mult de un fir din r[d[cinile ei originare.

Stabilind aceast[genez[, se]n\elege c[nu nesocotim tot ceea ce clasicismul a sugerat =i altoit pe aceast[prim[tulpin[. Dovad[evolu\ia de la o versiune la alta, dovad[mul\imea exerci\iilor metrice, hora\iene, pe care le-am produs ca ilustrare a acestui travaliu. Mai mult chiar: departe de a p[gubi, avem impresia c[*Oda]n metru antic* c`=tig[de pe urma cunoa=terii exacte a germenilor =i]mprejur[rilor care i-au favorizat gesta\ia. F[r[s[mai spunem c[,]n chipul acesta, se mai tempereaz[oarecum =i zelul comparati=tilor, ispiti\i de excese.

PERPESSICIUS,]n M. Eminescu, *Opere*, III, *Note =i variante: de la Doina la Kamadeva*, Editura Funda\iei, 1944, p. 113—114.

C`nd manuscriptele sunt ale unui Mare Inspirat — s[ zicem Eminescu — sentimentele cu care te apropii de ele sunt multiple =i diverse. P[trunzi ]n subteranele acelea, aparent inextricabile, ca ]ntr-un labirint cu arhitectura bine g`ndit[=i, nou Teseu al unei expedi\ii moderne, te orientezi cu pruden\[,]narmat nu numai cu firul izb[vitor al Ariadnei, dar cu r[bdarea, pe care \i-o d[convingerea c[orice dificultate, oric`t de mare, va fi,]n cele din urm[, r[pus[.

Un drum prin Daedalul manuscriselor eminesciene e o c[l[torie din cele mai aventuroase. }ns[la cap[tul ei te a=teapt[, ca-n cel mai somptuos basm oriental, comorile norocosului Aladin. Nu-\i trebuie vreo lamp[fermecat[. Din fiecare pagin[o flac[r[juc[u=e]\i arat[drumul =i tezaurul. Aibi numai]ncredere. Apropie-te cu smerenie =i sufletul poetului, prezent]n fiece silab[=i-n fiecare stih oric`t de tainic, ]\i va vorbi =i va pune cap[t ]ndoielilor tale. Nimic din ce-a c[zut pe paginile acestea sacre, n-a fost zv`rlit la]nt`mplare. Aici =i piatra e fertil[. Orice s[m`n\[germineaz[. Apleac[-te =i-i vei culege rodul.

PERPESSICIUS, *Farmecul manuscriselor*,]n *Men\iuni de istoriografie literar[=i folclor*, Editura de stat pentru literatur[=i art[, 1957, p. 556.

Satanismul presupune mai cu seam[ceea ce s-a numit “complexiunea opozi\iilor” — complexio oppositorum —, ceea ce ne aduce]n primul r`nd ]n sfera moral[, ]n timp ce titanismul implic[ ideea de ac\iune, rezultatul firesc al primei constat[ri. Satanismul intr[ astfel ca element indispensabil al ac\iunii titaniene, dar nu orice demon este destinat s[ evolueze ]n mod inevitabil p`n[la forme titaniene. [...]

Hyperion este]ntr-adev[r un titan; pe de alt[parte]ns[el este un izolat =i solu\ia definitiv[la care ajunge — izolarea]n]n[l\ime — este caracteristic[geniului]n concep\ia schopenhauerian[. Hyperion apare a=adar ca o natur[complex[,]n care fuzioneaz[tr[s[turi proprii titanului =i geniului. [...]

Mai mult dec`t oriunde, firea titanian[a personajului se desf[=oar[ ]n c[l[toria c[tre divinitate =i]n convorbirea dintre zeu =i el. [...]

Este o c[l[torie regresiv[pe linia timpului,]n cursul c[reia Luceaf[rul tr[ie=te]n sens invers istoria crea\iunii, p`n[ c`nd ajunge,]n spa\iu, deasupra liniei ce desparte cosmosul de metacosmos, iar]n timp,]n momentul ini\ial al procesului cosmogonic =i chiar, dincolo de acesta,]n acel vacuum originar ce precede geneza lumilor mensurabile. Acolo unde ajunge el lipsesc condi\iile cunoa=terii umane — ale cunoa=terii imaginate]n spirit kantian: nici spa\iu pe care s[se fixeze hotare, nici timp, care, acolo,]ncearc[zadarnic s[se nasc[din goluri, Dar golul, vacuitatea, este p[truns de o sete care soarbe, de setea oarbei uit[ri, a schopenhauerianei Nirvana. Odat[cu stingerea mijloacelor de cunoa=tere se stinge =i organul cunosc[tor — ochiul care cunoa=te — =i peste totul se]ntind apele oarbe ale nimicului. Uria=ul, ale c[rui aripi cre=teau]n cer =i care str[b[teau ca un fulger printre lumile de stele, dep[=e=te astfel crea\iunea =i]=i define=te pe calea aceasta natura: el este mai presus de spa\iu =i timp, este mai presus de moarte. Aceasta este condi\ia lui, prin aceasta el este asem[n[tor lui Dumnezeu, care-l face con=tient de eternitatea =i ubicuitatea lor. +i prin aceasta se deosebe=te de roiul uman, care dureaz[ ]n timp, se-ntinde]n spa\iu, apare =i dispare]ntr-o grotesc[repetare de sine]nsu=i: fenomene izolate ce se nasc din curgerea aceleia=i materii]n acelea=i forme, etern acelea=i. Dar peste titanul care str[bate spa\iul =i timpul, dep[=ind]nceputurile istorice ale crea\iunii, alchimia]ndoielii filozofice s-a ab[tut. Form[originar[, el este ursit eternit[\ii;

eternitatea]l obose=te]ns[=i Hyperion cere]ncadrarea]n seria lumii fenomenale, dispersarea]n haos, stingerea]n repaosul etern. Postularea umanului, cu atributul repeti\iei infinite pe care i-l confer[Schopenhauer, nu este compatibil[cu natura divin[a lui. +i nici cu posibilit[\ile sale de cunoa=tere, care]l vor duce]n cele din urm[la m`ntuire. [...]

Tr[s[tura cea mai proprie geniului este spiritul contemplativ,]n timp ce tr[s[tura cea mai proprie titanului este ac\iunea. +i atunci c`nd Dumnezeu propune lui Hyperion s[-i dea puterea s[ stabileasc[, cu armele, dreptatea =i t[ria pe fa\a p[m`ntului, el nu se adreseaz[geniului contemplativ, ci titanului activ.

Este drept, formele ac\iunii titanice au fost ad`nc schimbate. Titanismul nu]nsemneaz[ ]ns[numai n[zuin\a unei eliber[ri prin ac\iune fizic[; adeseori]ntregul proces titanian se localizeaz[ ]n lumea moral[. De ordin moral este conflictul]n cazul poemei *Luceaf[rul*. Hyperion simte opresiunea legii divine de sub imperiul c[reia dore=te s[se sustrag[; el simte totodat[chemarea condi\iunii umane. Conflictul]ntre divin =i uman,]ntre cer =i p[m`nt, care ne ]nt`mpin[adeseori]n literatura titanian[a romantismului, se desf[=oar[de data aceasta]n con=tiin\a personajului.

Dumitru POPOVICI, *Eminescu]n critica =i istoriografia literar[rom`n[*, curs universitar, 1947/1948; *Poezia lui Mihai Eminescu*, Editura Albatros, 1972, p. 294, 300, 316, 323, 326, 327.

Dup[1881, aceast[ ]nsu=ire extraordinar[a melodiilor eminesciene se g[se=te acumulat[ ]n poemul *Luceaf[rul* =i]n elegii, partea cea mai artistic[, a operei lui Eminescu. *Pe lâng[plopii f[r[so*, *Atât de fraged[*, *Când amintirile*, *O, mam[...*, *Od[* =i atâtea altele]n care poetul cânt[sentimentul etern omenesc al iubirii, r[mân juvaere rare ale realiz[rilor marelui poet. Genera\ia mea le-a =tiut pe de rost; genera\ii de tineri le vor murmura =i de-acum]nainte]n prim[vara vie\ii, cât va suna pe lume dulcea limb[româneasc[.

Mihail SADOVEANU, *Prefa\a*,]n vol. M.Eminescu. *Poezii*, Colec\ia "Biblioteca pentru to\i copiii", Editura Ion Creang[, Bucure=ti, 1983, p. 9-10

}ntr-un fel, Eminescu e sfântul precurat al ghiersului românesc. Din tumultul dramatic al vie\ii lui s-a ales un Crucificat.

Pentru pietatea noastr[dep[=it[, dimensiunile lui trec peste noi, sus =i peste v[zduhuri.

Fiind foarte român, Eminescu e universal. Asta o =tie oricine cite=te; cu p[rere de r[u c[lac[tul limbilor nu poate s[fie descuiat cu cheile str[ine.

S-au f[cut multe]ncerc[ri, onest didactice, de transpunere a poetului, unele poate, se spune, mai izbutite; dar Eminescu nu este el decât]n române=te. Dac[se poate traduce o proz[, o povestire, un roman, unde literatura se m[rgine=te aproape fizic la tablouri, la personaje =i la conture, dominat[de mi=carea =i succesiunea cinematic[, poezia nu poate s[fie t[lm[cit[, ea poate fi numai apropiat[. Poezia apar\ine limbii mai mult decât proza, sufletului secret al limbii: jocul de iriz[ri din interiorul ei face vocabularele neputincioase. Eminescu nu poate fi tradus nici]n române=te...

Tudor ARGHEZI, *Cuv`nt]nainte*,]n M.Eminescu, *Poezii*, vol. I, Colec\ia "B.P.T.", Editura Minerva, Bucure=ti, 1989, p. V.

}ntinderea necuprins[a m[rii ("valurile vremii"),]nvolburarea, desfiin\`nd spa\iul, a negurilor ("*noianul* de neguri"), estomparea, de-a lungul timpului, a suferin\ei ]nse=i ("*umbra* duioaselor dureri") sunt, f[r[ ]ndoial[, imagini admirabile, ]nrudite ca structur[ =i capabile s[ st`rneasc[reprezentarea unui trecut resim\it,]n planul subiectivit[\ii, ca foarte ad`nc. }mpletitura moale a alitera\iilor (**v**alurile **v**remii, **n**oianul de **n**eguri, **d**uioaselor **d**ureri) creeaz[ =i ea impresia unei melodii t[r[g[nate, izvor`nd din ad`ncuri.

}n forma embrionar[a poeziei, aceast[impresie era mult mai diluat[, at`t prin absen\a alitera\iilor, c`t, mai ales, prin faptul c[imaginile aveau un caracter mai particular, mai pu\in cuprinz[tor ("valuri de aduceri aminte", "noianul de g`nduri").

Acela=i sentiment]l z[misle=te imaginea iubitei, construit[astfel]nc`t s[ ]ntre\in[ obsedant sugestia mor\ii. Iubita are bra\ele "de marmur", simboliz`nd, bine]n\eles, frumuse\ea statuar[, dar =i imobilitatea rece a

nefiin\ei. Hyperion — "un mort frumos cu ochii vii" — este descris cu acelea=i mijloace: "Din negru giulgi se desf[=or / *Marmoreele bra\e*". [...]

Fiin\a iubitei este inconsistent[, imaterial[— o umbr[doar; degeaba]ncearc[poetul s[o cuprind[cu bra\ele: "Zadarnic dup[umbra ta dulce le]ntind: / Din valurile vremii nu pot s[te cuprind". Motivul este al epopeii clasice, apare la Homer =i la Vergiliu, de unde, saturat de clasicism, Eminescu]l re\ine, adapt`ndu-l. De altfel,]ns[=i imaginea ini\ial[a iubitei r[s[rind din valurile vremii pare a fi tot o reminiscen\[din mitologia greco-roman[, amintind de legenda Venerei Anadyomene, pe care poetul o =i evoc[expres]n *Scrisoarea V*:

"| i-ar p[rea mai m`ndr[ dec`t Venus Anadyomene..."

Direc\ia ascendent[a mi=c[rii exprimate de unele verbe ("Din valurile vremii iubita mea *r[sai*", "S[te *ridic* la pieptu-mi"), str[dania — trudnic[=i inutil[— pe care o implic[altele ("Cum oare... *s[* te *rump*"), asociate cu admirabile imagini suger`nd imensitatea spa\ial-temporal[ (*valurile vremii, noianul de neguri*), cu un fonetism discret arhaizant (rump) contribuie =i ele, ]ntr-o anumit[ m[sur[, la producerea =i ]ntre\inerea impresiei de ]ndep[rtare ]n timp, ]nveder`nd, totodat[, bog[\ia inepuizabil[a resurselor stilistice de care dispune poetul pentru sublinierea expresiv[a sim\irii sale. [...]

Marmura reprezint[,]n ochii lui Eminescu, materialul brut, *inform*, care a=teapt[s[fie supus =i]nml[diat, devenind astfel *form[*, capabil[=[ ]ntruchipeze]n tipare durabile =i limpezi, lumea de g`ndire a artistului. De aceea poetul evoc[ "setea cea etern[" care leag[ "Lumina de-ntuneric =i marmura de dalt[" (*Nu m[ ]n\elegi*). Dep[=ind aria oarecum restr`ns[a sculpturii, cuv`ntul reu=e=te s[ redea, cu o remarcabil[ for\[ generalizatoare, mirajul perfec\iunii, aspira\ia — treaz[ =i tragic[ — a poetului c[tre expresia definitiv[. Motivul marmurii atinge astfel, prin implica\iile sale, problema at`t de complex[a z[mislirii operei de art[. Acesta pare s[fie =i unul din t`lcurile memorabilei strofe din *Memento mori*, ]n care sculptorul "pip[ie marmura clar[" =i, cu toate c[ este orb, iar dalta ]i tremur[, reu=e=te, cu pre\ul unor ]nd`rjite str[danii, s[o]nduplece =i s[o]nsufle\easc[. }n urma transferului semantic necesar, marmura

semnific[ ]nsu=i materialul — care a=teapt[s[fie artistic valorificat — al limbii, cuv`ntul menit s[exprime adev[rul.

G. I. TOH{NEANU, *Studii de stilistic[eminescian[*, Editura =tiin\ific[, 1965, p. 165—167, 184—185.

Hasdeu a \inut,]n Ateneul rom`n, conferin\a *Cine au fost dacii*? stabilind, pe baz[ de limb[, tradi\ii =i poezie popular[, identitatea ]ntre daci =i lituanieni. Eminescu ar fi putut s[ se afle printre ascult[torii conferen\iarului, dar, oricum, a luat singur cuno=tin\[ de ce gr[ise acesta, cel mai t`rziu la sf`r=itul anului, c`nd ap[ru conferin\a]n numerele de noiembrie =i decembrie 1868 ale revistei "Familia".

}n sus\inerea ideilor lui, Hasdeu aducea ca dovad[=i o doin[lituan[, pe care-o d[ ]n traducerea]n versuri:

> "Pe-al m[rii mal un munte alb se vede,
> Pe albul munte st[stejarul verde [...].

R[m`n`nd convins pe deplin de tema sus\inut[de Hasdeu]n conferin\[, =i-a]nsu=it alegoria ca pe un bun dac, deci bun propriu, =i a folosit-o]n parte pentru a-=i exprima propria lui sensibilitate. Chiar dac[poezia *Amicului F. I.* este,]n prima form[, de prin 1866, *n-a c[p[tat*]nf[\i=area ei definitiv[dec`t pe la ]nceputul anului 1869, c`nd Eminescu a cunoscut din "Familia" conferin\a lui Hasdeu. Numai dup[aceea a trimis "Familiei" poezia, care a =i ap[rut]n nr. 13 din 30 martie / 11 aprilie 1869.

Contopirea celui ce moare cu natura, reprezentat[de arbori =i de nisipul alb, o]nt`lnim ]n poezia lituanian[ care c`nt[moartea fiului lui Kosciusco. }n ce prive=te]ns[doina tradus[de Hasdeu, remarc[m libertatea pe care =i-a luat-o traduc[torul, c[ci "Albul munte" este o inven\ie proprie, textul folosit av`nd "}naltul munte". [...]

Eminescu a luat "albul munte" ca =i cum ar veni nu de la Hasdeu, ci direct din poezia popular[lituan[, deci "dac[".

Odat[ce am pornit pe aceast[cale a l[muririi g`ndurilor poetului adolescent, s[ mergem mai departe =i s[ ]n\elegem la ce "alb munte" se putea g`ndi Eminescu]n leg[tur[cu dacii =i cu sine.

Geograful grec Strabon,]n *Geografia* sa, c. VII, cap. 3, scrie despre *Cogaionon*, muntele sf`nt, l[ca= al lui Zamolxe =i al preo\ilor lui, =i despre apa, cu acela=i nume, care curge la poalele muntelui. Cogaionon se afla, dup[el,]n mijlocul Daciei =i era]n raport cu via\a religioas[=i cu concep\ia despre moarte a geto-dacilor. Strabon recunoa=te]n zelul religios o tr[s[tur[caracteristic[a poporului get.

Ge\ii credeau]n nemurirea sufletului =i socoteau trupul o piedic[numai, menit[s[se distrug[din momentul mor\ii. Dup[ei, aspira\ia omului trebuia s[fie eliberarea din trup, mai ales prin c[derea]n lupt[, pentru ca astfel sufletul s[poat[duce o via\[de zeu al[turi de Zamolxe. Dup[legendele raportate de Herodot =i de Strabon, marele zeu ar fi fost discipol al lui Pithagora, ar fi avut ca]nv[\[cei pe vracii pricepu\i]n desc`ntece =i lecuiri =i pe preo\ii care tr[iau ]n ascez[. Zamolxe era adorat pe v`rful muntelui, spre el se]ndreptau rug[ciunile credincio=ilor, c`nd ]=i ridicau bra\ele spre cer, =i ]n paradisul lui plin de lumin[ veneau s[ osp[teze eroii c[zu\i ]n luptele de pe p[m`nt. Cogaionon era l[ca=ul sf`nt, unde-=i avea sih[stria, s[pat[ ]n st`nc[, marele preot, care putea fi cercetat acolo sus numai de c[tre rege.

D. MUR{RA+U, *Comentarii eminesciene,*]n *Studii eminesciene — 75 de ani de la moartea poetului,* Editura pentru literatur[, 1965, p. 492, 493—495.

Tonalitatea fantasticului eminescian nocturn, departe de a fi terifiant[=i obsesiv[, de co=mar, ca la al\i mari romantici europeni sau americani, este alin[toare, iar fantasticul s[u]nfrumuse\eaz[universul,]l transfigureaz[ireal, paradisiac.

}n feeria nocturn[, sim\ul vizual este cel mai puternic solicitat. Peisajul iluminat de lun[ ]nc`nt[privirea =i o vr[je=te, prin fantastica varietate coloristic[ ]n care domin[pulberea de aur a stelelor =i reflexul argintiu al lunii. }ndeosebi argintiul este fundalul de vis al marilor panouri decorative din nesecata tematic[nocturn[a poetului. Epitetul *argintiu, argintos, de argint* este poate cel mai frecvent]n paleta marelui poet peisagist, at`t ]n marile lui p`nze]n versuri, c`t =i ]n cele de proz[. Este o culoare spectral[, de luminozitate egal[, dulce, ca s[-i folosim cuv`ntul,

ca iluminatul cu neon, care nu obose=te ochii, asociindu-se intim nop\ii, ca lumina polar[ ]n neuitatele pagini dostoievskiene, consacrate nop\ilor petrogradiene. Dac[o alt[expresie galic[este tot at`t de proprie ca =i instantaneitatea de tr[snet a unora dintre ]ndr[gostiri, atunci am spune c[ argintiul proiectat de lun[ pe ]ntinsurile de tot felul ale planetei noastre ar putea fi "culoarea sufletului" eminescian, supus ]n timpul zilei tuturor fr[m`nt[rilor care b`ntuiesc sufletele problematice, faustice =i hamletizante. Desigur, s-ar putea face un studiu dintre cele mai interesante asupra acestui epitet relevant, care nu a fost]nc[luat]n seam[. La Eminescu sunt de argint: p[durea, lanurile, apele, c[r[rile, nisipurile, mun\ii, norii, s[lciile, crinii, negurile, cea\a, palatele, cupele, candelele, straiele, lirele (unelte muzicale!), pletele b[tr`nilor, aripile lebedelor, dar =i razele stelelor, "picuri de argint", precum =i lumina zorilor, ]ntr-un cuv`nt, =i prin eliminare, tot ceea ce sustrage zonei proprii luminii solare orbitoare, a=adar necontemplabil[, neprielnic[medita\iei =i reveriei.

}n al doilea, foarte]ntins poem eminescian de tinere\e, din perioada titanismului s[u sisific,]n *Povestea magului c[l[tor]n stele* (1872), dup[o serie de considera\ii despre "pala nebunie", nebunie "cu chipul dulce", care nu e altceva dec`t setea de absolut, magul]=i afirm[preferin\a =i pentru aceast[, cum spuneam, culoare a sufletului alter-ego-ului s[u: "}mi place — cum]mi place visul de raze nins, / }mi place cum]mi place o umbr[*argintie*". +i mai departe precizeaz[: "Mie-mi place visarea. / Fie ea chiar un basmu, numai fie frumos, / }nger c-ochi mari alba=tri, cu chipul luminos... / ...Ca cel ce-i place-un vis / +i chiar trezit de friguri el \ine ochiu-nchis / Ca mai departe visul frumos s[ ]l viseze, / Asemenea uit lumea =i eu... sunt bucuros / De pot prelungi]nc[visul meu radios. / De n-ar fugi-nfidelul... O, de ar sta mereu, / S[oglindez]ntr-]nsul ad`nc sufletul meu / Cu c`ntecu-mi ferice, sim\irea s[-i dezmierd / +i-n ochii mari =i bolnavi fiin\a s[mi-o pierd..." Am prelungit citatul, pre\uindu-l revelator pentru terapeutica eminescian[a visului, condi-\ionat[de fantasticul =i de feericul nocturn, singure]n stare a-l vindeca prin mijlocirea visului, de romantica maladie, denumit[*Weltschmerz*.

Visul este o vocabul[care comport[disocierea dintre trezie =i somn, ca s[-i deslu=im sensul]n context. La Eminescu ambele func\ii suflete=ti, sau mai bine zis am`ndou[vastele domenii ale vie\ii morale sunt amplu reprezentate: visarea sau reveria cu fantasmele moderate ale]nchipuirii

treze =i oniricul cu capricioasa-i fantasmagorie, pe c`t de nest[p`nit[=i nelimitat[, pe at`t de obscur[=i insondabil[(cu toate ulterioarele re\ete ale psihanalizei!).

+erban CIOCULESCU, *Feericul nocturn eminescian*,]n *Variet[\i critice*, Editura pentru Literatur[, 1966, p. 206—207.

[...] Fa\a lui Eminescu e dubl[: prive=te odat[spre noaptea comun[, a vegherii, a naturii =i umanit[\ii, iar alt[dat[spre noaptea f[r[ ]nceput a visului, a v`rstelor eterne =i a geniilor romantice. }n timpul vie\ii sale =i apoi decenii de-a r]ndul nu s-a cunoscut dec`t prima lui fa\[: probabil c[nici el n-a cutezat s-o dest[inuie pe cealalt[. O team[ciudat[s-a]nfipt]n con=tiin\a lui,]nc`t tezaurul marilor vise a z[cut mereu ascuns]n caietele depozitului de manuscrise: poetul fugea de umbrele acestor visuri. Erinii ale metaforei, spre \[rmul mai f[r[primejdii al naturii. }n planetariul romantismului, singularitatea lui Eminescu prinde figur[din aceast[fa\[, cu dou[profiluri: unul neptunic, n[scut din spuma amar[=i din ape t`njind spre orizonturile lumii, cel[lalt plutonic,]nv[p[iat de focul originar.

}ntrebuin\`nd termenii care ]=i trag eficien\a dintr-o geologie estetic[ =i care au menirea s[ sugereze valoarea de ad`ncime a lirismului, vom numi (urm`nd cuv`ntul lui G. C[linescu, dar spre deosebire de el) neptunic[acea parte a operei eminesciene, ce corespunde]n general antumelor =i care, tot a=a ca p[m`ntul format prin ac\iunea apelor,]=i are originea]n straturile mai tangibile ale spiritului: e poezia formelor legale ale naturii,]n care omul =i con=tiin\a sa moral[=i-au aflat clima de bucurii =i dureri; iar plutonic[acea parte ce corespunde]n general laboratorul =i care, tot a=a ca —]n geologie — roca n[scut[din focul subteran, vine mai din ad`nc, de unde se fr[m`nt[v[p[ile obscure. Aceast[combustiune a poeziei, aceast[iradia\ie cvasidemonic[a spiritului, ce creeaz[, departe de natura comun[, una enigmatic[=i profund[: dorul imensit[\ilor elementare, v`rsta de aur, incon=tientul beat de voluptate al somnului, umbra tragic[ peste un t[r`m de palori, decorul halucinant mirific, magia =i mitul, implica\iile lor oculte, iat[universul plutonic, metafora infernal[.

}n cercul unor astfel de viziuni, c]nd natura ia propor\ii gigantice, c`nd ,trec`nd r`ul Selenei", sub ocrotirea nop\ii, ,o=tirile" florilor cresc ca arborii de mari, r[sp`ndind parfumul lor ucig[tor, =i fluturii plutesc pe acest fluviu de miresme, ca navele, nu avem doar o umflare spre a cuprinde sentimente exacerbate, simplu imperialism al formei, ci o adev[rat[alegorie a spiritului, ideea poetic[ ]n oglindirea stihiilor.

Pentru a m[sura fenomenul]n perspectiva culturii, se poate spune c[exist[ ]n opera lui Eminescu o parte, clasicizat[prin tradi\ie, =i]n care el]nsu=i s-a recunoscut, echivalent[micului romantism german, propriu-zis liric, al lui Eichendorff, Heine, Lenau, p`n[ la Mörike, — =i alt[ parte, subiacent[, ce corespunde marelui romantism al viziunilor, explorator de domenii abisal metaforice, cuprinz`nd nume ca Jean Paul, Novalis, Tieck, Brentano, Arnim, =i form`nd la Eminescu laboratorul t[inuit =i at`t de boga\,]n care au fost p[r[site poemele ce trebuiau s[ ]nal\e coloanele operei sale: *Mure=anu, Demonism, Miradoniz, Memento mori, Povestea magului c[l[tor]n stele, Diamantul Nordului, Gemenii...*

De ce =i-a p[r[sit Eminescu proiectele, l[s`ndu-le]ntr-o zon[ ]n felul s[u prepoetic[? De multe ori,]n afara viziunilor amplu articulate, care]ncercau s[prind[consisten\a de mit, g[sim versuri de o densitate artistic[incomparabil[, ce au fost]nlocuite,]n decursul elabor[rii poemului, cu expresii mai naturale, mai ,ra\ionale" =i, bine]n\eles, discursive. Asist[m,]n general, la]nlocuirea metaforismului vizionar imanent poeziei, \`=nind din caracterul obscurs al fiin\ei, cu o afectivitate particular delimitat[. S[-i fi lipsit lui Eminescu acel gust iluminat, care se]mpline=te]n sucul fructelor spirituale ultime? Sau a fost, la r[d[cinile fiin\ei, teama de noaptea genial[, de nebunia ei orfic[? I-a fost team[lui Eminescu de propriile lui straturi din ad`nc, de humele fantastice din care imagina\ia n[p[dea contropind g`ndirea? Presim\ind poate catastrofa final[, a]ncercat el, oare, s[se salveze]ntr-o crea\ie domolit[, de euritmii care se rev[rsau]n unda unei naturi mai calme? Exist[, poate, =i alt[explica\ie, ce se apropie de via\a m[runt[a spiritului: oare nu gustul lui Maiorescu, prea ponderat, academic =i acuz`nd definitiv s[r[cia de orizont din literatura geramn[ a epocii, a influen\at direct selec\ia poetic[ eminescian[? Dar o astfel de explica\ie, oric`t de valabil[istoric =i

]ndeajuns de comod[(c[reia nu i se poate r[spunde invoc`nd faimoasa inflexibilitate a lui Eminescu la sugestiile de am[nunt ce veneau din afar[, fiind vorba aici de o influen\[mai larg[,]n stare s[treac[biruitoare deasupra lucrului strict tehnic, de care garanteaz[doar poetul), nu risc[s[acopere cu fum realit[\i mult mai profunde? C[ci f[r[o acceptare l[untric[, pe care sugestiile extreme trebuiau doar s[o declan=eze,]ntreg procesul de crea\ie eminescian ar]nsemna s[fie redus la controlul unei autorit[\i ce desfide personalitatea artistului (chiar dac[n-am pune]n cauz[gustul iubitei — =i]mplinirea timpurie a z[rii neptunice,]n *Cr[iasa din pove=ti*, *Lacul* =i *Dorin\a*, a c[ror fragezime liric[=i perfec\iune, mai ales]n ce prive=te *Lacul*, tr[deaz[intensitatea pe plan creator a leg[turii veroniene —, problema n-ar deveni mai solubil[). St[p`n al puternicului s[u focar pl[smuitor, Eminescu nu s-ar fi mul\umit s[ arate lumii numai o anumit[ fa\[, dac[ restr`ngerea orizontului, repudierea viziunilor care, ca]ngerii lui, s-au n[scut]n]ntunericul focului prim, n-ar fi corespuns =i unui]ndemn organic. }nvinuind]n cele din urm[fie =i boala, de a fi anihilat cur`nd voin\a sa, de a-l fi f[cut nep[s[tor =i docil al interven\iei =i imixtiunile criticului (=i hot[r`t lucru, ele nu numai c[nu au lipsit, ci au \intit probabil tocmai]n direc\ia contrar[mitosului), munca despre care m[rturisesc manuscrisele, temele mereu reluate =i „clarificarea" prin variante, seria de maturitate a roman\elor — cele de la *Familia* din 1883, *S-a dus amorul*, *C`nd amintirile*, *Adio*, *Ce e amorul*, culmin`nd]n dulceg[ria din *Pe l`ng[plopii f[r[so*, al c[ror germen e autentic =i vechi]n poezia sa, ca s[nu mai vorbim de seria *Scrisorilor*, unde lirismul se degradeaz[, unde discursul =i „filozofia" — vai! — triumf[, sau de laboriosul *Luceaf[r*, unde]n contrastul dintre amorul s[n[tos =i cel genial,]n schematismul spiritual al acestei antiteze, genera\ii]ntregi au descifrat testamentul poetuluiu, — toate acestea indic[structuralitatea crizei. Ceea ce]nseamn[c[orice explica\ie trebuie s[porneasc[dinl[untru =i c[numai sondagiile verticale pot aduce la suprafa\[adev[rul. Nimeni nu a sim\it vreodat[c[profilul poietului, a=a cum]l contureaz[edi\ia Maiorescu — s[amintim]nc[o dat[p[rerea editorului integral, c[Eminescu a colaborat la alc[tuirea sa =i ea]nf[\i=eaz[deci fidel propriile lui inten\ii —, n-ar fi cel adev[rat. Fiindc[undeva,]n ad`ncul cel mai t[inuit, s-au atins dou[ t[r`muri, dintre care unul a r[mas cu des[v`r=ire str[in lumii dinafar[,

chiar dac[fragmentar; poetului]nsu=i, care a tr[it]ntre contemporani =i le-a d[ruit o oper[, *cel[lalt* t[r`m, dinl[untru s[u, i-a fost (sau mai bine spus i-o devenit) str[in.

Ion NEGOITESCU, Poezia liu Eminescu, Editura a III-a, Colec\ia *Eminesciana*, Editura Junimea, Ia=i, 1980, p. 10-13.

}n romantismul german, dar]nc[dinainte,]n faza preromantic[, se promoveaz[unele =tiin\e ipotetice noi, al[turi de altele vechi, p[r[site]n decursul timpului. Printre acestea din urm[, se num[r[=i *astrologia*, care a avut o pondere deosebit de consistent[ ]n acea arie spiritual[. }n str[lucita pagin[prin care Goethe]=i deschide autobiografia cuprins[ ]n *Poezie =i adev[r*, el d[o descriere complex[a pozi\iei constela\iilor =i a semnelor zodiacale sub care a decurs na=terea sa. }n rest, poetul evoc[cu o con=tiincioas[exactitate toate etapele =i evenimentele trecutului personal. }n trilogia *Wallenstein*, Schiller — urm`nd, de altfel, adev[rul istoric — pune iar[=i]n acord via\a eroului s[u cu con\inutul mesajelor stelare ale astrologiei. Astfel,]n via\a unui om intr[nu numai ceva]n afar[de el =i de]mprejur[rile apropiate la care a fost martor, dar acel ceva se afl[ ]n incalculabile distan\e]n spa\iu =i se introduce totu=i]ntr-o limitat[ ]nchidere biografic[. Dep[rtarea cea mai incredibil[devine astfel o categorie l[untric[, ce-=i asum[un rol chiar subordonator, f[c`nd s[depind[de ac\iunea ei regulatoare toate celelalte coordonate din circuitul de existen\[al persoanei respective.

Dac[o asemenea idee rezult[din textele geotheene sau schilleriene, cu at`t mai mult]=i va g[si o baz[de sus\inere]n romantismul german propriu-zis. Astfel numele cu rezonan\[ocult[de *Astralis*, pe care Novalis]l d[unei celebre poeme ale sale, ne apare]n totul semnificativ. [...]

Un asemenea s`mbure astrologic, recunoscut]n romantismul german ca punct de provenien\[al dep[rt[rii l[untrice, se surprinde =i la Eminescu. Se distinge,]n aceast[privin\[, marele s[u poem de extrac\ie ocult[, intitulat *Povestea magului c[l[tor]n stele*, unde ideea amintit[se conjug[=i cu unele date aflate]n credin\ele noastre populare (*c[la nunta mea / a c[zut o stea*). Iat[unele pasaje ale poemului c[tre care se]ndreapt[, pentru moment, aten\ia noastr[:

"Un om se na=te — un]nger o stea din cer aprinde
+i pe p[m`nt coboar[ ]n corpul lui de lut,
+i g`ndurilor aripi]n om el le]ntinde
. . . . . .
O candel[a vie\ii, de cer steaua depinde
+i umbl[scriind soartea a omului n[scut.
C`nd moare a lui suflet aripile =i-a-ntins
+i re'nturn`nd]n ceruri pe drum steaua a stins." [...]

Fluxul =i refluxul]ntregului angrenaj \ine aproape de stricte\ea intern[a ritmurilor biologice prin exactele lor dispozitive de comunicare dintre astru =i *corpul de lut* omenesc. [...]

}=i face loc atunci]ntrebarea asupra unei infinite *dep[rt[ri l[untrice*]n fiin\a uman[, care nu]ncape numai]n redusele ei limite terestre: "+i dac[e o lume puternic[,]ntins[/ De via\a mea-i legat[via\a unei lumi?" }ntrebarea,]ns[, devine pe parcurs o magnific[certitudine,]nso\it[de viziunea unei cuprinderi totale a universului]nl[untrul omului:

"Cum Dumnezeu cuprinde cu via\a lui cereasc[
Lumi, stele, timp =i spa\iu =-atomul nez[rit,
Cum toate-s ele =i d`nsul]n toate e cuprins,
Astfel tu vei fi mare ca g`ndul t[u]ntins."

Nic[ieri, plec`nd de la datul astrologic, categoria l[untric[ a *dep[rt[rii poetice* nu s-a bucurat de o ]ntemeiere mai ad`nc[=i mai pasionat[. [...]

}n sf`r=it, alte ipoteze =i mituri romantice, a atrac\iilor, a magnetismelor, a coresponden\elor, a avatarurilor, a palingenezelor contribuie de asemenea s[dilate]n fel =i chip aceast[categorie. Printr-]nsa se creeaz[vestita uniune dintre "om =i Tot",]n care Ricarda Huch vrea s[cuprind[esen\a romantismului german. La aceast[ ]nr`urire extras[ din zona culturii frecventate de el, trebuie s[ se mai adauge =i ini\ierea hindustic[ a lui Eminescu, venit[ pe aceea=i cale. Bun[oar[, doctrina brahman[, a lui *ta twam* asi ]nchipuie tot revela\ia unei infinite *dep[rt[ri* posesive, c`nd omul simte eliberarea fericitoare din propriile sale limite, identitatea cu totul =i, ca atare, cuprinderea]ntr-]nsul a acestui tot. Eminescu =i-a cucerit =i din domeniul indic dimensiunea pe care i-o urm[rim. Astfel, una din str[lucitele viziuni eminesciene ale dep[rt[rii pierdute]n timp, =i totu=i posedate de

poet, "*la-nceput, pe c`nd fiin\[nu era, nici nefiin\[* ", este o adaptare aproape literal[a primului vers din *Imnul Crea\iei*, afl[tor]n *Rig-Veda*.

Dac[reflect[m, deci, din c`te temelii se dezvolt[ — ating`nd ultima satura\ie — orizonturile cosmice ale lui Eminescu, temelii ce merg din Tracia p`n[ ]n India, ]nglob`nd totodat[=i unul din momentele larg vizionare ale Occidentului,]n\elegem cum el a putut deveni poate cel mai mare poet al *dep[rt[rii* pe care l-a dat omeniera, dotat cu o ne]ntrecut[putere transgresiv[ ]n str[baterea spa\iilor =i a erelor. Lungimea de und[a antenelor sale intuitive, lansate]n aria universului cuprins de el ("*g`nduri ce-au cuprins tot universul*"), o dep[=e=te =i pe cea a romantismului, privit chiar]n culmile sale. }nsu=i Novalis, pe care l-am invocat ca detector =i investigator genial al dep[rt[rii l[untrice, nu dep[=e=te urm[torul nivel, pentru el liminal: "Nimic aproape, doar din dep[rtare / Eu m[g[seam, trecute vremi unind =i viitoare". Eminescu nu numai c[ ]ntrece aceast[dimensiune, dar o p[trunde =i intens vizionar acolo unde Novalis ne-o comunic[numai abstract ("*trecute vremi unind =i viitoare*"). Dincolo,]ns[, de poetul *Nop\ii*, =i]n compara\ie chiar cu cel mai av`ntat imagism romantic al *dep[rt[rii*, de la zborul byronean al lui Cain printre astre p`n[la prodigioasele =i fantasticele proiect[ri finale ale lui Hugo[1], Eminescu r[m`ne ne]ntrecut prin unele tablouri din *Memento mori*, din *Luceaf[rul*, din *Scrisoarea I*, din *Mure=anu*, din *Povestea magului c[l[tor ]n stele*. Acolo el fr[m`nt[colosale geneze sau pr[bu=iri de lumi,]n acele viziuni de haos, de neant, de drame cosmice concepute parc[dintr-o stranie =i nemai]nt`lnit[ hipertrofiere *optic[* a g`ndului, care se centreaz[imens *telepatic* pe orbitele cele mai dep[rtate =i mai pierdute ale timpului =i ale spa\iului.

[1] }n aceast[privin\[, superioritatea lui Eminescu asupra lui Hugo este bine precizat[de Aurel Sasu. De=i se descoper[comun cu poetul francez tocmai ceea ce noi am identificat drept atribute ale dep[rt[rii ame\itoare, adic["geneza cosmic[" =i "extinderea universal[", totu=i densitatea apare cu totul alta]n poezia eminescian[. Cit[m: "F[r[s[creeze viziunile halucinante ale lui Hugo, Eminescu e mai complex,]ntruc`t ]=i asociaz[ vastei dimensiuni a orizontalit[\ii =i pe cea a prospect[rii ]n ad`ncime a fenomenelor, spa\iul misterului =i vecin[tatea mitului... Descriptivismul primului este]nlocuit de al doilea cu un mai subtil proces de revelare."

Revenim, de aceea, la cuprinz[toarea observa\ie a lui Tudor Vianu, observa\ie cu caracter aproape definitoriu, =i anume c[Eminescu prive=te lucrurile "foarte de sus =i foarte de departe"[1]. S[se re\in[acest important accident la cheie: nu *p`n[* foarte sus =i *p`n[* foarte departe, ci *de* foarte sus =i *de* foarte departe. Se confirm[astfel,]n acord tocmai cu ceea ce ne-am str[duit s[demonstr[m, centrarea lui Eminescu, ca *natur[*,]n zona categorial[a *dep[rt[rii*, unde]=i stabile=te focarul]ntregii sale radia\ii. La observa\ia lui Tudor Vianu am mai putea s[invoc[m, ca un important adaos, =i ceea ce Ion Negoi\escu nume=te profilul "plutonic" al crea\iei eminesciene, "]nv[p[iat de focul originar"[2], adic[de incandescen\a magmatic[a centrului teluric. Aceasta s-ar cuprinde =i ea — deopotriv[cu]ntregul univers —]n vastul volum interior al poetului, =i anume]n substratul efervescent, larvar, al fiin\ei, unde arde,]nc[topit[,]ns[=i substan\a artei sale. Pentru a]ntregi, deci, fizionomia acestui nedep[=it fenomen de dep[rtare l[untric[, putem spune c[Eminescu prive=te lucrurile nu numai "de foarte de sus =i de foarte departe", ci =i "de foarte din ad`nc".

Edgar PAPU, *Poezia lui Eminescu*, Editura Minerva, 1971, p. 34—37, 38—46.

Imaginea poetic[a "]nceputului" =i "sf`r=itului" lumii ]n cosmogonia lui Eminescu apare ca expresie a g`ndurilor unui b[tr`n dasc[l care, dintre to\i cei munci\i de rosturile vie\ii, pentru cunoa=terea adev[rului, tot socoate =i socoate,]ntr-un calcul f[r[cap[t,]n *Scrisoarea I*. [...]

B[tr`nul dasc[l ce mediteaz[asupra "limitelor" existen\ei]n timp =i spa\iu,]n unele versiuni ale poeziei, p[strate]n acelea=i file cu traducerea din *Critica ra\iunii pure*, poart[numele lui Kant. Poetul va vedea]ns[cosmogonia kantian[prin *epistemologia*, bazat[pe ideea c[lumea]n care tr[iesc oamenii, una =i aceea=i]n existen\a ei, se ofer[cunoa=terii]n dou[aspecte: unul ca *aparen\[*, trec[tor]n timp =i spa\iu, altul ca realitate

[1]Tudor Vianu, *Cuv`nt despre Eminescu*, ]n *Studii de literatur[ rom`n[*, Ed. Didactic[=i Pedagogic[, 1965, p. 296.)

[2] Ion Negoi\escu, *Poezia lui Eminescu*, Editura pentru Literatur[, 1968.

etern[, duncolo de aceste forme. Aceasta pentru c[formele cunoa=terii, apriorice fiind, sunt subiective. C`nd Kant spunea c[spa\iul =i timpul nu exist[aievea, c[ele sunt]n noi =i nu]n afar[de noi,]n\elegea]n adev[r c[ ]ntinderea, care presupune spa\iul, =i mi=carea, care presupune timpul, sunt crea\ii subiective ale spiritului care impune legi naturii.

Dar atunci apare]ntrebarea,]n sistemul kantian: Lumea p`n[unde este aparen\[=i de unde]ncepe realitatea? Iar dac[timpul =i spa\iul sunt crea\ii subiective ale con=tiin\ei,]n ce const[realitatea? Lumea lucrului]n sine, existent[dincolo de formele subiective, are o existen\[obiectiv[sau este numai o iluzie? R[spunsul este implicat]n tezele sistemului: Un lucru]n sine, postulat prin ideea c[orice aparen\[trebuie s[fie *aparen\[a ceva*, presupune *ceva* ce trebuie s[*existe*]n ceea ce *apare*, dovedindu-se astfel c[nu *tot* ceea ce exist[este o crea\ie a subiectului cunosc[tor, c[exist[o lume *obiectiv[* care, ca lucru]n sine, este deodat[existent[ ]n toate formele]n care ea apare. Sistemul kantian deci, prin limitarea cunoa=terii la formele subiective ale con=tiin\ei, este un agnosticism, dar totodat[un realism transcendental prin recunoa=terea unei realit[\i obiective, existent[ ]n sine, dincolo de formele subiective ale cunoa=terii.

Aceast[idee o cuprinde cosmogonia lui Eminescu, ca metafor[a medita\iei asupra limitelor timpului =i spa\iului,]ntre "]nceputul" =i "sf`r=itul lumii", reprezentate prin g`ndul b[tr`nului dasc[l. Tema este kantian[, de=i *eternitatea* lumii, identificat[ ]n kantianism cu realitatea *lucrului]n sine*, este formulat[ ]n ideea schopenhauerian[a *omului ve=nic*,]n prima versiune]nchegat[a poeziei [...]:

> "Trecutul, viitorul, sub fruntea lui se-nchid
> +i lumea toat[-n ochi-i e-un singur individ,
> El negura etern[o rupe]n f[=ii,
> Din ea se na=te lumea, =i soare =i stihii
> +i din prezent, — paiangen urie=esc p[=e=te —
> Trecutul, viitorul, c-un g`nd le-mprejuie=te".

}ntr-o alt[versiune a cosmogoniei, medita\ia asupra idealit[\ii timpului =i spa\iului avea]n\elesul recunoa=terii existen\ei lucrului]n sine, postulat prin aparen\a cunoa=terii lui, de vreme ce pentru el tot ceea ce "repaos[ ]n raza g`ndului etern" are corespondent]n lumea

timpului =i a spa\iului: cu alte cuvinte lumea nemuritoare "]n sine" nu numai c[nu]nseamn[neexisten\[, dar "partea adev[rat[=i cea nepieritoare e ori=ic`nd aievea" [...]:

> "Zadarnic pare lumea sclipind c[-i trec[toare,
> C[ci coji sunt toate celea fiin\ei ce nu moare;
> Trecutul, viitorul se \in numai de coaj[
> +i-a vremei \es[tur[vedem cu ochiu-n vraj[,
> Pe c`nd ceea ce-alearg[=i-n =iruri se di=terne
> Repaos[ ]n raza g`ndirilor eterne".

Din versiunile *Scrisorii I* se vede deci c[Eminescu re\inea latura materialist[a filozofiei kantiene, cea privitoare la recunoa=terea unei existen\e obiective]n teza c[reprezent[rilor noastre le corespunde ceva dinafara noastr[.

Eugen TODORAN, *Eminescu*, Editura Minerva, 1972, p. 52—54.

Ca =i Sadoveanu mai t`rziu, Eminescu a ]n\eles sensul misiunii rom`ne=ti de sintez[, al a=ez[rii noastre la r[scrucea drumurilor dintre est =i vest, dintre nord =i sud. +i lucrarea lui]n materia mereu mi=c[toare, mereu neclintit[a miturilor, este o prim[ ]ncercare, grandioas[ ]n concep\ie =i contururi, de=i nedus[la cap[t, mai cuprinz[toare dec`t sinteza lui Cantemir, mai clar[ dec`t a lui Heliade R[dulescu, mai str`ns[ pe coordonatele punctelor cardinale, mai coerent[ dec`t a lui Hasdeu.

Numeroase mituri i-au stat la]ndem`n[, unele generale, apar\in`nd tuturor popoarelor =i prelucrate de fiecare]ntr-alt fel, altele cu caracter =i]n\eles m[rginit la sfera noastr[. Nu se poate face, credem, o exact[evaluare cronologic[a tipului de mit folosit de poet]n deosebitele momente ale crea\iei sale, dar c`teva accente dep[=esc mijlocia, indic`nd o oarecare frecven\[sporit[a unui mit]ntr-o perioad[sau alta a activit[\ii creatoare. Am putea, astfel, afirma recuren\a miturilor universale]n special]n vremea tinere\ii poetului =i o oarecare preponderen\[a unor mituri cu specific al locului nostru str[vechi, mai ales]n crea\ia maturit[\ii. Astfel, aplica\iile mitului v`rstei de aur, ale celui orfic, ale celui luciferic

apar destul de masiv]nc[de timpuriu,]n timp ce Zbur[torul, Dochia, codrul intr[mai ales]n desenul poemelor t`rzii.

Sigur c[lucrurile nu se pot explica]n mod absolut. Dar la un poet at`t de mare ca Eminescu, totul se leag[, totul se ]ncheag[ ]n ]n\elesuri ce se revel[ unitar pe deasupra contradic\iilor spiritului, legate indisolubil de desf[=urarea vie\ii =i a g`ndirii. +i ipostazele miturilor exprim[de foarte multe ori c[ut[ri, deveniri, direc\ii luate ori abandonate de poet pe drumul ascensiunii sale spre rotunjirea universului operei.

Mitul *v`rstei de aur* ni se pare, ]n multe privin\e, revelator pentru anumite orient[ri specifice la poetul cel mai ]nalt =i mai complicat al literaturii noastre. Lumea copil[riei omenirii, naiv[, pur[, necunosc`nd inegalitatea nici nedreptatea, revine deseori,]n special]n operele tinere\ii,]nc[rcat[de bucurie, de str[lucire. V`rsta de aur, motivul mitic at`t de drag poe\ilor antichit[\ii de la Hesiod la Virgiliu, e atins[c`nd implicit, c`nd explicit de poetul rom`n. }nceputul poeziei *Venere =i Madon[* (1870) aminte=te, cu sensul clasic limpede discernut, de lumea apus[ a c[rei g`ndire era mit =i a c[rei expresie era poezie,]n leg[tur[cu mitul Venerei ca]ntrupare a frumuse\ii =i iubirii eterne:

> "Ideal pierdut]n noaptea unei lumi ce nu mai este,
> Lume ce g`ndea]n basme =i vorbea]n poezii,
> O, te-aud, te v[d, te cuget, t`n[r[=i dulce veste
> Dintr-un cer cu alte stele, cu-alte raiuri, cu al\i zei".

Alt[dat[,]n basmul *F[t-Frumos din lacrim[*, publicat]n acela=i an, pentru a indica vechimea vremii mitice, poetul o definea ca vremea]n care oamenii se aflau abia]n germenii viitorului.

Mult discutatul poem *Epigonii* (1870), adev[rat["querelle des anciens et des modernes"]n literatura rom`n[, ]nseamn[, cu structura lui ]ntemeiat[ pe o sus\inut[ antitez[, o original[ tratare a mitului v`rstei de aur aplicat[la istoria culturii noastre. O opozi\ie foarte marcat[face posibil[o]nf[\i=are simetric[a dou[lumi: una a v`rstei de aur, a sacrului, plin[ de figuri mitice; cealalt[ a v`rstei dec[zute, de fier, a profanului, populat[de f[pturi c[zute din starea dint`i, reci, sceptice. Cu o propensie care]i este caracteristic[, poetul]ncearc[, deliberat, s[reuneasc[planul istoric cu cel mitic,]ntr-un ne]ncetat joc de contrarii, cu efecte puternice,

de=i exterioare. Scopul folosirii acestui motiv al v`rstei de aur este realizarea unei distan\[ri frapante ]ntre dou[ epoci altfel nu prea dep[rtate, fiindc[ Alecsandri, de pild[, era, ]ntr-o cronologie istoric[, absolut contemporan cu genera\ia de epigoni ]ntre care se a=eaz[, cu at`ta modestie, cu at`ta smerenie,]nsu=i autorul poemului.

Bipartit[, structura *Epigonilor* pune]n valoare opozi\ia fundamental[: ideal-real, sacru-profan. }n chip expresiv, datele poeziei cristaliz`nd ]n arhetipuri, devin fragmente de semnifica\ii, de origine oracular[ (deriv`nd dintr-un moment epifanic, de clarviziune, omologat de unitatea de fond a imaginilor). El]nsu=i asimilat unui bard al v`rstei de aur, ]nzestrat cu puterea cunoa=terii supranaturale, a *vederii*, poetul ]=i m[rturise=te ]ntr-adev[r capacitatea de a-=i revedea eterna prim[var[ a ]nceputurilor poeziei rom`ne=ti, "zilele de-aur a scripturilor rom`ne".

Vederea aceasta, afirmat[de c`teva ori,]n leg[tur[fie cu timpul mitic, cu spa\iul mitic, ori cu figurile eroilor mitici,]nseamn[clar regresie]ntr-o alt[zon[, indicat[prin "m[cufund ca]ntr-o mare..." De altfel, strofa prim[concentreaz[mai toate atributele pe care Eminescu le d[ ]n mod obi=nuit lumii ideale, lumii magice, lumii visurilor, "dulci =i senine", st[p`nit[ de mitul solar ]n ipostaza sa prim[v[ratic[ ("dulci =i m`ndre prim[veri"), legat[de na=terea eroilor, de victoria asupra for\elor beznei, asupra iernii =i mor\ii.

Zilele acelea mitice pe care le contempl[au, ca]n folclor, "trei sori]n frunte", iar nop\ile]ntind "oceanele de stele", vegeta\ia e proasp[t[=i]mpodobit[cu simbolul ornitologic al c`ntecului, "verzi dumbr[vi cu filomele", ca =i apa muzical[ "cu r`uri de c`nt[ri".

Apoi urmeaz[cortegiul nobil al acelora pe care v[z[torul]i]nconjura de aura f[r[apus a barzilor profe\i, a acelor *poeta vates*, care cumulau atributele de creatori inspira\i, de sacerdo\i ai frumuse\ii =i de vizionari ale c[ror facult[\i spirituale dep[=eau]n\elegerea comun[. Aproape fiec[ruia din ei Eminescu]i acord[o calitate de preeminen\[. Unora mai mici, ca Cichindeal ori Sihleanu, le confer[atributul magic al "gurii de aur" sau al "lirei de argint", am`ndou[orfice.

Tot orfic[e =i puterea lui Donici, care supune animalele fabulei la o dulce coexisten\[, vrednic[de v`rsta de aur. Iar prin numele lui Anton Pann, poetul provoac[o confuzie onomastic[voit[ ]ntre marele Pann,

zeul, a c[rui moarte a pus cap[t, dup[tradi\ie, miticei lumi p[g`ne, a copil[riei omenirii, =i psaltul cel lume\ cu a c[rui lume folcloric[ ]n dispari\ie s-ar fi ]ncheiat v`rsta de aur a scripturilor rom`ne.

Zoe DUMITRESCU-BU+ULENGA, *Eminescu =i lumea miturilor,*]n *Valori =i echivalen\e umanistice*, Editura Eminescu, 1973, p. 188—91.

Ceea ce a]ncercat]ntr-un fel unic artistul a fost s[exprime total prin geniul s[u, geniul poporului român, printr-o lucrare neprecupe\it[, de propor\ii uria=e, care trebuia,]n gândul s[u, s[-l fac[o modest[verig[ ]ntre]nainta=i =i prezent. Ceea ce a izbutit a dep[=it =i inten\ia sa, =i]n\elegerea noastr[. Prin iubire =i jertfire de sine fa\[de idealurile, aspira\iile, concep\ia de via\[a românilor, el s-a proiectat pe orbita =i pantheonul valorilor române=ti =i universale, devenind steaua polar[la care se raporteaz[ast[zi =i se va raporta cât va fi limba noastr[pe lume, cultura =i crea\ia poporului s[u.

Zoe DUMITRESCU-BU+ULENGA, *Prefa\a,*]n M.Eminescu, *Poezii*, vol. I, Colec\ia "B.P.T.", Editura Minerva, Bucure=ti, 1989, p. XL.

E =tiut c[, dintr-o anumit[perspectiv[, astrul invocat]n cel mai nedumeritor poem eminescian ap[rea ca *Luceaf[r*,]n vreme ce din perspectiva opus[el ap[rea ca *Hyperion*. }n viziunea lui Eminescu, aceasta nu-i o simpl[chestiune de onomastic[, ci simbolizeaz[posibilit[\i =i atitudini diferite ale cunoa=terii. }n primul caz, subiectul cunosc[tor nu poate =i mai cur`nd nici nu-=i pune problema de a ie=i din sine, de a g`ndi alteritatea. A fi m[sura tuturor lucrurilor i se pare un dat, nu un rezultat. }nc`t, ceea ce contrazice un asemenea mod de a fi, chiar de treze=te ini\ial vreo nelini=te, sf`r=e=te prin a fi pus sub semnul confortabil al netranscenderii, al lui: "De=i vorbe=ti pe]n\eles,/ Eu nu te pot pricepe..." (*Luceaf[rul*). Tot ce apare]n raza unei asemenea percep\ii este repede integrat unei utiliz[ri ad-hoc a principiului ra\iunii suficiente: "Nu sl[vindu-te pe tine... lustruindu-se pe el / Sub a numelui t[u umbr["; "Rele-or zice c[sunt toate c`te nu vor]n\elege..." (*Scrisoarea I*). Evident c[nu astfel se prezint[lucrurile]n cazul al doilea, al cunoa=terii restituite

sensului ei originar. Aici, except`nd ceea ce poate fi o virtualitate privilegiat[, un loc "menit]n cer", deloc neglijabil[e =i actualizarea ne]ntrerupt[a acestei virtualit[\i, curajul mor\ii =i al rena=terii repetate (fenomenologic vorbind) drept condi\ie =i cale de a deveni o autentic[, universal[m[sur[a lucrurilor, un *hyper-eon*. Nu numai *Luceaf[rul*, dar =i]ntreaga oper[eminescian[, existen\a de aievea a poetului =i cea de c`nd "]l vedem =i nu e" reprezint[ aventura necontenit luat[ de la cap[t a unui asemenea tip de cunoa=tere. Ni-l putem reprezenta pe Hyperion c[z`nd =i acum]n m[ri din tot]naltul, chiar dac[ ]n stadiul de oper[finit[, datoare a-=i atinge sfericitatea, *Luceaf[rul* trebuia s[se]ncheie]n felul =tiut. A se sim\i]n lumea sa "nemuritor =i rece" nu vrea s[ ]nsemne =i ostil nou[dec`t ]n m[sura ]n care noi sf`r=im]nc[adeseori prin a fi ostili chem[rilor ce ne adreseaz[simbolicul astru, nereceptivi la revela\ia]ntruchip[rilor lui de ghea\[=i foc. Hyperion, condi\ia hyperionic[, pot]nsemna doar din asemenea motive]nsingurare, de=i]n esen\a lor reprezint[sete de comunicare, numai c[de pe o baz[a intransigen\ei fa\[de "cercul str`mt", implic`nd refuzul compromisurilor cu soarta ce ni s-a dat. O asemenea condi\ie exclude a=adar opacitatea,]nchiderea fa\[de ceea ce semnific[un mod mai]nalt de a fi. }nainte de a-=i fi imaginat c[Demiurgul e cel ce i-o spune, Eminescu]=i recunoscuse =i asumase el]nsu=i un anume destin,]n virtutea c[ruia putea s[conchid[: "Iar tu, Hyperion r[m`i / Oriunde ai apune..."

George MUNTEANU, 1. *Via\a lui Eminescu*, Editura Minerva, 1973, p. 7—8.

Floarea albastr[, iat[o vorb[care a devenit celebr[ ]n literatur[ca =i "a fi sau a nu fi" a lui Hamlet. Se vorbe=te de *floarea albastr[*,]ns[de multe ori nu se =tie bine nici de unde vine =i nici mai ales ce]nseamn[. Se =tie doar c[ea porne=te de la Novalis, se =tie mai pu\in c[apare romanul acestuia, neterminat, *Heinrich von Ofterdingen* =i]nc[=i mai pu\in se =tie care este adev[ratul ei]n\eles.

Confuzia spore=te atunci c`nd se presupune c[ ]ntre *floarea albastr[* a lui Novalis =i poezia lui Eminescu *Floare albastr[* ar fi o leg[tur[de fond.

Lectura textului lui Novalis =i a textului lui Eminescu =i compara\ia]ntre am`ndou[aceste texte alung[orice confuzie. [...]

A luat ceva Eminescu]n *Floare abastr[* din toat[aceast[povestire? Nimic altceva dec`t doar denumirea poeziei, denumirea de care pomene=te ]n penultima strof[ =i pe care o repet[ de dou[ ori ]n strofa de la sf`r=it. Deosebirile sunt mari. Mai]nainte de orice,]n ce prive=te mi=carea. Mi=carea visului lui Heinrich este]ndreptat[c[tre viitor, corespunde chiar =i titlului primei p[r\i a romanului (singura terminat[) =i care este *A=teptarea*. Mi=carea din poezia lui Eminescu este]ndreptat[c[tre trecut, e o mi=care de amintire, de evocare a unor lucruri tr[ite c`ndva. Tonul]n care fata]ndeamn[pe iubitul ei s[nu-=i caute "]n dep[rtare fericirea" este pe jum[tate glume\, pe jum[tate serios:

" — Iar te-ai cufundat]n stele
+i]n nori =i ceruri nalte?
De nu m-ai uita]ncalte,
Sufletul vie\ii mele".

U=or glumea\[este =i atitudinea iubitului:

"Astfel zise mititica,
Dulce netezindu-mi p[rul.
Ah! ea spuse adev[rul;
Eu am r`s, n-am zis nimica".

Tot cu un r`s r[spunde poetul ]n *O, r[m`i*]ndemnului p[durii de a r[m`ne la ea:

"Astfel zise lin p[durea,
Bol\i asupra-mi cl[tin`nd;
+uieram l-a ei chemare
+-am ie=it]n c`mp r`z`nd."

Floare albastr[, ca =i *O, r[m`i*, st[la hotarul dintre]ntristarea pe care o d[p[rerea de r[u dup[o fericire trecut[=i pl[cerea u=or dureroas[pe care o d[amintirea acestei fericiri. Hotarul acesta, mi=c[tor ca =i timpul,]n care el se]nscrie, este asemenea aceluia dintre nour =i senin, dintre umbr[=i lumin[, e o stare de crepuscul, foarte prielnic[poeziei, dar

care este mai general omeneasc[=i mai des]nt`lnit[ dec`t s-ar putea crede la prima vedere. Exist[ ]n om un sim\ interior al limpezirii =i al]nce\o=[rii, sim\ care nu are a face cu inteligen\a (de=i poate oferi acestuia subiect de medita\ie) =i care func\ioneaz[cu o mare vigoare =i arat[ ]ntotdeauna]n chip sigur =i negura =i]nseninarea. La Novalis =i la Eminescu acest sim\ ]=i dovede=te mereu =i din bel=ug prezen\a. Poetul rom`n =i poetul german sunt din aceea=i familie spiritual[, a romanticilor din na=tere, familie]n care]ncap individualit[\i felurite]n ce prive=te expresia =i chiar modul de via\[=i de comportare, dar care toate se las[purtate]ntre lumin[=i umbr[=i scot din aceste mi=c[ri contrastante poezia lor cea mai ad`nc[.

Alexandru PHILIPPIDE, *Ceva despre "Floarea albastr["*,]n *"Caietele Mihai Eminescu"*, vol, II, Editura Eminescu, 1974, p. 12, 15—16.

Eminescu a devenit stil na\ional, enclav[ ]n care ne ridic[m portretul spiritului nostru individual, t[râm cucerit]n spiritualitate, de c[tre efortul de gândire al unei na\iuni. Ziua lui de na=tere tinde s[devin[s[rb[toare a poeziei, a=a cum pentru portughezi s[rb[toarea poeziei este na=terea lui Camões.

Nichita ST{NESCU, *Pagini de jurnal*,]n vol. *Fiziologia poeziei, Proz[=i versuri 1957-1983*, Edi\ie]ngrijit[de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, Editura Eminescu, Bucure=ti, 1990, p. 413.

Eminescu este, prin pluridimensionalitatea sa prismatic[, un adev[rat Aisberg. Scufundat cu o parte din bloc]n apele]nceputurilor genetice ale lumii,]n[l\at cu o alt[parte dincolo de lume,]n infinitul pl[smuit de un Demiurgos]nchis astfel]n sine]nc`t "doar el aude pl`nsu-=i", el r[m`ne ]nc[ — =i va r[m`ne o ve=nicie! — un Necunoscut. +i nu ne g`ndim, spun`nd acest lucru, numai la faptul c[, intra\i]n ultimul deceniu al secolului =i al mileniului, nu dispunem *]nc[* de o edi\ie integral[a operei sale. Ne g`ndim mai cu seam[la odiseea recept[rii, la modul]n care "aisbergul" a fost explorat =i]n\eles. Dac[e firesc ca s[nu se poat[cuprinde]ntregul bloc, mai pu\in explicabile sunt perseverarea]n

]ngustimea vederii, fixarea]n cli=ee =i absolutizarea unor dimensiuni]n defavoarea altora =i, bine]n\eles, a]ntregului.

Desprins din calotele glaciare (hyperionice) ale spiritului =i merg`nd spre zonele calde ale sufletului, av`nd reflexele astrale ale]nse=i nem[rginirii, aisbergul cunoa=te temperaturi diferite, este familiarizat cu categorii fundamentale ca Departele =i Ad`ncul, Cerescul =i Terestrul, Mi=carea =i Oprirea]n loc. Aventura capital[ ]n care se lanseaz[este cea a *Cunoa=terii.* Cursele care]l a=teapt[sunt =tiute dinainte: o pre=tiin\[c[l[uze=te pa=ii lui Eminescu, sensurile Vie\ii (=i ale Mor\ii, fire=te) sunt descifrate]nc[ ]nainte de a tr[i ca atare. O intui\ie sigur[, dac[nu o pre-intui\ie, cov`r=e=te fiin\a eminescian[ =i pre-determin[ gesturile hot[r`-toare; o arden\[tragic[se contureaz[din fragedele sale]nceputuri c`nd ]=i ]nal\[ ochii vis[tori la steaua singur[t[\ii ("Eu *singur* n-am cui spune cumplita mea durere,/ Eu *singur* n-am cui spune nebunul meu amor...") sau c`nd descoper[pentru prima dat[un gol ontologic]n preajma sa ("Dar poate... o! capu-mi pustiu cu furtune,/ G`ndirile-mi rele sugrum cele bune.../ C`nd sorii se sting =i c`nd stelele pic[,/ }mi vine a crede c[*toate-s nimic[*./ / Se poate ca bolta de sus s[se sparg[,/ S[cad[nimicul cu noaptea lui larg[,/ S[v[d cerul negru c[lumile-=i cerne/ Ca pr[zi trec[toare a mor\ii eterne..."). [...]

Fiin\a eminescian[se vede pus[, din]nceputurile sale firave, sub semnul]ntreb[rilor existen\iale =i al Nimicului invadant. Aisbergul se mi=c[ ]ntruna, cucerind nes[\ios zon[dup[zon[ ]ntre altitudinea glacial[a spiritului =i apele calde ale Vie\ii, dar mi=carea lui este vectorial[=i]mpac[scufundarea cu]n[l\area cutez[toare spre zori. Cum ai putea s[-i determini cu exactitate valoarea numeric[, unitatea de m[sur[=i direc\ia, raza vectoare? *Zadarul* p`nde=te rezultatul unei astfel de opera\iuni, aisbergul r[m`n`nd ceea ce este: un aisberg. O parte (care?) este mereu ascuns[ de ochii no=tri, fiin\a eminescian[, ca =i fiin\a ]n genere, neie=ind nicic`nd]n]ntregime]n heideggerianul lumini= al revel[rii.

I s-a mulat,]nainte de toate, o masc[platonician[de geniu]nn[scut, prea puternic]n a sa proprie fiin\[ ]nc`t s[-l fi ab[tut vreun contact cu contingentul de la drumul s[u firesc. Imaginea maiorescian[este static[, apolinic[, glacial[; nep[sarea =i r[ceala hyperionic[ ]i imprim[un caracter aspa\ial =i atemporal. Eminescu este, dup[p[rerea lui Maiorescu, cu

capul]n norii unei idealit[\i goale. Tr[ie=te deci]n lumea ideilor generale =i cobor`rea ]n contingent, ]n lumea conven\ional[ ]i repugn[. Poetul se identific[ ]n totul lui Hyperion: este esen\[ pur[, metafizic[, setos de frumuse\ea formelor perfecte =i afi=`nd o senin[tate abstract[. Masca platoniciano-schopenhauerian[a lui Eminescu respir[,]n primul r`nd, impersonalitate. }nt`mpl[rile dinafar[, mi=carea evolutiv[nu mai conteaz[: geniul se impune prin autodeterminare, printr-o "existen\[" datorat[propriei intui\ii =i voin\e.

Odiseea recept[rii cunoa=te dou[c[i distincte: cea deschis[de critica estetic[a lui Titu Maiorescu =i cea promovat[de critica socialist[a lui Gherea. Pun`ndu-le fa\[ ]n fa\[, D. Popovici ]ntrez[re=te cu perspicacitate, ]n cunoscutele sale prelegeri universitare, limitele, exager[rile, absolutiz[rile; ]ntr-un cuv`nt, chiar neputin\a de a cuprinde integral fenomenul prin fixarea]ntr-o mentalitate sau prin c[utarea obsesiv[a unei *faculté ma]tresse*, a unui ax structural. [...]

[...] Dar nu numai *Oda (]n metru antic)* vorbe=te pregnant despre existen\ialismul structural al poetului: el este un poet al Fiin\ei prin lineamentele esen\iale ale viziunilor sale.

}ntr-un studiu fundamental *Eminescu sau despre Absolut*, publicat]n 1963 =i tradus]n rom`ne=te abia]n 1990, cercet[toarea italian[Rosa del Conte distinge c[,]nc[ ]n cele mai fragede]nceputuri, mintea eminescian[este cutreierat[de fantoma contradictoriului. }n fa\a Poetului se proiecteaz[Timpul ca prim prag ontologic: fiind "omul afirm[rilor vitale absolute, al deplin[t[\ii, omul eminescian este m[cinat de destin =i de c[utarea sensului existen\ei; este omul care]=i pune fiin\a "]n centrul lumii]ncoronat cu sori" =i]=i proiecteaz["idealurile]n infinit". Este o proiectare]n imens =i abstract a Fiin\ei,]n Timpul cosmic lini=tit, dar =i]n Timpul psihologic care-i marcheaz[devenirea. Este, la Eminescu, un idealism ontologic care]ng[duie o privire asupra realit[\ii obiective a Universului. Or, imaginea precis[a acestuia se dizolv[ ]n valurile fumurii ale visului =i iluziei. E v[lul uria= al Mayei? Absolutul nu se poate identifica contingentului, fenomenului =i poetul st[ruie mereu]n aceast[zon[tragic[a imposibilit[\ii]mp[c[rii contrariilor. "... }n aceast[identificare a existen\ei cu temporalitatea c[reia i se contrapune Fiin\a drept ceva asupra c[ruia vremelnicia nu are nici o putere, st[modernitatea sim\irii lui" (*edi\ia rom`n[*, p. 389). T[r`murile, categoriile ontologice r[m`n]n

separarea continu[, z[d[rnicind eforturile de a p[trunde sensul existen\ei. Astfel proiecteaz[sugestiv Rosa del Conte drama fiin\ial[eminescian[: Dumnezeu se opune Omului, la fel cum Fiin\a se opune devenirii. Cum poate di atins,]n acest caz, Absolutul?

Este o]ntrebare fundamental[care ne transfer[ ]n zona fenomenelor moderne ce ne promite o zare de n[dejde: lumea valorilor. Eminescu s-a p[truns de valorile vie\ii fiindc[a tr[it intens]n orizontul mor\ii.

Cartea Svetlanei Paleologu-Matta *Eminescu =i abisul ontologic* (Editura "Nord", Aarhus, 1989)]l raporteaz[pe poetul rom`n la fenomenologia lui Heidegger =i Husserl, ca =i la axiologia modern[,]n special la Max Scheler, la care persoana se identific[spiritului]n drumul lui spre Absolut. Raport[rile nu au nimic voit]n ele; servesc doar ca argumente mai solide ale unei demonstra\ii axiomatice. Eminescu se aliniaz[organic la postulatele filosofilor printr-o experien\[tr[it[, prin scufundarea real[=i cu toate consecin\ele]n abisurile fiin\ei. Astfel, el nu doar prinde lumea]n concep\ie, ci o percepe ca totalitate a existen\ei, pus sub semnul tragicului. El prive=te moartea]n fa\[ca dimensiune esen\ial[ce agit[orizontul existen\ial, plin de tainele indetermin[rii.

Dorin\a vechilor greci de a concentra]ntr-un singur individ toate for\ele =i calit[\ile umane ducea la]ncarnare: un individ aparte poart[ ]n sine]ntreaga plenititudine a vie\ii,]n timp ce ceilal\i o posed[numai]n m[sura]n care o contempl[la el. La greci, dup[cum observ[Soren Kierkegaard, apare un raport inversat: zeul nu posed[el]nsu=i for\a pe care o reprezint[: indivizii,]ns[, beneficiaz[de ea prin faptul c[se pun]n leg[tur[cu zeul.

Fenomenologii de tipul lui Heidegger v[d tipul reprezentativ sau]ncarnat care domin[lumea Fiin\ei]n Poet, fiindc[numai rostirea c`nt[re\ului roste=te *}ntregul nev[t[mat* al existen\ei de ordinul lumii care se r`nduie=te]n spa\iul interior al lumii inimii. Preaplinul existen\ei]=i afl[izvorul]n *inima* poetului, precum ne-o demonstreaz[at`t Rilke, ]n *Elegia a noua*, c`t =i Eminescu,]n *Povestea magului c[l[tor]n stele*: "Pe crea\iuni bogate sufletul este domn".

Omul eminescian face,]n fond, gesturile fiin\iale ale omului modern, care, a=a cum spune Heidegger, se impune pe sine]n prim plan]n]ncercarea de a se ridica, hyperionic, *deasupra* lumii, =i]=i asum[calitatea de st[p`n ce domin[prin ridicarea-deasupra. Eminescu, tip reprezentativ

sau]ncarnat (cu con=tiin\a de bard sau de geniu), av`nd revela\ia destinului m[cin[tor =i deschiz[tor de *pustii* ]n preajm[ ("Via\a-mi se scurge ca =i murmura/ Ce-o sufl[-un criv[\ printre pustii/ M[ urc ca crucea pus[-n c`mpii/ +i de blesteme mi-e neagr[gura") se]ntreab[, din fraged[tinere\e =i dac[pentru sufletul meu/ Nu-i loc aicea, ci numa-n stele" (*Amicului F. I.*)]=i punea, adic[, problema raport[rii la Lumea fiin\ei =i a locului s[u]n ea, g`ndindu-se la o ridicare-deasupra hyperionic[. Este marea tem[existen\ial[a vie\ii =i operei sale.

Eminescu dep[=e=te realitatea obiectiv[printr-o form[de via\[superioar[, cu adev[rat spiritual[, prin raportarea frecvent[a g`ndirii la Fiin\a "nestr[mutat[" (de aceea, pentru el ]ntre moarte =i via\[ nu este o demarca\ie) "sub raza g`ndului etern". Vis`nd =i g`ndind *sub specie aeternitas*, poetul vede sufletul =i lucrurile dincolo de cunoa=tere,]ntr-o dimensiune]n care totul "sc`nteiaz[", ]mbog[\ind cosmosul. Astfel poetul transcende contingentul =i particularul, ajung`nd p`n[ la zona tensionat[ a spiritului unde intuie=te esen\ialul, resacralizeaz[ Lumea, g`nde=te Fiin\a]n toate metamorfozele ei, pun`ndu-ne =i pe noi "pe acest drum al ilumina\iilor succesive, al devenirii =i al bucuriei acestei deveniri" (*Eminescu =i abisul ontologic*, "Nord", Aarhus, p. 249).

A=adar, un nou Eminescu apare din perspectiva raportului dintre *existen\a uman[* =i *existen\a]n genere* (George Munteanu), dintre eul eminescian =i legile universului (Theodor Codreanu), sau a modelelor cosmologice (I. Em. Petrescu). }ntoarcerea la origini prin mit =i cobor`re ]n preistoria dacic[ devine o aventur[ existen\ial[ fundamental[, prin care exporeaz[ ad`ncimile fiin\ei. Nostalgia dup[ ]nceputuri, matca primordial[, abisul, noaptea bogat[ ]n germeni =i laten\e, principiul feminin]n toate manifest[rile sunt, dup[Mircea Eliade, categorii romantice majore ce nu depind de careva "influen\e" dinafar[, ci definesc pozi\ia esen\ial[a omului]n Cosmos. P[durea mitic[este depozitar[subcon=tientului colectiv, a coresponden\elor misterioase ce-l leag[pe om de o realitate psihic[primordial[ ]n cadrul c[reia el cuno=tea integral =i sim\ea unitatea inseparabil[cu Lumea (Zoe Dumitrescu-Bu=ulenga). Eminescu]nf[\i=eaz[un mit rom`nesc, ]n imaginea mitic[ a Daciei zeii fiind "str[mo=ii" dacilor, iar nemurirea ap[r`nd reprezentat[ca o nemurire a "eroilor" din raiul z`nei Dochia (Eugen Todoran). Mitul eminescian duce,]n mod obi=nuit, la o paradigm[a armoniei, la o

conjugare a tranzitoriului cu ve=nicia; mi=carea]n imaginar, dincolo de contradic\iile Eului, relev[o con=tiin\[nu funciar tragic[, ci patetic[=i capabil[de a restructura lumea]n consens cu proasp[ta unitate primordial[(C. Ciopraga).

Drumul c[tre Fiin\[a lui Eminescu nu dovede=te pur =i simplu o devenire oarecare, o devenire]ntru devenire, ci o devenire]ntru fiin\[, fiindc[se realizeaz[la el un dialog dintre particular =i general,]n care se constat[c[acesta din urm[nu poate prinde fiin\a aievea, dup[cum spune inspirat Constantin Noica]n *Sentimentul rom`nesc al fiin\ei*.

Aisbergul eminescian este, dac[ne g`ndim la neputin\a noastr[ de identificare cu el, o paradigm[ a ]ns[=i Fiin\ei care se deschide =i se ]nchide succesiv prin alternan\a de lumini =i abisuri revelate. Pornind de la afirma\ia blagian[ "Exist[ "O idee Eminescu", iar aceasta s-a z[mislit sub zodii rom`ne=ti"), academicianul Mihai Dr[g[nescu vorbea =i despre existen\a unui Spa\iu Eminescu, constituit din]ntreaga oper[de poezie =i g`ndire.

De acest spa\iu dispunem acum gra\ie trudei lui Perpessicius, Dimitrie Vatamaniuc, Petru Cre\ia, Aurelia Rusu, Oxana Busuioceanu.

Poezia rom`n[a secolului al XX-lea a r[mas afiliat[, prin spirit, tot acestei idei Eminescu =i acestui Spa\iu Eminescu: Nichita St[nescu considera c[ ]ntreg contextul poetic al zbuciumatului veac poate fi pus sub semnul *Odei (]n metru antic)*, iar Grigore Vieru vede personalitatea lui Eminescu ca o cetate cu mai multe por\i, fiecare aleg`ndu-=i-o pe a sa.

Fiindc[, a=a cum recunosc =i filosofii culturii (G. Usc[tescu), c[utarea fiin\ei noastre, marea noastr[reg[sire ontologic[, tot Eminescu ne-o face posibil[.

Cu Eminescu putem c[uta nu pur =i simplu Fiin\a, ci plin[tatea Ei.

Mihai CIMPOI, *Personalitatea lui Eminescu: odiseea recept[rii.*

Cuprins

Not[asupra edi\iei 2
Tabel cronologic 3

ANTUME
La morm`ntul lui Aron Pumnul 21
De-a= avea 23
O c[l[rire]n zori 25
Din str[in[tate 29
La Bucovina 31
Speran\a 33
Asta vrèu, dragul meu 35
Misterele nop\ii 38
Ce-\i doresc eu \ie, dulce Rom`nie 40
La Heliade 42
La o artist[..... 44
Amorul unei marmure 46
Junii corup\i 48
Amicului F. I. 52
La moartea principelui +tirbey 55
Venere =i Madon[..... 56
Epigonii 59
Mortua est! 64
}nger de paz[..... 68
Noaptea... 69

Egipetul 70
Cuget[rile s[rmanului Dionis 74
}nger =i demon 77
Floare albastr[..... 82
}mp[rat =i proletar 85
F[t-Frumos din tei 95
Melancolie 99
Cr[iasa din pove=ti 101
Lacul 103
Dorin\a 104
C[lin 106
Strigoii 116
Povestea codrului 129
Povestea teiului 132
Singur[tate 136
Departe sunt de tine... 139
Pajul Cupidon... 140
O, r[m`i 142
Pe aceea=i ulicioar[... 144
De c`te ori, iubito... 146
Rug[ciunea unui dac 147
At`t de fraged[... 149
Sonete 151
Fream[t de codru 155
Revedere 157
Foaia ve=ted[..... 159
Desp[r\ire 161
O, mam[... 163
Scrisoarea I 164
Scrisoarea II 170
Scrisoarea III 174

Scrisoarea IV 185
Scrisoarea V 191
M[nu=a 196
Luceaf[rul 198
Doina 216
S-a dus amorul... 219
C`nd amintirile... 222
Adio 224
Ce e amorul? 226
Pe l`ng[plopii f[r[so\... 228
+i dac[... 230
Gloss[..... 231
Od[(]n metru antic) 235
Iubind]n tain[... 236
Trecut-au anii... 237
Vene\ia 238
Se bate miezul nop\ii... 239
Cu m`ine zilele-\i adaogi... 240
Peste v`rfuri 242
Somnoroase p[s[rele... 243
De-or trece anii... 244
Las[-\i lumea... 245
Te duci... 248
Din valurile vremii... 251
Ce te legeni... 252
La mijloc de codru... 254
Mai am un singur dor 255
De-oi adormi... (variant[) 257
Nu voi morm`nt bogat (variant[) 259
Iar c`nd voi fi p[m`nt (variant[) 261
Criticilor mei 263

Diana 265
Din noaptea... 267
Sara pe deal 268
Nu m[ ]n\elegi 270
La steaua 272
De ce nu-mi vii 274
Kamadeva 276

Aprecieri critice 277

Mihai Eminescu

LUCEAFĂRUL
Antume

Apărut: 1997. Format: 70x108$^{1}/_{32}$
Coli tipar: 15,75. Coli editoriale: 14,86. Tiraj: 10000 ex.

Casa de editur[«LITERA»
str. B. P. Hasdeu, nr. 2, Chi=in[u, MD 2005, Republica Moldova
Operator: *Ecaterina Gu\u*
Tehnoredactor: *Olga Perebikovski*
Corector: *Elena Bivol*
Redactor: *Tudor Palladi*
Editor: *Anatol Vidra=cu*

Tiparul executat sub comanda nr. .
Combinatul Poligrafic, str. Mitropolit Petru Movil[, nr. 35,
Chi=in[u, MD 2004, Republica Moldova

Departamentul Edituri, Poligrafie =i Comer\ul cu C[r\i

26. **Ion Luca Caragiale** Comedii. Momente
27. **George Topârceanu** Cocostârcul albastru
28. **Lucian Blaga** În marea trecere
29. **Ana Blandiana** La cules îngeri
30. **Nicolae Labiş** Moartea căprioarei. Poezii
31. **Gheorghe Tomozei** Miradoniz. Altaïr
32. **Neagoe Basarab** Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie
33. **Gheorghe Asachi** Cântecul cignului
34. **Anatol Baconsky** Fluxul memoriei
35. **Fănuş Neagu** Zeul ploii
36. **Dimitrie Cantemir** Descrierea Moldovei
37. **Bogdan Petriceicu Hasdeu** Poezie. Proză. Dramaturgie
38. **Augustin Buzura** Vocile nopţii (2 volume)
39. **Victor Eftimiu** Cocoşul negru
40. **Ştefan Augustin Doinaş** Voluptatea limitelor
41. **Daniel Dйfoe** Robinson Crusoe
42. **Robert Louis Stevenson** Insula comorilor
43. **Grigore Vieru** Acum şi în veac
44. **George Meniuc** Interior cosmic
45. **Alexandru Odobescu** Doamna Chiajna şi alte proze
46. **Mateiu Ion Caragiale** Craii de Curtea-Veche
47. **Eugen Jebeleanu** Hanibal
48. **Alexandru Vlahuţă** Iubire
49. **Perpessicius** Articole şi studii
50. **Dumitru Radu Popescu** Teatru
51. **Dumitru Radu Popescu** Vânătoarea regală
52. **Duiliu Zamfirescu** Viaţa la ţară
53. **Constantin Cantacuzino** Istoria Ţării Româneşti
54. **Şota Rustaveli** Voinicul în piele de tigru
55. **Anton Pann** Povestea vorbii
56. **Ion Budai-Deleanu** Ţiganiada

57. **Nicolae Bălcescu** Românii subt Mihai-voievod viteazul
58. **Panait Istrati** Ciulinii Bărăganului
59. **George Călinescu** Viaţa lui Mihai Eminescu
60. **Ghoethe** Faust
61. **Nichita Stănescu** Necuvintele
62. **George Călinescu** Istoria literaturii române
63. **Nicolae Iorga** Istoria literaturii româneşti
64. **Leonid Dimov** Carte de vise
65. **Ion Neculce** Letopiseţul Ţării Moldovei de la Dabija-Vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat. O samă de cuvinte
66. **Dimitrie Bolintineanu** Legende istorice
67. **Herbert Wells** Omul invizibil
68. **N.V. Gogol** Suflete moarte
69. **Ion Pilat** Limpezimi
70. **I.Al. Brătescu-Voineşti** Întuneric şi lumină
71. **Alexandre Dumas-fiul** Dama cu camelii
72. **Alecu Donici** Scrieri
73. **Şerban Cioculescu** Varietăţi critice
74. **George Călinescu** Enigma Otiliei (2 volume)
75. **Jules Verne** Insula misterioasă (2 volume)
76. **Alexandre Dumas** Regina Margot (2 volume)
77. **Ioan Alexandru** Imne
78. **Mark Twain** Aventurile lui Tom Sawyer
79. **Mark Twain** Aventurile lui Huckleberry Finn
80. **Hector Malot** Singur pe lume (2 volume)
81. **Ion Minulescu** Nu sunt ce par a fi
82. **Ion Minulescu** Corigent la limba română
83. **Mihai Eminescu** Luceafărul

ÎN CURS DE APARIŢIE:

1. **Mihai Eminescu** Memento mori
2. **Mihai Eminescu** Geniu pustiu
3. **Mihai Eminescu** Între Scyla şi Charybda
4. **Mioara Avram** Ortografie pentru toţi
5. **Paul Zarifopol** Pentru arta literară
6. **Sorin Titel** Femeie, iată fiul tău! (2 volume)
7. **George Călinescu** Enigma Otiliei (2 volume)
8. **Ion Băieşu** Boul şi viţeii. Piese
9. **Grigore Ureche** Letopiseţul Ţării Moldovei
10. **Miron Costin** Letopiseţul Ţării Moldovei. De neamul moldovenilor
11. **Tudor Vianu** Arta prozatorilor români
12. **Jonathan Swift** Călătoriile lui Gulliver
13. **Petre Ispirescu** Legende sau basmele românilor
14. **Basme populare româneşti**
15. **Proverbele românilor**
16. **Titu Maiorescu** Critice
17. **Liviu Rebreanu** Ion
18. **Liviu Rebreanu** Răscoala
19. **Mark Twain** Prinţ şi cerşetor

ÎN PREGĂTIRE:

1. **Dimitrie Cantemir** Istoria ieroglifică
2. **Gib Mihăescu** Rusoaica
3. **Anton Holban** O moarte care nu dovedeşte nimic
4. **Poveştile popoarelor lumii**
5. **Vladimir Beşleagă** Zbor frânt. Ignat şi Ana
6. **Barbu Delavrancea** Între vis şi viaţă
7. **Ion Heliade-Rădulescu** Versuri şi proză

8. **Nicolae Esinencu** Copacul care ne leagă
9. **Vasile Alecsandri** Buchetiera de la Florenţa
10. **Legende populare româneşti**
11. **Constantin Dobrogeanu-Gherea** Studii critice
12. **Nicolae Filimon** Ciocoii vechi şi noi
13. **Grigore Alexandrescu** Poezii. Proză
14. **Emil Gârleanu** Nuvele şi schiţe
15. **Alexei Mateevici** În zarea anilor
16. **George Călinescu** Viaţa lui Ion Creangă
17. **Eugen Lovinescu** Istoria literaturii române contemporane
18. **Dumitru Matcovschi** Rădăcini
19. **Serafim Saka** Vămile. Linia de plutire
20. **Alecu Russo** Cântarea României
21. **Victor Hugo** Legenda secolelor
22. **Jules Verne** Copiii căpitanului Grant
23. **Walter Scott** Ivanhoe
24. **Honorй de Balzac** Eugenie Grandet
25. **Antoin de Saint-Exupйry** Pământ al oamenilor
26. **A.P. Cehov** Schiţe şi nuvele
27. **F.M. Dostoevskii** Demonii
28. **A.S. Puşkin** Fata căpitanului
29. **Cântece bătrâneşti**
30. **Balade populare româneşti**
31. **N.V. Gogol** Taras Bulba